

NOIR DESIR • THE STROKES • HANNS EISLER • ZÖHAR • PAUL HAINES • HASAN YÜKSELİR
JOHANN SEBASTIAN BACH • GÜLSEREN • STELLA CHIWESHE • LOU REED'İN SEVGİLİ GÜNLÜĞÜ

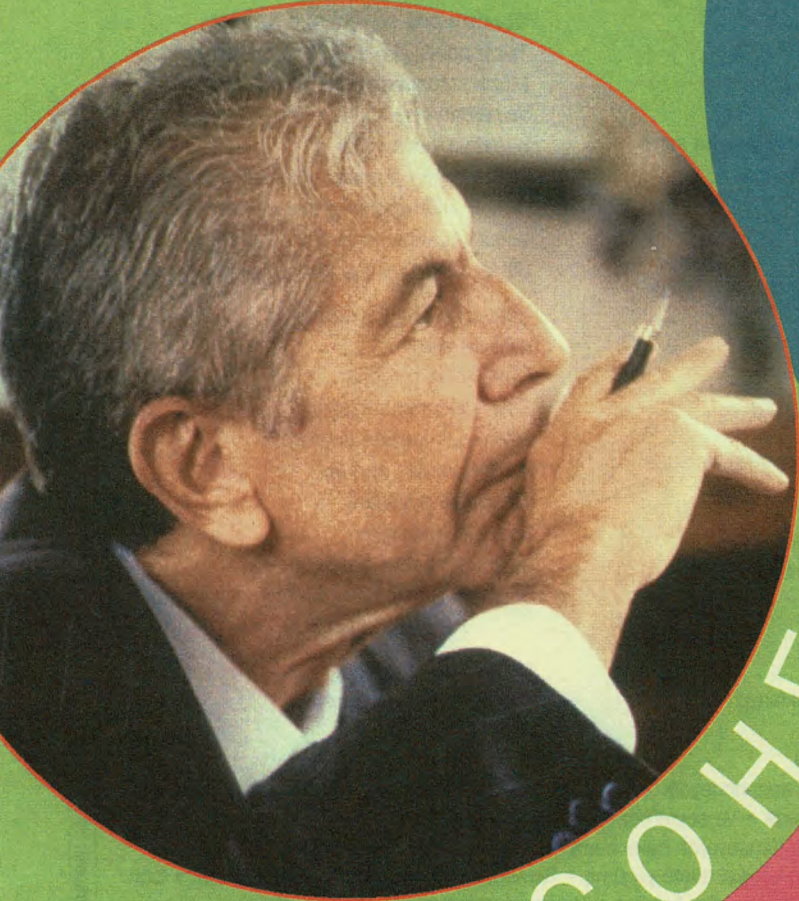
ROLL

ROLL
59

112480 aralık 2001/12 2 000 000 TL

GÖKSEL

COHEN

PULP

MOR VE ÖTESİ

Viski nehirleri

Dün gece uykuya dalınca
Behan'ı gördüm rüyamda
Tokalaştık ve takıldık gün boyunca
Hayatın manası üzerine
Görüşlerini sorduğumda
Düşüncelerini az ama öz
Söyle aktardı

Gidiyorum, gidiyorum
Rüzgarın estiği yöne
Gidiyorum, gidiyorum
Viski nehirlerinin aktığı yere

Beddua ettim, ağladım, küfrettim
Kefaleti kabul etmediler, delikteydim bütün gece
Hayat habire elimi kolumu bağlamaya çalıştı
Fakat ip hep gevşekti
Ve artık cebimde üç-beş kuruş olduğuna göre
Chelsea'ye gidebilirim
Ayaklarımın üzerinde
Yürüyerek
Ama dönüşüm sırtüstü olacak
Sürünerek

Gidiyorum, gidiyorum
Rüzgarın estiği yöne
Gidiyorum, gidiyorum
Viski nehirlerinin aktığı yere

Ağızdan çıkan her kelime
En derin felsefe gibiydi
Kime ne kazandırmış
O ıslak şey, adı gözyaşı
Dünya çok kararırsa ve
İhtiyaç duyarsam içimdeki o ışığa
Bir bara gider
Deviririm 15 şişe bira

Gidiyorum, gidiyorum
Rüzgarın estiği yöne
Gidiyorum, gidiyorum
Viski nehirlerinin aktığı yere

the pogues

Taşra cehenneminin çocukları

Martin ilk günüydü, yağmur yağıyordu
Görüp görebileceğimin en berbatı
On şişe bira içmiştim, küfretmiştim ordaki herkese
Ve nasıl da istemiştim
Kafamdan aşağı inen yağmurun durmasını

On pound borç ver de içki ısmarlayayım sana
Anne sabah beni erken kaldırsana

Vaktiyle bir adamın yanında çalışmışım
Görüp görebileceğimin en pinti piçti
Tek bir kuruş kaybetse dertlenirdi
Kahpenin dölü, götün tekiydi

On pound borç ver de içki ısmarlayayım sana
Anne sabah beni erken kaldırsana

Hatırlıyorum bir pazar günüydü
Çektik adamı evin arkasına
Patlattık taşaklarını
Bilmiyorum bu bir rüya mıydı
Tek bildiğim orayı terkederken
Meteliğimin bile olmadığını

On pound borç ver de içki ısmarlayayım sana
Anne sabah beni erken kaldırsana

Keyfim artık iyi
Güzel bir verandada oturuyorum şimdi
Seyrediyorum aşağıdaki cankileri
Pezevenkleri ve fahişeleri
Beş boş şişe duruyor yerde
Tanrım nasıl da isterdim
15 tane daha olmasını

On pound borç ver de içki ısmarlayayım sana
Anne sabah beni erken kaldırsana

Şimdi artık tamamen sarhoşuz
Ve arıyoruz seni
Kahrolası barsaklarını söküp vereceğiz eline
Babam mavi yakalıydı
Annemse bir hanımefendi
Ve abim madalyalarını
Vietnamlı kadınlara tecavüzden almıştı

On pound borç ver de içki ısmarlayayım sana
Anne sabah beni erken kaldırsana

Martin ilk günüydü, yağmur yağıyordu
Görüp görebileceğimin en berbatı
Yolun diğer tarafında dur
Bilemezsin ne olacağını
Biz oradayız, ölümüne susuz
Biz taşra cehenneminin çocuklarıyız

Puslu sabah, Albert Köprüsü

Rüyamda • Thames nehrinin kenarındaydık • Soğuk gri suların dalgalandığı • Puslu sabah güneşi al-
tında • Bir kibrit tuttum sigarana • Ve seyrettim sisin içinde • Dağılan dumanını • Gözlerin, aramız-
daki okyanus kadar mavi • Gülümseyerek baktı bana • • Uyandım, yalnız ve kimsesiz • Uzak mı
uzak bir yerde • Soğuk sabah güneşi düştü yüzüme • Tavandaki çatlaklar cehennemi fısıldadı • Dön-
düm ben de duvara • Battaniyeyi çektim kafama • Uyumaya çalıştım • Beni sana götüren o rüyaya
dönmek istedim • • Sayıyorum günleri • Yavaş yavaş geçip giden • Atlayacağım uçağa o gün • Ve
kavuşacağım sana • Bülbüllerin şakıdığı • Albert Köprüsü'nde • Soğuk ve puslu bir sabah

Bir çift kahverengi göz

Bir yaz akşamı körkütük sarhoş
dikildim orada öylece, ölü gibi
Köşedeki yaşlı adamın şarkısı
anlatıyor nilüferlerin yetiştiği yerleri
Müzik kutusunda Johnny'nin şarkısı
aşk denen şey hakkında
Bu nasıl olduğunla, evlat, kim olduğunla
ve bütün bunları nasıl bilebildiğinle ilgili

Çılgık çılgına bir gökyüzü altında
kana ve ölüme batmış toprağa uzandım
Saçılmış her tarafa
kolları ve bacakları başkalarının
Kimileri küfretti
dua etti diğerleri
Kimileri önce dua etti sonra küfür
Sonra yine dua ettiler ve kanadılar biraz daha
Ve görebildiğim tek şey
Bir çift kahverengi gözdü
bana bakan

Oraya ulaştığımızda bizi bekleyense
üçe bölünmüş bir cesetti
Yoktu artık beni bekleyen gözler

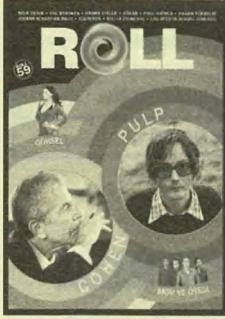
Dolandım orda öylece
Bir çift kahverengi göz için

Oturdum onu seyrettim, o da beni
Tek yapabildiğim ondan nefret etmekte
Müzik kutusundan ses tekrar yükseldi
Ve daldım yine
o garip rüyanın içine
Akan nehirler gördüm, yuvarlanıp giden tepeler
kahverengi gözlerinin beklediği
Ve bir çift kahverengi göz düşündüm
Bir zamanlar yolumu gözlemiş olan

Sonunda körkütük sarhoş
ayrıldım oradan
Düşse kalka yürüdüm
Esen meltemin getirdiği
özlem dolu sesleri duydum
Karşılık verdim ben de
yanımdaki duvarlara
Uzaktaki kanaldan
sesler geldi eski zamanlardan
Rüzgarın gülüşünü ve kuşların şakımasını
duydum ağaçlarda

Dolandım orda öylece
Bir çift kahverengi göz için

sayı
59
aralık
'01

- 4 Ajans
- 9 Paul Haines
- 12 Stella Chiweshe
- 14 Pulp
- 18 Noir Désir
- 22 The Strokes
- 24 Sigur Rós - Midnight Oil
- 26 Lou Reed
- 28 Zöhar
- 30 Kiraathane
- 31 Selanik Film Festivali
- 32 Göksel
- 35 Gülseren
- 36 Mor ve Ötesi
- 39 Hasan Yükselir
- 42 Aydın Büke Bach'ı anlatıyor
- 46 Hanns Eisler
- 48 Gayd
- 50 Albümler
- 56 Liste
- 57 Leonard Cohen
- 62 Ansiklopedi

Abdullah Soğan, Ahmet Eken, Ali Yıldızalp, Alican Tayla, Alihan Çapan, Arda Uskan, Atilla Aydoğdu, Aylin Aslım, Ayşe Draz, Baran Özdemir, Cem Sorguç, Cüneyt Cebenoğlu, Çiğdem Erken, Derya Bengi, Doğan Erten, Donat Bayer, Ender Ergün, Eray Makal, Erdir Zati, Esra Okutan, Fatih Özgüven, Gökhan Akçura, Gökhan Pamuk, Gökrem Daşkan, Gülüş Gülcügil, Hakan Dilek, Hakan Lokanoğlu, HknKrtsh, Hilmi Tezgör, İlker Aksoy, Kerem Demir, Mehmet Ali Meram, Mehmet Uluşahin, Melih Katıkol, Merve Erol, Murat Meriç, Nedim Yalçı, Neslihan Say, Nevzat Çalıskan, Oğuz Güner, Özhan Binici, Pınar Ögünç, Saffet Sözen, Salih Nazım Peker, Sarp Keskiner, Serdar Beyaz, Serdar Karataş, Serkan Seymen, Sevin Ökyay, Sid, Siren İdemen, Sungu Çapan, Şahan Nuhoglu, Tuncay Günlük, Ulaş Özdemir, Ümit Bayazoglu, Yasemin Yıldız, Yücel Göktürk **baskı:** Asır Matbaacılık **dağıtım:** Bir-Yay **adres:** Büyükparmakkapı sok. Tuna Apt. No 21/4 Beyoğlu - İstanbul **tel-faks:** 293 94 80 **yıl 5 sayı 59 aralık '01 imtiyaz hakkı:** Nefes Yayıncılık adına Yücel Göktürk **sorumlu yazarlar:** E. Derya Bengi **ilan irtibat:** Şahan Nuhoglu (0535 576 21 11) - Orhan Esen (231 53 48 - 233 49 41) **AYDA BİR YAYINLANIR**

ROLL OVER KAFKA Araplar ve Çakallar

Bir vahada kamp kurmuştuk. Yol arkadaşlarım uykudaydı. Uzun boylu, beyaz giysili bir Arap yanımdan geçti; yatmadan önce, develerin bir ihtiyacı olup olmadığına bakmıştı. Uzandım, uyumaya çalıştım. Fakat ne mümkün; uzaklarda bir çakal uluyordu. Tekrar doğruldum. Derken, çok uzaklarda sandığım şeyin yanıbaşında olduğunu gördüm. Bir grup çakal etrafımda dolaşıyordu. Mat altın gibi parıldayan gözleri bir görünüyor, bir kayboluyordu. Kıvrak bedenleri, şaklayan bir kamçı gibi ritmik ve çevik hareketler yapıyordu. Çakallardan biri arkamdan yaklaştı, başını koltuk altına yaslayıp sanki vücut ısıma ihtiyacı varmış gibi sokuldu. Sonra karşıma geçti ve neredeyse gözümün içine bakarak konuştu. "En yaşlı çakal benim. Seninle nihayet tanıştığım için çok mutluyum. Annem seni bekledi, onun annesi de ve onun annesi de. Soyumuz dört gözle seni bekledi. Gerçek bu, inan bana!"

"Bu çok şaşırtıcı" dedim. "Benim uzak kuzeyden buraya gelmem tamamen tesadüf eseri. Sadece kısa bir seyahat için ülkeniz deyim. Benden istediğiniz nedir?"

"Kuzeyden geldiğini biliyorum, sana umut bağlamamızın sebebi de bu zaten" dedi yaşlı çakal. "Siz Kuzeyliler, Araplarda asla olmayan bir akla sahipsiniz. Onların soğuk kibirlerinde zerre kadar akıl yoktur. Hayvanları öldürüyorlar ve hakir gördükleri leşleri yiyorlar." "Yavaş olun" dedim, "uyuyan Araplar var yanıbaşımızda." "Yabancı olduğun belli" dedi çakal. "Yoksa, bizim kitabımızda Araplardan korkmak diye bir şeyin yazmadığını bilirdin. Onlardan niye korkalım ki? Arapların arasında yaşamaya mahkûm olmamız yeterince talihsizlik zaten."

"Belki de öyledir" dedim. "Fakat ilgi alanım dışında olan bu anlaşmazlığı yargılamaya mezun değilim. Belki de bütün mesele kandır ve belki de sadece kan çözer bunu."

"Çok zekisin" dedi yaşlı çakal. Bütün sürü hızla nefes alıp vermeye başlamıştı. Kıpırdamadan durdukları halde ciğerleri hava püskürtüyordu. Ağzlarından gelen kokuyu duymamak için dişlerim kenetlenmişti. "Çok zekisin; bu söylediğin tam da bizim geleneğimizin dediği şey. Onlardan kan alacağız ve böylece anlaşmazlık çözümlenmiş olacak."

"Yaa" dedim, maksadımı aşan bir hareketle. "Kendilerini savunacaklardır. Tüfekleriyle sizleri öldürürler."

"Bizi yanlış anladın" dedi çakal. "Bu, kuzeyde bile mevcut bir insanî zaaf. Onları öldürmeye niyetimiz yok. Nil'in bütün suları bize aksini yaptırmasın. Onların canlı bedenleri bile bizi tiksindirmeye yetiyor. Temiz hava almak için çöle kaçıyoruz, çölün bizim yurdumuz olmasının sebebi de bu zaten."

"Peki benim ne yapmamı öneriyorsunuz" dedim ve ayağa kalkmak üzere yerimde doğruldum. Ama kıpırdayamadım. İki genç çakal dişlerini ceketime ve gömleğime geçirmişlerdi. Oturmaktan başka çarem yoktu. "Bunlar alamet-i farikalarımız" dedi, bir nevi "şeref rütbeleri".

"Söyle onlara beni bırakınlar" diye haykırdım. "Bırakacaklar tabii" dedi yaşlı çakal. "Ama bu biraz zaman alır, zira geleneğimiz gereği dişlerini derine geçirdiler, yavaş yavaş çekecekler. Sen de bu arada bizim dediklerimize kulak verebilirsin." Sesi ilk defa doğal bir sadelikteydi. "Bizler, dişlerinden başka bir şeyleri olmayan zavallı yaratıklarız. Ne yapmak istersek, ister iyi olsun, ister kötü, dişlerimizle yapabiliriz."

"Peki benim ne yapmamı istiyorsunuz?" dedim gönülsüzce.

"Bayım" dedi yaşlı çakal ve bütün çakallar bir melodiye benzer şekilde ulumaya başladılar. "Bayım, dünyayı ikiye bölen bu anlaşmazlığı sona erdirmenizi istiyoruz. Sen bizim atalarımızın müjdelediği insansın. Bu iş için yaratılmışsın. Artık Araplar tarafından rahatsız edilmek istemiyoruz. Rahat nefes almak istiyoruz, ufkumuzun onlardan temizlenmesini istiyoruz, bir Arap tarafından öldürülmüş koyun görmek istemiyoruz, her mahlûkun eceliyle ölmesini istiyoruz. Cesedi iyice temizleyip kemikleri iyice sıyrana kadar kimse bize müdahale etmemesini istiyoruz. Temizlik, yegâne isteğimiz bu, temizlik." Hep bir ağızdan iç çekmeye ve gözyaşı dökmeye başlamışlardı. "Böyle bir dünyada yaşamayı kim ister? Her şeyleri pis; sakalları ürpertici, gözbebekleri bile insanda tükürme arzusu uyandırıyor, kolları kaldırıklarında cehennemî bir koku yayılıyor ortalığa. Dolayısıyla bayım, sayın bayım, güçlü elleriniz ve bu makasla onların boğazını keser misiniz?" Başıyla bir işaret yaptı ve çakallardan biri asırlık tozla kaplı bir terzi makası getirdi. O anda kervanımızın şefi olan Arap elinde kamçıyla yanımda belirdi. "Makas da ortaya çıktığına göre, bu oyuna son vermenin vakti geldi."

Çakallar derhal dört bir yana dağıldı, biraz uzaklaştıktan sonra tekrar küçük gruplar oluşturarak kaçmaya başladılar.

"Demek seni de kafaya aldılar" dedi kervan şefi, ırkının müsaade ettiği ölçüde neşeye gülerek. "O halde o vahşilerin neyin peşinde olduğunu da biliyorsun" dedim. "Elbette" dedi, "onu herkes bilir, Araplar varoldukça o makas çölde dolaşıp duracak. Çok çılgınca umutları var bu mahlûkların; ahmaklar, su katılmamış ahmak onlar. Onları sevmemizin sebebi de bu; onlar bizim köpeklerimiz, sizin köpeklerinizin hepsinden daha iyiler. Seyret şimdi, dün gece bir deve öldü, leşini buraya getirttim."

Dört adam bir deve ölüsüyle geldi, hayvanın leşi daha yere değmeden çakalların uğultusu yükseldi. Karşı konulmaz bir istekle devenin karnına yumuldular. Arapları unutmuslardı, nefretlerini unutmuslardı, berbat kokan hayvan leşi onları büyülemişti. Bir tanesi devenin gırtlığına dişlerini geçirmiş, küçük bir pompa gibi kanı emiyordu.

"Onları işleriyle başbaşa bırakalım, zaten yola çıkma vakti geldi" dedi. "Ne müthiş yaratıklar, öyle değil mi? Ve bizden nasıl da nefret ediyorlar!"

Düz bezlere çizmiş Piri Reis
Çağeskisi bir hartadır benim gönlüm
Şu mavi noktalar var ya sevistiklerimiz
İşte şu göz göze geldiğimiz gün
CAN YÜCEL

Kadın mayosile genç kız mayosu arasında dekolte itibarıyla bir fark olacağını, çok açık dekolte mayoların genç kıza gitmeyeceğini artık söylemeye lüzum görmüyorum. Bunu herhangi bir taassup tesirle iddia ettiğim zannı hasıl olmasın... Hiçbir erkeğin bulunmayacağı, yalnız kadınların girebileceği bir deniz hamamında da genç kız, dekoltesi daha az mayoyu tercih etmelidir. Temiz ruhlı bir genç kızın benliğindeki hicap hissi, yan beline kadar açık bir mayoyu, nerede ve kimin arasında olursa olsun, kullanmaktan kendini men'eder. **FELİHA SEDAT**, Genç Kızlara Muaşeret Usulleri (1932)

Eğer kendine inanmamak zayıflıksa, kendinden hiç kuşku duymamak da zayıflıktır; üstelik daha gülünç bir zayıflık. **OLIVIER ROLIN**, Port Sudan

Faşizme karşı omuz omuza

80'li yıllardan Elton John'un "Nikita" klübünü hatırlıyor musunuz? Nostaljik-rock kanalı VH1'da ara sıra gösteriyorlar da, geçmişi yad ediyoruz. Klipte Elton John Doğu Berlin'e geçerken, sınır polisi Nikita'ya bir görüşte aşık oluyor, ama siyasi koşullar bu aşka izin vermiyor... Klipte başrollerden birini Berlin Duvarı oynuyor, bizim Alamancı devrimcilerin duvara kırmızı boyayla Türkçe yazdığı slogan da sık sık görüntüye giriyor: Kahrolsun faşizm. Ne zaman bu klibe rastlasak, Woody Guthrie'nin, üzerinde "this machine kills fascists" (bu alet faşistleri öldürür) yazılı gitar düşünür aklımıza. Şimdi böyle bir gitar daha var rock aleminde: Guthrie ekolünden Amerikalı halkçı-rock'çu John Mellencamp, birkaç senedir yanında gezdirdiği gitarını son albümü "Cuttin' Heads"ın iç kapağına şekilde gördüğü gibi "güllerin içinden canım" dizaynında yerleştirmiş. Üzerinde "fuck fascism" yazıyor, küçük oğlu Speck'in fırçasından çıkma bir desenle birlikte... Chuck D'nin bir rap'inin de yer aldığı, Amerika'daki ırkçılığa mercek tutan şarkılarıyla "Cuttin' Heads" dört dörtlük bir iş. Aynı zamanda John Mellencamp'i senelerdir uzak kaldığı listelerle de barıştıran bir albüm. Albümden yayınlanan ilk single, 11 Eylül kurbanları ve itfaiyeciler anısına düzenlenen konserde de seslendirildiği ırkçılık karşıtı şarkı "Peaceful World". Bu şarkıda Mellencamp genç siyah yıldız India.Arie ile düet yapıyor.

Londra'da bir açık artırmada bir zamanlar Sex Pistols'tan **Johnny Rotten**'in giydiği Anarchy In The UK yazılı tişört 12 milyar liraya alıcı buldu. 1960 yılında **George Harrison**'in "beşinci Beatle" **Stuart Sutcliffe**'e yazdığı mektubun fiyatıysa tam iki katı: 24 milyar TL.

Atari Teenage Riot'in kurucularından **Carl Crack**, Berlin'deki evinde ölü bulundu. 30 yaşındaki Crack'in ölüm sebebi aşırı doz uyuşturucu.

Paul McCartney Los Angeles'ta uzun süredir üzerinde uğraştığı "Driving Rain" albümü-nü yayınladı, şimdi bir dizi küçük konser ve-

recek. Konserlerden biri Nobel Barış Ödülü töreninde, 11 Aralık'ta, Oslo'da....

Manic Street Preachers bir best of yayınlamayı düşünüyor. Albümün adı büyük ihtimalle "Forever Delayed" olacak.

Coca Cola, reklamlarında kullanmak üzere **Pulp**'in "Sunrise" şarkısına kanca attı, ama Jarvis Cocker'dan normal olarak red cevabı aldı.

Wim Wenders ve **Eels**, ahbablığı iyice ilerletti. Geçenlerde Köln'de Tri Club'daki Eels konserinde Wenders sahnede grup elemanlarına bon-goyla eşlik etti.

Pet Shop Boys ikilisi yeni albümlerini mart ayı için hazırlıyorlar. Belki artık onlara "üçlü" demek daha uygun, çünkü Smiths'ten **Johnny Marr** yeni şarkıların neredeyse tamamında gitar çalmış.

Pink Floyd'la çevreci örgüt Future Forests'in işbirliği: Grubun gelmiş geçmiş hitlerini içeren "Echoes-The Best Of Pink Floyd" isimli double albümünün gelirinden ayrılan payla Meksika, Amerika, Hindistan ve İskoçya'da orman bölgeleri oluşturulacak.

REM'in 1980 yılından kalma, hiç kullanmadığı bir şarkısı, "Vanilla Sky" filmi için grup elemanları tarafından yeniden kaydedildi: "All The Right Friends". REM'inin dışında bu filmde **Radiohead**, **Sigur Rós** ve **Jeff Buckley**'nin parçaları da yer alacak...

Primal Scream "Bomb The Pentagon" isimli yeni şarkısını konserlerinde çalmaya başladı. Şarkı 11 Eylül öncesinde yazılmış.

James, single'larının B yüzündeki şarkılardan oluşan bir toplama albüm yayınlamaya hazırlanıyor: "B-sides Ultra."

Oasis'in solisti **Liam Gallagher** yine formunda: Gorillaz'ın üç yaşındaki çocuklara hitap eden bir grup olduğunu ve **Damon Albarn**'a sıkı bir tokat atmaya hazırlandığını söylemiş.

Charles R. Cross tarafından "Heavier Than Heaven" isimli yeni bir **Kurt Cobain** biyografisi yazıldı. Yazar kitabı hazırlarken 400 ayrı mülakat gerçekleştirdi ve Cobain'in bir şeyler karaladığı defterlerine de Courtney Love sayesinde ulaşmayı başardı.

Rage Against The Machine, kendi internet sitesindeki tartışma-forum sayfalarını iptal etmek zorunda kaldı. Çünkü 11 Eylül olayları sonrası siteye gönderilen yorumlar Amerikan gizli servislerince hiç hoş karşılanmamış.

Her zaman her yerde Morricone

Eski zaman film müziklerine trip hop hoplatması... Yani Goldfrapp. İkisinin "Felt Mountain" albümü iyice şöhret sağlamışken, Mojo vokalist Alison'a sormuş...

Bugünlerde en çok hoşunuza giden müzik ne?
Alison Goldfrapp: Beach Boys'un "Smiley Smile"i'ni daha yeni keşfettim, çok "groovy" buluyorum o şarkıyı. Ayrıca Carl Orff'a da sardırım. Ama Old Spice'in cingili "Carmina Burana"yı kastetmiyorum. O çizgi film müziği gibi bir şey olmuş, sanki "Cartoony Burana."

Gelmiş geçmiş en favori albümünüz?
Zorlu soru! Bir sürü var, ama oyum sevgili Ennio Morricone'nin "Mondo Morricone" isimli albümüne. En iyi işlerinden oluşturulmuş bir derleme. Bunu seçiyorum çünkü canım ne zaman çekerse dinleyebilirim, nerede, nasıl bir ruh halinde olursam olayım.

İlk aldığınız plak neydi?

Zannediyorum Jimi Hendrix, çünkü çok seksiy-

di ve fabrika gibi gürültülüydü.

Cumartesi gecelerinizin favori plağı ne?

Bilmiyorum ki aslında. Taşrada büyüdüm, insanlar montlarının arkasını grup isimleriyle dolururdu, dolayısıyla Motörhead ya da AC/DC demem lazım. Ördek yürüyüşünü de iyi bilirim, bizim oralarda gençlik kulübünde kafayı bulunca öyle yapıldı çünkü ben küçükken. Ayrıca disko müziği de biraz severim.

Ya pazar sabahı plağınız?

Françoise Hardy'den "La question". Çok basit ve gayet güzel olduğu için.

AZIZA A. "KENDİ DÜNYAM"

Aziza A, uzun süredir beklenen yeni albümü: "Kendi Dünyam" ile dünyayı kasıp kavurmaya hazırlanıyor. Oryantal hip-hop'un ilk ilahesi sayılan Aziza A, bu albümde, dinlemeyi sevdiği bütün türleri (hip-hop, drum'n'bass, house ve arabesk) lekesiz bir küre içinde kaynaştırıyor. Parçalarındaki house unsurları Detroit çıkışlı; kendine özgü sosyal eleştirisi ise doğu motifleri ve zaman zaman da sövgü yüklü metinlerle bezenmiş. Köklerini sokaktan alan ve de caz, soul, funk ve arabesk etkileri taşıyan müziğiyle hip-hop'a yeni bir soluk kazandıran Aziza A, gündelik hayatın yalınlığını, cazibesini ve gerçekliğini kurnaz bir tınıyla yansıtmayı başarıyor. Yapımcılığını, eski dostları Turgay Ayaydınlı, Andreas Advocado ve Boris Meinhold'un üstlendiği albümün mastering'ini de yine dev bir isim: Wilsingh Wilson gerçekleştirmiş.

Söz (Aziza A., Alper Akkoç, İmran Ayata, Nilay Altınok), **Müzik** (Andreas Advocado, Turgay Ayaydınlı, Boris Meinhold, Stefan Bühler, Martin Dog Kessler)

Andreas Advocado (Bas Gitar), Turgay Ayaydınlı (Klavye, Saksofon, Vokal), Boris Meinhold (Gitar, klavye), Stefan Bühler (Gitar, Piyano), Björn Werra (Bas Gitar), Adnan Karaduman Yaylı Çalgılar Grubu, Hamdi Akatay (Perküsyon), Mehmet Akatay (Perküsyon), Samim Karaca (Ud), Özkan Alıcı (Bağlama, Cürâ, Divan), Görkem Ökten (Kanun), Ertan Tekin (Düdük), Furkan Bilgi (Kemençe)

CRAIG HARRIS "İSTANBUL"
featuring BARBAROS ERKÖSE

BROOKLYN FUNK ESSENTIALS
"IN THE BUZZBAG"
featuring LAÇO TAYFA

WAX POETIC "WAX POETIC"

BURHAN OCA & JAMAALADEEN
TACUMA "GROOVE ALLA TURCA"
featuring NATACHA ATLAS

İSTANBUL BLUES KUMPANYASI
"SAİR ZAMANLAR"

AYDIN ESEN "TIMESCAPE"

BABA ZULA
"ÜÇ OYUNDAN ONYEDİ MÜZİK"

HÜSNÜ ŞENLENDİRİCİ &
LAÇO TAYFA "BERGAMA GAYDASI"

SULTANA "ÇERKEZ KIZI"

ŞİRİN PANCAROĞLU & IGNACE JANG
"KUYRUKLU YILDIZ ALTINDA"

İLHAN ERŞAHİN "VİRGO"

MERCAN DEDE "SEYAHATNAME"

ORIENTATION "BOSPORUS BRIDGE"

"Bunu birinin gözünün önünde mi yapmak istiyorsunuz gerçekten?"
"Alt tarafı seks" dedi kız, "ameliyat olmuyoruz herhalde."

HANIF KUREISHI, Varoşların Buda'sı

Temas, en büyük düşüncedir. Bu, tekraren yaşanan düşüncedir. Tekrar edilmezse, zaten yaşanmaz. Temasin, sevişmenin, düşüncenin hayat tarzına çevrilmesi, tekrara bağlıdır. Yani müzik gibi bir şey. **CAN YÜCEL**

İnsan bazı kere öyle çehreler görür ki, sebep ve hikmetini kendisi de bilmediği halde sever. O çehreyi tezyin eden dudaklardan çıkan lakırdıların doğruluğunu kabul için delil ve bürhan bile istemez. **AHMET MİTHAT**, Müşahedat

Bitişik odadaki televizyon Hastalıktan, ürtiklerden Ve adaçayından söz ediyor bana Lavantalı çarşaf lar gibi Katlanıyor soluğum Paşa çayı gibi Ayağıma geliyor ecel **GRAHAM GREENE**

Belçikalı grup **Deus** "No More Loud Music - The Singles" adıyla 11 şarkılık bir best-of yayınladı. Albümde ilk single "Suds and Soda" ve hiç yayınlanmamış "Nothing Really Ends" isimli şarkı da bulunuyor. Bu arada solo çalışmalara koyulan Deus elemanları 2003 yılında bir araya gelip yeni bir albüm yayınlayacaklar.

Coldplay ilk defa bir şarkısının remikslenmesine müsaade etti: "Don't Panic" şarkısını **Logo** elden geçirecek.

9 Mayıs 2002 tarihini bir yerlere kaydedin. O gün bir değil, iki yeni **Tom Waits** albümü birden yayınlanacak. Birinin adı "Alice", öbürünün "Red Drum." Şu sıralar Waits ve eşi Kathleen Brennan stüdyoda harıl harıl çalışıyorlar.

Eski günlerin anısına bir **Smashing Pumpkins** greatest hits albümünün ("Rotten Apples") yayınlandığı şu günlerde solist Billy Corgan'dan yeni grup haberi geldi. **Zwan** isimli grubun kadrosunda Pumpkins'in davulcusu Jimmy Chamberlin de yer alıyor. Meraklıları zwanmusic.com adresine başvurabilir.

Hiphop'un yaşayan efsanesi **Afrika Bambaataa** yeni ismiyle yeni parçalar yayınlıyor. **Hydraulic Funk** kod adını kullanan sanatçının el attığı parçalardan biri **Parliament**'in "Flashlight"ı.

Vanessa Paradis, bu yıl 30 Mayıs'ta Paris'te verdiği konserin kayıtlarını bir CD'de topladı. Albümün adı: "Au Zenith."

The Cure'un yeni çıkan best-of albümündeki iki yeni şarkıdan biri olan "Just Say Yes"te Robert Smith'i Republica'nın şarkıcısı **Saffron**'la düet yaparken dinleyebilirsiniz... Bu arada bundan böyle Robert Smith, Cure şarkılarını ciddi ciddi internetten yayınlamayı düşünüyor.

Wu-Tang Clan, 2001 yılını yeni bir albümle kapatacak. 18 Aralık'ta yayınlanacak albüm.

büme hazırlık mahiyetinde "Pinky Ring" isimli single radyolarda çalınmaya başladı bile.

Yaklaşık 25 yıldır, yani müslüman olduğundan beri şarkı söylediği görülmeyen **Cat Stevens** "Peace Train" isimli meşhur parçasını 11 Eylül kurbanları için yeniden yorumladı. Bu arada tıpkı gerçek adı Steven Georgiou gibi Yusuf İslam da tarihe karıştı, sanatçı bundan böyle yine Cat Stevens adını kullanacak.

Gelecek sene kendinizi bir **Bob Dylan** otobiyografisine hazırlayın. Sanatçı, bir süredir üzerinde çalıştığı kitap için bir yayıneviyle sözleşme imzaladı bile.

"Bu komedi oyun bitti": Neil Hannon, son iki albümdür iyiden iyiye bir grup kimliğine dönüşen **Divine Comedy**'yi dağıtma kararı aldı. Avrupa turnesi kapsamında son birkaç konserin ardından bu beraberlik sona erecek. Hannon önümüzdeki sene çıkaracağı albümünde acaba kendi ismini mi kullanacak, yoksa Divine Comedy'de ısrar mı edecek, orası pek belli değil... Öte yandan Divine Comedy'nin yeni single'ı "Perfect Lovesong" bir DVD-single olarak yayınlandı. Bu yeni formatlı üründe, şarkının videosu, Neil Hannon'la yapılmış bir söyleşinin görüntü kayıtları, konser enstantaneleri ve ayrıca **Roxy Music**'in "Oh Yeah" şarkısının cover'ı bulunuyor.

Television'dan The Voidoids'e New York punk'ının önde gelen simalarından biri olan şair-yazar-müzisyen **Richard Hell**, şubat ayında "Hot and Cold: The Works of Richard Hell" isimli bir kitap yayınlıyor. İçerikte Hell'in denemeleri, şiirleri, notları, şarkı sözleri, desenleri ve fotoğrafları var. Bu arada **The Voidoids**'in iki CD'den oluşacak konser kayıtları da önümüzdeki sene yayınlanacak.

Texas'ın güzel şarkıcısı **Sharleen Spiteri** kliplelerinde bol bol sergilediği oyunculuk yeteneğini sinemaya taşıyor. Matthias Ledoux'nun yönettiği "Three Blind Mice" filmindeki rol arkadaşı Edward Furlong.

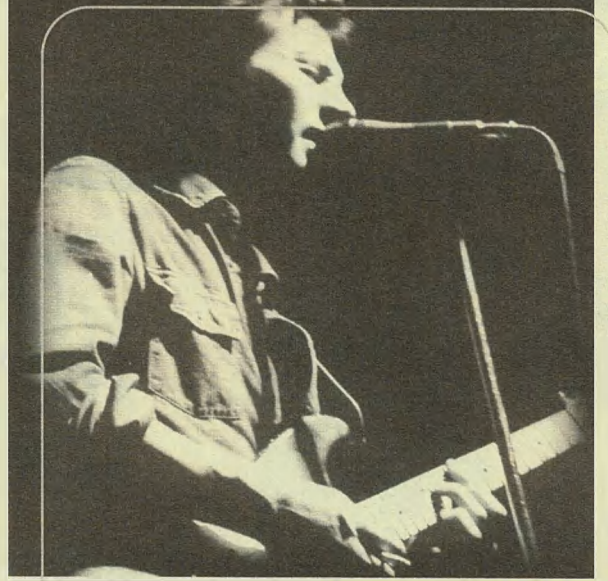
Lambchop'un şubat ayında yayınlanacak albümü için şimdilik "Is A Woman" ismi düşünülmüyor. Albümde daha az gitar, daha az nefesli, bol miktarda piyano olacakmış.

Ve **Billy Bragg**, Billy Bragg & The Blokes olarak dönüyor. İki albümdür Woody Guthrie'nin bestelenmemiş sözlerine dalan, 1996'nın "William Blake"undan beri kendi şarkılarını günyüzüne çıkarmayan Bragg'ın albümü şubat, bilemediniz mart dediniz mi elinizde. Turne grubuyla beraber

Geçen ayki misafirlerimizden Ömer Faruk Tekbilek'in "best-of" u yayınlandı: "Dance Into Eternity". 87-98 döneminin özeti niteliğindeki bu albümün ardından, önümüzdeki günlerde yeni albüm "Alif" de geliyor.

Kamkarlar'dan bir "vurmalar" albümü: "Chant Of Drums". Hoş-geng Kamkar ve aile orkestrası, albümde sadece erbane, def, zarb gibi ritm aletleri kullanıyor.

Yavuz'dan son selam

"Oyuncak dünya / oyuncak dünya / bu oyun çok kolay sen de oyna / kır ve dök yap ve boz / yeniden başla / hepimiz çocuklarız aslında..." 15 Ağustos'ta dünyaya veda eden Yavuz Çetin'in aylarca üzerinde uğraştığı "Satılık" albümü geçtiğimiz ay içinde yayınlandı. Tümünün söz ve müziği Yavuz Çetin'e ait dertli, asi blues şarkıları. Köklere tutkuyla bağlı, ama gitar ataklarına "hobaa" nıdasiyla kalkan Kadıköylü, Beyoğlulu, Bakırköylü bir blues müziği var "Satılık"ta... Müthiş bir gitaristin yetenek gösterisi değil, sorunlarını, umutlarını paylaşmak isteyen bir müzisyenin hatıra defteri gözüyle bakmak lazım bu albüme. "Rüyalarında olmak yetmez bu gece / yatağında olmak isterim" diye sızlanıyor, "yaşamak istemem aranızda" diye haykırıyor, "bir gün gelir herkes kendi yoluna gider / her şey nasıl başladıysa öyle biter" diye son bir selam çakıyor...

hazırladığı, dolayısıyla sound'u bildik Bragg havasından bir miktar uzakta olacak olan albümün adı henüz belli değil. Şarkıların genellikle epey "şahsi" olduğu da söyleniyor ama, -malum, Bragg'ın yokluğunda iktidara İşçi Partisi ve Tony Blair geldi- "İngiltere'nin ahval ve şeraiti" hakkında edeceği iki çift laf da varmış.

Büyük usta **Ian Dury**'nin ikinci ölüm yıldönümünde son Ian Dury albümü yayınlanıyor. Dury'nin grubu Blockheads'in mart ayına yetiştirmek için canını dişine taktığı albüm, Dury'nin son kayıtlarından ve bestelerinden oluşuyor. Şarkıların yarısında bizzat Dury'nin vokali var. Cenaze töreninde okunan "You're The Why" isimli şarkıyı seslendirense Robbie Williams.

Albümler ayı şubat, **Marianne Faithfull**'un da dönüşüne sahne olacak. Epeydir konuşulduğu gibi, bu albüm bir düet albümü olacak. Misafirler arasında Billy Corgan, Beck ve Blur'cular var.

Brett Anderson yeni Suede albümünün kayıtlarından kafasını kaldırdı ve Bristol Şiir Festivali'nde şiirlerini okudu. Festival broşüründe Anderson için "Britanya'nın yaşayan en iyi şairlerinden biri" deniyor.

The Pretty Things, 1967 tarihli rock operaları "SF Sorrow"u

Yeni çıkan Gelincik sigarası en müşkül pesentleri de dahil olduğu halde her sınıf tütün tiryakisini memnun eder. Fıatı 16.5 kuruştur. Kırmızı uçlu ve sade olarak satılmaktadır. (1941)

Joyce'un yazdıklarının hiçbirini sonuna kadar okuduğumu söyleyemem. Ama okuduğum birkaç sayfa sonunda "işte gerçek bir adam" dedim. Beni etkilemesi için fazla okumam gerekmedi. **FRANK ZAPPA**

Annem yahudi, babam kuş. **JAMES JOYCE**, Ulysses

Aynalara bakma aynalar fenalık / Denizi, sonsuz olanı düşün artık **AHMET MUHIP DIRANAS**

Bir boy aynasıydım ben, ama belleği olan bir ayna. **HANIF KUREISHI**, Varoşların Buda'sı

Azgın sular üstündeki bir köprü gibi Kendimi sana adayacağım

PAUL SIMON
("Bridge Over Troubled Water"dan)

yeniden sahneleyecek. Gruba **Dave Gilmore** ve **Arthur Brown** eşlik edecek.

Simon & Garfunkel'in 1967-68 konser kayıtları yakında yayınlanacak.

Kayıp bir **Pete Townshend** albümü yolda: "The Oceanic Concerts" isimli albüm, Townshend'in 1979 tarihli bir akustik konserinin kayıtları.

Madonna - Aphex Twin işbirliği suya düşmüş. Aphex Twin'in kayıtlarda hırıltılar, inilti, domuz taklidi sesler kullanmak istediğini öğrenen Madonna, derhal çark etmiş.

Beş yıldır ikinci albümleri beklenen **Elastica** bu sefer kesinkes dağıldı. Veda busesi niyetine, Radio 1'de kayıtlarını yayınlayacak olan grubun solisti Justine Frischmann solo sularda yüzecek.

Sherly Crow, ocak ayında çıkacak yeni albümünde **Willie Nelson**'la düet yapacak. Bir başka misafirse, **Stevie Nicks**. Albümdeki şarkılardan birinin adı da "Steve McQueen".

Uma Thurman, Quentin Tarantino'nın yeni filmi "Kill Bill"de, **Bruce Lee**'nin "Ölüm Oyunu" filminde giydiği orijinal sarı elbiseyi giyecek. Tarantino şöyle konuşuyor: "Uma'nın fiziğini, o uzun, sütun gibi bacaklarını, sarı saçlarını, sonra hayvan stili kung-fu yapışını, samuray kılıcı kullanışını düşünerek yazmak çok tahrik ediciydi..."

Bob Dylan'ın "kalbiyle oynuyor" dediği ve en çok sevdiği oyuncu **George Clooney**'nin ilk yönetmenlik denemesi "Confessions Of A Dangerous Mind", bir CIA casusu olarak gizli bir hayat süren bir televizyon yarışmacısını anlatıyor.

Can'in emektar gitaristi **Michael Karoli**, 53 yaşında vefat etti. Alman deneysel rock grubunda yıllardır gitaristlik yapan, vokallere, kemanlara da bulaşan Karoli, Holger Czuckay'la 1966'da daha bir öğrenciyken tanışmasından itibaren, Can topraklarının değişmez bir sakiniydi. Grubun en genç elemanı oydu. Czuckay'ın "favori enstrümanını çalar-ken öldü" dediği Karoli'nin ölüm sebebi belli değil. Arkasında, 1969'un "Monster Movie"sinden 1989'un "Rite Time"ına, "Ege Bamyası"yla, "Tago Mago"yla, "Future Days"le dolu bir Can külliyatı bıraktı...

Dennis Hopper'in yöneteceği "Firecracker" filminde Dabbie Harry, Edward Furlong, Faith No More'dan Mike Patton, The Go-go's'dan Jane Wiedlin oynayacak. Film, gezici bir sirkte yaşananları anlatıyor.

Mick Jagger'in yeni solo albümü "Goddess in the Doorway"ın satışı, reklam kampanyalarına rağmen, İngiltere'de çıktığı ilk gün bin barajını geçemedi, 954'te kaldı.

Philip Glass'ın bütün film müzikleri beş CD'den oluşan bir box-set'te toplandı. Söz konusu kutunun adı "Philip On Film / Film-works".

Elliot Smith yeni albümü "From the Base-

Björk'ün "Vespertine" albümünden ikinci single'ı olan "Pagan Poetry"ye çektiği klip (yönetmeni Nick Knight) birçok müzik kanalı tarafından sakıncalı bulundu. Çünkü şarkı boyunca sık sık Björk'ün "topless" görüntüleri yansıyor ekrana. Bir süre sadece internet sitesinden yayınlanan klip, bakarsınız, yine oraya geri döner. Adres kolay: www.bjork.com

ment on the Hill'i bitirdi, yayınlamak için önümüzdeki ilkbaharı bekleyecek. Amerikalı şarkıyazarına kayıtlar esnasında Flaming Lips'ten Steven Drozd ve Beachwood Sparks'dan Aaron Sperske yardım elini uzatmış.

Blur'ün çalışkanlıkta Damon Albarn'ı katlayıp geçen gitaristi **Graham Coxon**, üçüncü solo albümü "Crown of Blood"ı aralık ayı içinde yayınlayacak. Albümün prodüksiyonu da bizzat kendine ait.

Coen Kardeşler'in Brad Pitt'le çekeceği "To The White Sea" filminde bütçe sorunları çıktı ve çalışmalar durdu. Coen'ler filmi Japonya'da çekmek için tutturuyorlarmış.

sayı

7

Terör nedir, terörist kimdir?

Bir Postexpress araştırması

Tarihin kurbanları

Mültecilerin gözüyle Afgan trajedisi

Vatanî hizmet eşittir askerlik mi?

İHD Genel Başkanı Hüsnü Öndül "yanlış denklem"i anlatıyor

İdealistleri severim

"Love and Theft" münasebetiyle Bob Dylan'la enine boyuna

Bush'ların suç dosyası

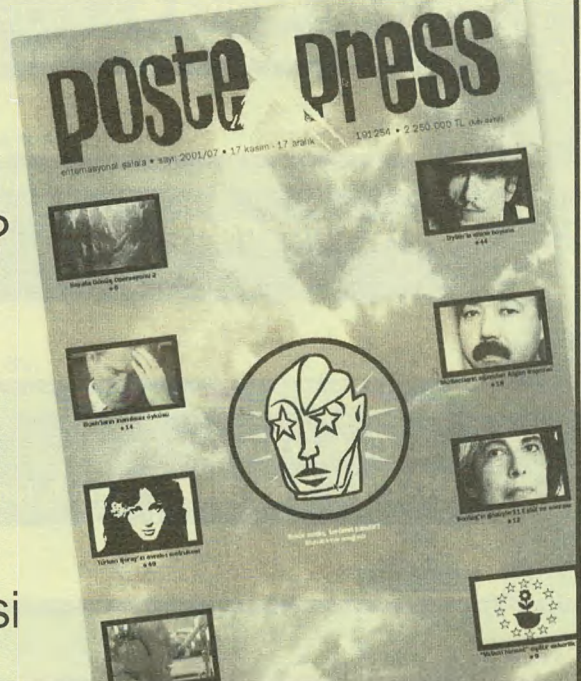
Amerikalı yazar Michael C. Rupert'in araştırması

Guguk Kuşu'nun ardından

Ken Kesey'nin hayatı ve eserleri

Türkan Şoray'ın evrak-ı metrukesi

Bir sergi, bir kitap ve bir popüler kültür hadisesi

Her ayın 15'inden itibaren gazete bayilerinde ve kitapçılarda

poste press
ENTERNASYONAL SAYI 7

Latinomania

Mundo Latino SALSA KABARE SHOW

1 Aralık Cumartesi

Tiyatro Kılçık

"Takanlar ve Takılanlar"

4 - 11 Aralık Salı

Laço Tayfa

5 Aralık Çarşamba

Yeni Türkü

6 Aralık Perşembe

Fujifilm Music Week-Ends

Gotan Project (Paris-Buenos Aires)

FUJIFILM

7 Aralık Cuma – 8 Aralık Cumartesi

Etnik Sentetik

12 Aralık Çarşamba

Baba Zula

13 Aralık Perşembe

Garanti Caz Yeşili

Aydın Esen Group (İstanbul – New York)

Garanti CAZ

14 Aralık Cuma - 15 Aralık Cumartesi

Powered by atlantik.com

Pressure Drop feat. Mr. Fishley (Londra)

18 Aralık Salı

"Kafayı Sudan Çıkarmak"

20 Aralık Perşembe

Beyoğlu Beat II

Replikas & Kurban

21 Aralık Cuma

Beyoğlu Beat II

Nefret & Rashit

22 Aralık Cumartesi

Cem Karaca &

Kurtalan Ekspres Efsanelerin Dönüşü

26 Aralık Çarşamba

Zipistanbul Yılbaşı Partisi

Konuk Grup: Harem

27 Aralık Perşembe

White Chocolate

28 Aralık Cuma

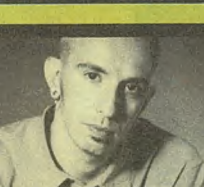
Oxi-Gen

Room Service 003

RADI OXI-GEN

FM 95.9 İSTANBUL

29 Aralık Cumartesi

Miller Clubeer Time!

2002'ye Seyahat Arkin Allen (a.k.a. Mercan Dede) feat. Scott Russell

31 Aralık Pazartesi

Paul Haines

İstanbul'a bir göktaşı düştü. Bir kitap dolusu şiir, iki kısa film ve üç albümle... "Third World Two"yu okuyunca, "Rice Scented In Our Absence" ve "Parody Of Interactive Video"yu seyredince, "Escalator Over The Hill", "Tropic Appetites" ve "Darn It"i dinleyince, onu bugüne kadar tanımamış olmaktan hicap duyduk. Akbank Caz Festivali'nin müstesna konuğu Paul Haines'le randevumuz Amerika'nın Afganistan'ı bombalamaya başladığı güne denk geldi; canımız sıkındı, ama teybimizi uzattığımızda, ne yalan söyleyelim, günümüz aydınlandı.

ABD'nin Afganistan'a açtığı savaşı nasıl değerlendiriyorsunuz?

Paul Haines: Savaş ilan edenler, gidip savaşacak insanlar olmuyor genellikle. Bizzat gidip savaşacak insanların, savaş ilan edeceklerini sanmam. Ben hayatımda hiç oy vermedim. Dolayısıyla savaş konusunda görüş bildirmeye mezun değilim. Seçimlerin, oy kullanmanın bir şeyleri değiştirebileceğine inanmıyorum... Eğer oy verecek bir takım şeyler değiştirilebilseydi, eminim ki bize oy hakkı verilmezdi. Benim çok sevdiğim bir İsviçreli yazar var, Max Frisch, "politikayı ciddiye alamayacak kadar kendi hayatımı ciddiye alıyorum" diyor. Fakat artık böyle bir seçeneğimizin olduğunu sanmıyorum; politika, dietimizin bir parçası oldu. Yine de, bu güzel günde politika konuşmamayı tercih ederim. Müzikten, şiirden bahsedelim. (*Roll'un eylül-ekim sayısına göz gezdiriyor*) Hey gidi Jimi... Jack Bruce anlatmıştı. Ölümünden önceki gece, Londra'da birlikte çalmışlar, harikaymış. Müthiş bir adamdı. Kötu bir şarkıcı olduğunu sanıyordu, olağanüstüydü halbuki.

Jimi Hendrix hep gitaristliğiyle anılır...

Gitaristliği de müthişti, ama asıl olağanüstü tarafı şarkı söyleyişiydi. Muzip bir tarzı vardı. Jack (Bruce), onun bir göktaşı gibi dünyaya düştüğünü söylerdi. Don Cherry de öyleydi. Ne yazık ki Jimi ve Don gibileri çok sık gelmiyor. Ha, bir de Céline Dion gibileri var, onlar bol... Şunu aklınız alıyor mu: New York'ta, Yankee stadyumunda, 11 Eylül saldırısında hayatını kaybedenler için bir anma gecesi yapılıyor ve düşünebiliyor musunuz, karısını, kocasını, çocuğunu, yakınına kaybeden insanlar Phil Collins veya Céline Dion'un şarkılarına maruz kalıyor. Ne duyarsızlık! O insanlara o şarkıları söylemek! Acılı bir insan o şarkılarla ne yapar?

Céline Dion niye bu kadar popüler sizce?

(*gülüyor*) Geçenlerde Residents'dan birinin etti

ği güzel bir lafı okudum. Biliyorsunuz, Residents, 30 küsur yıllık bir topluluk. Tam bir Dada olayı. Anonim kalmakta ısrarlılar, ne fotoğraf çekmiyorlar, ne de isimlerini açıklıyorlar. Kim oldukları bilinmiyor. Residents'dan biri, kendilerini tuhaf müzik yapmakla eleştirenlere şöyle diyor: "Bütün müzikler tuhaftır, tıpkı bütün bireylerin tuhaf olduğu gibi. Bu bireyler bir araya gelip neyin tuhaf olmadığına karar verirler, 'işte bunu hep birlikte dinleyebiliriz' derler. Ve böylece çok dinlenen müzikler ortaya çıkar..." Céline Dion tipi müzikler şu duruma karşılık geliyor: Dinlemek istemiyorsun, fakat bir şey çalsın istiyorsun... Sözler manasız -onlara söz de denemez zaten-, müzik soğuk, buz gibi... Zaten 12 milyon dolarlık ev alandan şüphelenmek lazım. Céline Dion ya da kim olursa olsun.

Demin 11 Eylül'den söz ettiniz, ne düşünüyorsunuz o konuda?

Susan Sontag'ın söylediklerine aynen katılıyorum. New Yorker dergisi dramatik bir siyah kapak yapmış, 30-40 yazarın fikrini almış, John Updike'dan tutun da, ağır entelektüel geçinen kim varsa. Hepsi de sulugözlü klişe şeyler yazmışlar. Susan Sontag'ın yazısı alayını kümeye düşürüyor... "İnsanlığa yapılmış bir saldırıdır" diyorlar, ne alâkası var? Amerika'ya yapılmış bir saldırı bu.

ABD'nin politikasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Ben Amerika'da dünyaya geldim, ABD vatandaşıydım. Ama sonra Kanada yurttaşı oldum; bu, ABD hakkında ne düşündüğümü yeterince anlatıyor herhalde.

Kanada yurttaşlığını tercih etmeniz özel bir sebebi var mı?

Kanada'ya ilk gidişim meslek icabıydı. Anadilleri İngilizce olan öğrencilere Fransızca, anadilleri

Fransızca olanlara da İngilizce öğretiyordum. Ülkeyi çok sevdim, benimsedim, çocuklarım orada dünyaya geldi. Ve öylece Kanada'yı yurt edindim.

Sizin bir de uzun bir Hindistan maceranız var... İki yılına gittim, altı yıl kaldım.

Sizi oraya götüren neydi?

Müziği ilgimi çekiyordu, Hindistan üzerine kitaplar okuyordum, Hare Krishna filan. O sıralarda New Mexico'da bir kızılderili rezervasyonunda öğretmenlik yapıyordum, Navajo kızılderililerine... Gallup diye bir yerd. Şehre girdiğinizde karşınıza şöyle bir tabela çıkıyordu: "Kızılderililerin dünya başkenti." 2000 kişinin yaşadığı bir yerd. (*gülüyor*) Oradan Hintlilerin dünya başkentine gittim, Yeni Delhi'ye. Kimsenin Hindistan'ı görmeden ölmesini istemem. İstanbul için de geçerli bu. Fakat çocukken de Coney Island için aynı şeyi söylerdim. Kızkardeşim Çin'e gitmek isterdi, bense Coney Island'a (*New York'un Büyükkada'sı*). Sonunda göturdüler. (*gülüyor*)

Hangi yıllarda Hindistan'daydınız?

1968'den 1974'e kadar.

O yıllarda Batı'dan, özellikle ABD'den Hindistan'a bir akın vardı, sizce sebebi neydi bunun?

Ben öğretmenlik yapmak için gittim. Gerçi saçım uzundu ama, aile babasıydım. Kızlarımdan biri orada dünyaya geldi. Benim tanıdığım insanlar sadece rahat rahat esrar içmek için orada değillerdi, Hint kültürüyle ciddi şekilde ilgileniyorlardı. Wavy Gravy ve Hog Farm'cılar oradaydı mesela. Harikulade bir ektiiler. Aralarında bir de 90'lık bir ihtiyaç vardı, Heinrich diye bir Alman. Yaşı icabı hippy diyetine fazla dayanamadı.

Wavy Gravy'le ahababığınız var mı?

Wavy'le maalesef tanışmadım. Ama New York'ta tiyatrosuna, The Living Theatre'a girdik. Wavy meddahlık yapardı orada. Tiny Tim'i de ilk kez orada görmüştüm.

Tiny Tim mi? Biz onun hayranıyız...

11 Eylül'de hayatını kaybedenler için bir anma gecesi yapılıyor ve yakınına kaybeden insanlar Phil Collins ve Céline Dion'un şarkılarına maruz kalıyor.

Ne duyarsızlık! Acılı bir insan o şarkılarla ne yapar?

Ben de! "I'm In Love With Bob Chevrolet" diye bir şarkısı vardı, bayılırdım... Wavy'yi 30 yıl sonra nerede gördüm, biliyor musunuz: Geçen yıl, California'da, bir reklamda! İlahi Wavy... Ben 112 yaşındayım, o da herhalde 200 olmuştur.

Biraz Tiny Tim'den bahsedelim mi?

(*gülüyor*) Hey gidi Tiny Tim! Bir seferinde metro nun kapısında burun buruna geldik. O güne kadar sadece sahnede görmüştüm onu. Her konserine giderdim ve her defasında "I'm In Love With Bob Chevrolet"yi söylemesini isterdim. Sokakta da sahnedeki yüz ifadesiyle karşılaşmak çok şaşırtmıştı beni. "Merhaba Tiny Tim" dedim. Tanışmıyorduk, yüzüme öyle baktı. "Her gece Bob Chevrolet'yi isteyen benim" dedim. O meşhur nidalarından biriyle cevap verdi: (*taklidini yaparak*) "Oo, oo, o sensin ha" ve gülmeye

başladı. Çok ciddi bir adamdı.

Bizim favorimiz "maybe a little bit tenderness, maybe a smile, maybe a kiss, but next, next" diye giden şarkıydı.

O da harika bir şarkıydı.... Tiny Tim hasından bir müzisyen, sahici bir yenilikçi. Onu dinlemek büyük bir eğlenceydi. Mandolinini hep yanında taşırdı, kahverengi bir kese kağıdında. Ne yazık ki altı-yedi sene önce kaybettik onu... Eskiden müzisyen dostlarının popüler olamamasına, plak şirketlerinden sözleşme teklifi almamalarına çok içerlerdim, çünkü olağanüstü sanatçılardı. Tiny Tim de o sanatçılardan biriydi. Bence platin plak alması gereken bir adamdı.

Biraz önce Don Cherry'den söz ettiniz, onun bir ara İstanbul'a geldiğini, hatta James Baldwin'le birlikte bir de oyun sahnelediklerini duymuş muydunuz?

Bilmiyordum. Baldwin'le İstanbul'da bir oyun ha?.. Don'u tanırdım. Ölümünden çok kısa bir süre önce görüştük. Olağanüstü bir ruhtu. Bir Fransız, "Escalator Over The Hill" (Paul Haines - Carla Bley albümü, 1971) üzerine bir belgesel çekmişti. O belgeselde Don'un bir resmi var, kaldırımda oturmuş flüt çalıyor. 60'ların başında olmalı, "Escalator Over The Hill"den önce. Trompetin çalınmasını değiştirdi. Geçen gece, Erik Truffaz'ın çalışında Cherry'nin ruhunu görmek beni çok heyecanlandırdı. Cherry'nin şarkı söylediği ilk parça "Escalator Over The Hill"deki "Rawalpindi Blues"dur.

O şarkının hikayesi nasıl?

Tibet sınırında bir yerdedik. Yanımda çok ucuz, basit bir teyp vardı, radyoda anonslar öncesinde çaldıkları bir melodi vardı, onu kaydedip Carla'ya (Bley) gönderdim. O da aynen kullandı. Ve onun etrafında şarkıyı yazdı.

Sizin için hangisi önce geliyor, şiir mi, müzik mi?

Müzik. Her gün saatlerce müzik dinlerim, 12 yaşından beri. Ben Michigan'da büyüdüm. Siyahların büyük bir tiyatrosu vardı, Paradise Theatre. Orada Ivory Joe Hunter, Dinah Washington gibi isimler, blues'cular, cazcılar sahne alırdı. Sonra da film gösterilirdi. Cazla orada tanıştım, 12 yaşındaydım.

Caz müzisyenlerine söz yazmanız nasıl oldu?

Müzikle ilk yazınsal ilişkim Paul Bley'in "Savoy" albümüyle oldu, albüm kapağını yazmamı istemişti.

Caz müzisyenlerine söz yazmamın sebebi, onları memnun etmek isteyişim. Onlar yaptıkları müzikle beni o kadar mutlu ediyorlar ki, ben de onlara bir mukabelede bulunmak, onlara bir armağan vermek istiyorum. Bir şey yazıp onlara gösteriyorum. "Daha uzun bir şeyler yaz birader" dedikleri oluyor tabii. İnsanın yazdıklarının yayınlanmasının en güzel biçimi nedir biliyor musunuz? Bir şarkıcının şiirinizi söylemesidir.

Sartre'in sizin için "Fransızca kelime oyunları-la beni güldüren tek adam" dediğini okuduk...

O hikaye sevgili dostum Kip Hanrahan'ın yakıştırması. Sartre'la ilgili gerçek hikaye şu: Sartre'ın biyografisini yazan Michel Contat, "Escalator"un bir bölümünü Sartre'a dinletmiş, üstad uyuyakalmış. Ama ona zor gelmiş olmalı. Çünkü o kuşak Fransızlar caza önem veriyordu. O dönemde birçok Amerikalı cazcı Paris'i mekan tutmuştu. "Gizli Oturum"da Saint Louis blues'una referans vardır. Ama Kip'inki güzel hikaye doğrusu. Delhi'de öğretmenliğini yaptığım bir Hintli öğrencime rastlamıştım Washington'da, "ho-

cam" dedi, "siz ve Sartre, Seine kıyısında..." O kadar mutlu bir şekilde söylüyordu ki, "yok öyle bir şey" diyemedim. Ben edebiyat camiasını tanımam, tanıdığım yazar, şair yoktur. Aslına bakarsanız, ben şair değilim, şiir yazıyorum sadece, arada büyük fark var.

Nasıl bir fark o?

Tom Cora diye müthiş çello çalan biri var, bilmem hiç duydunuz mu? Çok erken vefat etti, 33 yaşındaydı. Onunla Knitting Factory'de tanışmıştık. Bizi tanıştıran "çelist" demişti Tom için, o da itiraz etmişti: "Ben çelist değilim, çello çalıyorum." Bunu duyduğumda, "çok doğru" diye düşündüm, "ben de şair değilim, şiir yazıyorum". Cora'nın anısına bir albüm yapıldı, John Zorn'un şirketinden çıktı, çok melankolik bir adı var, "Hallelujah Anyway". Şairle şiir yazarı arasında şöyle bir fark var: Gümrükten geçerken "şairim" diyorum. Kendi kendimeyken "şiir yazıyorum" diyorum. Çünkü tekil şiirler yazıyorum. Şairler daha oylumlu şeyler yazar. Paul Bley bana kızardı, "çok kısa yazıyorsun, daha uzun yaz" derdi. (gülüyor)

16-17 yaşında bir çocuğum olsaydı ve onun isyan, başkaldırı, sınırları aşmak ve saireden anladığı o ihtiyarların "I Can't Get No Satisfaction"ıyla sınırlı olsaydı, o zaman kaygılanırdım.

Sartre'dan söz ederken, o kuşağın caza düşkün olduğunu söylediniz. Cazın Amerika dışındaki popülaritesini neye bağlıyorsunuz? Siz o geleneğe doğdunuz, ama caza sonradan tanışan insanları cezbeden ne?

Kim bilir? Daktilomun başına otursam, belki anlamlı birkaç fikir üretebilirim. Ünlü klasikçi, orkestra şefi Bruno Walter, caz dinlerken kendisini aşağılanmış hissettiğini söylüyordu. John Cage de berbat şeyler söylemiştir caz hakkında. Sartre'ın döneminde, caz Avrupalıların hayatında büyük bir yenilikçi, hatta ilk büyük yenilikçi. Avrupa'yı mesken tutan Amerikalı cazcılarının bunda büyük rolü oldu, Josephine Baker'in mesela. Her ne kadar bence klasik anlamda caz şarkıcısı olmasa da, çok güçlü bir sanatçıydı. Cazin cazibesinde dansın da biraz payı var. Bir zamanlar caza dans ediyordu insanlar. Gözümle görmedim, ama anlattılar, Charlie Parker Harlem'de çaldığında insanlar dans ediyormuş. Parker'ı dinlemek bile zor, dans edilmesiyse anlaşılır şey değil.

Dave Brubeck'i nasıl buluyorsunuz?

Bütün Dave Brubeck albümlerini alırdım, Desmond'un (alto saksofoncu Paul Desmond) çaldığı bölümleri kaydeder, sonra da çöpe atardım. Brubeck bana fazla vurmali gelirdi. Ben Paul Bley'i tercih ederim.

Akbank Caz Festivali'ne iki kısa filmle katıldınız. ("Rice Scented In Dur Absence", "Parody Of Interactive Video") Sinemaya, film çekmeye ilgi duymaya başlamanız nasıl oldu?

Müzik kasetleri yapmak gibi bir alışkanlığım vardı. Yıllar öncesinin New York'unda şöyle bir rutinim vardı: Eş-dost toplanıp büyük bir sofra kurar, yer içer ve saatlerce müzik dinlerdik. Çok az konuşulurdu, herkes müziğe konsantre olurdu. New York'tan ayrıldıktan sonra, o toplantıları çok özledim. Gittiğim yerlerde New Mexico'da, Hindistan'da, Kanada'da, hoşuma giden müziklere rastladıkça, onları kaydedip New York'taki arkadaşlarıma gönderirdim. Ne olduğunu belirtmedim... Çünkü insan dinlediğinin ne olduğunu bilmediği zaman daha bir kulak kesiliyor. Sonradan bir araya geldiğimizde sorarlardı, "ya o kasetin B yüzündeki bariton kim?" (gülüyor) Bir seferinde New York'ta bir kahvaltıda buluşmuş-tuk. John Tchicai oradaydı, Graham Blake, Mike Joyce Snow, Carla Bley... Onlara "All Ethnic Electric Programme" adını verdiğim bir bant dinlettirdim. O gün, görüntülerin eksikliğini hissettim ve o bandı film haline getirmeyi düşündüm. Soundtrack hazırda nasıl olsa. 40 dakikalık bir film yaptım. Fakat müzik kaseti yapmayı hiç bırakmadım. Bunu hangi soruya cevaben anlattım? **Sinemaya, film çekmeye nasıl merak sardığınıza cevaben...**

Bunuel'e hayranım. Bütün filmlerini ezbere bili-rim. Benim için sinema Fransız sineması demektir. André Cayette'in "Hepimiz Katiliz"inin kasedini elde etmek için 27 yıl bekledim. Fransa'da herhangi bir videocuda bulunabilecek bir film, ama Amerika ve Kanada'da yok. Kuzey Amerika'ya dağıtılmamıştı, çok cesur bir ölüm cezası karşıtı filmidir "Hepimiz Katiliz". Fransızların sansür geleneği yok pek, ama onlar bile bu filmi bir süre sansürlemişlerdi. Jacques Tati'nin filmlerini de çok severim, Rus asıllı olduğunu yeni öğrendim, hep Fransız olduğunu sanırdım. Hani "Jour du Fête"de (Bayram Günü) bisikletli postacıyı oynayan adam.

Amerikalı yönetmenlerden sevdiğiniz kimse var mı?

Pek yok... Verebileceğim tek isim Jim Jarmusch. "Ghost Dog"u seyrettim geçenlerde. Jarmusch iyi, hoş ama, o Tom Waits'i fazla kul-lanıyor. Belki iyi bir oyuncu, ama beni açmıyor. **Cohen'i nasıl buluyorsunuz?**

Büyük şair. Çok iyi sesi var. Toronto'da bir kitap gününde bir araya gelmiştik -tanışmayız ama. Kadının biri kalktı, Cohen'e "Paul Haines sen-den daha iyi bir şair" dedi. Yerin dibine geçtim. Adamın altı antolojisi var, tepeden tırnağa şair. Ben şiir yazıyorum sadece. Cohen, Humphrey Bogart'a benziyor. Üstelik bir Zen rahibi. İki dün-yanın da en iyi taraflarına sahip.

Frank Zappa'yla aranız nasıl?

Zappa'ya bayılırım. İlk albümü "Freak Out"u, Navajo rezervasyonunda öğretmenlik yaparken dinledim. Öğrenciler onu dinliyorlardı. Ben de ta-kılmaya başladım. Beni çok sevdiler, Zappa din-liyorum diye. Karşık bir okuldu, beyazlar, Nava-jolar, Apaçiler... Joe Laughing, Louise Blue-eyes gibi isimleri olan öğrencilerim vardı. Vicdanları rahatlatmak için epey para dökülmüş bir okul-du. 3.15'te zil çaldığında Navajo ve Apaçi öğ-renciler otobüse binip rezervasyonlarına gider-lerdi, okul beyaz çocuklara kalırdı. "Escalator"ın ilk kısmını oradayken yazmıştım. Ders arasında, teneffüslerde. Neden bahsediyorduk?

Zappa'dan...

İlk üç albümünü çok beğenmişim. Şarkıların-dan birinde, "doing the nasty on the White Ho-use lawn" (Beyaz Saray'ın bahçesinde seviş-mek) diye bir dize vardı. Sansür kurulunun itira-zı üzerine, "sevişmek"i "çapraz bulmaca çözmek" haline getirmişti. Beyaz Saray'ın bahçe-sinde çapraz bulmaca çözmek! (gülüyor) Şarkı-larını değiştirmeye güçleri yetiyordu, ama Zap-pa'yı değiştirmelerine imkan yoktu. Bir dehaydı. Akademik müzisyenleri yerin dibine sokması ha-rıkaydı. İsviçre'de öğretmenlik yaptığım dönem-de, bir gün trende giderken Ce-nevre konser salonunun alevler içinde olduğunu gördüm. Eve geldiğimde öğrendim ki, Zap-pa'nın kaldığı salonu yakmaya kalkmışlar. Onun öldürülmemiş olmasına hep şaşırımsındır... O günlerde bir sürü suikast oluyordu. Harikulade bir adamdı.

Kitabınızın adı çok güzel... "Third World Two". Çevirisi neredeyse imkansız...

Elinizdeki ucuz kopyası. İmzalıları ucuz, imzasız-lar pahalı. Bir imza gününde kadının birinden zil-git yedim. "Nasıl olur da imzalıları daha ucuz olur" dedi. Ben de "imza ucuzlatıyor da ondan" dedim. (gülüyor) Kelimeler hep yanlış inşa edil-meyi bekler; aynı anda farklı yönleri gidebilmek için. Kitabın adı da onu yapmaya çalışıyor. Geç-enlerde Kuzey İttifak'ın 1914'ten kalma tü-fekler kullandıklarını okudum. Demek ki kitabın adı kelime oyunundan ibaret değil.

"Third World Two"daki "ABD Başkanı'na İthaf Edilmiştir" üstbaşlıklı "Resmimi Yap" adlı şiiri (Resmimi yap benim / Resmimi yap / İskam-bil oynayan / Bir köpeğim ben) yazarken aklınızda belirli bir ABD başkanı var mıydı?

Onu aslında Gerald Ford'a ithaf etmişim. Ford'dan sonrakilerden hiçbirisi o şiire ters düş-medi, ama en uygunu George W. Bush oldu. O başkanlar bir yana, beni en çok öfkeliendiren devlet adamı Kissinger. Kissinger dünya üzerin-deki en suçlu insanlardan biri, Pinochet kadar suçlu. Fakat bugüne kadar hiç yakasına yapışıl-madı, hiç hesap sorulmadı. Christopher Hit-chens'dan Allah razı olsun, o kitabı ("Kissinger'in

Yargılanması") yazdı.

Geçenlerde vefat eden eski Kanada başbakanı Pierre Trudeau çok ilginç bir şahsiyetti, onun gibi bir siyaset adamı bir daha gelmedi galiba. Siz ne düşünüyorsunuz Trudeau hakkında?

Onu herkes severdi, Amerikalılar hariç tabii ki. Küba'ya gitmesi büyük sansasyon olmuştu. Amerikalılar köpürmüştü. Tam seçimlerin arife-sinde Küba'da kano yarışına katılmıştı. "Kana-da'nın başbakanlığına aday bir politikacı nasıl Küba'ya gider?" yolundaki eleştirilere cevabı çok güzeldi: "Bu, benim için siyasal bir olay de-ğil, sportif bir olaydı." Amerikalılar sinir olmuş-tu. Harika bir adamdı. Politikanın yoksulluğu bu işte: Onun gibi liderler gelmiyor. Amerika'da devlet adamları eblehleşme yönünde bir evrim geçiriyor. Ben politikacıları profesyonel sporcula-ra benzetiyorum. Kendi yaptıkları spor dışından-ki dünya onlar için yok. Larry Byrd (60'ların so-nundan 80'lerin ortalarına kadar oynayan NBA'nın skorer starı) benim en gözde basketçimdi, muhteşem bir oyuncudur, ama Marilyn Mon-roe'nun kim olduğunu bilmiyordu. (gülüyor) Pro-fesyonel sporcuların çok dar bir dünyaları, çok sınırlı bir hayatları var. Politikacılar da sporcular gibi. Ama Trudeau çok özel biriydi. Bir hikaye anlatayım: 70'lerde, bir dostumuzun evindeki partiye Tru-deau da geldi. Limuzin ve iki koru-mayla tabii. Carla (Bley) da ora-daydı. Trudeau Carla'dan çok hoş-landı, gece boyunca kur yaptı. Bir-kaç sene önce Trudeau'nun biyog-rafini yazan bir kadın (Joyce Wheely) aradı, sözünü ettiğim par-tinin detaylarını verdi, sonra da, "o gece Trudeau karınızı baştan çıkarmaya kalkmış, öyle mi?" diye

Paul Haines, 1974

Larry Byrd benim en gözde basketçimdi, ama Marilyn Monroe'nun kim olduğunu bilmiyordu. Profesyonel sporcuların çok dar bir dünyaları, çok sınırlı bir hayatları var. Politikacılar da sporcular gibi.

sordu. "Trudeau'nun asıldığı karım değil, Car-la'ydı, ama siz doğruymuş gibi yazın" dedim, "tarihe geçmek güzel bir şey, nasıl olduğu o ka-dar mühim değil". (gülüyor)

Trudeau'nun kansının Mick Jagger'la olan ma-cerası epey gürültü koparmıştı...

Büyük skandaldı tabii. George Bush'un kansının Keith'le (Richards) aşk macerası yaşadığını dü-şünsenize. Keith'in korsan suratı ve Bush'un kansısı. (gülüyor) Kesinlikle Teksaslı olmayan bir surat varsa, o da Keith'inki.

Stones'la aranız nasıl?

Artık emekliye ayrılırsalar diyorum. Ama Char-lie'nin (Watts) kendi grubuyla yaptığı şeyleri be-ğeniyorum. Çok iyi bir kaynaktan şunu duydum: 200 bin pound'a bir araba alacakmış, sonra vazgeçmiş, o parayı bir orkestra kurmak için kullanmış. Takdire şayan bir tavır. Stones ilgimi çekmez benim. Eğer 16-17 yaşında bir çocu-ğum olsaydı ve onun isyan, başkaldırı, sınırları aşmak ve saireden anladığı, o ihtiyarların "I Can't Get No Satisfaction"ıyla sınırlı olsaydı, o zaman kaygılanırdım. Bir zamanlar çok iyidiler, o ayrı. Ben The Band faniyim, onların sözleri muhteşemdir. Her hafta mutlaka en az bir kere dinlerim onları. Robbie Robertson'ın sonradan yaptığı işler de çok güzel, ama The Band'in ilk iki-üç albümü muhteşemdir.

Dylan'a ne diyorsunuz?

Söylenecek bir şey yok: Harika. Gerçek anlam-da esrarengiz bir şahsiyet. Mütemadiyen insanı şaşırtıyor.

Yeni albümünü nasıl buldunuz?

Dinlemedim, ama çok iyi olduğunu duydum. Bir önceki ("Time Out of Mind") beni pek açmadı. O berbat prodüktör yüzünden: Herkesin aynı şe-kilde sound etmesini başarıyor!

Daniel Lanois'dan hep sitayişle söz ediliyor...

Ay ay ay! Evrensel şıklık. Onun Céline Dion'la çalışması lazım. (gülüyor) Tek boyutlu bir kafası var Lanois'nın.

The Band'den başka fanı olduğunuz grup var mı?

Dan Hicks'e hayranım, ama o pek rock sayıl-maz. Dan Hicks and The Hot Licks, yıllardır var. Sözleri çok sade ve çok matrak. Fakat her ne-dense ona kimse ilgi göstermiyor. Oğlumun bir plak dükkanı var, artık rock'n roll'un kalmadığını söylüyor. Ona göre en büyük rock'n roll grubu Jonathan Richman and The Modern Lovers. Bence de gayet iyiler.

Jack Bruce ve Robert Wyatt'la çalıştınız. Onları nasıl buluyorsunuz?

Jack, "Escalator Over The Hill"ın starlarından biri. Hem öyle bir bas virtüözü olmak, hem de o kadar güzel şarkı söylemek pek rastla-nan bir şey değildir... Robert, son komünistlerden biri. Kip Hanra-han'la birlikte "Darn It"ın kayıtları için Londra'ya gittiğimizde, şehrin

mutena semtlerinden birinde pahalı bir stüdyo kiralamıştık. Robert etrafa baktı, "burada yaşa-yalım, kayıtları da evde yapalım" demişti. (gülü-yor) Onun için bir şiir yazdım, sonra şarkı oldu o, "Darn It"teki ikinci şarkı, "Curtsy".

Patti Smith ilginizi çekti mi hiç?

Çok zaman önce. Harikadır; çok özel biri. "Gung Ho" eskileri kadar güzel. Procol Harum'un solis-tini de (Bob Scott) çok severim. "Sex and Drugs and Rock'n'roll"u yazanı da (Ian Dury) çok beğeniyorum.

Yeni nesil rock'çulardan sevdiğiniz kimler?

Björk ve R.E.M.'i dinleyebiliyorum, bana itici gelmiyorlar, ama Phil Collins ve Céline Dion'a tahammül edemiyorum. Céline Dion bir ruh-suzluk abidesi; gerçeklik, eblehlik numunesi. Teorik olarak bütün insanların ruhu vardır, ama Céline Dion ve Phil Collins ve benzerleri kuralı bozan istisnalar.

Céline Dion'a fena takmışsınız...

Halbuki en gözde yazarlarımdan biri Céline'dir. Kör talih!

Stella Chiweshe

İki anahtar sözcük: Mbira ve Ambuya. Onları sökünce, ruhlar âleminin kapıları açılıyor. Avrupa turnesinin son ayağında Babylon'da arzı endam eden Zimbabwe'nin "Ambuya"sı Stella Chiweshe'yle mbira eşliğinde animizme yelken açtık.

MUHAÇA AĞACI DEDİ Kİ

İstanbul'u nasıl buldunuz?

Stella Chiweshe: Şehir güzel; insanların kalpleri de güzel mi, bilmiyorum.

Türkçe nasıl geliyor kulağınıza?

Almanca gibi sert değil. Almanya'ya ilk gittiğimde çok ürkümüştüm. Benim anadilim Şona. Türkçeyi Şonaya benzetiyorum. Bana öyle geliyor ki, dünya üzerinde birbirlerine ikiz kardeş gibi benzeyen iki halk var: Şonalar ve Türkler.

Nasıl bir benzerlik bu?

Bilmem, bana öyle geliyor. (gülüyor)

Zimbabwe'de kaç etnik topluluk var?

Şonalar, Ndebeleler, Ngoniler... Her birinin ayrı bir dili var, ortak dil İngilizce.

Size Ambuya diyorlar, Ambuya ne demek?

Nine demek. Torun sahibi her kadın Ambuya'dır. Bir ikinci anlamı da var: Şona kültüründe, ruhlarla temas eden kadın anlamına geliyor. Ruhların medyumudur, vasıtasıdır Ambuya. Aynı güçlere sahip erkeklere de Sekur denir.

Çok Ambuya var mı?

Hayır, çok azdır.

1890'larda ünlü bir Ambuya varmış, Ambuya Nihanda..

1890'larda değil, çok önceleri de vardı, hep vardı. Ambuya Nihanda, kutsal ruhun 1890'lardaki vasıtası, medyumuydu. İngilizler o medyumu öldürdüler, ama ruhu öldüremediler tabii.

İngiliz yönetimine, sömürgeciliğe karşı olduğu için mi öldürülmüştü?

Topraklarımıza gelip yerleşen yabancılar bizi verimli topraklardan kovdu, çorak yerlere sürdü. Toprağın ruhu da buna isyan etti. Ve medyumu Ambuya Nihanda aracılığıyla başkaldırdı.

Ne zaman oldu bu?

1896'da. Ambuya Nihanda'yı öldürdüklerinde, ruhlar onun geri geleceğini söylemişlerdi. Geldi

de. Çünkü o Zimbabwe halkının ruhu. Yalnız Zimbabwe halkının değil, insanlığın ruhu.

Ne zaman geldi?

1960'larda, bağımsızlık savaşında.

Siz Ambuya Nihanda'yı tiyatrodan canlandırmışsınız...

Ben istememiştim. Ama çok ısrar ettiler.

Niye istememiştiniz?

Acıyı geri getirdiği için. Dedemin babası, Nihanda'yla birlikte öldürülen medyumlardan biriydi. Dedem, hep babasının nasıl öldürüldüğünü anlatırdı. Nihanda'yı oynamam teklif edilince, "dedemin babasıyla birlikte öldürülen medyumu nasıl oynarım?" dedim. Tiyatronun yöneticileri çok ısrar ettiler. Yaşlılara danıştım. Çünkü bizim geleneklerimize göre taklit makbul değildir. "Tiyatro, taklit değil, canlandırmadır" dediler, Nihanda'yı yaşatmamız gerektiğini söylediler ve müsaade ettiler.

Nasıl bir oyundu?

Beyaz adamın topraklarımıza nasıl geldiğini anlatan bir oyundu. Büyük Sekur, Chaminuka, beyaz adamların gelmeye hazırlandıklarını haber vermişti. Fakat yine de, beyazların gelişi herkes için büyük bir şoktu, çünkü derileri farklı insanlarla hayatlarında ilk defa karşılaşılıyorlardı. Bir şenlik vardı, haberciler şenliğin ortasında koşarak geldiler. "Müziği durdurun, derileri beyaz insanlar geldi" dediler. Sekur Chaminuka, "onlara hoşgeldin deyin ve bir siğir verin, karnlarını doyursunlar" dedi. Sonra, bir zaman sonra, beyazlar yerlere dedi ki, "bu topraklarda oturduğunuz için vergi vereceksiniz". Fakat vergi parayla ödenen bir şey. Halk, "nasıl ödeyeceğiz?" dedi. "Sizi çalıştıracağız" dediler, "verdiğimiz parayı bize vergi olarak ödeyeceksiniz". Sonra, çalıştırdıkları insanlardan birini döverek öldürdüler. Çünkü o insan kullanılmaktan hoşlanmıyordu. Bu olay halkı çok öfkeliyordu. Ambuya Nihanda'ya gittiler. Nihanda onlara dedi ki: "Gidin, bu genç adamı defnedin ve gelin." Defnettiler, geldiler. "Şimdi bana o beyaz adamı getirin" dedi, "fakat sakın ona zarar vermeyin". Katili getirdiler, ama Ambuya onu serbest bıraktı. "O öyle kötü bir şey yaptı ki, toprak onu cezalandırıcaktır" dedi. Halk Ambuya'ya kızdı, katili serbest bıraktı diye. "Onun öldürülmesi gerekir" dediler ve öldürdüler. Bunun üzerine beyaz adamlar, Ambuya'yı tutukladı. Ambuya o adama dokunmadığını söyledi, "eğer öldürülmüşse, çok kötü bir şey yapmış olmalı" dedi. "Yalan söylüyorsun" dediler ve Ambuya'yı astılar. Sonra da kafasını kestiler. Fakat ruh hiçbir zaman ölmez.

Sömürge döneminde, mbira ve geleneksel Zimbabwe müziği bir süre yasaklanmış, öyle mi?

Halkın bütün kültürel faaliyetleri yasaklanmıştı. Bizi yönetmek istiyorlardı, onun için kültürü yasaklıyorlardı. Ama bunun bir medyumu öldürüp ruhu yok ettiğini sanmaktan farkı yok.

Müziği yasaklayabilirsin, ama öldüremezsin. Çünkü, müzik toprağın ruhudur. Müsaade edilen enstrümanlar akordeon, gitar ve benzerleriydi. O enstrümanlarla, onların geleneksel müziklerini çalmamıza izin veriyorlardı. Zimbabwe müziğine izin verilmiyordu, çünkü geleneksel enstrümanlar, şarkılar sadece yerliler tarafından anlaşılabilirdi. Tercümanlar da tercüme edemiyordu, çünkü tercüme yetmiyordu, bazı şeyler açıkta kalıyordu.

Mbira'yı çalmayı öğrenmek zor mu?

Bir saatte öğrenebilirsiniz. Ama asıl mesele öğrendikten sonra. Mbira'nın ruhuyla temasa geçmeniz gerekiyor. Onun ruhuna nüfuz etmeniz gerekiyor, bunun için de yüreğinizi koymanız gerekiyor.

Mbira'nın ruhu nasıl bir şey?

Mbira, su ruhlarının medyumudur. Sesinin su sesine benzemesi o yüzdendir. Ve tıpkı su sesi gibi, insana huzur verir. Eğer sakinleşmek istiyorsam, gerginsem, yumuşamak istiyorsam, banş ve sukunet istiyorsam, mbira çalarım. Mbira huzur verir, zihni temizler. Düşüncenin sınırlarını ortadan kaldırır. Size bir rüyamı anlatayım: Bir gün ırmaktay-

Beyazlar bizi yönetmek istiyorlardı, onun için kültürümüzü yasaklıyorlardı. Ama bunun bir medyumu öldürüp ruhu yok ettiğini sanmaktan farkı yok. Müziği yasaklayabilirsin, ama öldüremezsin. Çünkü, müzik toprağın ruhudur.

dım. Bir taşla bastım; saçımı, başımı, yüzümü yıkıyordum. Bir baktım, ayağımın üstünde bir yılan geziniyor. Ve dehşetle gördüm ki, bir yılan sürüsü etrafımı kuşatmış. Ayağımın üstündeki, yılanların şefiydi. "Siz insanlar ne biçim varlıklarsınız" dedi, "üzerimize basıyorsunuz ve bizim taş olduğumuzu sanıyorsunuz. Biz taş değiliz. Bizim de sizin gibi bir canımız var. İnsanlara söyle, biz canlı varlıklarız". Ondan özür diledim. Ve o yılanlar yine taş oldular. Taşa basınca özür dilemek lazım. Bir gece muhaça ağacı rüyama girip bana dedi ki: "İnsanlar beni kesiyor. Bu bana öyle acı veriyor ki." Bütün muhaçalar, onu temsilci göndermişler. "Bizim hissettiğimiz acıları senin de hissetmeni istiyoruz" dedi. Uyandığımda, her tarafım ağrıyordu. Hâlâ da zaman zaman o sancı geliyor. Yeni Zelanda'daki kutsal ağaca, "poutukao"ya yaptıklarını çok beğendim. Çok güzel bir otelde kalıyordum. Bir gün bana o oteli yıkacaklarını söylediler. "Niye" dedim, "bu güzel oteli yıkacaksınız?" "Çünkü" dediler, "kutsal ağacın kökü binanın altına yöneliyor, binayı onun yolundan çekmemiz gerekiyor". Yeni Zelandalı bir şaman ziyaretime gelmişti, o ağacın 2000 yaşında olduğunu söyledi. Ağaçlar insan gibidir, onları kesmek büyük acı verir. Onların da duyguları var. Onlara saygı duymamız lazım. Size biraz mbira çalayım mı? Zihni temizler, düşüncenin sınırlarını ortadan kaldırır.

Söyleşi: Y.G.

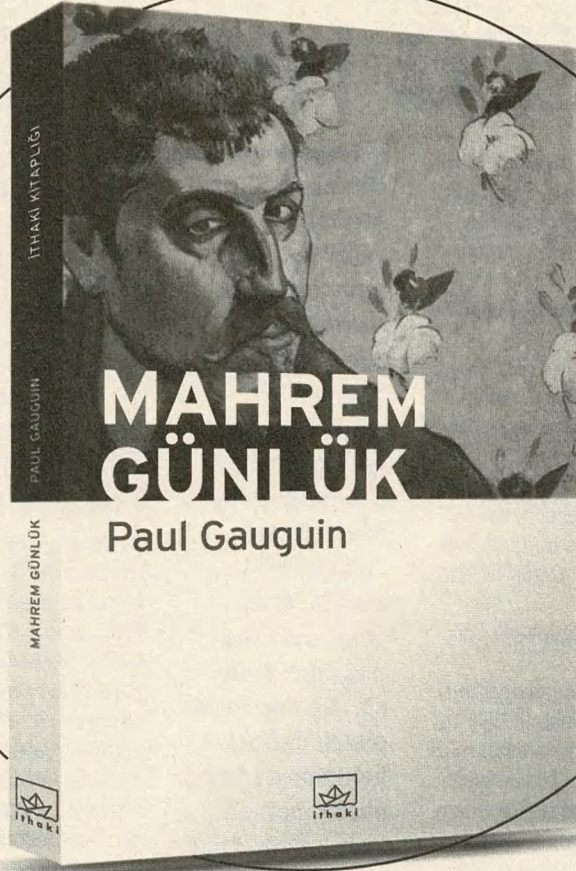

İthaki Kitaplığı Büyüyor...

MAHREM GÜNLÜK Paul Gauguin

"Bu günlük eşi bulunmaz bir kişiliğin aydınlatıcı bir oto-portresidir... Başkalarının bu günlükten neler çıkaracağını bilmiyorum, pek de umrumda değil. Babam bütün hayatı boyunca kendini beğenmiş saygın insanları sarstı, günlüğünde anlattığı o müstehcen resmi duvarına asmaya zorlayan aynı ele avuca sığmaz mantıkla, gayet bilinçli bir biçimde sarstı. Ölümünden sonra da onları sarsmaya devam etmesinden daha doğal ne olabilir ki?"

Emile Gauguin

KORKU ÖYKÜLERİ ANTOLOJİSİ 3

KARPATLAR ŞATOSU

DÜNYADAN AYA

AYIN ÇEVRESİNDE SEYAHAT

DÜNYANIN MERKEZİNE SEYAHAT

Jules Verne

DÜNYALARIN SAVAŞI

GÖRÜNMEZ ADAM

H. G. Wells

BİTMEYEN BARIŞ

Joe Haldeman

EJDER KANADI

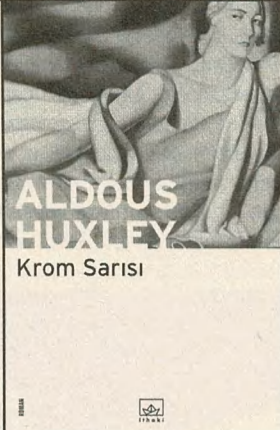
Margaret Weis & Tracy Hickman

SHANNARA'nın ELFTAŞLARI

Terry Brooks

TÜM KİTAPÇILARDA!

KROM SARISI Aldous Huxley

BÜTÜN HİKÂYELERİ 5 Edgar Allan Poe

5
BÜTÜN HİKÂYELERİ
Edgar
Allan
POE

"Krom Sarısı, en zeki ve neşeli haliyle genç Huxley'dir. Düşünceler üzerine, düşüncelerle çatışan veya onlara ihanet eden şeyler üzerine bir kitap bu. Entelektüel geçiş, cinsel değişme, ahlaki belirsizlik, artık can sıkıcı idealizmin çağından geçen bir düşünce kargaşasına çok şey borçludur. Bize ihanet eden şeylerin düşünceler olduğunu ima etmekle birlikte; konuşmalarda, tartışmalarda, kendine dair absürd bilgiler ve zihnin bitmeyen oyunlarında şaşmaz bir haz sergilemektedir. Kitabı, Huxley'nin her zaman için parlak olan romanları içinde en güzel ve keyifli kılan da, 20'lerin bir başyapıtı yapan da budur."

Malcolm Bradbury

"Özdeksel şeylere tutkun, ağgözlü bir dünyanın ortasında Poe kurtuluşu düşlerde buldu. Amerika'nın havasının kendisini boğmasına karşın Eureka'nın başlangıcına şunu yazdı: 'Bu kitabı düşlerin tek gerçeklik olduğuna inananlara adıyorum!'"

O kendi varlığıyla, başlı başına bir protestoydu ve protestosunu kendine özgü yollarla ilan etti."

Charles Baudelaire

Toplam beş ciltten oluşan hikâyelerin son cildi çıktı.

Pulp'ın 20 seneyi devirdiğine inanmak zor, ama öyle... Jarvis Cocker ve arkadaşları başlangıçtaki toyluk yıllarını saymazsak, 15 yıldır albüm yapıyorlar... Bir görünüp bir kayboluyor, kendilerini unutturup (hoş, 95'teki "Common People" şarkısını unutmak ne mümkün!) yeniden ortaya fırlıyorlar. Yalnız, bu sefer çok beklettiler. Ama değdi. Yeni albümün adı: "We Love Life". Rock dünyasının gizli ihtiyarlarından Scott Walker ve Jarvis Cocker (iki Jacques Brel hayranı) kafa kafaya verip imza çakmışlar albüme... Bakalım Pulp'sız geçen yıllarda neler olup bitmiş: Guardian, Independent, The Face, Mojo, NME ve Les Inroductibles'ten aktarıyoruz...

BİR CESEDE HAYAT ÖPÜCÜĞÜ

Jarvis Cocker: Pulp'ın ömrü yirmi seneyi geçti, dönüp dolaşıp aynı şeyleri tekrarlayan bir grup olmak istemiyoruz. Zaten gittiğinde albüm araları uzuyor: Sanki işe girişmeden önce oturup bambaşka bir insan olmayı bekliyor gibiyim, bir tür metamorfoz ihtiyacı içindeyim.

Bir albümden diğerine, çalışma metodlarında farklılıklar oluyor mu?

Müziğin bana öğrettiği en büyük şey, bir metodun kesinlikle iki kere uygulanamayacağıdır. Mesela "Different Class" albümünün şarkı sözlerinin neredeyse tamamını sadece iki gecede yazdığımı hatırlıyorum: Kendimi kızkardeşimin evine kapattım, deli gibi kafayı çektim ve kelimeler bir çırpıda kalemimden döküldü. Aynı tecrübeyi "This Is Hardcore"da da yaşamam zannettim. Aynı eve gittim, aynı konyak şişesini önüme koydum... ve yaşlı ayaşlar gibi koltuğun üstüne sızıp kaldım. O gün dersimi aldım.

Bugün dönüp baktığında "This Is Hardcore" albümüyle ilgili ne hissediyorsun?

Bence iyi bir albüm. Ama hayattan tatmin olmuş insanlar tarafından yapılmış bir albüm değil. Hayal kırıklığı albümü! Eğer ne yaptığınız konusunda ciddiyorsanız ve o an hissettiklerinizin müziğinize yansımaları istiyorsanız, albümdeki hisleri cilalamadığımız ve her şeyin yolunda gittiği izlenimi vermediğimiz için memnunum. Ticarî olarak çok başarılı olmuş bir albümün ardından yapıldı. Bizim de beklentilerimiz vardı, ama asıl plak şirketinin bu albümden büyük beklentileri vardı. Üzerimizdeki baskı çok ciddiydi. Mesela bu albüm sırasında öyle bir baskı olmadı. Çok rahatlıkla, yeni bir albüm yapmayacağız diyebilirdik. Kendimize "yine zorlu ve acılı bir süreçten geçmek istiyor muyuz" diye sorduk. Hiçbirimiz istemiyorduk. Bunu anladıktan sonra hepimiz hayat biçimimizi değiştirdik ve ben tabiatın içinde yürüyüşlere çıkmaya başladım.

Bu albümün, özellikle "This Is Hardcore"la kıyaslandığında daha iyimser bir albüm olduğu fikrine katılıyor musun?

Daha olumlu şeyler hakkında yazmak istediğimi biliyordum, ama bunalıp da tabiata sığınmış bir gerizekalı gibi davranmak değildi niyetim. Umanm bu albüm çok fazla Prozac almış bir adamın albümü gibi görülmez. Mutlu şarkılar çok fazla alındığında, tıpkı çok fazla pasta yemek gibi, kusturur adamı. Ben insanları kusturmamaya çalıştım.

"We Love Life" albümüyle Pulp sanki karanlıklardan aydınlığa çıkmış gibi gözüküyor.

Bu albümün özellikli konularından biri tabiat: Bol bol ağaçlardan, kuşlardan, hayvanlardan bahsediyorum. Ama aşırı naiflikten, saftirik olmaktan kaçınmak istedim. Bir ağacı seyre daldığımda, kaotik, zor dönemleri aşmış biri gibi görüyorum kendimi. Açık havayla buluşmanın verdiği bir dinginlik bu; ama güzergahımın farkındayım, hangi zincirleme olayların beni buralara getirdiğinin bilincindeyim. Benim bugün tabiata bakışım, rutubet kokan Londra gecelerinde berbat tiplerle ahbaplık eden ve zamanının çoğunu bir viski kadehini seyrederken birinin bakışı. Dolaşısıyla bunları söylerken cennet tasvirleri çiziyor durumuna düşmek istemem. Bir ağacın gövdesine şeffakle sarılıp "sen benim en iyi arkadaşımın" diyecek halim yok. Ben hippî değilim.

Tabiatın böyle birdenbire ilham kaynağı haline gelmesini nasıl açıklıyorsun?

Daha ziyade, tabiat hakkında daha çok şey bilmek, onu kavrayıp kavrayamayacağımı görmek istiyordum. Fotoğraf sanatçısı Nan Goldin'le benzer yörüngeleri takip ettiğimizi geçenlerde farkettim: Seneler boyunca New York'taki yeraltı hayatına odaklandık, sonra peyzaj serileri hazırlamaya başladık. Tuhaf bir çağda yaşıyoruz. Herkes inşa ettiğimiz bütün bu kentlerin normal çevremizi

Bir masa ya da sandalye yapamıyorum ama, bir şarkı bestelemeyi biliyorum.

Kendimi bir zanaatkâr olarak görüyorum, bu bence bir imtiyaz.

Biz hiçbirimiz "müzişyen" değiliz. Yarın öbür gün Pulp dağılırsa, gidip stüdyo müzişyeni olarak çalışmak hakkımızda hayırlı olmaz, hemen işsiz kalırsınız. Ama şimdi birbirimizi iyi tanıyoruz ve bir duygunun derinliğine nasıl gidilir, bir atmosfer nasıl yaratılır, biliyoruz.

oluşturduğunu düşünüyor: Sanki tartışma götürmez bir gerçeklik. Oysa biz tabiatın bir ürünüyüz ve onunla karşı karşıya kaldığımızda kendimizi yabancı ve silahsız hissediyoruz. Bu kaybolmuş bağı yeniden kurmak istedim. İnsan kalabalığından uzaklaşarak ağaçların arasında yaşamaya gitmek değil söz konusu olan. Fakat ormanda yapılan basit bir yürüyüş dahi insanın aklını özgürleştiriyor: Düşüncelerim daha serbest, daha imkanlara açık bir hal alıyor, böylece hayatımı dolduran olaylara daha fazla duygu katabildiğimi sanıyorum.

En son ne zaman tabiatın kollarına bıraktın kendini?

Yazın İsveç'in kuzeyine, Arktik bölgesine gittim. Doğal bir park bölgesinde yürüyüşe çıktım ve birden kendimi kırk geyiğin arasında buldum. Ne yapacağımı bilemedim. Yolumun tam ortasında duruyorlardı. "Daha fazla yaklaşsam sinirlendirir miyim? Bağırısam, korkup kaçarlarmı?" gibi sorular geçiyordu aklımdan. Aslına bakarsan, tabiatı oldukça korkutucu buluyordum.

Peki ne yaptın?

Yürümeye devam ettim. Biraz daha onlara yaklaşıncı hepsi dağılıverdi. Bu seyahat sırasında yolda arabayı durdurmak zorunda kalmıştık bir keresinde. Çünkü yolumuzun üzerinde bir geyik duruyordu. Arabanın ön camından onun bir fotoğrafını çekmiştim. Albümün kapağını hazırladığımız sırada bu fotoğraf geldi aklıma. "Roadkill" parçasını bu fotoğraftan daha iyi anlatamazdık hiçbir şey. Bu albümdeki çalışma şeklini onun için çok tuttum. Hayatını yaşamaya devam ediyorsun ve fikirler kendi kendine dökülüyor.

Daha önce konuştuğumuzda, sıranın bütünüyle akustik, hatta "pastoral" bir albüme geldiğini söylemiştin. Sonuçta yine de "We Love Life" bu hedeften uzak gözüküyor.

"This Is Hardcore" gibi gergin, öfkeli bir albümden sonra, biraz sükunete ulaşmaya can atıyorduk. O albüm çıktıktan kısa bir süre sonra, çalmak için Venedik Bienali'den davet aldık. Konser yeri, camdan yapılmış şamdanlarıyla ünlü bir saraydı, çok eski ve hassas şeyler... Ancak sakın sakın çalmak ve efekt pedallarını kullanmamak kaydıyla bu konseri gerçekleştirebilecektik. Bir şarkıcı olarak kendimi çok daha tehlikede hissettim: Alışık olduğumun ötesinde, bayağı mütecaviz bir durum. Ama bu büyük kırlanlık duygusuyla karşılaşmaktan hoşlandım... Albüm aşamasında yine direksiyon kırverdik, çünkü yeni şarkılarımız pek de öyle akustik tonlamalar gerektirmiyordu. Önceden kararlaştırıl-

miş bir şemayı uygulamakta ısrar etmek aptalca. Müzik, harfiyen uymak zorunda olduğun beş yıllık bir plan değil ki. Ayrıca sadelik illa da kalitenin teminatı değil.

Bu sefer kesme-bıçmeden kaçınıp kayıtlarınızı doğrudan canlı yapmışsınız. Geçmişe oranla kendinize daha fazla güven mi duyuyorsunuz?

Aslında ilk başlarda fazlasıyla gergindik, kendimizi kasmıştık, fakat Scott Walker bizi bundan kurtardı, bize güven kazandırmayı bildi. Müzikal olarak, bu biçimde direkt kayıt yapabilmek için yeterince iyi olduğumuzu düşünmüyoruz. Bunun için şehvetli bir beraberlik lazım. Yoksa gergin sevimlerin düş kırıklığı yaratma tehlikesi büyük -özellikle de erkeksen. Kendini bir anda Viagra tüketirken bulabilirsin.

Siz kendiliğindenliğe öncelik tanıyan bir grupsunuz, ama şarkılarınızın yapıları ve düzenlemeler o kadar da basit sayılmaz...

Kafiyeleri, ölçüleri düşünürsen, kendimi şarkı yazarlığının geleneksel formuna oldukça yakın hissediyorum. Şarkıların yapısında rahat ve hoşnutluk verici bir şeyler var. Ama gerektiğinde yön değiştirmeye, dörtlük-nakarat-dörtlük düzenini biraz kırmaya gayret ediyorum. Bu sözcüğü kullanmayı pek sevmem ama, şarkılarımız kaydettiğimiz "jam-session"lardan doğuyor, fikirler bunların üstünde yavaş yavaş vücut buluyor. Pulp'ın gizli tarihini oluşturan yüzlerce saatlik kasetler var elimde. Çoğu dinlemeye değmez.

Pulp müziğinin daha ziyade mainstream'e mi, yoksa underground'a mı yakın olduğu mevzuunu kafana takıyor musun?

Bu sorun eskisinden çok daha az içimi kemiriyor artık. Bir dönem benim için müziğimizin "mainstream" kategorisine girmesi çok önemliydi. Ben Thatcher İngiltere'sinde büyüdüm; toplumun büyük bir kesimi dışlandığını, kendilerinin hiç hesaba katılmadığını ve söylenecek pek sözleri de olmadığını düşünüyordu. Ben de bu umutsuz kuşağa mensup biri olarak, ne pahasına olursa olsun, büyük çapta kabul görmek istiyordum. Bugün bunu başardım, gururluyum. Artık zaten başarıya ve paraya ulaşmışsın. Bundan böyle yeni bir araba almak veya Jamiroquai'la sidik yarışına girmek uğruna şarkı yapmamalısın. Neymiş, onun beş Ferrarisi varmış da, seninki dört taneymiş!

"Weeds" şarkısı tam da underground'la mainstream arasındaki bağla ilgili bir metafor...

Bu şarkıda, en iyi, en parlak fikirlerin genellikle toplumun marjından doğduğunu, sonra yüksek sınıflar tarafından el konularak nasıl kendilerine mal edildiğini anlatmak istedim. Nüfusun en alt tabakalarında sonsuz bir canlılık ve yaratıcılık var. Ben az kalsın o dünyayla bağımı koparma noktasına gelmiştim. Hayat gerçekten boktan ve zor olduğunda, bir taraftan da senin o hayattan çıkma arzunu körüklüyor. Ama bunu başardığında, bu sefer de itici gücünü yitirebiliyorsun. Asıl zor olanı, bu arzunun yok olmasına müsaade etmeden hayatını iyileştirmek. Zannediyorum, başandan ve paradan yararlanmak, aptallaşmadan ve adileşmeden de mümkün.

Şarkıda, marjdaki insanların pop kültürü tarafından sarmalanmış olduğunu söylüyorsun. Gerçekten böyle mi düşünüyorsun? Başarıya ulaşmanın tezatlarından biri şudur: İnsanlar toplumunda kaldıklarını düşündüğü için, üzerinde kontrol sahibi olabileceği bir şey uğruna grup kurarlar. Bu, onların küçük fantezi dünyasıdır. Ama tesadüfen başarıya ulaşırlarsa, bu fantezi dünyası ellerinden alınır ve pazarlanan, satılan bir şey haline getirilir. Artık bunun size ait olmadığını hissedersiniz ve kendi kendinizin bir karikatürü haline geldiğinizi düşünürsünüz. Fakir mahallelerden bir fikir çıkar, insanlar tarafından sömürülür ve fikrin orijinal sahipleri nimetlerden nasibini alamaz. Herkesin, hip hop'un mucidi olarak kabul ettiği Kool Herc gibi... Adam boktan bir toplu konut dairesinde yaşıyor ve altın Ferrari falan yok altında. Bu insanların aslında pislik olduğunu düşünürler, ama işlerine geldiği zaman da evlerine gidip ziyaret ederler. Daha sonra kendi aralarında "bugün toplu konut dairelerinden birine gittim, şekerim, çok otantik!" diye konuşurlar. Bu tavır, toplumdaki ağırlıklı tavidir. Futbol maçlarına giden orta sınıf elemanları gibi: "Kuralları bir daha söylesene ya... Hangi taraf için bağırmanın gerekiyor?" İğrenç!

Şöyle diyebilir miyiz: Senin içinde aynı anda, hayranlık duyma melekesini yitirmemiş bir çocuk ve fazla naif olmaktan kaçınan bir yetişkin var.

Ben mızız, hoşnutsuz, sinik biri olmak istemiyorum. Yaşlandıkça, dünyanın nasıl döndüğünü öğrenmeye devam etmekten kendimi alamıyorum. Hayattan çıkardığın dersler genellikle düş kırıklıkları taşıyor. Aslında Noel Baba'nın varolmadığını öğrendiğin andan itibaren başlıyor bu... Yaratım süreci insanın önünde geniş alanlar açıyor ve ben bu hayat tarzının içinde yer almaktan memnunum. Bir masa ya da sandalye yapamıyorum ama, bir şarkı bestelemeyi biliyorum. Kendimi bir zanaatkar olarak görüyorum, bu bence bir imtiyaz. Biz hiçbirimiz "müzişyen" değiliz. Yarın öbür gün Pulp dağılırsa, gidip stüdyo müzisyeni olarak çalışmak hakkımızda hayırlı olmaz, hemen işsiz kalırız. Ama şimdi birbirimizi iyi tanıyoruz ve bir duygunun derinliğine nasıl gidilir, bir atmosfer nasıl yaratılır, biliyoruz. Müziği bir kitaptan da, konser-vatuar sıralarında da öğrenebilirsin. Biz çala çala, işbaşında öğrendik.

Hayatın sana getirdiklerinden memnun musun?

Evet, evet, kendimi iyi hissediyorum. Hayatın da inişleri ve çıkışları var, öyle değil mi? İşin aslı, onu devam ettirmeye çalışmaktır... Geçen seneki Reading festivalinden önce bir durgunluk dönemine girdik, çünkü daha önce birlikte çalıştığımız prodüktörle yollarımızı ayırmıştık. Birkaç kişiyle deneme yaptık ama işe yaramadı. Sonunda "tanrım, yoksa şarkılar çok mu kötü!" diye düşünmeye başlıyorsun. Bunu anlamının tek yolu kalmıştı: Şarkıları seyirci önünde çalmak ve onların ne tepki vereceğini beklemek. Reading festivalindeki konserin son parçası olarak "Sunrise"ı çaldık ve millet çıldırdı. Bu bizi sevindirdi ve güvenimiz yerine geldi. Bu yüzden Reading festivaline ve bize yardım eden tüm seyircilere şükran borçluyuz. Yeni bir albüm yapmayı başardığımız için memnunum. "This Is Hardcore"dan sonra tamamen durabiliriz, ama bu albüm yapmaya değer bir albümdü. Nasıl olduğu çok da önemli değil. Bu albüm uçlarda dolaşan bir albüm falan değil.

Peki nasıl bir albüm sence?

Bugün moda olan tabirlerin belki de hiçbirine uymuyor. Ama en azından gereksiz bir albüm olmadığını biliyorum, ki bu yeterli benim için. Beni memnun eden de bu. Albümün tamamlanması üzerinden hayli zaman geçti ve albüm piyasaya çıktığında şarkılara olan ilgimin çoktan geçeceğini tahmin ediyordum, ama öyle olmadı. Bu da iyi bir işaret sayılır. Scott Walker'la çalışmak konusunda bile endişelerim vardı. Çünkü tarih mükemmel adamların birlikte yaptıkları kötü kayıtlarla doludur. Bir arkadaşım Jim Morrison ve Jimi Hendrix'in Los Angeles'ta bir barda kaydedilmiş korsan plağı vardı. Bu iki büyük adam, sıradan sarhoş herifler gibi söylüyordu. Tam bir hayal kırıklığı! Buna benzer bir şey olmasından korkuyordum işbirliğimizin. Ama Scott her şarkının içine öyle bir girdi ki, bizim içimizden iyi performanslar çıkarmayı becerdi. Bir anlamda Scott bizim kitabımızı resimledi. Bu biraz kulağa sıradan geliyor ama gerçek bu. Scott bazen davulcumuz Nick'e dönüp "kıcına biraz kurşun doldur Nick" diye sesleniyordu. Bu, "yavaş çal" anlamına geliyordu. İşe yaradı. Hepimiz kıcımıza bol bol kurşun doldurduk.

Scott Walker'la çalışmak konusunda bile endişelerim vardı. Çünkü tarih mükemmel adamların birlikte yaptıkları kötü kayıtlarla doludur. Bir arkadaşım Jim Morrison ve Jimi Hendrix'in Los Angeles'ta bir barda kaydedilmiş korsan plağı vardı. Bu iki büyük adam, sıradan sarhoş herifler gibi söylüyordu. Tam bir hayal kırıklığı!

Scott Walker'ın karşısında şarkı söylerken ne hissettin?

Çok gergindim. Kendi sesimi çok beğenmem. Ama beni rahat söylemem konusunda çok teşvik etti ve rahatlatmış. "Nane limon iç ve derin nefes al" türünden tavsiyeler verdiğini sanıyorsanız, yanılıyorsunuz. Ama kendi sesimle yüzleşmemi sağladı. Eskiden yarı sarhoş halde stüdyoya girer, hâlâ içmeye devam ederek beş-altı kayıt yapar, sonra da doğru performansı bulması için her şeyi prodüktörün ellerine bırakırdım. Ama Scott günün geç saatlerinde şarkı söylememi istemiyordu. Dahası, şarkı söylerken sarhoş olmamı da istemiyordu. Doğru performansı göstererek şarkı söylemem için beni zorladı. Ben de işe daha fazla dahil oldum ve sonunda anladım ki, şarkı söyleyebilmem için illa da zom olmam gerekmiyormuş.

Albümün prodüksiyonunu Scott Walker'a emanet etme kararını nasıl verdiniz?

Umutsuzluktan... İlk stüdyo saatlerimizden çıkan berbat sonuç bizi tamamen göçertmişti. Scott'ı düşündük, çünkü bizi bu sene düzenlediği Meltdown Festivali'ne davet etmişti. Teklif eder etmez bayağı ilgilendi. Onun albümlerinin büyük hayranıyım, kabul etmesi beni çok gururlandırdı... Ama egomuzu tatmin etmek veya sağa sola haber salıp "çok özel bir misafirimiz var" demek için onu çağırdığımızın düşünülmesini istemiyordum. Ona tamamen spontane bir albüm hazırlamak istediğimizi söylediğimde, o da zaten bize bunu salık vermeyi düşündüğünü söyledi. O anda işler rayına girdi. Elimizin altında ne bilgisayar, ne sample'lar, ne de ProTools vardı: Bu sadece ham, işlenmemiş Pulp sesi. Scott zaten profesyonel bir prodüktör değil. Bu işe sadece bir müzisyen kulağıyla yaklaştı.

Yıllardan beridir senin kahramanının olan bir müzisyenle çalışmak seni iyice germedi mi?

Scott'ın sorunu şu: Birçok insan onun son albümlerini karanlık ve içine girilmez buluyor. Onu çok fazla ciddiye alıyoruz. Her şeyden elini eteğini çekmiş, yalnız, biraz da kaçık bir efsane uyduruyoruz kafamızda... Buluştuğumuz ilk andan itibaren bende kaygı maygı kalmadı. Evine gittik, mutfak masasına oturduk, sakın sakın tartıştık. Evde, acayip gürültücü bir papağan vardı kafesinde. Dolayısıyla bütün formaliteler dağılıp gitti. Sırtında bir serçe cik cik öterken bir din adamı gibi ciddi kalamıyorsun. O sadece çok çekingen bir insan. Ben de öyleyim, hiç ilişki kuramayacağımızdan da endişe ediyordum, ama stüdyoda kolayca ortak bir duyguya ulaştık. Endişelerim yersizmiş.

"Hayatı seviyoruz": Albüme bu ismi koyarken biraz dalga geçmek mi istediniz?

Asla, böyle en ufak bir niyetimiz yoktu. Eğer samimi değilse, bir cümle ne işe yarar ki? Birine fazla düşünmeden "seni seviyorum" demek gibi bir şey olurdu, kısıacası zaman kaybı. Bense artık zaman kaybetmek istemiyordum.

Albümün ilk adı "Pulp Love Life" olarak açıklanmıştı. Sonra "Pulp" oldu, son olarak da "We Love Life." Niye bu kadar kararsız kaldınız?

Aslında albüme "Pulp Love Life" adını vermek istiyordum ama albüm kapağı hazırlandıktan sonra baktık ki, Pulp ve Love Life ayrı ayrı okunur halde. Araya kalp işareti koyarak denedik ama bu da tatmin etmedi bizi. "Love Life"ı atalım ve sadece "Pulp" diyelim diye düşündük ve bu şekilde de bıraktık. Ama Dünya Ticaret Merkezi'ne saldırı olduğunda, herkes gibi ben de şok geçirdim. Uçurumun dibine bakmak gibi bir şeydi. Sonsuza kadar orada duracağını tahmin ettiğin şeyler bir anda çöküyor... Bir anda her şey olabiliyor... Bu olayın ardından "tam da şu dönemde hayatı seviyorum demek hiç de kötü bir duygusallık değil" diye düşündüm. "We Love Life" ismi daha güzel geldi kulağıma. Plak şirketi memnun olmasa da, albümün adını tekrar değiştirdim böylece.

İnsanlar toplumdışında kaldıklarını düşündüğü için, üzerinde kontrol sahibi olabileceği bir şey uğruna grup kurarlar. Bu, onların küçük fantezi dünyasıdır. Ama tesadüfen başarıya ulaşırlarsa, bu fantezi dünyası ellerinden alınır ve pazarlanan, satılan bir şey haline getirilir. Artık bunun size ait olmadığını hissedersiniz ve kendi kendinizin bir karikatürü haline geldiğinizi düşünürsünüz.

Kısa bir süre öncesine kadar aktris Chloe Sevigny ile yaşadığın romans da sanki bu albümün içine sızmış...

Kestirmeden söyleyeyim: Yazmaya değer başka bir konu yok bu hayatta. Duygusal olarak rezonans yaratacak şeyler yazmalısınız. Müzik beyne değil, duygulara hitap eder. Yazmak bir cese-de hayat öpücüğü kondurmak gibidir. Yazarak onu diriltmeye ve o zamanki duygularınıza tekrar kavuşmaya çalışırsınız.

Şu anda yine bekarsın ve dört arkadaşınla aynı evi paylaşıyorsun. Bekarlık nasıl gidiyor?

İdare ediyoruz. Hani şu "Kendi Kendinizi Geliştirin" türü aptal kitaplar vardır ya, sanki onlardan birini okuyor gibiyim. Ama sonuçta, kendi içinizde güçlü olmak işin özü. İyi zamanlar, kötü zamanlar... Hayat akıp gidiyor...

Geçenlerde bir programa katıldın. Programda sana Robbie Williams ve Britney Spears'ı sevip sevmeyi sordular. Sen bir iç çektin ve "tamamdırlar!" dedin.

Sorun şu: Başka gruplara ya da şarkıcılara bok atmayı bıraktım. Evet, bunu sıkıcı bulabilirsin, ama benim için Robbie Williams ya da Britney Spears müziğin kendisini ifade etmiyor. Züppelikten söylemiyorum bunu. Çocuklar için iyiler. Ama müzik olarak onları ciddiye alamam.

"The Trees/Sunrise" hit olmazsa bozulur musun?

Bozulmamaya çalışırım! Eğer bizim gibi daha önce iki numara olmuş single'ların varsa, ondan sonra yayınladığın her şey bu başarıyla kıyaslanacaktır. Mantiken düşündüğünde, "müziğin liste başarısıyla hiçbir ilgisi yok" diyorsun, ki gerçekten de yok. Ama kafanda bir yerde huzursuzlanmadan da edemiyorsun. Göreceğiz bakalım. Listebası albümlerden satın aldığım oluyor benim de. Son olarak Eve ve Gwen Stefani'nin albümünü aldım; harika! Ama çoğunlukla aldığım albümlerin hiçbirisi listelere bin kilometre bile yaklaşamaz. Bu albümü yaparken, bu albümü yapmak istememizden başka bir sebebimiz yoktu. "This Is Hardcore"dan sonra insanlar, "bundan sonra ticarî bir albüm yapacaklar, değil mi?" diyorlardı. Yeni bir albüm yapmak için üzerimizde ciddi bir baskı da yoktu. Dolayısıyla bu albümü sırf istediğimiz için yaptık.

Ama hâlâ "Top of the Pops" programını izliyorsun, değil mi? Son zamanlarda neleri sevdin, nelerden nefret ettin?

"Smooth Criminal"ın o iğrenç, siktiriboktan versiyonundan nefret ettim. Bu tür Amerikanvari şaklabanlıklardan nefret ediyorum. Wyclef'in "Perfect Gentleman" yorumunaysa çok beğendim. Şarkı kusursuz, o ayrı, ama Wyclef şarkıyı "Top of the Pops"da yorumlarken bir takım vücut numaraları yaptı ki, asıl ona bayıldım. Ne zaman biri küçük fiziksel dublör numaraları çekse, hayran olurum zaten. "Eyvallah, Wyclef" dedim içimden.

"Bad Cover Version" şarkısında Dallas dizisine gönderme var. Bol bol televizyon seyretmeye devam ediyor musun hâlâ?

Hayır. Sanırım televizyon çağından uzaklaştık. O kadar çok televizyon kanalı var ki, bir video ya da DVD seyretmek ya da bir oyun oynamak çok daha sağlıklı. Televizyon tam bir zaman israfı haline geldi. Bütün o lifestyle programları falan... Tam bir çöplük. Oturup birinin duvar kağıdı sökmesini izliyorsun. İşin kendisi zaten boktan, bir de başkasını bunu yaparken seyrettiğini düşünsene. Kendimi televizyondan kurtarmak için bilinçli bir çaba sarfettim. Tıpkı bir çocuk gibi, vaktinde o kadar çok televizyon seyrettim ki, kafam pislikle doldu. İlk önceleri "o kadar çok boş yerim var ki, önüme çıkan her pisliği onun içine tıkacağım" diye düşünüyorsun. Ama birden bu boşluğun sonsuz olduğunu anlıyorsun. Aşırı dozda bilgi aldığını fark ediyorsun. İstemediğin bilgileri kafandan silmen de mümkün değil. "Uzay Yolu"yla ilgili bildiklerime artık ihtiyacım yok, onları silip yerine daha ilginç bir şeyler alayım" diyemiyorsun. Bunu bir bilgisayarda yaparsın, ama beyninde yapamıyorsun. İşte bu yüzden bana artık televizyon yasak!

Michael Jackson'la yaşadığın o hadise de artık televizyon nostaljisine dönüştü, öyle değil mi?

Geçenlerde "1995'i Seviyorum" programı vardı televizyonda. Ben seyretmedim gerçi. Beni programa çağırıldılar, ama ben "teşekkürler dostum, ben 2001'de yaşıyorum" dedim. Hâlâ aynı insanlar! Hâlâ "Friends" dizisinden bahsediyorlar. "Friends" 1994 yılında başlamıştı sanırım. Birilerine rastlıyorum ve bana "Friends" anlatmaya başlıyorlar. Oha, diyorum, hâlâ, her cuma televizyonda "Friends" var! Bu korkunç sıkıcı bir şey.

bakınız

Pulp beşinci ve ondokuzuncu sayılarda misafirimizdi.

"Madenciler grevini desteklemek istiyordum, ama bir gün pub'da otururken birkaç madencinin bana bulaştığı günü hatırlayıp duruyordum. Aptala benzediğimi düşünerek benimle dalaşmak istemişlerdi. Gerçi o dönemde aptala benzediğim de doğrudur hani. Kendi kendime diyordum ki, ben sizi teoride destekliyorum ama, siz beni bulsanız kafamı kırarsınız." (sayı 5, mart 97)

Bundan sonra televizyona çıkmaya devam edecek misin?

"Outsider Art" programı hoşuma gitti, çünkü fikir bana ve bir arkadaşşıma aitti. Bu tür şeylerde elbette boy gösteririm. Belki ödül almak için falan da. Kim bilir?

Geçtiğimiz yıllarda folk arşivcisi Harry Smith anısına verilen bir konserde "The Boll Weevil Blues" şarkısına getirdiğin yorum yüzünden basından hayli sert eleştiriler aldın. Şarkının sözlerini değiştirmiştin...

Ben Missisipi deltasından değil, South Yorkshire üçgeninden geliyorum, bu yüzden konunun özünü kavrayacak bir şey yakalamak istedim. Anlayabildiğim kadarıyla şarkı, ürününü mahvetmesi için kimil zararlısına yalvaran bir çiftçiyle ilgiliydi. Ben de sözleri, spaghetti bolonezin içine düşmemesi için karafatmaya yalvaran bir adamın hikayesine göre yeniden düzenledim, çünkü Camberwell'de bir işgal evinde yaşadığım sıralarda karafatmalarla başımız iyice dertteydi. Bir akşam kendime hazır spaghetti bolonez yaptım. Ocağa koydum ve bıraktım. Az sonra ocağın başına döndüğümde, tencerenin kenarında bir karafatma dolaşıyordu. Cebimde beş kuruş para yoktu, o spaghettiye ihtiyacım vardı. Eğer karafatma içine düşerse, o yemeği yiyemeyecektim. Bütün dikkatimi toplayıp karafatmayla mücadele ettim ve yemeğin içine değil de, dışarıya düşmesini sağladım.

Pop star Jarvis ile gerçek Jarvis nasıl geçiniyorlar?

Araları fena değil. Mühim olan hayatın önce geldiğini bilmek, her şey hayattan çıkıyor. Müzik kariyeriniz olabilir, ama hayatınız haline gelmemeli bu. Hayat araba gibidir ve sanatınız, ya da ürettiğiniz her neyse, bir karavandır. Araba karavanın önünde olduğu müddetçe bir yerlere gitmeniz mümkün, ama tersi olursa, hiçbir yere adım atamazsınız.

Bir pop grubunda olmak ergenliği uzatmak için bulunmuş bir formül mü sence?

Kesinlikle. Durum biraz vahim sayılır, 38 yaşında olduğum düşünülürse. Hiçbir zaman büyümek istemedim, bu yüzden benim için mükemmel bir kariyer seçimi oldu denebilir. Steve Mackey ve ben Desperate (Umutsuz) diye bir kulüp açtık. İsmi kendisi bile bu yaşta kulüp açmanın ne kadar umutsuz bir durum olduğunu vurguluyor yeterince. Bir gün çocuklarım olsun istiyorum. Yapmamak garip geliyor. Ama yaşım da ilerliyor hani. Çocuklar büyürken etrafta olmak isterim.

Kendi müziğini zevk için dinlediğin oluyor mu? Ya da internet'teki Pulp fan'ları sitelerini dolaşıyor musun?

Hayır, tabii ki bunları yapmıyorum.

Sence 1982 yılındaki Jarvis, bugünkü Jarvis'ten memnun kalır mıydı?

Üç ay önce otobanda garip bir şey geçti başımdan. Tam önümde sarı bir külüstür gidiyordu. Aynı arabadan, aynı renkten ben de vardı vaktiyle. Tam arabayı geçerken -onları geçmek o kadar kolaydır ki- dönüp direksiyondakine bakma ihtiyacı duydum. Gözlüklü bir genç, bir yandan araba kullanırken bir yandan börek yiyordu. Tam benim o zamanlar olduğum türden bir gençti. Bu bir anlık bir olaydı. Kalkıp sana "gençlik halimin yanından geçtim" diyecek değilim, ama o kadar garip bir histi ki, ondan sonra aynı soruyu ben de düşündüm. Acaba benim şimdiki halimi sever miydi? Ya da beni tanıyabilir miydi? Belki de 1982'deki halim benden çok etkilenirdi, ama ben onu rahatsız edici bulurdum. "Biraz büyümelisin ve sistemindeki bütün o maddelerden kurtulmalısın. Belki ondan sonra adam gibi adam olabilirsin!" derdim ona. "Fena değilsin, hatta kimi zaman eğlenelisin, ama kesinlikle rahatsız edicisin!" Bir keresinde taşınırken bir dergi buldum. Galiba Select dergisi. Kapağındaki surata baktım, "kim lan bu herif" dedim. Benmişim. Kendi kendimi tanıyamadım yani. "Gerçekten insanların senin bu olduğunu düşünmelerini mi istiyorsun" diye sordum kendime. Aslında niyetim o olmadığı halde, yaptığım şeyler beni başka biri haline çeviriyordu. Televizyona çık, "Top of the Pops" sunuculuğu yap, falan filan. Yıl 1995'di ve biz marjinal bir takım şeylerin bir anda patlayıp mainstream'e girişini temsil ediyorduk. Bunun bir haçlı seferi olduğunu zannediyorduk. Bir şeyleri değiştirdiğimizi. Oysa mainstream bizi değiştiriyordu. Bunu farkettiğim anda geri çekildim. Şimdi çok daha rahatım. Kendi küçük köşende istediğin şeyi üretirsin ve dünyanın bunu kutsayıp kutsamamasına aldırma. İnsanlar bana hep şöhretle başa çıkmak için avantajlı olduğumu söylerlerdi. Çünkü 30'lu yaşlardaymışım. Ama galiba durumu

Mühim olan hayatın önce geldiğini bilmek, her şey hayattan çıkıyor. Müzik kariyeriniz olabilir, ama hayatınız haline gelmemeli bu. Hayat araba gibidir ve sanatınız, ya da ürettiğiniz her neyse, bir karavandır. Araba karavanın önünde olduğu müddetçe bir yerlere gitmeniz mümkün, ama tersi olursa, hiçbir yere adım atamazsınız.

daha da kötüleştirdi bu, çünkü o zamana kadar zaten belli bir hayatı kurmuş oluyorsun. Dostlarınla, insanlarla belli ilişkilerin var. Ve birden bunların hepsi dağıliveriyor. Sanki sana "Bir hayatın var zannediyordun, değil mi? Bütün bunlar, şöhret denen yeni hayatında hiçbir boka yaramaz" diyorlardı. Şöhretin otomatik olarak kötü bir şey olduğunu söylemiyorum, ama bu hale de dönüşebilir diyorum. Belki de ben şöhreti yanlış sebeplerle istediğim için hayatım alt üst oldu. Bir kere başarılı olunca hayatımdaki bütün boşlukların yerli yerine oturacağını ve bundan böyle delicesine çabalamam gerekmeyeceğini düşünüyordum. Ama öyle olmuyor. Kişisel kusurlar hâlâ orada duruyor ve onları yok edemiyorsun.

Çocukluğunun ya da Sheffield'daki geçmişinin bütün bunlarla bir ilgisi olduğunu düşünüyor musun?

Elbette vardır, ama ne şekilde, emin değilim. Biliyorsun, hayat karmaşık bir şey.

Mesela beş yaşında menenjit geçirmen... Şu anda bu sana ne ifade ediyor?

Durumum kötüydü ve belkemiğimden su çekilmesi gerekiyordu. Doktorlar, eğer cesur olursam, anemi görebileceğimi söylediler. Arkamı döndüm ve belkemiğime koca bir iğne soktular. Çok acıdığını hatırlıyorum. Annemi görmek istediğimdeseyse, bana onun eve gittiğini söylediler. O anda büyüklerin ne kadar kötü bir şekilde yalan söylediklerini anladım. Beş yaşındaki bir çocuğa bu konularda yalan söylenmez, değil mi?

Peki babanın evden gidişi?

Babam bizi terk edip Avustralya'ya gitti. Kızkardeşim bu olayın şokunu yıllarca üzerinden atamadı, ama ben doğru dü-rüst bir şey hatırlamıyorum nedense. Muhtemelen olayı kafamda reddediyorum. Birkaç yıl öncesine kadar da babamı bir daha görmedim.

Ve bu yüzden kadınlar arasında büyüyen bir erkek oldun, öyle değil mi?

Evet. Anne, teyzeler, annecanne falan filan. Ama bu durum kadınlarla olan ilişkilerimde zannedildiği gibi işime yaramadı. Çünkü ikisi farklı durumlar.

Sheffield'dan kaçıp Londra'ya gelme hikayen nedir?

1986 yılında bir kıza gösteriş yapayım derken pencereden düştüm ve iki ay hastanede yattım. Yatarken düşünmek için bol bol vaktim oldu. Hayatımın nereye doğru gittiğini düşünüyordum. Hastaneden çıkınca Londra'ya gelmeye karar verdim ve St. Martins sanat okulunda bir sinema kursuna kaydoldum. Hayatımda hiç benimle yaşıt zengin insan görmemiştim. Ama Londra şansımı açtı diyebilirim. En azından Pulp'ın gidişatı açısından.

"Common People" şarkısının esin kaynağı da bu okuldaki bir kızdı galiba...

Evet. Zengin bir Yunanlı kız, bir keresinde bana sıradan insanlar gibi yaşamak için Hackney'e taşınmak istediğini söylemişti. Tam bir kültürel turizm durumuydu yani. Salak!

Parti ve uyuşturucu dönemlerin de bu zamanlara mı denk geliyor?

Bugünün insanlarındaki en büyük sorun şu bence: Mutlu olmayı hakettiklerini, ama mutlu olamadıklarını düşünüyorlar. Evet, uyuşturucuları seni bir yerlere kestirmeden götürürler, ama yapman gereken, mutluluğunun alınının teriyle kazanmak. "Ah, çok mutluyum... Ah, çok depresyondayım" diyerek bir ömür geçmez. Benim durumumda sorun uyuşturucular değildi. Pop sanatçısı olarak bu iş tanımının bir parçasıydı neredeyse. Hayatında uyuşturucu kullanmamış birine asla güvenmem. Ama hayatı boyunca uyuşturucu kullanmış birine de güvenmem. Kimse-nin işine yaradığını düşünmüyorum uyuşturucunun, ama hiç kullanmamak da anormal bir durum.

O zamanlar, hayatına yıkımları davet etmenin heyecanlı olduğunu söylüyordun.

Yıkımlar her halükârda hayatına giriyorlar, bu yüzden onlara davetiye çıkarmak aptalca geliyor artık bana.

Bundan sonra ne yapmak istiyorsun?

Bana çıkma mı teklif ediyorsun?

Seninle ilgili en büyük yanlışlığın ne olduğunu düşünüyor-sun?

İnsanlar benim zavallı bir adam olduğumu düşünüyor. Son birkaç yıldır böyle düşünüyorlar, ama değilim.

Bundan 100 sene sonra rock'n'roll yıllarını kaleme almaya kalkan bir anglosakson tarihçi, 2000'lerin başlarında Noir Désir'in dünyanın en iyi rock topluluklarından biri olduğunu yazar mı acaba? Herhalde hayır, umarız evet. Varsın yazmasın, yazsa ne yazar, yazmasa ne yazar. Bu, taş gibi gerçek. Noir Désir rock'un "üçüncü dünya" ülkesi Fransa'dan geliyor, üstelik Parisliler için bile "taşra"dan, Bordeaux'dan yola çıktılar 15 yıl önce... Ülkelerinde milyonlar satıyorlar, Rusya'dan Kanada'ya, Fas'tan Türkiye'ye, yığınla hayrana sahipler. Şu sıralar yeni albümleri "Des visages des figures"deki Manu Chao takiyeli "Le vent nous portera" şarkısı bizim radyoların da gözdesi... Noir Désir'in yeni maceralarını Le Monde, Libération, L'Humanité, Les Inrockuptibles ve Rock & Folk'tan derledik...

ÜTOPYALARIN mirası

Bir önceki albümünüzle "Des Visages et des figures" arasında tam beş yıl var; albüm yapmamak, pek fazla konsere çıkmamak sizde eksiklik, tatminsizlik duygusu yarattı mı?

Bertrand Cantat: Dışarıya yansısın ya da yansımaysın, kendimizi zenginleştiren pek çok deneyim yaşadık bu arada, solo çalışmalarımız oldu... Bu deneyimler bana başka şeylerin ne kadar eksikliğini duyduğumuzu gösterdi. Gruptan ayrı olunca, insan çınlıplak hale geliyor, alışkanlıklar, beceriler bir işe yaramaz oluyor. Sonra ayrıca, bizim birlikte gerçekleştirdiğimiz şeyi, başka kimsenin bizim yerimize yapamayacağı gibi bir iddiamız vardı.

Bu albümle, bazı hayranlarınızı kaybedebileceğiniz aklınıza geldi mi hiç?

Serge Teyssot-Gay: Bunun bayağı maverasını yaptık. Şarkının gidişine göre durum değişiyordu: "Hah işte, şimdi yeni dostlar ediniyoruz. İşte şimdi bazı dostları kaybediyoruz!" Bu bizi endişelendiriyor. Dinleyicimizin beklentisini hor görmüyoruz, gözardı etmiyoruz, ama onu hesaba katarak davranmaya da hakkımız yok.

Bertrand: Dinleyicinin beklentisi, bir önceki albümümüzde başa çıkmakta daha fazla zorlandığımız bir şeydi. Hollywood'un film yaptığı gibi ya da televizyon kanallarının program akışlarını belirlediği gibi albüm yapılamaz. Dinleyicimizi pohpohlamak korkunç olurdu. Ayrıca, tam manasıyla turneye çıkmadığımız bu beş yıl boyunca, dinleyicimizin artık kim olduğunu da pek bilmiyoruz. Bu albümde dinleyicimiz kim olacak? Tek zaruret bizim kendimizle ilgili: Hareket etmeye, soluk alıp vermeye, yeni yerlere açılmaya, kendi iç evrimimizle dürüst olmaya devam etmek.

Son yılların merakla beklenen ve heyecan yaratan bazı albümleri de sizi risk almaya yöneltti mi?

Bertrand: Beni etkileyen herhangi bir şey konusunda kendime hiçbir sınır koymam. Kabile zihniyetinden, sıkı fıkı, kapalı gruplardan eskiden de hoşlanmazdım, yaşımla ilerledikçe, bu hakiki bir nefrete dönüştü... Bunlar, türleri aşan hikâyeler, müzik endüstrisinin denetiminden kaçan şeyler: Küreselleşmeye, tektipleşmeye karşı bir umut. Benim çok farklı yerlerde dostlarım var. Bir sersemin çıkıp da zevklerimizin uyuşmadığından dem vurması umurumda değil... Popun artık yeni bir şey yapamayacağına inanılıyordu, sonra birden Radiohead çıktı ortaya. Aynı şey, şanson için de, elektronik ya da geleneksel müzikler için de geçerli... Beni etkileyen, sarsan bütün bu müzikleri doğrudan kullanacak değilim, ama benim önümü açıyorlar, kafamdakinden başka bir şey yapmamam için beni teşvik ediyorlar.

Parçalarınızın dinleyiciniz tarafından nasıl anla-

şıldığını düşünüyorsunuz?

Bertrand: Müziğimiz rock sound'unda, ama biz ambiyansı öne çıkarmaya, her dinleyenin yorumuna pay bırakmaya çalışıyoruz. İnsanların aynı şeyi bu kadar farklı farklı görmesi şaşırtıcı. Ama bu istediğimiz bir şey, çünkü bizim sözlerimiz muğlak, ucu açık sözler. Bunlar bizim yaptığımız tablolar ve onları her bir dinleyicinin mahremiyetine ulaşmak için yapıyoruz. Bazen, bizim şarkıyı yaparken düşündüğümüzle tamamen aynı şey söyleniyor, bu da hoşumuza gidiyor. Yeni albümle ilgili olarak her şeyi duymaya hazırız.

Son albümün kayıtlarında Landes, New York ve Marakeş arasında mekik dokumuşsunuz...

Serge: Her şeyden önce, alışkanlıklarımızı kırma arzusu duyuyorduk, belli bir yerde iki ay boyunca stüdyoya kapanmak istemiyorduk. Zaman zaman çalışmaya ara vermek, geri çekilerek şarkıların nasıl ilerlediğine bakabilmek istiyorduk. Eskiden kayıtları Bordeaux'da yapardık.

Bertrand: Yolculuk bizim için açılmayı temsil ediyor. Hareket halindeyken yazmayı çok seviyorum, hep yeni bir şey yaratıyor.

Bu albümde ilginç kesişmeler de var. Akosh Szelevenyi ile ilk çalışmanız değil ama, Manu Chao, Brigitte Fontaine...

Bertrand: Bu albümdeki buluşmalar çok farklı düzeylerde oldu. Akosh'la olan daha sürekli, karlı bir ilişki. Brigitte Fontaine'e gelince, Avrupa hakkında bu kadar mesafeli konuşabilecek ondan başka birisi yoktur diye düşünüyorduk, sanatsal açıdan o parçada onun sesini duymayı arzu ettik. O da bizden kendi albümüne katılma-

mızı istemişti, böylece ilginç bir çapraz ateş oldu. Tam biz "Le Vent nous portera"nın miksajını yapıyorduk, Manu stüdyonun kapısını açtı. Parça aslında bitmişti, son anda büyük bir akışkanlıkla onun parçaya katılması çok harikulade oldu. Hayal etsen ancak bu kadar olur. Özgürce kendi hikâyesini parçaya kattı.

Albümünüzde sözleri Léo Ferré'ye ait bir şarkınız da var. Daha önce de bir Brel şarkısını yorumlamıştınız. Bu insanların sizin hayatınızda nasıl bir yeri var?

Bertrand: Léo Ferré de bizim temelimizi oluşturan kişilerden. Hayatımda nispeten daha geç yer edindi; Brel çocukluğumdan beri oradaydı. Sonra, örneğin kadın düşmanlığı nedeniyle rahatsızlık yaşamı oldu. Ama ona bir bütün olarak bakıyorum. Her şarkıda bir bütündür Brel. Onun dokunulmaz olduğunu düşünüyorduk. Onun şarkısını söylemeye kolay kolay cesaret edemiyorduk. Hiçbir iddia taşımadan yaptık bunu. Ona ne kadar ihtiyacımız olduğunu söylemenin bir yolu. "Ces gens-là" beni her zaman yere sermiş bir şarkıdır. Son Olympia konserinde Brel çok uzağa, çok çok uzağa gidiyor, zirveye... Yıllar geçiyor ve o hâlâ orada. İlk albümlerimizin kayıtlarını yaptığımız Belçika'da tuhaf bir şekilde, sürekli onun varlığını hissediyorduk... Ferré'nin "Avec le temps"ı ve Brel'in "Ne me quitte pas"ı hakiki porno şarkılar bence. Kimse aşkın sürüklediği düşkünlüğe, acze adanmış bir şarkı yazmaya cesaret edemezdi. Bu duyguyu yaşamış, diz çökmüş herkes o şarkıda o anın hakikatini bulur. Bu şarkılar insanoğlunun derinliklerini aydınlatıyor. Bugünün şarkıları daha ziyade duygulara kapılma korkusunu yansıtıyor... Brel mükemmel şanson demek, aynı zamanda tiyatro da. "Amsterdam" gökyüzünde patlayan bir merdiven, onun kreşendosu... "L'Ecluseur" buraların blues'u: akordeon, tuhaf sözler, duygu, şiddet... "Je suis un soir d'été" daha sakın, huzurlu. Karanlık yanının, kendine özgü nefesinin, hayvanî sükûnetinin inanılmaz uyumu... O mu gerçekliğin suretini çıkarıyor, yoksa gerçeklik mi giderek ona benziyor?

Müzikal açıdan, Amerika'nın güneyinin de üzerinizde çok önemli bir etkisi var ta başından beri...

Bertrand: ABD'nin hem batısından hem de doğusundan etkilendik. Ama, mesela, bir şarkımızda geçtiği gibi, Joey'in derenin içindeki halini, bataklıkları kolayca tahayyül edebiliyoruz, doğru. Bu tür yerlerin hüznünlü atmosferi bize ilham veriyor. Los Angeles'dan Doors'u, Gun Club'ı seviyoruz; öteki taraftan, Richard Hell, Television, Stooges... ve blues. Her ne kadar blues uzmanı olmasak da, blues bizim en çok etkilendiğimiz müzik herhalde. Billie Holli-

Müzikal açıdan, Amerika'nın güneyinin de üzerinizde çok önemli bir etkisi var ta başından beri...

Bertrand: ABD'nin hem batısından hem de doğusundan etkilendik. Ama, mesela, bir şarkımızda geçtiği gibi, Joey'in derenin içindeki halini, bataklıkları kolayca tahayyül edebiliyoruz, doğru. Bu tür yerlerin hüznünlü atmosferi bize ilham veriyor. Los Angeles'dan Doors'u, Gun Club'ı seviyoruz; öteki taraftan, Richard Hell, Television, Stooges... ve blues. Her ne kadar blues uzmanı olmasak da, blues bizim en çok etkilendiğimiz müzik herhalde. Billie Holli-

day'de de en iyi anladığımız bu.

Amerikan etkileriyle kendi Fransız kültürünüzü bir araya getirinizde ilginç bir kıvam var...

Bertrand: Biz Anglo-sakson müzikal kültürümüzü öne çıkarıyoruz, çünkü esas olarak ne dinlediyseniz ABD'den ve İngiltere'den geliyor. Kültürümüzün öteki yarısı Fransa ve Avrupa'dan geliyor. Avrupa ekisi İngiltere, altını çiziyorum. Şiir, edebiyat, sinema, Baudelaire, Rimbaud, Lautréamont, Artaud gibi insanlar sayesinde... Avrupa kıtasından da etkileniyoruz, sinemada Alman ekspresyonizmi gibi, İspanya'daki flamenko gibi... Her bir kültürün ne kadar payı olduğunu belirlemek mümkün olmasa da, bütün bu yamalı bohça bizim kimliğimizi yaratıyor, oysa Amerika'nın etkisi sadece müzikal düzeydedir.

Kökeninizden, yaşınızdan ötürü kompleks duyan bir grup musunuz?

Bertrand: Taşralı olmaktan ötürü hiç komplekse kapılmadık, tam tersine. Ama bir rock grubunun taşrada oturması normal karşılanmıyordu. Bize hayretle bakıyorlardı, konserlere traktörlerimizle geldiğimizi söylüyorlardı... 30 yaş bunalımı denen şeye inanmazdım, ama benim de başıma

geldi. Ve rock gibi ergen etiketi yapıştıran bir dünyada, 30 yaşla beraber bir sürü de soru üşüşüyor insanın zihnine. Zaten bazı kaygılarım, şüphelerim, komplekslerim vardı, 30 yaşla beraber bunlar daha da ağırlaştı. İnsan bütün hayatı boyunca aynı şeyleri arzu edemez. Gençlik ve o inanılmaz enerji –büyük ölçüde bilinçsizlikten gelen– aynı şekilde devam edemez, maale

Büyük patronlar için durum mükemmel. İnsanların kendilerini ifade etmeye cesaret edemedikleri, topun ağzında oldukları, güvensiz, eğreti bir alan var. Sonuçta, herkesin harekete geçmesine, yurttaşlık rolünü oynamasına geliyoruz yine.

sef ve iyi ki. Belki artık her şeyi katışıksız enerji üzerine kurmak arzusu kalmamıştır, bizden performans bekleyen dinleyicilerimiz için üzgünüm. Senfoniler yazan arkadaşlarına gıpta ettiğini söylerken, her akşam aynı sirkî sahnelemek durumunda kalan Iggy Pop'a acıyorum. Bunun dışına çıkma cesaretini göstermiyor, Iggy'yi oynamaya devam ediyor. Bu arada, yanlış anlaşılmasın, Iggy Pop'a büyük saygı duyuyorum.

Serge: Yaş benim açımdan hiç sorun değil: insanın yaşı ilerledikçe keşfedilecek şeyler de artıyor. Pek çok korkuyu aştık, geride bıraktık, öz-

gürleştik, saflaştık. Çok daha geniş bir şekilde kendimizi eğitmeye adayabiliriz bütün vaktimizi. Sakiniz, huzurluyuz.

Denis Barthe: Saatlerce ciddi ciddi konuşuyorum, sonra birden, birkaç saniye içinde "Dört Kafadarlar"a dönüşüyoruz, motosiklet çalmaya gidebiliyoruz. (gülüyor)

Bazı hayranlarınız çocuğunuz yaşında...

Serge: Akranımız dinleyicilerimiz "merhaba, n'aber" diye hitap ediyor, veletlerse "merhaba efendim, nasılsınız?" Son konserlerimizde farklı kuşakların karışımını gördük.

Bordeaux'da yaşamaya devam etmek, aranzdaki birliği koruma arzusunun da sonucu mu?

Bertrand: Evet, tamamen. Bir korunma aracı, Paris'le, modanın çalkantılarıyla, sonu gelmez ve bomboş, hiçbir yere varmayan tartışmalarla aramıza bir mesafe koymanın aracı. Eğer Paris'e taşınmış olsaydık, yaptıklarımızı kesinlikle yapamazdık. İlk albümden ve onu izleyen kimlik krizlerinin ardından grubun bir aradalığını koruyabildik. Kim söylemişti şimdi hatırlamıyorum ama, ilk albümü çıkarmak 20-25 yıl alıyor, ikincisine bir-iki yıl yetiyor. Bizim yaşadığımız da tam böyle oldu.

Yaşlandıkça maskelerinizi attığınızı hissediyor musunuz?

O GÜNDEN BUGÜNE NOIR DESİR

Todo es aqui

TANIŞMA Sene 1980. Fransa'nın şaraplarıyla ve limanıyla ünlü Bordeaux kenti. Lise talebesi Bertrand Cantat ve Serge Teyssot-Gay arkadaş oluyolar. Tatilde de Denis "Nini" Barthe ile tanışıyolar. Tutkulan ortak: Güncel punk ve new-wave hareketinin yanı sıra Who, Led Zeppelin, AC/DC... Bordeaux daha o zamanlardan grupların Fransa turnesinin ileri karakolu: Üç delikanlı Neil Young, Clash, Bob Marley, AC/DC konserlerinde seyirciler arasında.

GRUP Serge gitarıda, Denis –henüz davula dokunmamış olsa da– davulda, Bertrand ise şarkıcı (üstelik yakında "Fransa'nın Jim Morrison'ı" diye anılacak). Bir de Dernier Métro grubundan gelen başçı Frédéric Vidalenc var... Küçük yerel kulüplerde sahne almak üzere provalar 1981'de başlıyor. İsim bulma telaşı içinde Psychoz, 6.35, Station Desir, Noirs Désirs gibi alternatifler telaffuz ediliyor. Son karar: Noir Désir.

AYRILIK-KAVUŞMA Çalışa çalışa, ite kaka yedi şarkılık bir repertuar hazırlıyorlar, ama gitarcı Serge BAM (Boîte A Musique) grubuna katılmak üzere ayrılıyor. Bir süre sonra Bertrand müzikten uzaklaşıyor. Ama 1985'te yine üçü başladıkları ilk heyecanlı bir aradalar. Herkesin ortak görüşü şu: Böyle "gerçek bir şarkıcı" nız varsa, dağılmanız yazık olur.

PLAK Gruba yön verecek bir prodüktör arayışında. Gönüllerindeki isimleri bir bir kağıda döküyorlar: Ray Manzarek (Doors'un orgçusu), Jeffrey Lee Pierce (The Gun Club'tan), Alain Bashung, hatta Serge Gainsbourg... Sonra hayranı oldukları bir başka isim demo kasetlerini dinliyor ve devreye giriyor: Orchestre Rouge ve Passion Fodder gruplarının kurucusu, Fransa'da yaşayan Amerikalı solcu rock'çu Theo Hakola. İlk mini albümleri "Où ve-ux-tu que je t'garde", 1987'de Hakola'nın gözetiminde yayınlanıyor. Bu sayede Paris'te ilk kez sahne alıyorlar, hem de Jacques Higelin konserinin açılışını yapıyorlar.

KAPALI GİŞE İlk "tam" albümleri "Veuillez rendre l'âme (à qui elle appartient)" 1989'da yayınlanıyor. Prodüksiyonda Liverpool'lu Ian Broudie'nin emeği var: Echo & The Bunnymen'le, The Fall'la da çalışan, Lightning Seeds'in kurucusu multi-enstrümantalist şarkı yazarı... "Aux sombres héros de l'amer" şarkısı ilk hitleri. Paris'ten Rusya'ya, Kanada'ya uzanan konserleri artık kapalı gişe. Büyük plak şirketiyle (Barclay) çalışan büyük bir grup olmanın ilk sıkıntıları... Bunalım-

lar, alkollü geceler... 1990'da tam manasıyla underground, gürültücü bir albüm: "Du ciment sous les plaines". Bertrand Cantat ses tellerindeki sorunlar nedeniyle rock'tan kopuyor, Meksika'ya yerleşiyor. Serge Teyssot-Gay şehirden kaçıp dağ evlerinde yaşamaya başlıyor. Nini, Blind Folded, Edgar De L'Est gibi gruplarla takılıyor.

TOSTAKY 1993'de "Tostaky", görkemli bir geri dönüş albümü. Grup, punk ve rock tarihinin en müthiş riff'ine sahip şarkı "Tostaky (Le Continent)" sayesinde Avrupa çapında büyük sükse yapıyor. (Tostaky, İspanyolca "her şey burda / olayın inceliği burda" manasına gelen "Todo es aqui" deyiminin ağızda yuvarlanmış hali.) Albümün sesinden bu kez Fugazi'nin prodüktörü Ted Niceley sorumlu...

1994'te plak şirketi "Dies iræ" adıyla bir konser kaydı piyasaya sürüyor. Bertrand'ın ses telleri –"Tostaky'deki çığlıkları da hesaba katarsak– iyice kötüye gidiyor. Grup dağılmanın eşiğinde. Bu arada Bertrand Cantat –Camus'nün "Yabancı"sının adaptasyonu dahil– bir sürü film teklifi almaya başlıyor. Başçı Frédéric ayrılıyor, yerine Jean-Paul Roy geçiyor. 1996'da Serge Teyssot-Gay ilk solo albümü

"Silence Radio'yu çıkıyor. 2000'de ikincisi gelecek: Georges Hyvernaud'nun romanından yola çıkarak hazırladığı "On croit qu'on en est sorti."

DOĞRUDAN SİYASET 1996'da "666.667 Club" albümü yayınlanıyor. (Bu isim, davulun tempo vuruşlarına bir gönderme.) Grubun bu kez "örtük" değil, "doğrudan" politika yaptığı bir albüm. Le Pen'in faşist partisini protesto etmek için veya Tibet yaranna, Fransa'daki göçmenler yaranna ya da Zapatistalara selam maksadıyla yığınla konser...

CES GENS-LA Gus Gus, Andrej, Sloy, Yann Tiercen, Young Gods'dan Al Comet gibi birbirinden çok farklı isimlerin toplandığı remiks albümü "One Trip One Noise" 1998'de yayınlanıyor. Noir Désir, Jacques Brel için yapılan tribute albümde "Ces gens là"yı yorumluyor. Bertrand Cantat, Macar asıllı klarinetçi Akosh Szeleveni'nin iki albümünde ("Omo-ko" ve "Imafa"), 16 Horsepower'ın iki şarkısında (Gun Club cover'ı "Fire Spirit" ve Cohen cover'ı "The Partisan") konuk sanatçı.

2000-2001 Destek konserlerine devam: Mesela José Bové'nin davası için Zebda ve Francis Cabrel'le birlikte aynı sahneler... Têtes Raides'in "Gratte-Poil" albümünün kayıtlarına katılıyorlar. Brigitte Fontaine'in "Kékéland" albümünde "Baby boum boum" şarkısına misafir oluyorlar, Alain Bashung'un "Climax" albümü için sözleri. Gainsbourg'a ait "Volontaire"i kaydediyorlar, Georges Brassens tribute albümü "Les Oiseaux de passage'da "Le Roi"yı yorumluyorlar... Sonic Youth'un ve Public Enemy'nin prodüktörü Nick Sansano'yla beş sene aradan sonra "Des visages des figures" albümünü hazırlıyorlar. Albümde konuk sanatçılar arasında Manu Chao, Brigitte Fontaine ve Akosh Szeleveni var.

Bertrand: Bundan mümkün olduğunca kurtulma kaygısı taşıyoruz. Bunlar, insanın taşıdığı aklına bile getirmedikleri maskeler. Ancak geri çekilip baktığımda, bazı maskelerin farkına vardım. Kendi tuzaklarıma düşmeye niyetim yok. O kadar uzun bir süredir ortadayız ki, bize yapıştıkları etiketlere dönüp bakacak durumdayız.

Serge: İmajımız, ünümüz umurumuzda değil; bizim tek hoşumuza giden öğrenmek. Grubun dışından besinler alarak, grubu besleyebilmek. Kendini temelden değiştirmiyorsun, ama şeyleri söyleyiş tarzını değiştiriyorsun, müzikal açıdan yer değiştiriyorsun... Hareket ederken, yeni eğilimler, yeni duygular, enstrümanını farklı bir şekilde kullanma biçimleri ediniyorsun. Mesela, Marakeş'te yeniden bir araya geldiğimizde, Bertrand'la birlikte çalmayalı bir yıl olmuştu ve bana şöyle söyledi: "Aaa, penasız mı çalışıyorsun artık? Ben de öyle." O zamana kadar, Noir Desir'de penayla çalardık, hatta penamız kaybolduğunda ne yapacağımızı bilemezdik. (gülüyor)

Sahnede çok etkileyicisiniz...

Bertrand: Maksimumu vermeye çalışıyoruz ve aramızda çok güçlü bir alışveriş gerçekleşiyor. Konserleri bir şamanizm seansı gibi görüyorum. Ama aynı zamanda, sahneye çıkmak beni hasta ediyor, bir yandan da kendimi en iyi hissettiğim yer orası. Bu, benim için hiçbir zaman rutin bir iş haline gelemez, sahada her zaman her şey olabilir. Orada başka hiçbir yerde yaşayamayacağımız bir duygu ortaya çıkıyor ve bizi çok uzaklara sürükleyebiliyor. Ayrıca, stüdyodaki marjı burada da koyuyoruz, bizi sürekli olarak denge dışına sürükleyen bir tehlike marjı bu, boşluğun kıyısında olduğun hissi veren bir marj. Sahnede cömert olmayı başarıyoruzdur umarım. Sahnede bayağı tuhaf rastlantılar da başımıza geliyor, daha sonra bir türlü nasıl olup da çıktığını anlayamadığımız emprovizasyonlar... Şovumuzu biraz olsun önceden tasarlama fikrine karşı değiliz, ama mizansene karşıyız. Bazı insanlara mizansen çok uyuyor, ama bize göre değil. Mesela, "Amsterdam"ı söylerken Jacques Brel'i seyret, hep aynı yerde aynı hareketi yapar, kendini tehlikeye atar. Bu nedenle, şovu tasarlamanın illa kötü bir şey olmadığını söylüyorum, belki günün birinde biz de beceririz.

Şarkı sözleriniz hep şiddet yüklü...

Bertrand: Bence bu, her şeyden önce bir iç şiddet. Dışarı çıktığı an, içerde olup bitenin sona ulaştığı an. Sözler hakikaten şiddet yüklü mü? Şiddeti dışarı çıkarma ihtiyacı duyuyorum, çünkü bu benim her saniye hissettiğim bir şey. Hastalıklı bir şekilde bundan korkuyorum. Özellikle duygularımda çok şiddetliyim. Şarkı sözlerim şeyleri içimden atmanın bir yolu, aynı zamanda bir güzellik biçimi de olmalarını umuyorum. Yazmak benim için kolay bir şey değil, yazdığım sözleri insanların karşısında, stüdyoda okumam gerekeceğini bilmek, bunların kesin olarak bir yerlere kazınacağını bilincinde olmak, kısacası, yazılanları üstlenmek o kadar da kolay değil. Madem iletişim çağındayız, bu da, uç noktada bir iletişim, ama bir şey icat ettiğimizi iddia etmiyoruz, bizim yaptığımız daha ziyade, kaybolmaya yüz tutan eski bir iletişim biçimini yeniden bulmaya çalışmak.

Rock'da, muhalefette olmaktan çoğunluğa nasıl geçilebilir?

Bertrand: Zaman zaman çelişkilerimiz yüzünden nefesimizin kesildiği oldu, çenemizi açmak için meşruiyetimizin kalmadığı hissine kapılıyorduk. Çünkü, her şeye rağmen, sonuçta, başarı

elde etmiştik, para kazanmıştık. Hiphop'cuların bu çelişkilerin altından nasıl kalktığını bilmiyorum; çok kötü, hiç şüphesiz. Bu grubu hiçbir zaman bir dolaba kapanıp kalmak için kurmadık, ama bir defa sesini duyurdun mu, artık o sesi duyulmayanların arasında değilsin. İşte o zaman, derindeki izleri, aileni hatırlaman gerekiyor. Aileden kastettiğim, mücadele ailen; çünkü biz gizli-Troçkistleriz. (gülüyor) Aile, çok daha içerde bir şey, seni sonradan görmelikten, zıptıklıktan koruyor. Mücadele, hafızayı kesme-mektir.

Sık sık dayanışma konserlerine davet ediliyorsunuz, niçin GISTI'nin (Göçmen Emekçileri Destekleme ve Bilgilendirme Grubu) çağrısını kabul ettiniz de, örneğin Solidays'inkini geri çevirdiniz?

Bertrand: Solidays'ın varlığı da hiç şüphesiz gerekli, ama bugün kimler AIDS mevzuunu dert ediyor? AIDS'e karşı mücadele zaten rıza almış, herkes bunu biliyor, Solidays'de çok kalabalık olacağı belliydi. GISTI'nin savunduğu dava, özgür dolaşım hakkı, çok daha az destekçi bulunmuş durumda. Ayrıca, bizimle temas kurmuş olmaları da tesadüf değil, bizim bu konuya duyar-sız olmadığımız biliniyor. Yaptıklarımızın, hissettiklerimizin uzantısı olan eylemlere mümkün olduğunca katılmaya çalışıyoruz. GISTI ile örneğin SOS Rasizm ve kitlesel eylemleri arasında büyük fark var; her ne kadar SOS Rasizm'in eylemlerine fazla yüz çevirmesem de, iş tamamen şova dökmüş durumda, sanatsal açıdan iğrenç; tamam, bir kitlesel gösteri mevzubahis, ama ruh kalmamış. GISTI ise, kendi ölçeklerinde mücadele eden insanlardan oluşuyor. Ne pahasına olursa olsun kendilerini tanıtmak gibi bir dertleri kesinlikle yok. Tıpkı bize benzeyen bir girişim. Devasa bir insanı yardımlaşma ya da siyaset makinesine eklemekten, böyle bir şeye katılmak çok daha onurlandırıcı. Ayrıca, Fransa'da göçmenlik tartışmasını acilen yeniden açmak gerekiyor. Her şey korkunç bir şekilde geriye gidiyor ve iyi fikirleri savunmak için uz-

Ferré'nin "Avec le temps"ı ve Brel'in "Ne me quitte pas"ı hakiki porno şarkılar. Kimse aşkın sürüklediği düşkünlüğe adanmış bir şarkı yazmaya cesaret edemez. Bu şarkılar insanlığın derinliklerini aydınlatıyor.

man kişilere büyük ihtiyaç var.

José Bové'nin önderlik ettiği kapitalist küreselleşme karşıtı eylemler hakkında ne diyorsunuz, onu da desteklediniz...

Bertrand: Küreselleşme karşıtı mücadele çok parçalı, farklı insanlar, farklı gruplar var. Bir dogma yok. Üstümüze alabileceğimizi üstlenmeye hazırız. Sorun bugün her şeyin imajlar üzerinden işlenmesi. Bové dahi bunu kullanıyor. Marcos'la piposunu değiş tokuş ettiğinde bu şov hattına giriyoruz. Mühim olan, arkada ilginç, farklı bir söylemin olması. Kendisiyle yapılan söyleşileri okurken Bové'nin hikayesi ilgimi çekmeye başladı. İlk başlarda, bu da kaçınılmaz dikkat çekme gayretiyle görselleştirilmiş eylem diyordum, gerçi McDonald's'a saldırmalarını harika bulmuştum.

Zapatistleri destekleyen bir konsere de katıldınız. Marcos, Meksikalı yerliler ve Zapatist hareket hakkında ne düşünüyorsunuz?

Bertrand: Böylesi güzel bir fikir için destek konserine katılmış olmaktan gurur duyuyoruz. Fazlasıyla Meksikalı, fazlasıyla yerli bir hareket olarak ortaya çıkan Zapatizmin ve alt-kumandan

Marcos'un hikayesinde insanı en fazla şaşırtan, evrensellığe ulaşabilme yeteneği. Bu sadece ilginç değil, aynı zamanda çok geniş de, çünkü kim olursa olsun, herkes harekete katılabilir. Pek çok kurum, kuruluş kendisini bu hareketin içinde görüyor, ama bildiğim kadıyla Fransa'da gidip başvurulacak "resmî" bir Zapatist bürosu yok. Her şey tamamen açık seçik. Tamamen farklı insanları, tamamen farklı ülke-leri etkileyebilecek bir söz.

Enternasyonalizmin yeniden gündeme gelmesinden söz edebilir miyiz?

Bertrand: Bugün hedeflendiği şekliyle küreselleşmenin ne dışlanışları ne de Chiapas'taki yerlileri tatmin etme ihtimali var. Küreselleşme-enternasyonalizm ikilisinin bugün nasıl bir semantik kopuşa yol açtığını görmek ilginç: Küreselleşme, enternasyonalizm olabiliirdi. Halbuki, tam tersi. Kaçınılmaz olarak, karşısında başka bir şey meydana geliyor, masum olmaktan uzak sorular ortaya çıkıyor. Kim için küreselleşme? Ne için? Enternasyonalizmin, tamamen farklı temellerde yeniden gündeme gelmesinin sebebi de bu. Kesinlikle aynı konfigürasyonda değiliz. Bu, her şeyi değiştiriyor. Tıpkı sözün yenilenmesi gibi, sözcükler, şiir de yeniden önem kazanıyor. Mücadeleler tarihinde, şiir her zaman hak ettiği yerde olmadı. Şiir derken, ifade özgürlüğünü, güzelliğe, mizaha çağırıyor da kastediyorum.

Şiirle birlikte, sloganlar da ortadan kalkıyor mu?

Bertrand: Evet, aslında. Sloganlar, inançlar yok.

Bertrand Cantat

İnançlar ve kesin savaşlar. Ama çok açık bir biçim. Bu girişimin en olumlu yanlarından biri de bu. Onu kolayca ezilebilir kılan da bu. Bu durumda neyin ortaya çıkacağını bilmiyoruz...

Politika yapmanın yeni biçimi mi bu?

Bertrand: Öyle olduğunu sanıyorum. Bağlam, tehditler öyle gerektiriyor. İnsanların yeniden yönetim mevzularıyla, ülkelerinin, gezegenin geleceğiyle ilgilenmeleri keyif verici. Savaş, askerlere bırakılmayacak kadar ciddi bir şey, öyle değil mi? Siyaset de öyle! Profesyonellere bırakmak gerek.

Zapatistlerin ya da başkalarının yanında yer alarak, iktidardaki güçlere karşı dengeyi sağlayıcı bir eylem yaptığınızı mı düşünüyorsunuz?

Bertrand: Bir varoluş eylemi bizim yaptığımız. Varolduğundan itibaren, konuştuğundan, özgürce düşünmeye koyulduğundan, fikir alışverişinde bulunduğundan, tartışmaya girdiğinden itibaren siyasi bir eylem yapıyoruz. Söyleyecek sözü olan yurttaşla yeniden karşılaşıyoruz. Yeniden kendimize söz veriyoruz, kendisine söz verilmeyenlere söz vermeye çalışıyoruz. Bu, yapılması gerekenin as-

garisi. Herkes fikrini özgürce söyleyebilmeli.

Ulusal Emek Konfederasyonu'ndaki anarşistlerle hâlâ siyasi açıdan yakın mısınız?

Bertrand: Liberter yıldızın her zaman varolması gerek. Anarşi, siyasi umutsuzluğun formülasyonudur. İktidarı ele geçirme yarışında değil, iktidara karşıdır. Bir anarşist her zaman önce kendi kendisine sövüp saymakla başlar işe.

Siyasi angajmanınızı nasıl tanımlarsınız?

Söz sadece profesyonellere bırakılmamalı; söyleyecek sözü olan herkese verilmeli; enerji, öz-gürleştirici enerjiler yeniden dolaşıma girmeli, fırsat eşitliği gibi çok basit, temel, ama bugün tehdit altında olan fikirleri yeniden ele geçirmeyi sağlayacak enerjiler... Yeniden söz hakkını ve inisiyatif hakkını ele geçirmek gerekiyor. Bizim aldığımız tavırlar da buradan hareket ediyor: Müziğimizi yapıp başarı kazanmak istemiyoruz. Hatta böyle bir şeyin hedeflenmemesi gerektiğini düşünüyoruz. Anlam burada ve eski referanslara dayanıyor: Fırsat eşitliği, varolan küreselleşmeyi kabul etmemek, piyasanın, paranın iktidarına karşı çıkmak. Zenginliğin ve bilginin paylaşılması fikrine sahip olmadan dünya yönetilemez... Bu söylediklerim genel geçer şeyler, biliyorum. Ama keşke daha da fazla öyle olsalar...

Bu size ütöpik mi geliyor?

Bertrand: Ne farkederek ki! Büyük başarısızlıklar, yanlışlar da yaşadık geçmişte, kimse bunu inkâr etmiyor... Bütün bunların mirasçısıyız, ama aynı zamanda bazı ütopyaların da mirasçısıyız. Hele sistem bizi isyan etmeye ittikçe, bunlar daha çok önem kazanıyor. Bu olağanüstü bir şey! Bana öyle geliyor ki, eğer aptal değilsen, yenden harekete geçmemiz için gerekli koşullar bir araya gelmiş bulunuyor.

"666.667 Club" albümünüzün kapağında bulutlu bir gökyüzü var. Mavi bir gökyüzünün küçücük bir parçası gibi...

Bertrand: Çünkü kendini kapıp koyveremezsin, teslim olamazsın, her ne kadar zaman zaman bu başımıza geldiyse de ve belki tekrar gelecektense de. Şüphe çok güçlü hale gelince, sinizmlerle gölgelenen bir nihilizme varabiliyor... Bununla nasıl mücadele edeceğimizi düşünüyoruz. Grup içinde, her konuyu sonuna kadar tartışmak gibi bir ilkemiz var. Tabii, saatler boyu tartışıyoruz, bayağı kavga ediyoruz... Ama yirmi yıldır böyle sürdürüyoruz. Bir aralar anlaşılabilir sebeplerle paranoyaklaşmıştık. Pozisyonumuzun başkaları tarafından kullanılacağından çekiniyorduk, sonuçta olgunlaştık. Şimdi, endişelenmeden, çok açık olabiliyoruz.

Sizce Milliyetçi Cephe hâlâ en önemli tehdit mi?

Bertrand: Meydanın boş kalmasının, 80'lerdeki politikaların bir sonucu Milliyetçi Cephe. Sağlam durmanın bir sonucu. Tarihsel olarak, faşizm her şey yolunda giderken ortaya çıkmaz. Şimdi faşistler saygınlık kazanma gayretinde. Ben şöyle düşünüyorum, her ne kadar insanoğlunun en karanlık yanına dayansa da, eğer üzerinde yükseldiği nedenleri ortadan kaldırırsan, faşizm de ortadan kalkar. Yoksa, yoksunluklar, ötekilerin dışlanması, nefret üzerine oynamak daha da yaygınlaşabilir. Bizim tepkimiz henüz gereken düzeye ulaşmış değil. Adım adım ilerliyoruz. Onların fikirlerinin ne kadar yetersiz olduğunu, ne kadar geçersiz olduğunu ispatlamamız gerekiyor. Önümüzdeki yıllarda, öncelikle yapmamız gereken, insanî bir ekonomiyi onların karşısına çıkarmak, farklı kültürleri kaynaştırmak, bunun bir zenginlik olduğunu göstermek. Hiç de kolay

bir iş değil. Ama yeni bir dünya kurmanın kolay olduğunu bugüne kadar hiç kimse söylemedi.

Dolayısıyla bu bir ideal...

Bertrand: İdeal, her gündür. Bu bir savaş. Perspektiflere, hakiki bir bütünleşmeye, birbirimizle kaynaşmaya, fırsat eşitliğine ihtiyacımız var. Bu o kadar ütöpik mi? Bütün imkânlarımızı ortaya koymamız lazım. Ama imkân meselesine gelince, ekonomist söyleme tosluyoruz: "Nereden alacaksınız bunları?" Bu paranın elde edilebilir olduğuna kaniyim, ama parayı başka türlü düşünmek gerekiyor. Sanki bir yanda bütün karar mercileri, siyasetçiler var, diğer yanda da emekçiler. Oysa işsizlik mevzuu bunu yalanladı. Bütün patronlar için durum mükemmel. İnsanların

Chiapas'lı yerlilerin geleceğin dünyası için en az teknokratlarınki kadar gerekli sözleri, şiirleri yok mu? Bu sözü modernite içinde açığa çıkarmak çok önemli değil mi? O zaman, evet, direnişten söz ediyoruz.

kendilerini ifade etmeye cesaret edemedikleri, topun ağzında oldukları, güvensiz, eğreti bir alan var. Sonuçta, herkesin harekete geçmesine, yurttaşlık rolünü oynamasına geliyoruz yine.

Marcos'un çağrısı da bu doğrultuda değil mi? Meksikalı yerliler bizi dünyanın anlamı üzerine yeniden düşünmeye zorluyor...

Bertrand: Onların üzerinden kendimizi yeniden buluyoruz. Bu insanlar dünyanın gelişmesi içinde öngörülüyorlar. İnsanların bu şekilde dışarıda bırakılması sadece felsefi açıdan kabul edilemez bir durum değil, aynı zamanda, kimi dışarı ittiğimizi de görmemiz gerekiyor. Chiapas'lı yerlilerin geleceğin dünyası için en az teknokratlarınki kadar gerekli sözleri, şiirleri yok mu? Son derece hiyerarşik, ekonominin ve piyasanın hakim olduğu bir dünyada yaşamaktansa, bu sözü modernite içinde açığa çıkarmak çok önemli değil mi? O zaman, evet, direnişten söz ediyoruz. Bizler küçük direnişçileriz. Fikirleri hiçbir zaman sorulmayan Chiapas'lı yerlilerin yanındayız. Kasım-aralık 1995 eylemi burada da güzel bir tepki oldu. 68 Mayıs'ı değildi, ama zaten aynı şey olmasının ne manası var ki! Mühim olan şu, orada insanlar başlarını kaldırdı: Bizden sadece gebermemizi değil, aynı zamanda gıkımızı çıkarmamızı da istiyorsunuz, öyle mi? Serbest piyasanın yasaları için gebermeye hiç niyetim yok.

Ütopyanın varlığı ayakta kalmanıza, umut etmenize, yaratmanıza yardımcı olan bir şey mi?

Serge: Evet. Ama aynı zamanda bu bir emek işi, sadece soyut bir hayal değil. Bizim açımızdan ütopya, somut olarak bir eylemi, düşünceyi temsil ediyor. Sonra, onu albümlerle, şarkılar aracılığıyla, katıldığımız şu ya da bu davayı destekleme eylemleriyle ifade ediyoruz. Ütopya kesinlikle soyut bir kelime değil, yaşayan, canlı, motor bir kelime. Ona ihtiyacımız var.

Bertrand: İdeallere, ütopyaya ihtiyacımız var, ama sakız olmuş şeylere, dogmalara ve mutlaklara değil. Geçmişte varolmuş olan bazı sapmalardan kendimizi sakınlamamız için sürekli arayış içinde olmamız gerekiyor. Ütopyanın belli bir yapı kazanmamış olması, tam olarak şekillenmemesi eleştirilebilir. Ama biz hatalardan kaçınmak istiyoruz, bizim kuşak da teslim olursa felaket olur, ya da aynı yanlışlara saparsa, bir arpa boyu mesafe katetmemiş oluruz. Bütün bunlar füzyon halinde, hareket halinde. Kendi inançlarımız var, ama yeni verileri, dünyanın karmaşıklığını da göz önünde bulundurmanız gerekiyor. Yirmi yıl önceki gibi çalışamayız ya da ge-

çen yüzyılın analizini kendimize veri alamayız. Buna karşılık, haksızlıklar, eşitsizlikler, adaletsizlikler hâlâ var ve varolan sistem çok daha ağırlarını yaratıyor. Bunları kader olarak kabul edemeyiz. Geçmişte adalet arayışında hatalar, sapmalar oldu diye bugün adalet arayışından vazgeçemeyiz. Hiç de iyi bir dünyada yaşamıyoruz. Bizler onu nasıl değiştirebiliriz diye kafa yorarlardınız. Hem hiçbir şeyiz hem de her şeyiz. Hiçbir şey olmamız, bir alçakgönüllülük meselesi, ama yine de her şeyiz, çünkü maruz kalmak ve boyun eğmek, kabul edilemez.

Universal/Vivendi gibi çokuluslu dev bir plak şirketinden çıkardınız albümünüzü. Sistemin içinde ve sisteme karşı olmak biraz şizofrenik bir pozisyon değil mi?

Serge: Büyük bir yapıyı kullanıyor olmak benim açımdan hiç sorun değil: Şanslıyız, plak şirketi-miz Barclay bizi koruyor, istediğimizi yapabiliyoruz... Bizim en büyük şansımız, her zaman plak şirketinin umduğundan daha fazla albüm satmamız. Bunun altına düştüğümüz gün, ayvayı yiyebiliriz.

Bertrand: Bu, sonuçta nasıl çözeceğimizi bilemediğimiz bir mesele. Gözümüzü açık tutmalıyız, her an durumun bilincinde olmalıyız: Belki de günün birinde, böyle endüstriyel bir şirkette hikayemiz artık mümkün olmayabilir. Ta en başından beri bu bizim için önemli bir sorun, onun için de ilişkileri kurarken çok temkinli davranıyoruz. Çok uzun bir süreden beri bu alanda olduğumuz için önümüze çıkan farklı opsiyonları görebildik. Bütün üçkağıtları, ihanetleri, hırsızlılarıyla alternatif hareketin nasıl bittiğini gördük. Hepimiz suçluyuz, hepimiz dev şirketlerin suç ortağıyız; onlardan kaçma yolu kalmadı artık. Onların ekmeğine yağ sürüyoruz bir şekilde hepimiz. Bugün, finansal açıdan kim hakikaten bağımsız ki? Vivendi her şeyi ele geçiriyor. Delilik bu. Düşünme, söyleme ve yapma özgürlüğümüz bu ilişkiden etkilenirse, ciddi sonuçlar çıkar ortaya, ama şimdilik Barclay arada tampon görevi görüyor. "A l'envers à l'endroit" adlı şarkımızda, temel elementleri sayarken Vivendi dördüncü sırada... Su, ateş, hava ve Vivendi...

Denis: Herkesin mutluluğunu isteyen devasa bir şirketin Big Brother'ı boyutunda tabii ki her zaman şaibeli bir yan var. Herkesin sevinci ya da herkesin mutluluğu denen şeye ben pek inanmıyorum. Anglo-saksonlar umarım Fransızcada Universal'in ne anlama geldiğini anlarlar: "Univers Sale" (Kırlı Evren).

The Strokes

Rock'n'roll nasıl kurtulur? Bu "yakıcı" sorunun cevabı artık basit: The Strokes. NME dergisi "Is This It?" için 10 üzerinden 10 veriyor ve "son yirmi yılın en iyi ve en karakterli debut albümlerinden biri" diyor. Sahiden de bu beş New York'lu delikanlı, on yıllar öncesinde kaldığı varsayılan rock sihrine, Ramones'lerin, Velvet'lerin büyüsüne yeterince vakıf gözüküyor. Aslında hepsi de varlıklı aile çocukları; (hatta şarkı yazarı ve şarkıcı Julian Casablancas'ın babası Elite manken ajansının kurucularındanmış) dolayısıyla "image maker ürünü" tipinde bildik tartışmalar onların etrafında da örülüyor... Ama öyle bir müzik var ki "Is This It" albümlerinde, kim ne söylese boş... NME, Rockfeedback ve Libérati-on'dan kolajla, The Strokes Roll'da...

AYDINLATICI BİR DARBE

Son günlerde sizinle bir sürü söyleşi yapıyor. En çok sorulan soru ne?

Julian Casablancas: Popülerlik meselesi. "Etrafınızı saran bütün bu popülerlik halesi hakkında ne düşünüyorsunuz?" diyorlar. Son zamanlarda herkes bize bu soruyu sordu.

Fab Moretti: Müziğin kendisi hakkında hiçbir şey sormuyorlar. Sanki bütün mesele kişiliklerimiz, davranışlarımız, nelerden etkilendiğimiz, böyle şeyler.

Julian: Belki de bize soracak bir şey yoktur. Albüm çıkınca bunun hakkında sorular sorabilirler, böylesi daha ilginç olur hem. Biz sadece iyi vakit geçirmek istiyoruz, insanlara elimizden gelen en iyi müziği sunmak istiyoruz. Tüm çabamızı bunun için sarfediyoruz, gerisi hiç önemli değil. Ama gazeteciler bu "gerisi"ni her şeyin merkezine koymaya çalışıyorlar.

Müziğiniz kimlere sesleniyor: Mainstream'e mi, alternatifçilere mi?

Fab: Hedeflediğimiz hiç kimse, hiçbir kitle yok. İnsanlar müziğimizi dinlemek istediği, biz de onlara istediklerini verebildiğimiz sürece mesele tamamdır. Pop dünyası hakkında söylenmesi gereken bir şey var: Her ne kadar tamamıyla çarpıtılmış, biçimsizleşmiş olsa da, kötü müziklerle çirkinleşmiş de, başlangıcı doğruydı: Mümkün olduğunca çok sayıda insana müziğini iletme ve bunun keyfini çıkarmak... Bizim de yapmak istediğimiz bu, iyi müzikle, doğru bildiğimiz şekilde.

Nick Valensi: Biz oturup müzik yapıyoruz ve ortaya rock çıkıyor. İnsanlar beğeniyorlarsa ne âla. Rock müziğini dünya müziği kılmaya çalışıyoruz. (gülüyor)

Konserleriniz nasıl geçiyor?

Fab: Her gün, bir önceki günün daha da amplifiye edilmiş bir versiyonu oluyor.

Julian: Çılgın gibi. Her gece yüksek bir noktaya erişiyoruz. Geçen gece ilk Los Angeles konserimizi yaptık, insanların tepkisi hayal gibiydi. Joe Strummer da oradaydı, bizim için "yıllardır yüzümü güldüren ilk grup" demesi inanılmaz bir şey.

Gidişatın kontrolünüz altında olduğunu düşünüyor musunuz?

Albert Hammond JR: Hayır. Spor araba kullanmak gibi bir şey bu. Ama hep beraber seks yapabildiğimiz sürece, bir mesele yok aslında.

Julian: Spor araba benzetmesi doğru. Arabayı çok hızlı kullanıyormuşuz gibi geliyor, sanki polisler bizi çevirecek ya da yolun sonuna geleceğiz de "çok eğlenceliydi" diyeceğiz.

Nick: Polislerin çevirmesi iş değil de, bir yere bindirmeyi istemem. Çarpmak kötü. Hedefimize tam gaz, son sürat ilerliyoruz.

Julian: Hayatın boyunca çabalarsın ve bir denge oluşturursun, işler gayet tırırında ilerlerken kötüsüne de hazırlıklısındır. Şimdilik her şey iyi gidiyor, dolayısıyla biraz da korkuyorum.

En kötü ne olabilir ki?

Nick: Klişe durumlar. Madde alışkanlığı, iflas, anlaşmazlık yüzünden grubu dağıtmak, ilk albümün arkasını getirememek... Bu tür tipik rock grubu klişelerinden kaçınmak için çok uğraşıyoruz. Ama müzik yapmıyor olsaydık bile, şimdiki grup arkadaşlarımızdan başka bir arkadaş çevresi düşünemezdim.

Julian: Harbiden mi?

Nick: Evet. Grup kurmadan önce de arkadaş-tık. Grup kurmadan önce de partiler yapıyorduk. Başka kimle turneye çıkmak isterdik ki?

Albert: David Bowie!

Çeşitli anlaşmazlıklar hasıl oluyor mu aranızda, "şu daha öne çıktı" gibi mesela?

Julian: Grupta her birimiz önemliyiz. Davulcusunun ismini bildiğiniz kaç tane grup var ki? Grupta kimler olduğuna dikkat ettiğiniz kaç grup var? Biz eşitiz. İnsanlar Beatles'ı bu yüzden seviyorlardı, bizi de bu yüzden seviyorlar.

Nick: Beatles'dakiler birbirlerinden nefret ediyorlardı, ama biz birbirimizi seviyoruz.

Her gece yüksek bir noktaya erişiyoruz. Joe Strummer Los Angeles konserimizdeydi, bizim için "yıllardır yüzümü güldüren ilk grup" demesi inanılmaz bir şey.

Grubunuzun ismi "Strokes". "Stroke", "vuruş, darbe" demek, fiil olarak kullanılırsa da "okşamak, sıvazlamak". Akla değişik şeyler geliyor.

Julian: Nasıl? Mastürbasyon mu yani? Eee... Evet, ama bu siz gazetecilerin zihninin de nasıl işlediğini göstermiyor mu?

Albert: Yok yahu, o durumlarla ilgili değil bu isim. Akla gelmiyor değil, ama hayır. Aslında ben bir kitap okuyordum ve kitap "stroke"u her şeyi değiştiren, beyne inen aydınlatıcı bir darbe olarak tanımlıyordu. Aynı bizim müziğimiz gibi. Aynen böyle.

Albümün kaydı bir ay sürmüş. Kısa bir süre değil mi?

Fab: Bu yüzden bu kadar iyi zaten. Stüdyo dı-

şında albümü cılamak için çok uzun vakitler geçirdik.

Sizi hep Velvet Underground'la kıyaslıyorlar...

Julian: Amma da cool grup seçmişler. Sevilir, inanılır, değişik, tuhaf... O kadar cool müzik yapmak bilinçdışından atılmış bir gol gibi, üstelik bir de popüler. Popüler müziği daha ilginç kılmak için cool bir yol... Bizi Velvet Underground'la karşılaştırmaları hiç problem değil, çünkü onlar çok büyük bir grup ve sahiden de üzerimizde etkileri var. Ufaklığımızda bol bol Nirvana ve Pearl Jam dinledik, daha sonra çok daha eski şeylere yönelmeye başladık. Ama biz aynı zamanda blues'dan, Bob Marley'den, The Cure'dan, Brian Wilson'dan ve Lennon'ın son plaklarından da beslendik. Umarız, bütün bu isimleri böylesine iyi yapan şeyleri örnek almışızdır, sonra da bu unsurları kendi tarzımıza dönüştürebilmişizdir.

Siz kendi müziğinizi nasıl tanımlarsınız?

Julian: Gelecekte dinlenen ama bundan otuz sene öncesine ait bir müzik gibi olsun istedim.

Fab: Bir gün radyo dinliyorduk ve Gypsy Kings'den "La Bamba'yı çaldı. Korkunçtu. Julian bizim müziğimizin orijinali gibi, yani Richie Valens'inki gibi olması gerektiğini söyledi.

Julian: Otuz yıl öncesinin müziği gibi olsun, ama şimdi dinlenilsin. Bunun gerektirdiği her şeyi de yapalım. Anlatabiliyor muyum? Ya da tam tersi, geleceğin müziği de, şimdi dinleniyor...

Fab: Kaza geçirip gruptan uzak kaldığımda ne yapmak istediğimi anladım: Harbiden cool bir albüm istiyordum.

Albert: Bu albüm türlü çeşit yiyecekten oluşan bir kahvaltı tabağı gibi. Her parçanın kendine has bir tadı var, hepsini değişik sebeplerden seviyorsunuz, ama hepsine de kahvaltılık diyor-sunuz...

Julian: İlk çalmaya başladığımızda şöyle soruyorduk: "Yeni cool müzik nasıl bir şey olacak? Hâlâ cool bir şey çıkabilir mi ortaya?" Ne yapabileceğimizi görmek istiyorduk. Şarkılarımızı hep bizim şarkılarımız değilmiş gibi düşündük. Bu sebepten "bu çok uzun, bu iyi olmamış" diyebildik. Neticede ortaya garip bir şey çıktı, çok kısa, basit, acayip bir şey. İnsanları

etkileyen de bu galiba. "Dinlediğim bir sürü baktan şeyden farklı bu, ama daha iyi hisler uyandırıyor" diyorlar. Bunun için gayret ediyorduk işte.

Şimdi gayretleriniz ne için?

Julian: Aşk. Ama hep yanlış yerlere bakıyoruz. Müzikal olarak, işimiz süper basit. Daha iyi olmak için bir şekilde bir yol bulmak durumunda-yız. Ama çetrefilli bir iş bu. Bir şarkıyı gerçekten iyi şarkı yapan gelenekselliği koruyacaksınız, ama aynı zamanda orijinal de olacaksınız. Müzik hakkında çok şey bilen insanlar şarkılarını iyi bulacak, ama hiçbir şeyden haberi olmayanlar da hoşlanacak. Ve hep bir gömlek yukarıda olacaksınız. Ya konuşup durursun bunları ya da yaparsın. Biz ikincisinde daha iyiyiz.

Albümün sound'unda süslemelere hiç yer yok, çıplak, "sek" bir müzik...

Fab: Bu bile bile tuttuğumuz bir yol. 50'lerin, 60'ların prodüksiyon tarzı hoşumuza gidiyor. 80'lerdeki sound ise tersine, çok ince elenip sık dokunmuş, fazlasıyla yapmacık geliyor. Yani şimdi bir davuldan ses elde etmek için önüne otuz tane mikrofona dayamak ne işe yarar? Hiçbir şey, daha basite gitmekten güzel olamaz. Sadece bazı prensipleri korumak yeterli, mese-la kayıt yapmak bile bizi aşırı ölçüde zorlamıyor. Aslında yapacağın kaydın sonsuza kadar öylece donup kalacak olması insanı bir noktada kitleyebiliyor, ama yapabileceğinin en iyisini

Popun başlangıcı doğrudu: Mümkün olduğunca çok sayıda insana müziğini iletmek ve bunun keyfini çıkarmak... Bizim de yapmak istediğimiz bu.

yaptıktan sonra mesele yok.

"Uzay gemilerine binecekler, bir şey anlamayacaklar" diye bir dize var. Ne anlama geliyor?

Julian: Gelecekte, lanet işlerimize gitmek için uzay gemilerine bineceğiz ve her şey yine eski tas eski hamam olacak. Kimse niye bunu yapmak durumunda olduğunu anlamayacak.

80'leri görmüş kişiler olarak size klasik bir İngiliz sorusu soralım: Wham mı, Duran Duran mı?

(Fab kendi kendine "Rio"yu mırıldanırken herkes hep bir ağızdan "Wham" diye bağırıyor)

Nick: Evet, Wham, çünkü Duran Duran kendini çok ciddiye alıyordu.

New York'da yaşıyorsunuz. Şehir sizi etkiliyor mu?

Julian: Mekâna bağlı değiliz, ne yapıyorsak, kendi içimizden çıkarıyoruz... New York'ta bir yılın caz, tekno ya da hip hop grubu kendilerine özgü bir müzikal kimlikle ortaya çıkıyor, ama bazılarısı 70'li yılların CBGB'sindeki sihir boş yere arayıp duruyor... Biz kendimiz gibi olmaktan memnunuz, bundan bir kötülük gelmez insana.

Fab: Ama yine de New York'tan etkilendik. Herkes yaşadığı çevreden etkilenir, kaçış yok.

New York'a düzenlenen saldırıdan sonra, "New York'daki aynasızlar / Pek de tatlı sayılmazlar" dizesi nahoş karşılanır diye, "New York City Cops" şarkınızı albümünüzün Amerika baskısından çekmişsiniz, konserlerde de söylemiyordunuz. Ama konserlerde söylemeye başladınız artık...

Julian: Sikmişim. Siktiret. Bu şarkıyı seviyoruz biz. New York'ta yaşıyoruz. Ebesi sikilmiş bir şehir. Aynasızlar söylediklerinden çok daha fazla insan öldürdüler, kahrolası gerçek böyle.

Nikolai Fraiture: Uçakların saldırısından hemen sonra olayı seyretmeye oturmuştum, lanet olsun diye söyleniyordum. Olup bitenlere inanamıyordum. Tam da o gün, zihnimizi boşaltmak için stüdyoya girdik. Şehrin orta yerindeydi stüdyo, biraz korkutucuydu. Kendimizi şarkılara verdik. Malûm şarkıya gelince bir ağızdan "oha!" dedik. Bir şey vardı ki, otomatikman tuhaftı. Şarkıyı albüme koymama karardan ewel uzun zaman düşündük. Aslında şarkının New York'un polisleriyle pek bir alıp veremediği yok, hele bu son olaylarla hiç ilgisi yok. Bir hikaye gibi. Dünyanın geri kalan kısmındaki insanlar bunu daha iyi anlayacaklardır. Ama şu anda Amerika'da bu hassas bir mesele.

Son bir soru: En büyükler arasına girmek ister misiniz?

Julian: Yolumuz uzun. İkinci albümü düşünme fikri bile kanımızı donduruyor. Aslına bakarsanız, başta Radiohead olmak üzere, şu anda bizi birkaç kere katlayıp geçmiş gruplar var. Ama yarın ne olacağını kim bilebilir? Yarınlar bizim.

Çeviren: Merve Erol - Derya Bengi

SOHO
SUPPER CLUB

restaurant bar lounge

**Nefis dünya yemekleri
ve eğlence bir arada.
Ye iç gül oyna.**

Bu ilanı getirene yemekte
% 20 indirim varmış!

Ne diyonun!

salı:	FUNKY BOOTY	70's + 80's hits
çarş:	YO-YO	LatinFunkJazzHouse+Hiphop
perş:	TRIBE	Tribaltrip + House
cuma:	PLUSH	Thank God It's Friday
cts:	G-SPOT	Erotic Grooves

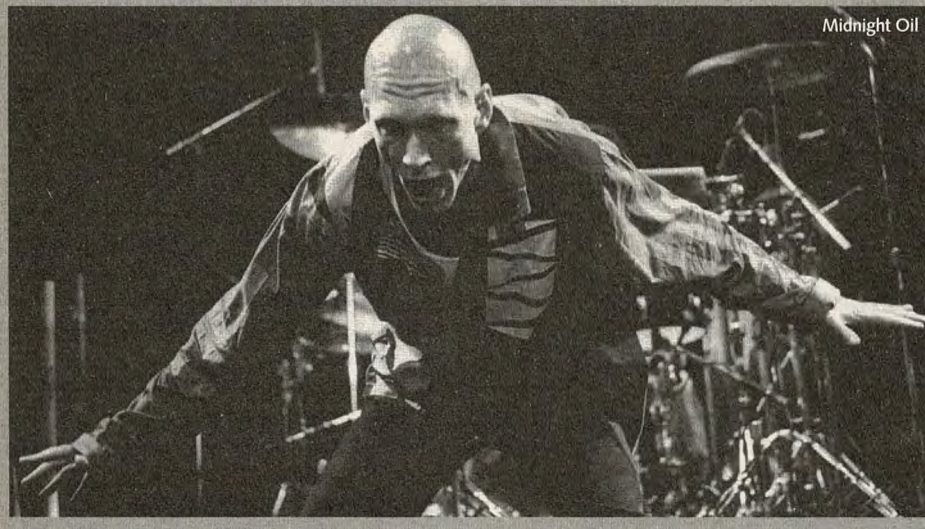
hergün 12.00 - 04.00

Meşelik Sokak No: 14 Taksim
Tel: 0212 245 0152
soho@sohoistanbul.com

ROLL BOSTON'DAN BİLDİRİYOR

İkisi de rock dünyasının periferisinden geliyor, biri İzlanda'dan, biri Avustralya'dan... Biri yeni, taze bir grup, Sigur Rós. Sakin, masalsi, düşsel bir müzikleri var. Ama MTV'de arasına rastladığımız "Vidrur vel til loftarasa" klibi taş gibi gerçeklerden bahsediyor: Müthiş görüntülerle iki yarıyetmenin eşcinsel dostluğunu ve ailelerinden gördüğü zulmü anlatan bir kısa film... Diğerleri eski, ama hiç bayatlamayan bir ekip, Midnight Oil. Yüksek voltajlı, takır takır rock. Üç yıl önceki "Redneck Wonderland" albümünden bu yana haber alamamak da, o berbat 80'lerde içimize mücadele azmi taşıyan birkaç gruptan biri olarak hatırlıyoruz onları... Bu iki grup geçtiğimiz aylarda Boston'da birer konser verdi, arkadaşımız Tuncay Günlük'ün tesadüfen bu konserlere gideceği tuttu, birbirinin zıddı iki geceden birbirine benzer mutluluk hissiyle ayrıldı...

Midnight Oil

Zıt kutuplar

21 Eylül, Sigur Rós: **Hep o ürkeklik** Sigur Rós grubunun adını New York Times'ın bir pazar ekinden öğrendim. İzlanda'nın Björk'ten sonra müzik dünyasına sürdüğü ikinci ağır topu olarak bahsediliyordu gruptan. 1999'da çıkan ikinci albümleri "Ágætis byrjun", bu yaz ABD'de dağıtılmış. Tower Records'a gittiğimde, o gün yeni gelen CD'leri (toplam 8 adet CD gelmiş!) bulamadılar, hangi müzik kategorisine koyduklarını hatırlayamadıkları için. Bu olay Sigur Rós'un müziği hakkında edindiğim ilk ipucu.

Sigur Rós, kategorize etmesi güç bir müzik yapıyor. Ambient-rock demek en uygunu sanki. Diğer ambient müziklerinden farkı, belli bir "ambiance"a takılıp sonuna kadar kendi aleminde gitmiyor. Beklenmedik yerlerde, son derece ani ama yumuşak bir şekilde inişleri çıkışları, vokalleriyle sanki dinleyeni başka bir dünyaya gezmeye götürüyor.

Gittiğim konser, Boston'un müzik okulu Berklee'nin akustiğiyle ünlü salonunda. Biletler sold-out. Dinleyici kitlesi neredeyse tümüyle 20'li yaş grubu ve ağırlıklı olarak Berklee öğrencileri.

Konserin açılışını California'lı Album Leaf isimli 1999 doğumlu bir grup yapıyor. Üç genç, gitar, keyboard ve davul. Aslında tam bir grup değil, lider Jimmy LaValle'in müziğini çalan destek kadrosu şeklinde. Müzik cinsi Sigur Rós-Light. 40 dakika kadar çalışıyor... Nihayet Sigur Rós sahneye çıkıyor. Dört kişi: Jon Thor Birgisson (vokal/gitar), Orri Pall Dyrason (davul), Georg Holm (bas gitar), Kjartan Sveinsson (keyboard). Hepsisi son derece genç, üzerlerinde mütevazı giysiler... Jon sahneye boynunda epeyi uzun bir askıyla asılı gitarıyla çıkıyor, elinde bir keman yayı. Hemen müziğe giriyorlar selam sabah etmeden. Keman yayıyla elektro gitar dinliyoruz, tarifi zor müzik birden salonu dolduruyor.

Sahnede çok fazla hareket yok, herkes başını önüne eğip müziğini çalıyor, zaten müzik de pek harekete uygun değil. Üzerlerine sıradan renkli spot ışıklar ve de arkada görüntüler var; Abstract desenler, siyah beyaz kumlu, eski minimalist video görüntüleri, siluetterle sakın ve meditatif bir ortam. Performans oldukça iyi, ses volümü çok yüksek. Dinleyicilerin hepsi trans halinde. Şarkı aralarında alkışlara cevap vermiyorlar, listelerine bakıp birbirleriyle gözleriyle konuşuyorlar. Jon bazen gitar değiştiriyor ve çığlık çığlığa ağlarcasına bize bir şeyler anlatıyor, ama anlamıyoruz, çünkü şarkılar İzlanda dilinde.

Bir buçuk saatin sonunda konser bitince tüm salon ayakta, alkıştan yıkılıyor.

Jon ilk kez gözlerini yerden (ufuktan) ayırıp salondaki insanlara bakıyor, gülümüyor, el sallıyor ve hepsi derhal arkalarını dönüp, geldikleri ürkeklikle, ağızlarını açıp tek kelime bile etmeden sahneden çıkıyorlar.

3 Kasım, Midnight Oil: **Mücadeleye devam** Midnight Oil konseri ilanı görünce, "acaba bu bir zamanlar bildiğimiz meşhur Avustralyalı grup mu" diye düşündüğümü itiraf etmeliyim. Yıllar önce politik ve güçlü müziği ortalığı kasıp kavuran, yerli haklarını, çevreciliği, silahsızlanmayı destekleyen, Alaska'daki petrol tankeri kazasını protesto için NY'taki Exxon binasının önünde konser veren Midnight Oil son yıllarda müzik radarının dışında kalmış. "O" grup olduğunu anlayıp konserin peşine düşünce Avalon gece kulübünde çalacaklarını ve bilet sıkıntısı olmadığını öğreniyorum. Konser akşam saat 7 gibi erken bir saatte başlıyor. Kapıda bilet almak için sırada beklerken birden birisi gelip elime be-dava bir bilet tutuşturuyor, teşekkür etmeme bile fırsat vermeden ortadan kay-

boluyor. Böylece seyirci hakkında fikir sahibi oluyorum: İçerisi olgun rock-severlerle dolu. Yaş ortalaması 30-40 arası, bir kısmı rock'u hiç bırakmamış görüntüsünde, bazılarıysa sanki yıllardır ilk defa bir konsere geliyor-muş havasında. Sonuçta hali vakti yerinde, kıbar, biraz erkek ağırlıklı bir kadro. Avalon, dikdörtgen bir hangar şeklinde, oturacak yer yok. Dar kenarda sahne var ve salonun diğer kenarlarını iki-üç basamakla çıkılan hafif yüksek bir platform çerçevesiyle, en dış kenardaysa çepeçevre bar. Açılışı Will Hoge grubu yapıyor, seyircilerin çoğu açılış grubu 30 dakikalık programını bitirirken salona geliyor. Bin kişiden fazla olmalı. Saat 8'de Midnight Oil çıkıyor... Ve salonun havası yıldırım hızıyla değişiyor...

Solist Peter Garrett'in yanısıra Rob Hurst (davul), Jim Moginie (bas) ve Martin Rotsey (gitar) ile anında güçlü bir şekilde tipik hızlı müziğine giriyor Midnight Oil. Fakat, sahneyi doldurmaya sadece Garrett yetiyor. Son derece iri yapısı (iki metreden uzun), dazlak kafası, Frankenştayn'a benzeyen sert hatlı yüz ifadesiyle inanılmaz bir enerji ve hareketlilik içinde. Derhal sahnenin her tarafında koşmaya başlıyor ve kendine özgü dansına giriyor. Her ne kadar videokliplerinden tipine, hareketlerine aşina olsam da, sahnedeki insan-üstü görüntüsüne ve o hızla hareket edebildiğine inanamıyorum. Sonuçta onu seyretmekten biz yorgun düşüyoruz, o yorulmuyor.

Seyirciyle anında iletişim kuruyor. İçerdeki herkesin azılı Midnight Oil hayranı olduğunu her şarkıyı bilmelerinden anlıyoruz. Garrett oldukça da hoşsohbet, gayet nüktedan; karizması ve keskinliğinden bir şey eksilmemiş. Şarkı aralarında, 11 Eylül olayları dahil, değişik konulara değiniyor. "Bunca yıl boş durmadık, yeni şarkılar yazdık, mücadelemize devam ettik" deyip yeni bir örnek çalışıyorlar. Garrett'in mücadelesi sadece lafta değil. Kaç yıl önce, Nükleer Silahsızlanma Partisi adayı olarak senato seçimlerini kılıpayı kaybetmiş, "Australian Conservation Foundation"un yıllardır başkanlığını yapan gerçek bir aktivist avukat. Nihayet sıra meşhur "Beds Are Burning"e geldiğinde millet şarkıyı bir ağızdan söylemeye başlıyor. Derken gene meşhur "The Dead Heart": Salon kendinden geçmiş durumda.

Bir buçuk saat ara vermeden sahneler, Garrett ara sıra armonikasını çıkarıp çalıyor. Konser bitince uzun alkışlardan sonra tekrar sahneye geliyorlar, ama bu kez sadece Garrett ve gitaracı James Moginie, sahnede o zamana kadar varlığını bile farketmediğim piyanonun başına geçip tek yavaş şarkılarını icra ediyorlar ve Garrett ilk kez sakın durarak şarkı söylüyor. Sonra grubun gerisi de geliyor ve iki-üç şarkı daha çalışıyorlar. Ara sıra Rob Hurst arkasındaki, su borularının üzerinde duran varile benzeyen garip bir enstrümana da vurarak drum

yapıyor ve sonunda çubuklarını seyircilere atarak konseri bitiriyor.

Eski bir grubun nostaljik konserini değil de, enerjisinin doruğunda bir grubu izlemişiz duygusu hakim. Yirmi küsur yıldır böyle bir enerjiyi koruyabilmiş başka grup bulmak kolay değil. Daha önceki Sigur Rós konserinin her açıdan tamamen zıddı olan ve gene son derece tatmin edici konserden saat 10 gibi erken bir saatte çıkarken, Avalon'un kapısında cumâ akşamı dans partisine hazırlanan gençlerin kuyruğa girdiğini görüyoruz.

Tuncay Günlük

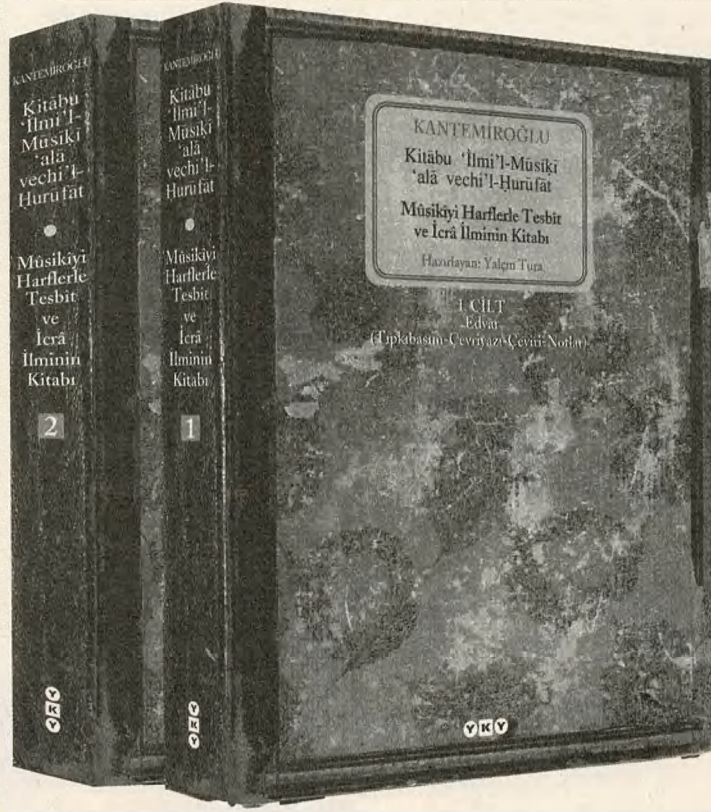

Sigur Ros

‘Prensın müzik kitabı’

Türk Musikî Tarihinin temel yapıtlarından
Kitâbu ‘İlmi’l-Mûsîkî ‘alâ vechi’l Hurûfât
ilk kez tam metin halinde yayımlanıyor.

Kantemiroğlu - **Kitâbu ‘İlmi’l-Mûsîkî ‘alâ vechi’l Hurûfât** [Mûsikîyi Harflerle Tesbîr ve İcrâ İlminin Kitabı], Hazırlayan: Yalçın Tura, 696 s.

XVIII. yüzyılda kendi geliştirdiği nota sistemiyle dönemin Türk musikîsi repertuarını notaya, musikî üzerine düşüncelerini ve kuramsal çalışmalarını da kâğıda döken, Eflak prensi Dimitrie Cantemir’in ya da Enderun öğrencisi ve Türk musikîsi bestecisi Kantemiroğlu’nun musikîmizin temel yapıtlarından biri sayılan **Kitâbu ‘İlmi’l-Mûsîkî ‘alâ vechi’l Hurûfât**’ı günümüz okuruyla buluşuyor. Besteci ve müzik tarihi araştırmacısı Yalçın Tura’nın **Kitâbu ‘İlmi’l-Mûsîkî ‘alâ vechi’l Hurûfât** üzerinde yaptığı 25 yıllık çalışmanın ürünü olan yapıt, “Nazariyat” ve “Nota” bölümleri iki ayrı cilt halinde; çevriyazı, sadeleştirilmiş metin, tıpkıbasım ve nota çevirileri olarak kitaplaştı. Seçme parçalardan oluşan iki CD de bu toplama eşlik ediyor.

YAPI KREDİ YAYINLARI KİTAPBEVLERİ: • İSTANBUL: 212-293 08 24 / 502 • İZMİR: 232-463 82 90 • ANKARA: 312-435 85 94
E-posta: ykkultur@ykykultur.com.tr • Web Sitesi: www.yapikrediyayinlari.com • **İnternet satış:** www.estore.com.tr/bulvar/yky
YAPI KREDİ KÜLTÜR SANAT YAYINCILIK TİC. VE SAN. A.Ş. 212-293 08 24, 252 47 00

sevgili günlük

Kim ne derse desin, günlük tutmak güzel egzersiz. (Bkz. Michel Foucault, "Kendini Bilmek") Geçen sayımızda Brian Eno'nun "A Year: 1995" adıyla yayınlanan günlüğünü nakletmiştik, şimdi sıra Lou Reed'de. Amcanın internet sitesine zaplanıyoruz. Zap.

Kıçımın kılı ağarmışmış!

10 Eylül 2000 Pazar,

sabah 9:45

Sevgili Günlük,
Bugün Belfast'tayım. Hava soğuk, yağışlı, kasvetli. Geceleyin odamın manzarası enfes oluyor. Köşe oda olduğundan iki tarafındaki pencerelerden bütün şehir ve önümden geçen Lagen nehri ayaklarımın altında. Gece, yollardaki ve evlerdeki ışıklarla Noel ağacı gibi parlıyor, yanan meşaleler misali şehri sarıyor. Manzara muhteşem. Sabah büyü bozuluyor, inşaatlar ve nehrin üzerinden geçen bir sürü köprü görünür oluyor.

Bugün bir garson "Rahatsız Etmeyin" yazısını aşıp ayak ucuna basa basa yatağımın önünden geçerken beni dehşet içinde uyandırdı ve "Özür dilerim beyefendi!" deyip "Rahatsız Etmeyin" levhasını yere düşürerek soluğu koridorda aldı.

Bomba korkusundan ötürü her yer kapalı olduğu için şehirde pek bir şey göremedik. Savaş hep sürüyormuş gibi.

Hilton'un barında yemek yiyoruz. Otel bir ortaokul öğrencisinin elinden çıkmış benziyor. O kadar çirkin ki, insanı güldürüyor. Neyse ki Avrupa spor kanalı Sky Sports'u izleyebiliyoruz. Ama bu kanalı odanda izleyemiyorsun, çünkü bara gelip içki içmeni istiyorlar.

Uzun zamandır içki içmedim. Öğleden sonra "normal" bir şekilde, alkolden yıpranmamış olarak kalkmak hoşuma gidiyor. Manchester ve Bristol'deki konserler gerçekten iyiydi, ama pek kalabalık değildi. Gazete ve dergiler eski şarkıları söylemediğimi yazdıklarından, insanların gelmekten vazgeçtiklerini ileri sürerler var. Ama bazen eski şarkılarımı da söylüyorum. Repertuar işlediğimiz, elimizden geldiğince parlatıp düzelttiğimiz bir mücevhere -oluşum halinde bir mücevher- benzer. Ve konserde tek bir parça mücevher sunuyoruz. Otuz yıl öncesinin parçalarını dinlemek isteyenlerin gelmemesine üzülüyorum, ama ben ilham perimin peşinden gideceğim. Onunla yaşayacağım ya da öleceğim. (Ölmek fazla

sert oldu.) Belki şöyle söylemek daha doğru: Kendi kulübümü açıyorum, beni oradan kimse kovamaz.

Bir şey daha var. İskoçya'da bir eleştirmen -biraz gerzektir- konserdeki birçok duygunun iniş çıkışını gözardı etmiş ve benim ne kadar karanlık, öfkeli ve saire olduğum üzerine bildik lafları tekrarlamış.

Seyirci harika vakit geçirdi. Ama şu "seyircinin sırtını sıvazlama" meselesine değinmem gerekiyor. Şarkı arasında ahkâm kesmediğimden, genç bir adam habire "konuş bizimle Lou" diye yalvarıp duruyordu. Size şunu açıkla-malıyım: Ben bütün şarkılarımda sizinle konuşuyorum. Benim hakkımda bildikleriniz, yakın arkadaşlarınızın hakkımda bildiklerinizden daha fazla. Sizinle yıllardır bu ilişkinin içindeyim ve bunu asla istismar etmem. Sizinle müzik sayesinde akıldan akıla, kalpten kalbe, ruhtan ruha konuşuyorum.

1 Eylül 2000 Cuma,

sabah 5:30

Sevgili Günlük,
Londra'dayız. "Cities Of England" konserine hazırlanıyorum. Sunday Times'da harika bir makale çıktı, normalde böyle şeyleri okumam, ama bu bir istisnaydı. Sonra buradaki Time Out'ta bir hergele bana "kıçının kılı ağarmış" demiş. Öyle, ne yapalım? Gençken babamın dükkanında tezgahtarlık yaptığımı, seyirciler "Heroin"i istediklerinde onları azarladığımı, sümüklü bir yosma ağzıyla yazmış.

Bu da bana, benimle aptalca sırtıp yaltaklanarak söyleşi yapan, sonra da söyleşi yazarken riyakâr mizacını teşhir eden New York Time Out'taki o hıyar yazarı hatırlattı. Bir de muhtemelen yüzde 50 ukala, yüzde 50 aptal olan New York Times yazarı Ann Powers'ı. Ah o içimizdeki hayvan!

Times'dan bahsetmişken, New York'taki ilk evimi anlattığım yazımı kaçırmamamı salık veririm. Turnenin ilk duraklarında bir aksilik çıkmadı. Bütün konserler çok neşeli geçti, dinleyiciler de harikaydı. Önceden sana bah-

settiğim Fransız sponsor sahenin üzerini kapatmamış ve yağmur yağmayacağını söylüyor. Bazen ölüm cezası bana mantıklı görünüyor, iyi ki insanlığı ben yönetmiyorum.

Yunanistan müthiş sıcaktı, sokaklarda yürümekte güçlük çekiyorduk. Açık havada, bir tepede, bize sıcak hava üfleyen iki kocaman pervane eşliğinde konser verdik. Bazı ateşli genç dinleyiciler tepenin zirvesine çıkıp bizi o tehlikeli, engibeli kayalıklardan seyretti. Sıcaklık 37 derecedi!

Şarkı arasında ahkâm kesmediğimden genç bir adam habire "konuş bizimle Lou" diyordu. Ben bütün şarkılarımda sizinle konuşuyorum. Sizinle yıllardır bu ilişkinin içindeyim ve bunu asla istismar etmem.

İstanbul'da konser verdik ve deniz kenarında çok şık bir otelde kaldık. Ama, gezdiğimiz diğer bütün yerlerde olduğu gibi, kirliliği nedeniyle denize girilmiyordu. Nice'de deniz temiz dediler, ama suda yüzen şeyler aklıma Hudson nehrini getirdiğinden kafamı sokmadan sudan çıktım. Ah Fransa ve plajlardaki üstsüzler! Biz Amerikalılar kendimizi özgür sanıyoruz, ama Avrupa'ya gidince ne kadar sınırlanmış olduğumuzu, cinselliğimizin ne denli bastırıldığını anlıyoruz. Her yaştan ve türden üstsüz kadınlar, ve arkası ipli mayolar. Central Park'ta böyle güneşlenmenin tatsız sonuçları insanın aklına bile gelmiyor, çünkü buradaki insanlar buna alışmış ve bu onlara doğal geliyor. Prag çok güzeldi, evlerin ışıkları ve yıldızların yansımalarıyla parlayan suyun üzerindeki köprü geceleyin çok romantik görünüyordu.

Çok sevgili dostum Cumhurbaşkanıyla görüştüm. Havel ve karısı Dagmar, beni ve müzisyenlerimi yemeğe davet etti. Sağlık durumu beni kaygılandırıyor, ama çok güçlü adamdır o. Polonya'da şoför beş dakikalık

yürüme mesafesindeki konser salonuna götürürken yolu şaşır-dı ve sahneye çıkmama üç dakika kala varabildik ancak. Budapeşte'de bir tiyatro salonunda konser verdik ve herkes hep bir ağızdan "Perfect Day"i söyledi; olabildiği kadar tabii. Tarihî şehirler beni hep cezbetmiştir. Gelenekler ve tarih çok hoşuma gider. Gittiğimiz her şehirde aşağılanan bir azınlık kitle-si mevcut. Bu ülkelerin hepsinde göçmenlerden nefret ediliyor. Çok da farklı olmayan New York'u ve sağcı, totaliter atmosferlerin Pat Buchanan (Amerikalı muhafakâr politikacı) için biçilmiş kaftan olduğunu düşünüyorum. Ama Pat şişkonun teki. Bazı gazeteler tai chi yaptığımı öğrenmiş. Onlarla bu konuyu, değer verdiğim bir şey hakkında ileri geri yazmasınlar diye konuşmuyorum. Kaldığımız otelin avlusunda, açık havada tai chi yaptım. Oldukça boktan bir seans-tan sonra birinin beni alkışladığını işittim. Bir sarışın balkonundan beni izlemiş, tebrik ediyordu. Anladım ki, çoğu şeyde olduğum gibi, ne kadar beceriksiz olduğumun bir tek ben farkındayım.

26 Temmuz 2000
Çarşamba,
öğlen 12:00

Sevgili Günlük;

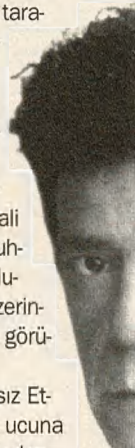
Dün gece yağmura yalandık. Sponsor sahenin üzerini tenteyle kapatmamış. Fransa'nın bu bölgesinde asla yağmur yağmadığını söylüyor. Elbette ki, yağdı.

Seyirci yağmur sadece ciselediğinden bizim konseri neden iptal ettiğimizi anlamadı. Ama aletler mahvolurdu ve tehlikeliydi. Eğer tente koysalardı sorun çıkmazdı, ama kırık yerde çaldığımız için ortamı bozar diye düşünülmüşler.

Sonuçta ikibuçuk saatlik yoldan sonra konser yapılmadı, tabii ikibuçuk saat de dönüş tuttu. Biz ayrılmak yağmur iyice bastırmıştı, ama amfileri, gitarları, regülatörleri önceden toparladığımızdan ıslanmadılar. Umarım seyirci olanları anlamıştır. Biz çalmaya geldik. Sponsor işin içine sıktı. Siktir ya!

Öyle, n'apalım?

INTERNACIONAL SALALA

poste X press

HER AYIN 15'İNDEKİ İTİBAREN BAYİLERDE

İngiliz menşeli ambient ikilisi Zöhar (Erran Cohen ve Andrew Kramer), geçtiğimiz günlerde yayınladıkları ilk albümleri "One Three Seven"ı tanıtmak için İstanbul'a geldiler. Rave'lerin sonlarında yaşanan toplu düşüş dönemlerini huzur ve rehavete dönüştürme gayretinin bir ürünü olan son zamanların popüler türü "chill out" (yumuşak iniş) müziğinin yıldızı parlayan ikilisiyle kulüp kültürünü, elektronik müzikle Ortadoğu'nun sesinin buluşmasını ve daha birçok şeyi konuştuk. Arap şarkıcılara hayran Yahudi müzisyenlerden naklen...

ÜMMÜ GÜLSÜM'ÜN ELİNE KİMSE SU DÖKEMEZ

İsterseniz nasıl rastlaştığınızla başlayalım...

Erran Cohen: Andrew'la 1997 yılında tanıştık, ortak arkadaşlarımız aracılığıyla. Ben o sırada albümün şarkılarının çoğunu hazırlamıştım, ama nedenini bilemediğim bir bekleyiş içindeydim. Tam o sırada Andrew'la karşılaşma talihsizliğine uğradım. (gülüyor) İlgili alanlarımız aynıydı ve konuşacak çok şeyimiz vardı. Birçok şeyi tekrar ele aldık, sıkı bir çalışma dönemine girdik. Böylece nedensiz bekleyişim de aydınlanmış oldu: Doğru ortağı bekliyordum.

Zöhar, İbraniçe kutsal ışık anlamına geliyor. Neden böyle bir isim seçtiniz?

Erran: Zöhar, bir Ortaçağ dinî inancı olan Kabbala'nın ana bölümü. Kabbala inancı, son zamanlarda çok popüler bir felsefe oldu. Madonna da bir ara Kabbala'ya takıldı. Bu popülerleşmeyi insanların duygu dünyalarının sığlaşması karşısında yönelindikleri bir arayışın ürünü olarak da görmek mümkün. Ama bizimkisi biraz daha farklı. Andrew da, ben de Yahudi kökenli Londralıyız. Dolayısıyla hem Yahudi hem de Ortadoğu kültürü, çocukluğumuzdan beri haşır neşir olduğumuz konular. Müziğimizin sound'unda da ön plana çıkartmak istediğimiz duygusal yoğunluk, en iyi ifadesini Kabbala felsefesinde buluyor. Şarkılarımızda kullandığımız Ortadoğu kökenli vokaller de aynı amaca hizmet ediyor.

Ortadoğunun dinî müzik geleneğinin bu duygusal etkiyi uyandırma da ne gibi bir etkisi var?

Andrew Kramer: Vokallerin daha derinlikli olması ve insanların duygu dünyalarını harekete geçirmesi, sadece Ortadoğu kökenli şarkıcılara özgü bir şey değil. Dinî gelenekten beslenen her müzik türünde böyle bir yoğunluğa rastlamak mümkün. Bazı röportajlarımızda günümüzün pop vokallerinden uzak durmayı tercih ettiğimizi söylüyoruz. Ama orada da birçok başarılı pop vokalistinin geçmişine baktığımızda, dinî müziğin izlerine rastlıyoruz. Bunun en somut örneklerinden biri gospel olarak gösterilebilir sanırım. Bu noktada önemli olan, sözlerden çok, müziğin ruhunu yakalamak.

Rai müziği hakkında ne düşünüyorsunuz?

Erran: Albümümüzde birebir rai sample'ları yer almıyor. Biz daha çok Arap ve Yahudi müziği kul-

Foto: Şahan Nuhoglu

landık "One Three Seven"da. Rai ise, bana kalırsa, daha çok Afrika müziğinden beslenen bir tür. Ama her ne kadar albümde rai'ye yer vermediyssek de, ben rai müziğini çok seviyorum. Özellikle Khaled müthiş bir şarkıcı. Yeni kuşaktan da Cheb Mami iyi bir ses.

Peki en beğendiğiniz şarkıcı kim?

Erran: Ümmü Gülsüm'ün eline kimse su dökemez bence!

Müziğinize ambient ya da chill out yapmak mümkün, ama caz, hip hop, drum'n'bass gibi çok farklı alanlarda da çalışmışsınız...

Andrew: İkimizin de farklı ve renkli bir müzik geçmişi olduğu söylenebilir. Ben trompet çaldım uzun süre. Aralarında Shirley Bassey'in de olduğu birçok müzisyenle çalıştım. Daha çok caz yapıyorduk. Erran da bas çalıyordu. 90'ların ikinci yansında Giles Peterson'in kulüplerinde acid cazla haşır neşir olduk. Drum'n'bass'la acid caz ve caz arasında çok sıkı bir ilişki var bana kalırsa. Miles'in 60'larda yaptığı bazı kayıtlara baktığınızda, bugün yapılan müziğin temel öğelerinin hemen tamamının nereden çıktığını görebiliyorsunuz. Ama aslında ikimiz de Londra kulüp kültürünün bir parçası olarak görüyoruz kendimizi. Yani biz dans camiasına ait müzisyenleriz. Yaptığımız müziğe de hep bu pencereden bakmayı tercih ettik.

Peki bu cazla yoğrulmuş dans müziğinin içine Doğu motifli vokaller koymak fikri nasıl oluştu?

Andrew: Bugün world music olarak adlandırılan etnik motiflerin ağırlıklı olduğu müziklerin elektronik müzikle buluşturulması aslında pek de ye-

ni bir şey değil. 80'lerin sonunda Brian Eno - David Byrne ikilisinin Latin müziğinden etkiler taşıyan çalışmaları beni oldukça etkilemişti. Ama Ortadoğu vokallerini kullanma fikrini kafamıza sokan çalışma, Coldcut'ın Ofra Haza'nın sesi ni sample olarak kullandığı, Eric B. & Rakim'in "Paid In Full" remiksi oldu. Ayrıca caz kökenli müzisyenler olarak, drum'n'bass yaparken de soul vokallerini sıklıkla kullanıyorduk.

Vokalleri sadece sample olarak mı kullanıyorsunuz, yoksa çalışmalarınızda canlı vokallere de yer veriyor musunuz?

Andrew: Albümde yer alan vokallerin kimisi sample, kimisi canlı kayıt. Konserlerimizde de vokalistlere yer veriyoruz. Ama canlı performansta daha karmaşık bir yapı söz konusu oluyor. Zaman zaman vokalistler sample'ların üzerine söylüyorlar ya da onlar söylerken biz bu vokallere müdahale ediyoruz. Bu iki tekniği harmanlamak her zaman kolay olmuyor tabii. Ama bir yandan da müziğe inanılmaz bir derinlik kazandırıyor.

Elektronik müzik ve rave aleminin 80'lerin sonundan bu yana yaşadığı gelişmeleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

Andrew: Artık her şey çok daha hesaplı. Elektronik müzik birçok alt kategoriye ayrılmış durumda. Bugün Londra'da sadece bir tür müzik

Bizans müziğine bizi çeken, rahibe korolarının etkileyici sesleri oldu. Ortadoğu vokallerine çocukluğumuzdan aşinayız. Müziğimizdeki vokaller, İstanbul dinleyicisinin yabancı olmadığı sesler.

çalın kulüplere rastlamak mümkün. Bizim yaptığımız chill out türü de bunlara bir örnek olarak gösterilebilir. Bu parçalanmanın bir çokseslilik yarattığını düşünüyoruz ve olumlu buluyoruz. Öte yandan, her şeyde olduğu gibi müzikte de madalyonun öbür yüzünün olduğunu ve bu parçalanmışlıkta plak şirketlerinin pazar kaygılarının da rol oynadığını unutmamak gerek. Plak şirketlerinin bakış açısını bir kenara bırakırsak, bu değişik alt türlerin iyi örneklerine de, kötü örneklerine de rastlamak mümkün. Kısacası, bu parçalanmışlık başlı başına olumsuz bir noktaya işaret etmiyor. Cabaret Voltaire ya da Kraftwerk gibi farklı türlerde çalışıp da ufuk açıcı şarkılar yapan gruplar da çok önemli bir yere sahip. Burada önemli olan, dans müziğinin

özellikle 80'lerden sonra çok büyük bir etki alına kavuşmuş olması. Özellikle hip hop'un gelişimine baktığımızda, bundan on yıl önce oldukça yenilikçi olarak kabul edebileceğimiz şarkıların, bugün artık reklam müziklerine kadar sızdığını görüyoruz. Aynı şeyi çapta drum'n'bass için de söylemek mümkün. Rekamlardan çocuk programlarına kadar her yerde drum'n'bass çalıyor. Ama bu da dans müziğinin doğasında olan bir şey.

Elektronik müziğin bu kadar popüler olması ya da moda haline gelmesi, belli bir sulanmayı da beraberinde getiriyor diyebilir miyiz?

Erran: Evet, böyle bir sulanmadan söz etmek mümkün. Ama bu da birçok yeni akım için geçerli olabilecek bir değerlendirmedir. Yeni bir oluşum meydana geliyor, dışardan bir grup bu yeniliği yakalayıp takılmaya başlıyor, popülerlik arttıkça treni kaçırma endişesiyle bir sürü insan bu oluşumun etrafında toplanıyor. Kimileri bu yeniliği dönüştürerek yaşıyor. Azımsanmayacak bir kitle de, yüzeysel ve tüketici olmanın ötesine geçemiyor ve moda geçince tüketecek yeni bir alana doğru yöneliyor.

Teknolojik gelişmenin insanların müzik yapmasının önündeki engelleri kaldırdığı ve belli bir oranda özgürleştirici olduğu da söylenebilir.

Andrew: Bu yargıya katılmamak mümkün değil. Günümüzde birçok insan, herhangi bir stüdyo imkanına ihtiyaç duymadan, evinde kurduğu basit bir tesisatla istediği müziği üretme ve paylaşma şansına sahip. Bu da çok renkli ve yaratıcı bir müzik ortamının doğmasını sağlıyor. MP3'lerin ve internet'in payını da unutmamak gerek bu arada. Artık her şey dolaşımda. Bu hızlı teknolojik gelişmenin elektronik müzikle buluşmasının bir nevi punk etkisi yarattığını söyleyebiliriz sanırım.

Punk etkisi derken neyi kastediyorsunuz?

Punk hareketinin dans müziği üzerindeki etkisi nedir sizce?

Andrew: Punk'ın, çıktığı dönemde, öbür müzik türlerine olduğu gibi, dans müziğine de büyük etkisi oldu. Punk'ın en önemli özelliği, değişik müzik türlerinden etkileşimlere açık yapısı bence. Bunun müzikle sınırlı olmadığını, daha genel bir kültürel arka plana işaret ettiğini de belirtmeliyim. Bu noktada punk'ın reggae'yle olan ilişkisini de unutmamak gerek. O yıllarda dans müziği ça-

lan lokallerde reggae DJ'lerinin büyük ağırlığı vardı. Sound system'lar dans müziğinde bizim kuşağın birçok müzisyeni için okul işlevi gördü. Bugün dönüp Clash'ın "London Calling" albümünü dinlediğimizde, hâlâ tüylerim diken diken oluyor.

Albümünüzde "Bizans" adlı bir şarkı göze çarpıyor. Bizans müziğine nereden merak sardınız? Bizans'ın başkenti İstanbul'da bulunmak ve çalmak sizin için ne ifade ediyor?

Andrew: Önce şarkının nereden çıktığını anlatayım. Aslında hikayesi gayet basit. Bir gün plakçıya girdim, çalan müzik çok hoşuma gitti. Ne olduğunu sordum, Bizans müziği dediler. Aslında tahmin edebileceğiniz gibi, di-

nî müzikle ilgili çalışmalarımız daha önce de vardı. Bizans müziğinde bizi çekense, rahibe korolarının etkileyici vokalleri oldu. Sürekli bahsettiğimiz Ortadoğu vokalleri, aslında bizim çocukluğumuzdan beri aşına olduğumuz sound'lar. Küçükken İsrail'e gittiğimizde de Arap pop kanallarında duyduklarımızı kaydetmeyi adet edinmiştim. Bizans müziğini de bunun bir parçası olarak görebiliriz. Yani aynı coğrafyada, süreç içinde birbirleriyle alışverişe giren, etkilenen müzikler söz konusu bence. Bu açıdan bakıldığında, Bizans müziği bizim çok da yabancıca olmadığımız bir dünya... İstanbul'a gelince, burası bizim müziğimiz için ideal bir yer. İstanbul, her şeyden önce, doğuyla batının, eskiyle yeninin buluştuğu, beraber yaşadığı bir yer. Bu özellik, burada yapılan her türlü sanatı özellikli kılma yetisine sahip. Sırf bu nedenle İstanbul'da çalmak bizi heyecanlandırıyor. Üstelik müziğimizde yer alan vokaller, İstanbul dinleyicisinin yabancıca olmadığı sesler. Bu da Londra'dakinden farklı bir dinleyici tepkisiyle karşılaşabileceğimizi düşündürüyor bize.

Bugünlerde ne yapıyorsunuz? Albümden sonraki hedefiniz nedir?

Andrew: Bu akşam Babylon'da çalacağız. Önümüzdeki günlerde konserlere ağılık vereceğiz. ABD ve Avrupa turnemiz olacak. Canlı performansımızı geliştirmek üzerine yoğunlaşıyoruz. Bu arada birçok farklı sanatçıyla da ortak çalışmalarımız oluyor. Fransa'dan Amina, Khaled, Rachid Taha gibi müzisyenlerle çalıştık. Elektronik müzikçilerdense, Laurent Garnier'yle aynı ortamda çaldık. Bunun bize ayrı bir heyecan verdiğini belirtelim. Bence Laurent Garnier inanılmaz bir müzisyen. Geçen yıl yayınladığı "Man With

The Red Face" harika bir albüm. Uzun zamandır bu kadar iyi bir albüm dinlememiştik.

Chill out tarzı müziği canlı çalmanın yolu yordamı nedir? Nasıl bir ortamda çalışıyorsunuz, kimler dinliyor chill out müziğini?

Erran: Daha önce de bahsettiğimiz gibi, elektronik müzik alanında ciddi bir hareketlilik söz konusu. Sürekli yenilikler devreye giriyor. İlk dönemlerde, "chill out"un bu kadar popüler olmadığı ya da adının konmadığı günlerde diyelim, bazı goastrance kulüplerinde çaldığımız oldu. Bana sorarsan, üzerine para vermedikleri takdirde, semtine uğramayacağım yerler. Zaten

Punk'ın dans müziğine büyük etkisi oldu. En önemli özelliği, değişik müzik türlerinden etkileşimlere açık yapısı. Clash'ın "London Calling" albümünü dinlediğimizde, hâlâ tüylerim diken diken oluyor.

pratikte de öyle oldu, çalmaya gittim çünkü. Şimdilerdeyse durum farklı. Soho'da sadece chill out çalan bir sürü mekan açıldı. Bu durumdan memnuniyetimi belirtmem gerek yok sanırım.

Chill out, Türkiye'de, genellikle kelime anlamıyla uyumlu bir şekilde, oldukça yumuşak bir dinlenti müziği olarak algılanıyor. Siz nasıl bir kitleyle karşı karşıyasınız?

Erran: Biz dans müziği yapıyoruz. Chill out'un bahsettiğiniz şekilde sınırlanması doğru değil bence. Aslına bakarsanız, bütün bu tanımlamalar bir yerden sonra pek bir şey ifade etmiyor. Kulüplerde müzik yapıyoruz ve insanlar dans ediyor. Şu anda yapılan müzik o kadar farklı kanallardan besleniyor ki, piyasanın tanımlama çabaları hep eğreti kalıyor. Sadece chill out çalan mekanlar güzel tabii ama, sıkı bir kulüpte çalmak bambaşka. Müzik sistemleri o kadar mükemmel ki.

Ortadoğu bağlantınıza dönersek, İsrail-Filistin meselesi hakkında, bölgenin içinde bulunduğu savaş hakkında ne düşünüyorsunuz? Banşa giden yol sizce nereden geçiyor?

Andrew: Bu soruya cevap vermek kolay değil. Barışa giden yolun oldukça dikenli olduğu ortada. Ama yine de, bizim müzik aracılığıyla yaptığımızın başka alanlarda da mümkün olabileceğini düşünüyoruz. İnsanların aidiyetlerini bir kenara bırakıp beraberce barış içinde bir şeyler üretmeleri mümkün. Üretilen şey ne olursa olsun.

Söyleşi: **Alişan Çapan**

Duyduğunla yaşarsın.

Cd
Plak
Kaset
Poster
Dergi
T-shirt
İkinci el

köstebek music shop

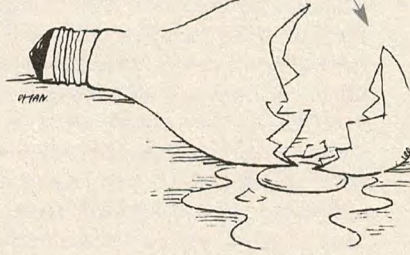
İstiklal Cad. Aznavur Pasajı Alt Kat / No:11 Galatasaray Beyoğlu İstanbul. Tel: (0 212) 292 94 16 e-mail: kostebekmusic@hotmail.com

ROLL KİTAPLIĞI

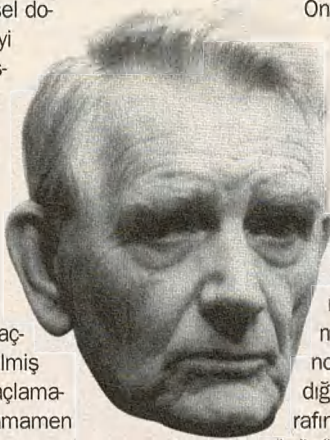
Bertolt Brecht Schweyk/Malfi Düşesi -Bütün Oyunları 10 (Mitos Boyut)
Can Yücel Rengahenk (Doğan)
Carson McCullers Küskün Kahvenin Türküsü (İletişim)
Colette Dişi Kedi (Can)
D.Hopper/P.Fonda/T.Southern Easy Rider (Roll)
Douglas R. Hofstadter Gödel, Escher, Bach (Kabalıcı)
Driss Chraïbi Müfettiş Ali (Doğan)
Fatih Özgüven Yerüstünden Notlar (Everest)
Fazıl Say Uçak Notları (Müzik Ansiklopedisi Yayınları)
Gökhan Akçura Unutma Beni (Om)
Jack London Demir Ökçe (Oda)
Jean-Paul Sartre Sözcükler (Can)
Lale Müldür Saatler / Geyikler (YKY)
Latife Tekin Ormanda Ölüm Yokmuş (Metis)
Leonard Cohen Görkemli Kaybedenler (Altıkırkbeş)
Marcel Proust Yakalanan Zaman (YKY)
Michel Houellebecq Kuşatılmış Yaşamlar (Can)
Ohannes Şaşkal Karakutu (Aras)
Philippe Djian Eşiktekiler (Ayrıntı)
Philippe K. Dick Karanlığı Taramak (Altıkırkbeş)

● Beceri, bağlılık, hazırlık, eğitim, kendini adama ●

1950'lerin sonlarından bu yana, gitarla Derek Bailey'nin ismi yan yana anılıyor. Caz gitarının ustası, bugün John Zorn, Eugene Chadbourne gibi avangardlar tarafından el üstünde tutuluyor, jungle DJ'leriyle çalışıyor. "Takılmaca"nın değil, doğaçlamanın kitabını yazan Bailey'nin Türkçede yeni yayınlanan klasik kitabından tadımlık...

Doğaçlama sözcüğünü aslında doğaçlamacı müzisyenler pek kullanmazlar. Türsel doğaçlamacılar zaten yaptıkları şeyi tarif ederken, doğrudan türün ismini belirtirler. Onlar "flamenko yapıyorlardır" veya "caz çalışıyorlardır"; kimi de sadece çalmak der buna. Doğaçlamacılar arasında sözcüğün kendisini kullanmaya karşı belirgin bir isteksizlik vardır, hatta bazı doğaçlamacılar açıkça nefret bile ederler ondan. Sanırım bu, doğaçlamanın yaygın olarak kabul edilmiş çağrışımlarından ötürüdür; doğaçlamanın hazırlıksız ve düşüncesiz, tamamen ayaküstü, uçarı ve önemsiz, tasarı ve yöntemden yoksun bir şey olduğuna dair çağrışımlardır bunlar. Doğaçlamacılar bu çağrışımlara karşı çıkarlar, çünkü kendi deneyimlerinden onun doğru olmadığını bilirler. Bilirler ki, doğaçlamadan çok beceri ve bağlılık isteyen, hazırlık, eğitim ve kendini adama isteyen bir başka müziksel faaliyet yoktur.

doğaçlama ilkesi diyebileceğimiz bir şeyi kullanır. Onların malzemesi de, her ne kadar kimi zaman çok az değişse bile, en azından esnek olmalı ve anında uyarlanabilmelidir. Çalış hiçbir zaman tamamen sabit değildir ve çalış anındaki etkilenimlere açık olmalıdır. Çalıştan üstün ve onu ölçmeye yarayan soyut bir ideal, yazılı, dışsal bir cetvel yoktur. Bir şey yazılı olduğunda da bu, çalınacak müziğin mükemmel bir ifadesi olmaktan çok, sadece bir başlangıç noktası, bir rehberdir. "Onu kimin yazdığı önemli değil, yeter ki doğru kişi tarafından çalınıyor olsun." Fakat müziğin yönünü etkileyen veya çalgıcının kendini ifade etme olanaklarını artıran açıkça tanımlı bir güç olarak doğaçlama, rock'ta 1967-68'lere gelinceye kadar pek de belirgin değildi.

Doğaçlama müzikle dinleyicisi arasındaki ilişki çok özel bir karakter taşır. Doğaçlamanın çevresi ne duyarlı olması yüzünden, çalış dinleyiciden doğrudan etkilenir. Profesionalizme –her şart altında en azından standart bir düzeyde çalabilme

yeteneğine– başvurmak, doğaçlama üzerinde genellikle yıkıcı bir etki yapar, onu türün veya dağarın bilindik alanlarına hapseder. Bu yüzden, dinleyicinin onayının ya da reddinin etkisi anidir ve yaratıcının üzerinde, müziğin yapıldığı sırada olduğundan, çalış kadar, kullanılan malzemenin seçimini ve şekillendirmesini de etkiler. 19. yüzyıldaki doğaçlama kadansın aşırılıklarından 1950'lerdeki Norman Granz'ın düzenlediği Jazz at the Philharmonic'deki daha da garip bölümlere kadar, dinleyici "onayının" doğaçlamacı için yarattığı tehlikeler sürekli olarak sergilenmiştir.

Serbest doğaçlama ya da diğer isimleriyle "tam doğaçlama", "açık doğaçlama", "serbest müzik" ya da belki de en sık rastlanan ismiyle sadece "doğaçlama müzik", etiketlere karşı olan direncinden de anlaşılabilir gibi, karmaşık bir kimliğin sıkıntısını –bir yandan da keyfini– yaşamaktadır. Aslında bu anlaşılır bir durum: Serbest doğaçlama o kadar çok değişik çalgıcı, o kadar çok değişik tavır, o kadar çok değişik kavram içeren bir faaliyet ki, kendisi bile bunları tek bir isim altında toplayamaz.

Derek Bailey, Doğaçlama
 Pan Yayınları, Çeviren: Ali Bucak

Çalgısal doğaçlama becerisine çok az ilgi duyan çoğu rock müziği çalgıcısı ve şarkıcısı da, aslında

ROLL KOMŞUDA: SELANİK FİLM FESTİVALİ

9 - 18 Kasım tarihleri arasında gerçekleşen 42. Selanik Film Festivali'nden geriye akıllarda, paramparça bir dünyada sıkışmış yurtsuz ve yabancılaşmış insan suretleriyle yerle bir edilmiş "güçlü erkek" imajı kaldı. Esra Okutan Selanik'e uzandı, olayı yerinde inceledi, festivalin havasını kokladı...

BULUŞALIM KORDON'DA

Her sene İstanbul Film Festivali süresince yaşadığımız film maratonunu bu sefer de Selanik'te tecrübe etmek kısmet oldu. Ve bir kere daha, günde altı film seyretmenin keyfinin yanısıra bünye üzerindeki yıkıcı etkisini de görmüş olduk. Filmlerin ağırlıkla karmaşa, acı, şiddet, yalnızlık, dışlanmışlık, yığınlık dolu dünyaları ele aldığı belirtmek durum hakkın da biraz fikir verir sanıyorum... Neyse ki İzmir'i andıran upuzun kordonu, pırl pırl güneşi, ne ararsanız bulabileceğiniz pazarları, sabahlara kadar süren rembetiko fasıllarıyla Selanik o kadar canlı bir şehir ki, arada soluklanıp kendinize gelebiliyorsunuz. Ayrıca festival alanının, restore edilerek sinema, müze, basın binası haline getirilmiş hangarlar- dan oluşan bir limanda kurulmuş olması, hem filmler arasındaki koşuşturmayı kolaylaştırıyor, hem de bol bol deniz havası çekerek ciğerlerimizi mutlu etmemizi sağlıyordu. Yunanistan'ın en önemli kültür etkinliği sayılan Uluslararası Selanik Film Festivali'nin bu yılki ağır topları, oyuncu Faye Dunaway ile jüri başkanı olan ve "Deliverance", "Escalibur", "Exorcist II", "Point Blank", "Hell In Pacific" gibi filmleri retro bölümünde izlenen İngiliz yönetmen John Boorman'dı. "Yellow Bird" adlı kısa filmle ilk yönetmenlik deneyimini de yaşayan Faye Dunaway'ın 1970 yılında çevirdiği "Puzzle Of A Downfall Child" filminin yönetmeni Jerry Schatzberg'in fotoğraf sergisi de festival kapsamındaydı. Ve Faye Dunaway'ın bu ünlü fotoğrafçı-yönetmen tarafından çekilmiş olan kırmızı bereli portresi hafta boyunca müze duvarını süsledi. Farklı başlıklar altında toplanan filmler arasında en ilgi çeken "Uluslararası Yarışma" bölümüydü. Yönetmen Nuri Bilge Ceylan'ın da aralarında bulunduğu jüri tarafından Altın Isken- der, Arnavut yönetmen Fatmir Ko- ç'i'nin yönettiği ve günümüzün başlıca teması olan "daha iyi bir hayat için göç etme"nin konu alındığı "Tirana Year Zero" (Tiran Yıl Sıfır) filmine verildi. Gümüş Isken-der ise Gürcü yönetmen Dover Kosashvili'nin "Late Marriage" (Geç Evlilik) filmi aldı. Tel Aviv'de geçen film, ailesinin baskısı nedeniyle kendisinden büyük ve dul olan sevgilisinden ayrılıp bakire bir kızla evlenen otuzlarının başında bir adamın hikayesini anlatıyordu. Çok bildik bir konu olmasına rağmen

günümüz erkeklerinin duygusal konulardaki kıfayetsizliklerini sergilemek açısından son derece başarılı olan film, başrol oyuncusuna En İyi Erkek Oyuncu ödülünü de kazandı. Gele- nek ve törelerin yanısıra aile büyük- lerinin evlerindeki bol oymalı mobil- yalar da bize hiç yabancı gelmedi. En İyi Yönetmen ödülünü alan Tay- vanlı Hsiao Ya Chuan'ın filmi "Mirror Image" (Aynadaki İmge), geçirdiği trafik kazası sonucu avucundaki ya- şam çizgisi silinen ve artık hayatına kaderin değil, rastlantısal olayların yön vereceğini düşünen bir gencin hikayesini anlatıyordu. Yarışma bölü- münde yer alan, Kazım Öz'ün filmi "Fotograf"sa, oldukça ilgi çekmesi- ne rağmen ödül alamadı. En İyi Er- kek Oyuncu ödülünü "Geç Evlilik" in oyuncusu Ronit Elkabetz'le payla- şan Alexandru Papadopol'un rol aldığı Romen filmi "Stuff and Dough", kendisine kiosk almak için bir sefer- liğine mafyaya kuryelik yapan gen- cin, nasıl çıkışı olmayan bir batağa

Trouble Every Day

Dog Days

saplandığını birebir gösteriyordu. Bi- rebir diyorum, çünkü film son dere- ce düz bir anlatım kullanmıştı. Ken- dinizi "mal" taşıyan bir minibüste olayın kahramanlarıyla birlikte bir buçuk saatte Bükreş'e gidip dön- müş gibi hissediyordunuz. Bu da bir sinema dili tabii ve başarıyla kulla- nılmış, ancak jürinin ödülleri belirler- ken yaptığı açıklamada söylediği gi- bi, şiirsel anlatımdan yoksun ve içe- riğin şeklin önüne geçtiği diğer yarış- ma filmlerinden farksız. Jüriden çı- kan bu yakınmanın aslında John Bo- orman'dan kaynaklandığı rahatlıkla tahmin edilebilir. Çünkü Boorman, yaptığı basın toplantısında, filmlerin gelecekte daha "rüyavari" (dreamli- ke) olacağını, bilinçaltıyla bağlantı kuran ve doğru metaforları kullanan

bir sinemanın kendi ideali olduğunu söylemişti. Jürinin açıklamasındaki diğer bir il- ginç nokta da, filmlerdeki erkek ka- rakterlerin zayıf, yetersiz, sorumsuz veya alkolik, kadın karakterlerinse enerji, zeka, aşk dolu oldukları ve bunun da günümüz toplumunu doğ- ru şekilde yansıttığını belirtmeleri-ydi. Yarışma dışı kategoride "Yeni Fransız Sineması" bölümünde yer alan "Stand By", bu gözlemi doğrulayan filmlerden biriydi. Film, Buenos Ai- res'e gitmek üzere geldiği havaala- nında kocası tarafından terkedilen bir kadının, burayı kendine mesken seçip hayat kadını olarak geçimini sağlama ve yaşamına havaalanının demirbaşı olarak devam etmesini anlatıyordu. Gelip geçtiğimiz bir me- kân olarak bildiğimiz havaalanı, bir

kadının hayatında, kocadan daha ka- lıcı ve güvenilebilir bir unsur olarak yerini alıyordu. Tarih-Sinema Buluşması kapsamın- da İstanbul'da da gösterilen Michael Haneke'nin "Pianist" filminin yanısı- ra, birçok eleştirmen tarafından Ha- neke'nin halefi olarak adlandırılan Avusturyalı yönetmen Ulrich Seidl'in filmi "Hundstage" (Dog Days) festi- valin en ilgi çeken filmleri arasınday- dı. Boğucu sıcakların hüküm sürdü- ğü bir haftasonu Viyana banliyölerin- de yaşanan sıkıntı, tembellik, melan- koli, alkol, şarkı ve şiddete bulanmış cinselliği olduğu gibi yansıtan film ol-

dukça sarsıcıydı. Bağımsız Amerikan filmleri bölümün- de yer alan Larry Clark filmi "Bully" de, yeniyetme cinselliğini ve gençler arasında şiddete (hatta cinayete) va- ran iktidar oyunlarını konu almıştı. Larry Clark'ın filmi daha önce çevir- diği "Kids"i aratmayacak kadar ra- hatsız edici ve başarılıydı. "Nenette Et Boni", "Beau Travail" gi- bi filmlerden tanıdığımız yönetmen Claire Denis'nin filmi "Trouble Every Day"se (Hergün Bir Başka Sorun), bizi tamamen dumura uğratan bir film oldu. Beatrice Dalle'in rol aldığı film, çiftleşme sonrası eşini yiyen örümceklerle hemen hemen aynı iç- güdüye sahip insanların, bu dürtü, sevgi ve akıl arasında bocalamaları- nı fazlaca kanlı bir şekilde dile getirir- yordu. Filmin tek iyi tarafı, müzikleri- ni yine Tindersticks'in yapmış olma- sıydı. Diğer bir hayal kırıklığıysa, "Yağmur- dan Önce" filmiyle gönlümüzde taht kuran Milcho Mancheski'nin "Dust" adlı filmiydi. Balkanlarda geçen bir western olarak, her şeyin kısaca "çorba" kıvamına geldiği bu filmde Osmanlılar, kafa kesip isterik şekil- de gülen ve ağızlarından salyalar akan bir takım fesli adamlar olarak karikatürize edilmişti. Yunan filmleri arasında yer alan "Bar", "Under The Stars" (Yıldızların Altında) gibi filmler 1974 Kıbrıs çıkartmasına gönder- meler yapan ve "Türklerin Kıbrıs'ı haksızca ve barbarca işgal ederek neden oldukları acılardan" dem vu- ran filmlerdi. Nikos Triandafyllidis'in belgesel ta- dındaki filmi "Screamin' Jay Haw- kins: I Put A Spell On You" ise, bu blues efsanesinin hakkında şu yoru- mun ortaya çıkmasına neden oldu: "Onu sadece seyderken bile hami- le kalabilirsiniz." "Twin Peaks", "Lost Highway", "Blue Velvet" gibi filmlerin sıradışı yönetmeni David Lynch'in son filmi "Mulholland Drive", yine paralel ha- yatlar, gizem ve bilinmeyenle örülü kafa karıştırıcı bir yapıtı. John Boor- man'ın bahsettiği ideal sinemaya en yakın da bu film düştü sanırım. Bahsedilmedik birçok film kaldı. Ama yapacak bir şey yok. Bir filmi seçtiğinizde aynı anda oynayan beş- altı filmi elemiş oluyorsunuz. Ve bu filmler hakkında ileri geri konuşma şansını kaybediyorsunuz. İşte festi- valin yarattığı bir başka arıza daha... **Esra Okutan**

Göksel

Bir aydır depresyondayız. Şaka maka, güle oynaya birbirimize mırıldanıyoruz “Depresyon-dayım”ı. Göksel’in “Körebe” albümünü döndürmeye başlar başlamaz şöyle bir irkildik, sonuna kadar öylece kalakaldık. Sonra bir daha, bir daha... Birkaç sene evvel “Yollar”ı da sevmemiş değildik, ama “Körebe” bir başka... Karaböcek Kardeşler’den rock’a, Suzanne Vega’dan Nazan Öncel’e uzanan bir hatta, Roll bürosundayız: Göksel anlatıyor...

BRIDGET JONES’UN ŞARKISI

Dört sene önce dillere dolanan “Sabır” şarkısının da öncesinden başlayalım: Sen daha ziyade sahnelerde piştin galiba...

Göksel: 91’den beri sahneye çıkıyorum. Okul korolarında başladım, hep öyle başlar ya. Sonra Boğaziçi Üniversitesi Felsefe Bölümü’ne girdim. Yaşua Oroyo diye çoksesli bir koro vardı, sonra İstanbul Oda Korosu oldu, orada da söyledim. Tam o dönemde bütün hayatım tamamen müzik olsun diye kararımı verdim. Üniversitedeki radikal kararlarımdan biri...

Tercihin çoksesli müzikler miydi, başka türlü müzikler mi dinliyordun?

Zülfü Livaneli, Yeni Türkü dinliyordum. Hümeysra’dan çok etkilendim, sabahlara kadar dinlerdim. Çok büyük bir sesi yok, ama çok ifadeli ve tam benim zevkime uygun şarkı söylüyor. O dönemde hiç öyle bir şarkıcı yoktu. Beste yapıyor olmasından da çok etkilenecektim. Gizliden gizliye çok hayranı var herhalde benim gibi. Bazen hiç tahmin etmediğim insanlardan duyuyorum “Hümeysra’nın şöyle bir şarkısı var” diye... O zamanlar bir şekilde müzikle uğraşmak istiyordum, ama ne yapacağımı bilmiyordum. Konservatuara gitmeye karar verdim, ama baktım, ya şan eğitimi alıp operacı olunuyor, ya Türk sanat müziği, halk müziği öğreniyorsun. Benim ilgi alanlarımdan biraz dışındaydı bunlar, konservatuara gitmekten vazgeçtim. Özel şan dersleri alıp sesimi biraz geliştirmeye çalıştım, biraz solfej öğrendim. Ama şarkı söylemeyi asıl sahnede öğrendim.

Felsefe senin istediğin bir bölüm müydü?

Psikolojiye girmek istiyordum, hani kaçar ya 0.1 puanla, öyle kaçtı. Bayağı üzülmuştum. Belki psikolojiye girseydim, ne yapıp edip bitirirdim. Ortaokul zamanlarından ilgilim vardı psikolojiye. Ciddi ciddi psikiyatrist olmak istiyordum. (gülüyor) O zaman çok küçüktüm, felsefe çok ağır geldi, hiç beni cezbetmedi. Aklım başka bir taraftaydı. Boğaziçi Felsefe’yi bitirmek için de başka hiçbir şeyle uğraşmamak gerekiyor. İngilizce felsefe biraz da saçma aslında, anadilimiz dururken...

Kaçınıcı sınıfta bıraktın?

İkinci sınıfta bıraktım. Hazırlık da okumuştum iki sene. Okulu dondurmuştum, uğramayınca silindi kaydım.

91’de sahneye çıkışın nasıl olmuştu?

Kıvanç Kutlumuş’u bilirsiniz, Kıvanç K, onunla beraber bir grup kurup çalışmaya başladık. Aslında hiç böyle şeyler yapacak değildik, tamamen Depeche Mode’cu, “Türkçe bir şey asla” diye düşünürken...

Ne şarkıları okuyordun?

Yeni Türkü... (gülüyor) Çok komik geliyor şimdi. O zamanki aklımla... Ama eğlenceliydi. Levent’te Plaza Inn diye bir yer vardı, orada başladım, sonra da Antalya’da iki sene kaldım. O arada besteler yapmaya başladım. 95 yılında Onno Tunç’la tanıştım. Onunla bir albüm sözleşmesi imzaladık.

Barda söylerken “bu şekilde iyiyim, bu iş böyle gider” gibi bir rahatlığın var mıydı, yoksa bir şeyler yetmedi de mi şarkı yazmaya başladın?

İçimden yazmak geldi. “Albüm yapacağım, şarkı yazmalıyım” gibi bir şey değildi de, kendiliğinden başladı. Çok da emin değildim, “yazdıklarım güzel mi acaba” diye düşünüyordum. İlk albüm bittiğinde kendimi hâlâ besteci gibi görmüyordum. Kendi şarkılarımı söylememin doğru olduğuna karar vermiş-

tim ama, yazdıklarım yeterli değil diye düşünüyordum.

Onno Tunç’la tanışman nasıl olmuştu?

Prodüksiyon şirketi kurmuştu, yeni insanlarla çalışmak istiyordu. Beni dinledi, beğendi, ertesi gün sözleşmeyi imzaladık. Bayağı heyecanlanmıştı. Tam albüm repertuarını oluştururken vefat etti... Sonra Sarp Özdemiroğlu ve Ka ve Bahçevan’la çalıştım.

Sezen Aksu dinler miydin?

Çocukluğumda benim için çok önemliydi. İlk keşfettiğim, dinleyip beğendiğim şarkıcıydı. Onno Tunç’la ilk yaptıkları albümleri, “Sen Ağlama”yı çok dinlemiştim çocukken. Diğerlerinden, Ajda Pekkan’dan filan, daha samimi geliyordu. Bir de orada bir ekip vardı, o da beni etkiliyordu. Kendi sözlerini yazıyordu ama, bir yandan Aysel Gürel de vardı, beraber gerçekten çok güzel şeyler yaptılar. Ama büyüdükçe o da değişti, ben de değiştim.

Öyle bir ekibim olsa diyor muydun?

Diyordum. Ama belki Onno Tunç’la çalışsaydım, öyle bir şey olmayacaktı, bunu şimdi anlıyorum. Belki onların o zaman bulup çıkardıkları şeyi şimdi ben Alper’le (Erinç) bulmuş olabilirim, başka bir şekilde. Sezen’i çok dinledim, beğendim, ama benim için bir dönemdi, orada kaldım. Ona vokal yaptım, 95’ten 97’ye kadar. Ama başka şeyler dinlemeye başladım sonra, başka arayışlara girdim. Onun etkisi galiba üzerimde kalmadı, onunla çalışmış diğer şarkıcılara nazaran.

Onun şarkılarını da okudun, değil mi?

Bir tane şarkısını söyledim ilk albümde, bir tanesinin de sözleri onundu. Belki ilk albümde etkisi vardır, ama bana çok fazla yok gibi geliyor. Onunla çalışmış olmama rağmen o durumdan sıyrılabilirdim. Aslında sıyrılmak da zor, çünkü Sezen çok zeki bir kadın; insan şarkıcı olmasa da ondan etkilenebilir. En sevdiğim huyum benim, yetinmiyorum, bir şeyler arıyorum.

O dönemde aradığın o farklı şey neydi?

Suzanne Vega’yı çok sevmeye başladım. Çocukken Sezen’e duyduğum hayranlığı sonra Suzanne Vega’ya duymaya başladım. Yine aynı sebepten: Samimi, kendi şarkılarını söyleyen bir kadın... Şarkıcılık tavrını çok beğendim, kendi yaşayışına yakın gördüm, benim hissettiğim gibi söylüyordu. Sonra Fiona Apple, Sherly Crow... Çok farklı müzikler yapıyor gibiler ama, aynı yerde birleşiyorlar: Hepsi kendi şarkılarını söylüyor, aynı naiflikte...

Suzanne Vega konserine gittin mi?

Gittim ve o konserden sonra gitar çalmayı öğrendim. (gülüyor) Sahnedeki samimiyetinden çok etkilendim. Gösteri yapar gibi değildi, öyle olmaması da gerekiyor zaten, sonra gerçekliğini kaybediyor. Sanki yanımızda gitar çalıp söylüyor gibiydi, sahnedeki duruşunu falan da çok beğenmiştim.

Çok az insan beğenmişti o konseri...

(gülüyor) Evet, herkes çok sıkılmıştı. Ama onun müziği öyle bir müzik, şov falan gerektirmiyor, orkestra da gerektirmiyor, sözler güzel, ifadesi güzel...

“Sabır” da Vega dinlediğin zamanlarda, arayış halindeyken mi çıktı?

Albüme başladığımız süreyle bitiş süresi arasında en son yaptığımız şarkı “Sabır”. Hatta sonra “keşke bütün albümümüz böyle yapsaydık” diye düşünmüştüm. Şimdi o albümü biraz dağınık buluyorum. Bazı şeyler klişe hatta, rahatsız oluyorum dinlerken. Yine de, pop müziği albümleri arasında farklı bir yere konulabilir, ama beni rahatsız etti. (gülüyor) Biraz da mükemmeliyet-

çiyim. Kendimde bir hata gördüğüm zaman çok rahatsız oluyorum, sonra onu düzeltmeye çalışıyorum.

Şarkıda gıtan çalan Yavuz Çetin'di, değil mi?

Evet. O dönem benim hayatımda büyük değişiklikler oldu. Sene 96. Turgut Berkes'le tanıştım. Farklı bir dünyaydı benim için Sezen Aksu dünyasından sonra. Çok fazla müzik dinledik. O arada Yavuz Çetin'le tanıştım. Yavuz'u stüdyoya çağırdık, "parçayı beğenirsen çalmak ister misin" diye. Yavuz çok sevdi. Bana hediyesi diye düşünüyorum. O kadar güzel bir solo ki o. Türk pop müziğinde ilk defa bu kadar uzun bir gitar solo var. İnsanlar o soloyu mırıldanarak söylüyorlardı, inanamıyordum. Onu yakalamak çok zor bir şey. Hep diyorum, melodisi de güzeldi ama, gitarları aldıktan sonra şarkıda çok da bir şey kalmıyor. Yavuz'la beraber var oldu yani "Sabır".

Albüm çıktı, sevildi, ama çok satmadı, çok fazla sahneye de çıkamadın. Nasıl geçiyordu günler?

Depresyondaydım. (gülüyor) Yürütemeyeceğimi düşündüğüm, herhalde yapamayacağım, bu düzene uyamayacağım diye düşündüğüm zamanlar oldu. İyi bir şey yapmak istiyorum, iyi bir şey yapmam için gerekli imkanlar yok, zaten belirli kuralların dışına çıktığın zaman iş iyice zorlaşıyor... Böyle böyle düşünürken tamamen büyüdüm herhalde. Belki kötü şeyler yaşamak gerekiyor insanın olgunlaşabilmesi ve yaratabilmesi için...

İki albüm arasında ciddi bir kimya farkı var, oradaki kopukluk da burada yok... Bunda neler etken oldu?

Sherly Crow'u çok dinledim, Fiona Apple'ı... Son dönemlerde en sevdiğim, Morcheeba'nın son albümü. Bir de Natacha Atlas'tan etkilenmiş olabilirim: Farklı bir müzik onun yaptığı ama, sonuçta o modern altyapının üstünde Doğulu bir kadın şarkı söylüyor. Neşet Ertaş da bu son dört sene içinde keşfettiğim insanlardan, belki onun da etkisi olmuş olabilir. Sonra Baba Zula'yla çalıştım gitarist olarak. (gülüyor) Çok tuhaf. Grubun üyesi olarak konsere çıktım. Makedonya'ya gittik, gitar çalıp vokal yaptım, çok feci çalışıyordum. Onların sound'u da benziyor yaptığımız şeye.

Elektro bağlama kullandıktan için de belki yakınlık hissediyorsun...

Evet, doğru... Neşe Karaböcek'in "Günün Birinde" şarkısını arıyordum, hiçbir yerde bulamıyordum, onu da zaten Murat Ertel'in evinde buldum. O şarkıyı bulduğum zaman, aklımdan öyle şeyler geçmeye başladı. Yine de tam olarak anlatamıyordum nasıl bir şey yapmak istediğimi. Alper'le beraber keşfettik, Alper'le çalışmaya başladığım zaman oldu her şey.

Elektro bağlamanın asli mekânı pavyon. İlgini çekiyorlar mı?

Pavyon komik bir yer, aynı zamanda hüzünlü, bu albüm gibi. Albümü yaparken Alper de "tam pavyon sound" dedi. "Pavyon müzisyenleri iyi olur" diye konuşulur hep. Hiç pavyona gitmedim hayatımda. Gitmek istiyorum, her sene "beni pavyona götürün, çok merak ediyorum" diyorum. Ama herhalde eskiden başkaydı, şimdi başka. Belki ikinci klibi pavyonda çekeceğiz... Bana bu albüm tam Beyoğlu, Cihangir albümü oldu gibi geliyor. Doğu, ama bir yandan da Batı; arabesk tarafı da var...

Alper Erinc'le nasıl başladın çalışmaya?

Sarp'larla çalışacaktım, repertuar da belliydi aşağı yukarı, ama içime sinmiyordu. Başka bir şey olması lazımdı. Ortak bir arkadaşımız bana Alper'le çalışabileceğimi söyledi. Onu Teoman'dan, Candan Erçetin'den biliyordum. Tanıştığımız anda bir şeyler hissettim. Ben ona şarkılarımı söyledim, bir-iki bir şey ekledi şarkılara, tam duymak istediğim, benim çalamadığım gibiydi. Beni biraz yönlendirdi, çok da iyi yaptı. Ben mükemmeliyetçilik yapıp "o öyle olsun, bu böyle olsun" derken, o "samimi olsun, yeter" dedi. Onunla tanıştıktan, çalışmaya başladıktan sonra yaptım bu albümdeki şarkıların çoğunu.

"Depresyondayım" da öyle, belki daha önce cesaret edemeyebilirdim öyle sözler yazmaya. Rıza Ereklî var bir de tabii, 70'leri çok iyi bilen biri olarak.

Yeni Türkü'den rock'a, Hümeysra'dan Suzanne Vega'ya uzanan bir çizgide Neşe Karaböcek nasıl bir yer tutuyordu?

Yedi-sekiz yaşındayken ben, evde çok dinlenen birisiydi. Babam aynı zamanda Esengül dinlerdi. Onun da çok enteresan bir sesi vardı, o sesi hâlâ kulaklarımda duyuyorum, güzel şeyler yaptığını da hatırlıyorum.

Neşe Karaböcek'i seviyorsun, ama pek çok insan senin şarkılarında, söyleyişinde bir Gülden Karaböcek havası seziyor.

Evet. İlk söylediğim şarkı Gülden Karaböcek'in "Dilek Taşı"ydı, sekiz yaşında mıydım neydim, yaz tatilinde söylemiştim, Erdek'te bir çay bahçesinde. (gülüyor) Ama Neşe Karaböcek gibi göremiyorum onu hiçbir zaman. Neşe Karaböcek daha çok bir devrin temsilcisi gibi.

Arabesk biraz netameli bir alan hâlâ. Birçok insan aşağı, hatta geri bir müzik olarak görüyor...

Bana geri bir şey gibi gelmiyor. O dönemlerin ruhunu, 70'lerde yapılmış her şeyi çok seviyorum. Günümüzde yapılan her şeye göre çok daha samimi. İnkar edemeyeceğimiz bir şey daha var: Biz burada yaşıyoruz ve burada da bir arabesk kültür var. Ülkenin hangi semtinde büyümüş olursak olalım, o şarkılarla, o kültürle büyüdük biz, içimize işledi. Bunu tamamen reddetmeyi hiç

doğru bulmuyorum, hatta biraz kompleksli olduğunu düşünüyorum.

70'lere nazaran 80'ler nasıl geliyor?

Çok boyalı, yapay geliyor, 70'lerin tam tersine. 70'lerde her şey daha zevkliymiş, kılık kıyafetten tutun da, insan ilişkilerine kadar. Gerçi insan ilişkilerini ancak Türk filmlerinden görebiliyoruz ama... (gülüyor) Belki çocukluğumdan çok etkilenmişimdir -71 doğumluyum ben... Bana kara bir dönem gibi geliyor 80'ler. Çocukluğumu çok güzel hatırlıyorum, ama ergenlik çağıma da çok kötü, zevksiz, çirkin hatırlıyorum. 70'lerde bir yandan içsavaş gibi bir şey var ama, yine de daha mutlu bir dönem gibi. Renkli... Kendiliğinden oluşmuş bir renk gibi. 80'lerdeki de fazla boyalı, doğal değil.

Bir yandan da, 80'ler boyunca her gün tek kanal televizyondan 70'lerin ne kadar kötü bir dönem olduğu söyleniyor...

Tamam, o zaman teknik açıdan her şey çok geriymiş, ama sadece müzik piyasasını değerlendirdiğimizde bile, kesinlikle çok daha samimi, gerçek şarkılar var, insanlar hissedip yapmışlar, hepsi girip bir kerede çalıp söylemiş. Samimiyse, gerçekse, güzel şarkı güzeldir. Arabesk olması falan hiçbir şey ifade etmiyor. Enstrümanın iyisi kötüsü diye bir şey de yok ki.

Türkan Şoray nasıl bir figür hayatında? Klibinde bol bol Şoray'ın eski filmlerinden görüntüler var.

O da o dönemlerden kalma bir kahraman benim için. Onun eski Türk filmle- rindeki halini, tavrını çok seviyorum, çok eğlenceli buluyorum. Birçok filmi hüzünlü ama, yine de hepsinin altında komik bir durum da var. Onları seyrederken "yok canım, böyle şeyler olur mu" diyorum, ama sonra bakıyorum ki, ben de ona benzer şeyler yapıyorum. Çok abartılı şeyler yapıp bazen, sonra da kendime gülüyorum. Türkan Şoray'a da öyle gülüyorum. Etkileniyorum halinden, tavrından. Benim fikrim değildi klipte onun görüntülerini kullanmak. Ama eski Türk filmi seyretmek evde çok sık yaptığım bir şey.

"Selvi Boylum Al Yazmalım" filmini sever misin?

En sevdiğim filmi Türkan Şoray'ın. Nereden geldi aklına?

Genç kadınlar çok seviyor. Sence sebebi ne?

Köyde geçiyor film, ama nerede yaşarsan yaşa, bir kadınla bir erkeğin arasında yaşanabilecek şeyler var filmde. Erkeklerin zayıflıkları...

Kadir İnanır'ı mı seçerdin, Ahmet Mekin'i mi?

(gülüyor) Hep duygularıyla hareket ettiğim için Kadir İnanır'ı seçerdim, tehlikeyi sevdiğim için, ama mantığım Ahmet Mekin'i seçmemi söylerdi. Orada bir cümle vardı, "sevgi emek demektir" gibi bir şey. Zamanında çok etkilenmişim.

Anlaşılan "Körece" de "Yollar" gibi süreç içinde gelişen, şekillenen bir albüm oldu. O şekillenmekte olan sound sana nasıl geliyordu?

İlk albümde çok fazla şarkıcı tribindeydim, "sesim var, bunu göstermeliyim" diyordum. Bu albümde özellikle unuttum ne öğrendiysem. Önemli olan, şarkının duygusunu verebilmek.

Rahatlatıcı. O günlerden çok daha fazla eminim yaptığım şeyden şimdi. Öbür albümde çok fazla şarkıcı tribindeydim, "sesim var, bunu göstermeliyim" diyordum, şan dersi alıyorum ya, "daha çok bağırmalıyım" falan... Şan dersi almadan önce de şimdiki gibi söylüyordum sahnede. Eski kayıtlarım var, şan dersi aldıktan birkaç sene sonra onları dinleyip çok üzümüşüm, "niye böyle söylemiyorum artık" diye. Çok fazla teknik düşününce ruh kayboluyor, doğallığı kayboluyor. Bu albümde özellikle unuttum ne öğrendiysem. Şan hocam dinleyip "sesinin üçte birini bile kullanmamışsın" dedi. (gülüyor) Ama önemli olan, şarkının duygusunu verebilmek. İfadeyi, kelimelerle oynamayı seviyorum. Sesini göstermeye kalktığı anda, ifadeli söyleyemiyorsun.

Nazan Öncel'in bir dönem yaptığı şarkılar akla geliyor senin albümünü dinlerken.

Herkes Nazan Öncel'e benzetiyor. Etkilendiğimi söyleyemem, ama çok seviyorum. O da kadın şarkı yazarları arasında çok güçlü bir yerde. Çok cesaretli. Kendi tavrı olan bütün şarkıcıları seviyorum ben.

Postexpress'de senin için "light Nazan Öncel" diye yazıldı...

Light Nazan Öncel? Çok doğru. (gülüyor) O bana göre daha sert. Sesi de öyle, tavrı da öyle.

Bir parça Mirkelam da düşünülebilir mi?

Evet, zaten bütün röportajlarımda "Nazan Öncel'i, Mirkelam'ı, Teoman'ı seviyorum" diyorum. Bir kapı açmış oldular.

Bir Feridun Düzağaç meselesi var: Onun da benzer isimli "Dipteyim Sondayım Depresyodayım" diye bir şarkısı var. Ama seninkini hiç beğenmemiş, televizyonda "kötü şarkı, kötü düzenleme" demiş...

Onunla bu meseleyi konuşmuştuk, daha onun albümü bile çıkmamıştı, duyurulardan öğrenmişim böyle bir şarkı yaptığını. Bir yerde karşılaştık, "aynı şeyi yazmışız" dedim, konuştuk, güldük, "ne olacak" dedik. Hatta "belki albüme koymayacağım" bile dedim. Sonra da sinirlenmiş, neye sinirlendiğini de anlamadım. Şarkılar o kadar farklı ki. "Bana hitap etmiyor" diyebilirsiniz, tamam da, "çok kötü" demiş...

"Depresyodayım" şarkısının rahatlatıcı bir tarafı da var galiba.

Bana komik bir şarkı gibi geliyor. Söylerken herkesin yüzü gülüyor.

"Depresyodayım", tam toplumsal depresyon dönemine denk geldi ve karışıklığı buldu. Rahatlatıcı sanki, biraz gamsızlık getirdi...

Evet, çok eğlenceli. (gülüyor) Sokaklarda beni görünce insanlar, direkt söylemeye başlıyorlar.

Klibin evde geçiyor. Normalde evde vaktini nasıl geçiriyorsun?

Gitar çalıyorum, televizyon seyrediyorum, müzik dinliyorum, yayılıyorum, evi dağıtıyorum, yemek yapıyorum, yemek yiyorum... Bir şeylerle uğraşmayı seviyorum evde. Hiçbir şey yapamazsam, kolaj yapıyorum. Kendime iş yaratıyorum, eski sandıkları boyuyorum...

Klibinde bir de "Bridget Jones'un Günlüğü" kitabı gözüküyor...

Evet. Her şey o kadar denk düştü ki, gerçekten bir strateji izlenmiş gibi. Hiç öyle değil halbuki. Şarkıyı yazdığım anda okumamıştım o kitabı. Dinleyenler "aynen 'Bridget Jones'un Günlüğü' gibi olmuş" dediler. Merak ettim, okudum, sanki gerçekten o kitabın şarkısı gibi olmuş...

Nasıl bir kadın Bridget Jones?

Tam bir gişe filmi aslında. Ama benimle benzer tarafları var. Şapşallıklar yapıyor benim gibi. (gülüyor) Bazı hallerini, evin içinde yere gazeteleri yaymasını kendime çok benzettim. Heyecanlanıp, çok konuşup sürekli pot kırıyor mesela. Bu dönemde pek çok kadının yaşadığı şeyler Bridget Jones'un yaşadıkları. Sanki kendimizi erkeklere beğendirmemiz gerekiyor gibi bir durum var. Mantık olarak bunun çok saçma ve çok yanlış olduğunu bilsem de, za-

man zaman ben de yaptım, artık herhalde yapmam. (gülüyor) Büyümüş hissediyorum çünkü kendimi... Belki çağın, medyanın yönlendirmesi, bütün kadınlar mükemmel olmalı, güzel olmalı ve kendilerini erkeklere beğendirmeliler. Bir anlamda kölelik. Sürekli diet yapmak, güzel görünmeye çalışmak... Zihnin tamamen fiziksel görünümle meşgul olması çok kötü bir şey. Genç kızlığında çok çirkindim, çok üzülüyordum. Aynanın karşısına geçip "ne kadar çirkinim" dediğimi hatırlıyorum. Ama belki bir yandan iyi oldu: Kendi iç dünyama döndüm, müzik dinledim. Yönlendirme yaparsın ya: Hiçbir şekilde varolmadığımı hissedip belki de, "çirkinim ama güzel şarkı söylüyorum" demek istemişimdir. (gülüyor) İyi olduğunu düşünüyorum bunun. Öbür türlü her şeyi çok kolay elde ediyorsun, şekilci oluyorsun, hayatın öyle gelip geçiyor.

Çevrende Bridget Jones gibi kızlar görüyor musun çok?

Çok fazla görüyorum. Zaten bütün kız arkadaşlarım çok beğendiler kitabı.

"Körebe"nin senin gibi kadınlara da tercüman olduğunu düşünüyor musun?

Düşünüyorum. Birçok kadın beni kendine benzetti, o yüzden sevdiler: "Ben de aynı böyle yapıyorum, kendimi beğenmiyorum..." Erkekler de "tam beni anlatmışsın" deyince komik oluyor ama. (gülüyor)

Eski Türk filmleri için söylediğin senin şarkıların için de geçerli: Hüzünlü, ama alttan alta eğlenceli...

Kendimi komik buluyorum. Şarkı sözlerini yazarken kendimi yazdığım için, öyle biraz ironik bir dille yazıyorum. "Aşk şarabından içtim, bir hoş oldum kendimden geçtim" derken de kendime gülüyorum. "Şarkını dinledim, çok ağladım" dediklerinde şaşırıyorum.

"Kız Gibi" şarkısı hakkında ne söylersin? "Gün güneşli gök mavi, koşsam beş yaşında kız gibi... Ne bebeğim ne balonum, kumdan kale oyunum..."

Bazen kendimi kız çocuğu gibi hissediyorum. Mutsuzdum onu yazdığım anda, bahardı, gerçekten gün güneşli, gök mavidi. Yaşadığım hayattan kurtulmak istedim, hiçbir kurala bağlı kalmam dedim. Çocukların öyle bir özgürlüğü vardır ya, kimse kaşmaz, istediklerini yapabilirler. Beş yaşındaki ha-

lim gibi, üstümde hiç baskı hissetmesem, istediğimi yapabilsem...

O baskıyı yaratan körebe oyunu mu? "Bir gün uzakta durursam, hayat yolunda yaya kalırsam, ne olur unutmayın beni, uzattığımda tutun elimi... Kocaman adamların oyunu, körebe..."

Doğru, öyle. O dönemde kendimi bu dünyaya hiç ait hissetmiyordum, bayağı depresyodaydım, hayatımın en kötü dönemi... "Körebe"yle "Kız Gibi"yi çok yakın zamanlarda yaptım. Orada "dostlar üzmem beni" diyorum. Gerçekten arkadaşlarımla aramda bir problem vardı. Öyle gelgit hallerim oluyor, çok abartıyorum, durup dururken insanlarla aramda problemler çıkabiliyor. Bunu daha bir halletmiş durumdayım artık. O zamanlar içinden çıkılmaz haldeydim. "Mücadele edemeyeceğim, tamamen yenildim" diyordum.

Bu hali aşmak, körebe oyunundan çıkmakla, o oyunun dışında durmakla mı mümkün?

Evet. Şimdi tam öyle hissediyorum. Televizyon programına çıksam, kötü bir laf etsem, "ne olmuş ki" diye düşünüyorum. Eskiden çok takılırdım, çirkin görünüyor diye üzülürdüm, şimdi "ne olacak ki" diyorum. Nasıl bir kız olduğumu anladı insanlar.

Bu dönemde pek çok kadının yaşadığı şeyler Bridget Jones'un yaşadıkları.

Sanki kendimizi erkeklere beğendirmemiz gerekiyor gibi bir durum var. Bir anlamda kölelik. Sürekli diet yapmak, güzel görünmeye çalışmak...

Söyleşi: Merve Erol

2.ellpcd alınırsatılır

köstebek
music shop

İstiklal Cad. Aznavur Pasajı Alt Kat/No:11 Beyoğlu İstanbul
Tel: (0 212) 292 94 16

Gülseren

İstanbul, ama Parisli. Müziğiyle hem buralı, hem oralı, hem dünya vatandaşı. Yıllarca Paris'te Türkçe şarkılar söyleyen Gülseren'in ilk albümü "Gülseren" Türkiye'de piyasaya çıkmadı ama, Avrupa plakçılarına güller serdi...

KARIŞTIRMaktan KORKMA

Fransa'da mı doğdun, Türkiye'de mi?

Gülseren: İstanbul'da, Kocamustafapaşa'da, 1973 yılında. 1980'de Paris'e geldim. Önce babam gelmişti. İyi bir aşçıydı. Sonra da bizi aldırdı. Paris'e gelince bütün arkadaşlarımı kaybetmiştim. Hiç Fransızca bilmiyordum. Kendimi sağır ve dilsiz hissettim uzun süre. Okulda da çok zorluk çektim. Orayı kırmızı kurdelayla bırakıp burada sonuncu duruma düştüm. İlk öğrendiğim kelime de "ta gueule" (kapa çeneni) oldu.

Sağır-dilsiz durumun ne kadar sürdü ?

İki-üç sene boyunca hep yalnızdım. Sınıfta da hiç Türk yoktu, ortaokulda Fransızca'yı öğrenmeye başladım ve arkadaşlar edindim.

Yavaş yavaş, müzikle buluşmana gelelim.

Şarkı söylemeye başlamam, annemle babamın ayrılmasıyla oldu: 14-15 yaşında. Kendimi daha da yalnız hissetmeye başladım. Kardeşlerin en büyüğü olduğum için bütün yük bana düştü. Annemin çalışması gerekince, evdeki küçük anne ben oldum... Okuldaki arkadaşlarla gruplar kuruyorduk. Annem bizi zaten Türk derneklerine gönderirdi. Çocuklar, gençler için korolar vardı. Birkaç yıl sonra da Aksak'la çalışmaya başladım.

Daha önce Taksim grubu yok muydu ?

Evet, trio'ydu. Türk halk müziği yapıyorduk. Çok amatördük. Sonra Aksak'la epey konser verdik. Sonra aynı anda üniversite ve konservatuara başladım. Türkolojiyle şanı birlikte yürütüyordum. Üniversiteye kadar hep Fransızca konuşuyorduk ve Türkçeyi kaybetmemem lazımdı. Dört yıl boyunca Fransız konservatuvarına gittim, ama Türk konservatuvarına gitseydim, daha mutlu olurdum. Sonra Türk sanat müziği ve türkülerini dinleye dinleye öğrenmeye başladım.

Pop müzikte dinlediğin kimse yok muydu?

Sezen Aksu.

Başka?

Sezen Aksu, Sezen Aksu, Sezen Aksu. Küçükliğim onun şarkılarıyla geçti. 88'den beri bütün kasetleri var bende.

Daha sonra?

96'dan sonra Michel Montanaro'nun yönettiği Vents d'Est grubuyla çalışmaya başladım. İki albüm yaptık. Birisi Paris'te Radyo Evi'nde kaydedildi, diğeri Macaristan konserinde... Vents d'Est oldukça büyük bir grup ve Macarca, Fransızca, İspanyolca, Arapça söyleyen şarkıcılar vardı. Ben de Türkçe söylüyordum. Eski Fransızca metinler de vardı söylediğim, ama "Türk şarkıcısı Gülseren" olarak tanıtılıyordum. Onlarla Türkiye, İtalya, Avusturya, bayağı gezdik. Arada sırada hâlâ konserlere gidiyorum. Ama yoğun dönem 97-98'di.

Trois Mailletz maceran nasıl başladı?

Tercümanlık yapıyordum zaman zaman. Bir keresinde işadamları gelmişti. Panoramik bir Paris gezisi istediler işten sonra. Tabii Moulin Rouge'a, Lido'ya da gitmek istiyorlardı. "Bırakın onları da, sizi Trois Mailletz'ye götürüyüm" dedim. Senelerden beri gittiğim bir yer olduğu için benim şarkı söylediğimi bilenler vardı. Benden bir şarkı istediler. O gece oranın patronu yanıma gelip "bizimle çalışmak istemez misin" dedi.

Tam filmlerdeki gibi olmuş yani.

Valla tam öyle oldu. (gülüyor) Orada her gece 10-15 sanatçı çıkıyor, Parisli müzisyenleri buluşturan en önemli kavşaklardan biri. Ben de kabul ettim, darbukamı aldım gittim. "Aa" dedi, "darbuka da mı çalıyorsun? O zaman 15 dakika tek başına şov yapacaksın..." Salon tıka basa doluydu ve ben ilk defa tek başıma sahneye çıkıyordum.

Neler söyledin?

"Ayva Çiçek Açmış'tan, Tarkan'ın "Şımanık'ına, Sezen Aksu'nun "Şınanay'na kadar aklıma ne gelirse söyledim. "Bir İhtimal Daha Var"ı da söyledim. Çok beğenildi ve her haftasonu gitmeye başladım. Belli bir süre sonra patrona "bu iş darbukayla olacak iş değil, ben Trois Mailletz'nin müzisyenleriyle söylemek istiyorum" dedim. "Çok iyi fikir" dedi, başladı. Artık her akşam söylüyordum... Üç yıl böyle sürdü.

Luis'yle tanışman da orada oldu değil mi? Hem eşin hem de müziğinde etkisi olan biri.

Luis, Trois Mailletz'nin sanat yönetmeniydi, aynı zamanda perküsyon çalıyordu. Benim tek çaldığım dönemlerde, Luis bir gün "yardım ister misin" dedi. Olur dedim. Böyle tanıştık ve dört yıldır da evliyiz. Benim orada üç senem dolduğunda Luis'in 11 yılı dolmuştu. Birlikte bir süreliğine Trois Mailletz'den ayrılmaya karar verdik. Kendi albümümü çıkarmak istiyorduk. İki buçuk yıl boyunca albüme çalıştık ve nihayet 2001'in ocak ayında albüm yayınlandı. Birkaç ay geçmeden FNAC mağazaları tarafından "en iyi self-production" seçildik. Bu bize çok güzel kapılar açtı. Bu sayede FNAC mağazalarında otuz yakın konser verdik. Fransa'nın pek çok yerinde promosyon yapmış olduk. Fransa dışında, Hollanda, Belçika ve Türkiye'de konserler verdik.

Türkiye'de nerelerde söyledin?

İzmir ve İstanbul'daki Fransız Kültür Merkezleri'nde, Bodrum'da Film Festivali'nin açılışında söyledim... Bu albümden iki şarkımı Amerika'da yayınlanan bir compilation'a aldılar.

Albümde farklı türleri bir araya getirmişsin. Pop var, halk müziği var, Arap, Latin müziklerinden esintiler var. İlk parça Händel'den ve klasik...

Ben karışımı, sentezi seviyorum. 21 senedir Paris'te yaşıyorum. Eşim Kolombiyalı. Amacım farklı kültürlerin etkilerini bir araya getirmek. Çoğunluğu Türkçe ama, İspanyolca, İngilizce, Arapça, Fran-

Sahnedeydim, biri "Midnight Express, barbarlar" gibi espriler yaptı. Yanına gittim ve "Türkiye'yle ilgili referansınızın bu olması yazık, bu şarkıyı sizin için söylüyorum" dedim. Şarkımı söyledim, gözleri doldu.

sızca da söylüyorum albümde. Okulda olsun, sokakta olsun, evde olsun, bu insanlarla beraber yaşıyoruz. Korkmadım karıştırmaktan. Mesela Brezilyalı bir gitarçı eşliğinde "Aynılık"ı söyledim. Azeri şarkıya Brezilya ruhunu kattı.

Beste yapmaya ne zaman başladın?

Eşimin yüreklendirmesiyle oldu. İlk bestem albümdeki "Sev Beni"ydi. Besteleri Luis'yle birlikte yapıyoruz genelde.

"Deprem" isimli besteni olaydan etkilenerek mi yaptın, yoksa daha özel bir nedeni mi var?

O sırada bütün ailem tatilde İstanbul'daydı. Üç gün kimseye ulaşamadım. Çaresizlik içinde, oturdum, yarım saatte şarkının sözlerini yazdım.

Albümdeki son şarkın da "Rüya".

Çocukluk rüyalarını gerçekleştirmek gerek. Benim rüyam kendi grubumun, kendi bestelerimin olmasıydı, gerçekleştirdiğim için mutluyum.

Müzisyenlerden söz edelim mi?

Luis'nin dışında gitaracı Nelson Ferrara, Brezilyalı. Alain Lecoigne Fransız başımız. Philippe Brick, İsraili. Bir de Ermeni müzisyenimiz var, Arsen Sefer, klavyeyle Doğu nefeslerini katıyor gruba. Ermeni bir müzisyenle çalışıyor olmak çok önemli.

Neden?

Trois Mailletz'de sahneye ilk çıkışımı, salonda bir grup vardı. Türk olarak tanıtıldığım zaman gülmeye başladılar. Bir tanesi "Midnight Express, barbarlar" gibi espriler yaptı. Bu beni çok üzdü. Yanına gittim ve "Türkiye'yle ilgili referansınızın yalnızca bu olması yazık, bu şarkıyı sizin için söylüyorum" dedim. Şarkımı söyledim, gözleri doldu. Biraz da içmişlerdi zaten. Programdan sonra yanına gittim. Fransa'da doğmuş bir Ermeniymiş. "Bir dahaki gelişinizde size Ermeni bir şarkı söyleyeceğim" dedim. Babam Ermeni şarkıcı Yorgantz Martin'in restoranında çalışıyordu, Onun bir şarkısıydı, birkaç ay sonra söyledim. Hâlâ söylüyorum o şarkıyı. En düzenli müşterilerimizden birisi oldu o adam.

Söyleşi: Doğan Ertenen

Mor Ve Ötesi

Mor ve Ötesi'ni yeni albümleri çıkar çıkmaz sıcak sıcak büromuza davet ettik, ordan girdik, burdan çıktık, "Gül Kendine"yle yetin-medik, epey gevezelik ettik... Albümden, "Gül Kendine"den sual ederseniz, "Şehir-ötesi", "Bırak Zaman Aksın-ötesi" deriz kısaca... Daha uzun boylu malumat isterseniz, buyrun aşağıya...

GÜZEL BİR HAREKET ÇEKMiŞİM DÜNYAYA

En sondan başlayalım: Albümün sonuna sürpriz bir "hidden track" koymuşsunuz. CD'lerde böyle "saklı şarkı"lara neden gerek duyuluyor, siz neden gerek duyduunuz?

Burak: O şarkı albümle eş zamanlı yazıldı, ama bir ev stüdyosunda kaydedildi. Dördümüz de sevince, şarkıyı o haliyle koymaya karar verdik. Koysak mı, koymasak mı diye tereddütler yaşadık, ben CD almaya param yetmediği zaman kaset dinlerim, insanlar gelip "CD'de bir de şöyle bir şarkı var" dedikleri zaman çok bozuluyorum.

Kerem: Herhangi bir şeyden çekindiğimiz için albümün sonuna gizleyip koymuş değiliz. Çok ferah bir şarkı olması, sürpriz ve hediye tarafını pekiştiren bir yön. Albüm için böyle güzel bir son istedik.

O şarkının sözlerini söyler misin? Televizyonda belgesel seyreliyorsun, bir taraftan da kendi hayatının belgeselini düşünüyorsun...

Burak: "Pazar günlerini severim / belgesel izler, kuşların hayatını / maymunların aşkını / zebra'nın kaçışını / ormanlardan uzak odamda / çay içer, izlerim / Bir de benim belgeselim var / yönetmeni belli / hayatım, aşkım, kaçışım / gülüyorum ben orda / güzel bir hareket çekmişim dünyaya / iyi gözüküyorum / iyiyim, her şey iyi..."

Nasıl yani "güzel bir hareket çekmişim dünyaya"?

Burak: "Nah" hareketini de kastediyorum, hayata karşı duruşumu da. Aslında biraz şımarıkça, yani şarkının olgun havasından uzak duran bir nokta. O şımarıklık çok sevdiğim bir his değil ama, hâlâ bir derdim var ki hareket çekiyorum, bir derdim olmasa izlemeye devam ederim.

Mor ve Ötesi'ne gelirken, nasıl bir belgeseli var sizin hayatınızın?

Harun: Bizim belgeselimiz çekilseydi, kim yönetirse yönetsin, seyreden insanın kafası karıştırdı

gibi geliyor bana. Ben çok büyük keyif alırdım öyle birşeyi izlemekten, ama izleyenleri bilmiyorum. (gülüyor)

Neden kafa karışıklığı?

Harun: Dördümüz de aslında ayrı karakterleri olan insanlar ve beraber oluşturduğumuz bir hikaye var. Türkiye'nin, dünyanın uçtuğu, sapmaya başladığı günümüzde bir şekilde gruba devam ediyoruz. O kaos bir şekilde bizi besliyor da galiba.

Burak: "Dünyanın gidişatından endişe duyanla-

Sloganlarla dolu bir albüm yapmak büyük bir yük kaldırabilir insanın üstünden. Ama inandığın bir şeyler uğruna konsere çıkıp orada bir aşk şarkısı söylemek belki daha ciddi bir katkı olabiliyor duruma göre.

ra adanmıştır" diye bir yazı koyduk albüme. Gün geçtikçe bizim de dünyayla ilgili kaygımız artıyor.

Harun: 11 Eylül olaylarından sonra şunu düşünüyorum: Artık bir birey çok daha az şey hakkında gerçekten bilgi sahibi olacak. Herif Afganistan'ı bombalarken, ben hâlâ somut sebepler hakkında hiçbir şey bilmiyorum. Ama bu benim doğru bildiğim şeyi yapmamı ve doğru bildiğim biçimde yaşamamı engellemiyor. Tek sorun şu oluyor, belki referans noktaları azalıyor, belki dış dünyadaki illüzyon, etkisini artırıyor.

Kerem: İşte bu mesela, albümün adıyla, "Gül Kendine"yle de bağlantılı bir şey. Dışandaki referans noktalarını kaybetmeye başladıkça, onlara tutunmaya çalışmaktansa, kendi içinden yeni

bir şey çıkarmak gerekiyor diye düşünüyoruz. Dışandaki dünyanın bir illüzyon olarak çöktüğünü görüyor insan önünde. Kendi içine kapanmak ya da kendine dönmek, -hissizleşmek anlamında değil ama- kendi içine bakıp oradan gerekli gücü alıp tekrar dışarı çıkmak gerekiyor.

"Doğru Yanlış" şarkınızda şöyle bir laf var:

"Mutluluk her yanda / Üzülmem için dinazor olmam gerek..." İçinde bulunduğunuz yaş grubunun bir tasviri mi bu?

Kerem: Olan bitenler karşısında herhangi bir tepki veren herkese dinazor deniyor zaten.

Harun: Üzülenlere, tepki gösterenlere, mesela özelleştirmeye karşı çıkanlara, cezaevi operasyonlarına karşı çıkanlara, sosyalizmin erdeminden bahsedene...

Kerem: Ama bütün bir yaş grubuna bunu atfetmek yanlış olur herhalde.

Yine de neticede yaşlı, devri geçmiş, tedavül-den kalkmış bir hayvandan bahsediyoruz...

Harun: Ama bütün yaş gruplarında yayılan genel bir normalleşme var. Tabii, gencin yaşlıya söylemesi daha mantıklı bir şey, yaşlı birinin bana gelip "n'aber dinazor" demesinden. (gülüyor)

"Doğru Yanlış" hakkında konuşalım mı biraz?

Toplumsal eleştiri dozu yüksek, ama direkt olmaktan kaçınmışsınız... Ya da "tersinden direkt" bir şarkı çıkmış...

Kerem: Kara mizah o şarkı aslında.

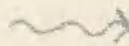
Harun: Şarkı yazıldığında tuhaf bir dönemdi.

2000'in ağustos, eylülüne gelene kadar bir çesit umut vardı havada. Türkiye demokratikleşir mi acaba, insan hakları daha iyi hale gelir mi, sivil toplum örgütleri ne kadar aktif olabilir, Avrupa Birliği sürecinde bir şeyler olur mu gibilerinden... En azından bugünkü kâbustan farklıydı. O şarkı tam bir yıl sonra yazılmış olsaydı belki daha direkt olurdu belki, dolaylı direkt olmaksızın.

Kerem: Ya da herşey o kadar kötü olurdu ki, hiç öyle birşey yazmazdık.

"Canlı Yayın"dan da bahsedelim. Kanat Güner için yazılmış bir şarkı.

Harun: Televizyonda Reha Muhtar'ın konuğu olarak Kanat Güner'i izliyordum. Reha Muhtar'ın gerçekten tamamen etkisiz kaldığı benim gördüğüm tek programdı. Çünkü Kanat gerçekten bambaşka bir dil konuşuyor ve asla onun tuzaklarına düşmüyordu. Neticede Show Haber kimseyi aslında şoke etmeyecek, "şok haber"lerle dolu bir program. Kanat Güner'in konuk olduğu o akşam bence çok ciddi şok etkisi olan bir akşamı. O şoktan benim payıma düşen böyle bir şarkı yazmak oldu. Kız orada şunu dedi: "Ben ölüyorum. Buraya çıkış sebebim uyuşturucunun kötü bir şey olduğunu anlatmak değil, ama an-

 bakınız

Mor ve Ötesi'yle altıncı ve otuzbirinci sayılarımızda birlikteydik.

"Türkiye zaman mekan ekseninde tamamen grotesk bir hisür. Ne bu şimdi: Bir tarafta İsviçre standartlarında yaşıyor, diğer tarafta mağarada, toprak altında yaşayan insanlar var." (sayı 6, nisan 97)

nelere babalara şunu söylemek: Böyle bir yol var, bu yolun da sonunda bu var, bu bilinse iyi olur, ama bu bir tercihtir, ben bunu tercih ettim, dolayısıyla yakında öleceğim." Bu sözünü de tuttu zaten.

Kerem: "Bırak Zaman Aksın" albümünden sonra yazdığımız şarkılar altı dakikalık uzunlukta şarkılardı. O dönemden bir tek bu şarkı, "Gül Kendine"ye girdi.

Harun: Altı dakikalık şarkılar bayağı uzun bir süre gerçeklerimiz oldu...

Nasıl şeylerdi onlar? Böyle uzun şarkılar size pek gitmez gibi geliyor şimdi uzaktan bakınca...

Harun: İyiden veya kötünden ziyade, bambaşka şeylerdi...

Burak: Bu son noktaya gelinmesinde onların çok payı var... Mesela sert çalışıyorduk ve sert çalmanın o havası, o güç hissi bize geçti.

Şarkı sözü olarak nerelerde dolaşan şeylerdi?

Harun: Mesela "Uyan" diye bir şarkı var, şu ana kadar yaptığımız pek çok şeyden daha aktivist ton içeren bir şarkı.

Çok direkt bir hitapla, "Canım kardeşim / bak senin ellerinde hayatımız / uçan kuşdaki güzelliği kaybettik / Hastayız..." diye giden bir şarkı.

Nakaratında "Uyan artık, uyan / uyan dostum / uyan uykudan..." diye gidiyor ve mesela 21 kere uyan lafı geçiyor şarkıda.

Kerem: Ve onun özelliği Açık hava'da nükleer karşıtı konserde çaldığımız şarkı olması bizim için. Bin tane renkli kağıda sözlerini yazıp dağıtmıştık, çok renkli bir görüntü olmuştu...

Aktivist sözler yazdığınız bir dönemden geçtiniz yani?

Kerem: Politik aktivizm yok bu albümde belki. Ama kişisel hayatlar açısından provokatif sözler var. O anlamda aktivist bence. Hangi hayatı yaşıyorsa insan, bundan daha farklı bir hayatın mümkün olduğu düşüncesi var.

Politik aktivizm çekindiğiniz bir şey mi?

Harun: Galiba bir grubun aktivist olmasının birinci koşulunun aktivist şarkı sözleri olmadığına uyandık. Müthiş demokrasi söylemiyle ve sloganlarla dolu bir albüm yapmak büyük bir yük kaldırabilir insanın üstünden. Ama inandığın bir şeyler uğruna konsere çıkıp orada bir aşk şarkısı söylemek belki daha ciddi bir katkı olabilir duruma göre. Şarkı sözü yazmak yapabileceklerinin sadece küçük bir bölümü. Ama bir kampanyaya destek vermek, internet sitenden düşünceni belirtmek, bir konsere katılmak, bir televizyon programına çıkıp bir-iki laf etmek, şarkı sözlerinden daha etkili olabiliyor.

Kerem: Oturmuş kanal üzerinden insanlar oturma odalarında, yatak odalarında vurabiliyorsun bu şekilde.

Harun: Sanırım şu sorunu hepimiz damarlarımızda hissediyoruz: Dışarıya karşı bir şey söylemeye kalktığın zaman, "Uyan" şarkısı da dahil olmak üzere, bana "uyan" diyen adamın ne kadar uyanık olduğu ciddi bir sorun. Büyük yük konuşuyorsun, ama sen ne yapıyorsun? Muhafiz hareketlere baktığında dünyada da, Türkiye'de de bir sorun var, mesela Seattle eylemi gibi pek çok güzel şeyin yanısıra... Sorunun temelinde yatan şey, belki de insanın kendisiyle kurduğu ilişkiyle ilgili. Örneğin, insan hakları uğruna atıp tutup kendi eşine çocuğuna dayak atanlardan tut, kendiyi banışık olmayıp dünyayı daha güzel hale getirmeye çalıştığını

iddia eden insanlara kadar böyle örnekler var. Oturup da günlük hayatta çamaşır yıkar gibi muhalefet yapmaya başlamak çok doğru değil. Çok tutarlı olman lazım, kendini bilmen lazım. "Çıktım çayıra, muhalefet yapıyorum"dan öncekini tutarlı şekilde doldurmak lazım.

Ama politik muhalefetle insanın kendini bilmesi birbirine paralel gitmek durumunda değil mi?

Harun: Tabii. Biri olmadığı zaman öbürü de çok anlamlı değil. Yoksa, "önce terörü halledelim, sonra demokrasi" saçmalığına benzer. "Önümüzdeki 15 yıl kendimi bir halledeyim, sonra dünyayla ilgileneyeceğim" diye bir şey yok.

Biraz da tek tek sizden konuşalım. Şimdi ne yapıyorsunuz, okullar bitti mi?

Kerem: Bitti, İşletme mezunu oldum, Koç'tan. Şimdi Boğaziçi tarih bölümündeyim, sanat tarihi master'ı yapıyorum.

Harun: Ben Boğaziçi'nde felsefeyi bitirdim. Artık grupla daha fazla ilgilenabiliyorum.

Burak: Benim konservatuar da bitti. İstanbul

Dışarıdaki dünyanın bir illüzyon olarak çöktüğünü görüyor insan. Kendine dönmek, -hissizleşmek anlamında değil- kendi içine bakıp oradan gerekli gücü alıp tekrar dışarı çıkmak gerekiyor.

Üniversitesi. Şan bölümü. Gitarıcı Kerem Açıköğretim sosyolojide. Protokol gereği.

Mor ve Ötesi olarak para kazanıyor musunuz?

Harun: Hayatımızı yürütecek kadar para kazanmak, bu albümün çıkışından sonrası için planladığımız ve beklediğimiz şey. O dönem geliyor gibi hissediyorum. Maddi ve manevi bir yatırım tarihidir bu grubun tarihi.

Grup içi kimya diyebileceğimiz şey artık tamamen oturmuş durumda mı? İlk zamanlarla karşılaştırsak nasıl gözüküyor vaziyet?

Burak: Artık şarkılarda, bütün söz ve müziklerde herkesin ortak emeği var. Bunu sağlamak için bir oda tuttuk, orada sohbet ettik, kelimizi sevdik, o birliktelik de işe yaradı.

Harun: Birinci albümde Burak yoktu, ikinci albümde Burak'ın varlığı değişiklik getirdi. O albüm için Burak'ın şarkılarını grupla çalınabilir bir formata getirip, albümle bütünleştirilmesi bir başarıydı aslında. Çünkü yepyeni bir adam, "merhaba dünyalı, biz dostuz" şeklinde gruba giriyor... Yeni albümde Kerem var, onun varlığı gitarist bakışı demek. Bu da bütün müziğin haricini, çimentosunu etkileyen bir şey.

Sizin için bütün bestelerde ortak emeği olan bir grup yapısına ulaşmak bir amaç mıydı?

Mesela Cure da bir grup, ama bütün şarkılar Robert Smith'in.

Harun: Robert Smith'den bir grupta bir tane olması lazım. Üç Robert Smith olursa iş fenalaşır. Allah bilir Robert Smith'in grubunda da insanlar şarkı yazıyorlardır ama, Robert Smith çok ön plana çıkıyordu, belki de onu hak ediyordu, çünkü sahiden müthiş bir şarkı yazardı... Bizim aramızda "ben dahiyim, siz değilsiniz" gibi bir durum yok.

Burak: Cure'da belki her şey bir isim altında dönüyor. Bir de grup gibi gruplar var, herkes ortaya bir şeyler koyuyor. Bir de Leonard Cohen gibiler var, arkasındaki enstrümanlar sürekli değişiyor. Herkesin yapmak istediği bir müzik var. Bizim yapmak istediğimiz de buydu yani.

Grup gibi gruplara örnek verebilir misin?

Kerem: New Model Army. Sanırım Soundgarden da benzer bir durumdaydı.

LIVE MUSIC

pazartesi
BLUES EXPRESS

salı
SHELL

çarşamba
DENİZ KIZI

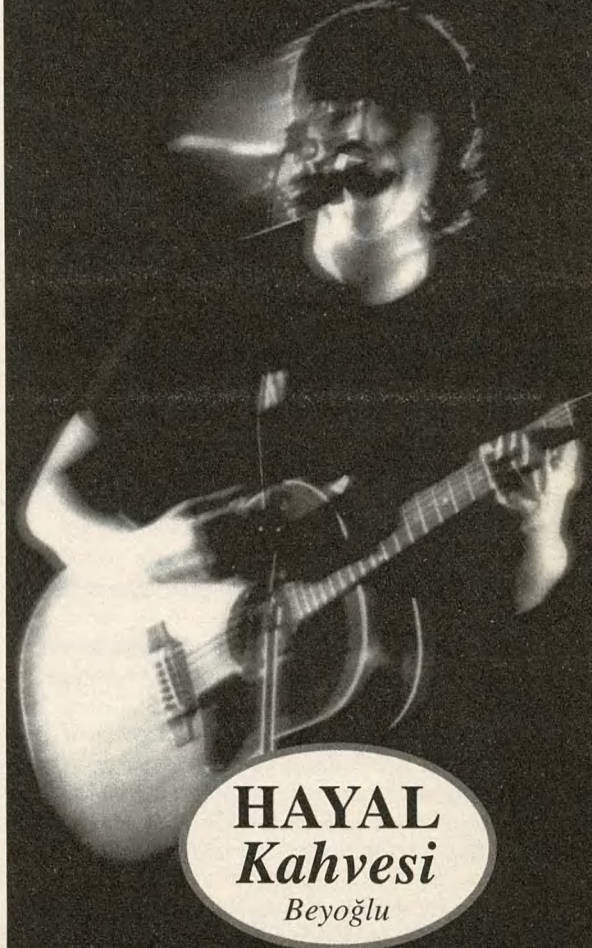
perşembe
DJ CLUB

Special Remix → DJ ilker Tandoğan
Percussion Erkut Sezer

cuma
KAMELION

cumartesi
SOUL STUFF

pazar
KANGROOVE

HAYAL
Kahvesi
Beyoğlu

www.hayalkahvesi.com.tr

0 212 244 25 58 - 243 68 23

Burak: Başta Beatles var.

Harun: Tamam Beatles ama, orda da üç Robert Smith'in çok ötesine geçen bir durum var.

Barlarda cover çalmayı bıraktınız mı?

Kerem: Evet, çok uzun zamandır çalmıyoruz.

Harun: İlla bir başkasının parçasını çalacaksak, kendi tadımızı tuzumuzu katıp, albüme bile konulabilecek bir cover gibi düşünmekten yanayız.

Burak: Onda da bir değişiklik yapmayı planlıyoruz, Türkçe cover da yapacağız. Mesela Bülent Ortaçgil tribute albümündeki gibi bir yaklaşımla.

Bülent Ortaçgil'in "Şarkılar Bir Oyundur" albümüne katılmanız nasıl oldu?

Harun: Projeyi duyduk, biz de bunun bir parçası olsak ne güzel olur diye düşündük. Sanırım orijinal projede ilk akla gelen isimlerden değildik. Bu albümde yer alacak kalitede bir cover kaydedelim, istiyorlarsa kullansınlar diye düşündük. Bülent abiyle konuştuk, "yapın, gelin bakalım" dedi. Benim hissettiğim kadıyla, Bülent abi süper umutlu değildi sanırım.

Normalde siz Mor ve Ötesi olarak barlarda ya da prova esnasında Bülent Ortaçgil çalan bir grup musunuz?

Harun: O zamana kadar hayır. Ama taa 1995 yılında bu "Sen Varsın" şarkısını prova ettiğimiz olmuştu. O zaman Derin'in önerisiydi, onun sevdiği bir şarkıydı.

Sonra nasıl karşıladı Bülent Ortaçgil?

Burak: Beğendiğini duyduk. Tanıtım kokteylinde, "rock'çılar sizi bayağı methediyorlar, elinize sağlık" dedi.

**Sizin şarkılarınız başka gruplar tarafından çalın-
sın ister misiniz?**

Harun: Arada bir duyuyorum, "Yanlış Şarkı"yı çalanlar varmış. Bir sürü e-mail aldık, "şu şarkıyı çalmak istiyoruz, izin verir misiniz" diye, ya da "çalmak istiyoruz ama akorları çıkartamıyoruz" diye; internet sitemize akorlar koyduk.

Yani, siz daha Radiohead'in bir şarkısının akorlarını bulmak için Thom Yorke'a yazmak pozisyonundayken, aynı esnada sizin şarkıların akorlarını isteyen mail'ler alıyorsunuz.

Kerem: Erken başlayıp, yola erken çıkmanın avantajlarından biri herhalde. Kendi dinleyicimizle, seyircimizle aramızda çok büyük bir mesafe olmaması, bizim hoşumuza gidiyor. Öyle bir mesafe de koymuyoruz zaten. Yaş olarak da genelde dinleyicilerimizle beraber büyüdük.

Burak: Tünel'de satılan "200 Türkçe Şarkının Akorları ve Sözleri" gibi kitapların içinde, üç-dört tane Mor ve Ötesi şarkısı görmek de garip bir his veriyor. Gerçi onlar telif falan ödenmeden basılan şeyler, ama önemli değil.

Harun: Hiç önemli değil de, o kitapların kapağında "bu şarkı sözlerinin izin alınmadan çoğaltılması yasaktır" yazısının olması komik. "Eyvallah baba" diyoruz, "bu işe sahip çıktın, allah da sana sahip çıksın". (gülüyor)

Barlarda cover çalmaya mecbur kalıyor mu hâlâ genç gruplar? İlla o yoldan geçmek mi gerekiyor hâlâ?

Harun: Cover çalan gruplarla, hatta genel olarak barlarla ilgili bir düşünüş trendi seziyorum ben. Öbür taraftan da, beste üretimine dair bir kıpırdanış var gibi geliyor. Ama Türkiye'de beste yaptıktan sonra ne yapılacağı konusunda kafalar karışık.

Kerem: Yeni çıkmak isteyen gruplar, kişiler arasında şöyle yanlış bir düşünce doluyor: "Biz albüm yapmak istiyoruz, 15 şarkımız da var, ama önce bir yerle anlaşalım, tanıtımı da olsun, boşa gidecekse hiç yapmayalım daha iyi" gibi... Biz

de "o kadar takmayın, bir yerinden başladıktan sonra gerisi gelir" diyoruz. Mor ve Ötesi'nin varlığı gidilebilecek tek yolun bu olmadığına dair bir kanıt bence. Replikas, Duman gibi şu anda çıkabilmiş ve belli bir yol tutmuş gruplar, bu tuzağa düşmemiş olan gruplar. Bunlar kendi başlarını koyarak ortaya çıkmış insanlar... Mesela bizim satış rakamımız, her zaman bizi destekleyen bir kitle olduğunu hissettirip, bir yandan da bunu kaybetmemek için ne yapabiliriz stresi yaşıtmayacak seviyede oldu.

Siz plak şirketleriyle sıkıntılar yaşıyor musunuz?

Harun: Sanatsal olarak hayır, ama "anlaşma şartları" denen bir mesele var. Bütün dünyanın müzik endüstrisinin bir gerçeği. On firmadan dokuzunun kapıdan içeri girer girmez önüne uzattığı bir anlaşma var. Biz üçüncü albüm sürecinde ilk defa haşır neşir olduk ve çok da hoş karşıladık o anlaşma şartlarını. Hoşumuza gitmeyecek bir şeyi imzalamamak için gerçekten kendi çapımızda büyük savaşlar verdik.

Mesela nasıl şartlar?

Harun: Tek bir örnek vermek çok güç ama, mesela bir madde var: Grup dağılırsa, gruptan bir üye ayrılırsa veya ayrılmadan bir solo albüm çıkarmaya karar verirse, bu imzalı anlaşmaya bağlı olarak bilmem kaç sene daha albümünü aynı şirketten yapmak zorundadır... Bunun gibi neler neler...

Kerem: Master kayıtlarının tesliminden sonra, şirket gerekli görürse tekrar kaydettirebilir ya da istediği zaman yayınlar, istemezse yayınlamaz. Genelde bütün kontratların dibinde bir yerlerde bu madde bulunuyor. "Canım sen imzala, bu maddeler asla kullanılmayacak" gibi bir endüstri standardı da var, ama sözlü olarak.

Ne yaptınız, imzalandınız mı?

Harun: Bu maddeleri imzalamadan bir şeyler yapmak gibi bir seçenek olduğuna, elimizde buna inanmak için neredeyse hiçbir gerekçe olmadığı halde inandık ve bu hayale dayanarak bazı kararlar verdik. Şu anda en çok hoşumuza gi-

den şey, sanki doğru kararlar vermişiz gibi geliyor.

Yani imzalamadınız.

Harun: Hayır, imzalamadık. Bu anlaşmayı dayatmayan bir şirkete gittik.

**Mor ve Ötesi'ni sevenler başka kimleri seviyor-
dur sizce?**

Burak: Bir kesim var, Replikas'ın, Duman'ın arasında sayıyor bizi. Bir kesim de var ki, "dinlediğimiz yegâne Türkçe söyleyen grup sizsiniz" diyenler.

Bu da yeni klişelerden biri oldu galiba. Bütün sanatçılar, gruplar aynı şeyden bahsediyor:

"Ben Türkçe dinlemem, ama bir tek sizi dinliyorum..." diyen hayranlar...

Harun: Bir geçiş dönemi yaşıyoruz sanki; müzik dinleyicisinin belli utangaçlıkları var. Ben kendimden biliyorum, şu ara kendime Türkçe pop dinleme terapisi uyguluyorum mesela. Yabancı müzik dinleyenler için Türkçe bir albüm dinlemek, hatta arkadaşı eve geldiğinde etrafta Türkçe bir albümü görmesi utanılacak bir şey olmuş olabilir.

Burak: Özellikle 80'lerde öyleydi. İnsanlar bu komplekslerini yendiler bence. Müzisyenler de, birazcık daha içeriği zengin Türkçe şeyler üretrek onlara yakınlaşmış oldular.

**Mor ve Ötesi ismi sizi hâlâ karşılıyor mu? İsmi-
nizle ilgili bir sorunuz var mı?**

Kerem: İsmimize yeni anlamlar katarak yolu-
muzda ilerliyoruz. (gülüyor)

**Grup ismi gittide insanın kendi ismi gibi, Ke-
rem gibi, Burak gibi "nötr" bir hale mi geliyor
yoksa?**

Harun: Evet galiba öyle oluyor...

Kerem: Mor ve Ötesi'nin anlamı nedir diye düşündüğümde benim aklıma gelen şey, beraber müzik yapan, müziği seven dört tane adam. "Mor" ve "ötesi" kelimelerin tek tek ya da bütün olarak ifade ettiği anlamın ötesinde, benim için öyle. Gerçi, ifade zenginliği açısından etkileyici bir isim. Biz bunu lise üçteyken koyduğumuzda, o zaman için başarılı gördüğüm bir isim.

Şimdi olsun gene koyar mıydın?

Kerem: İsmi ben koymadım zaten. "Morötesi"ni ben dedim, Derin de araya "ve" koydu. Tek tek kelimelerin anlamları üstünde de, onların bütünlüğü üstünde de değişik yorumlar yapılabilir. Morun, orada insanın suyun altında morarmasının mı yoksa, leylakları mı ifade ettiğini tartışabiliriz mesela... Ötesinde ne olduğunu, o rengin

**Yola erken koyulmanın avantajları var. Kendi
seyircimizle aramızda büyük bir mesafe olmaması,
hoşumuza gidiyor. Onlarla beraber büyüdük.**

ötesinde görmediğimiz renklerin olup olmadığı-
nı konuşabiliriz...

Harun: Ben grubun dışında olsam, o sırada grupla bir röportaj yapıyor olsam, Mor ve Ötesi isminden dolayı tebrik ederdim. (gülüyor)

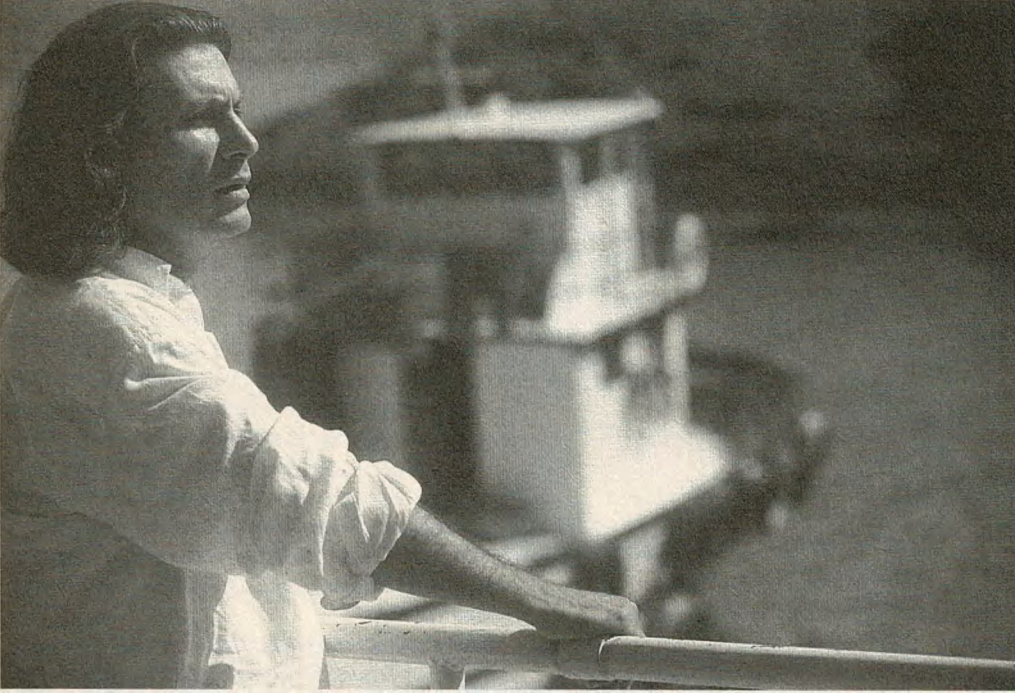
Kerem: Ortada organik bir yapı var sonuçta. Mor ve Ötesi denen şey, ne kadar dört kişinin birlikteliği bile olsa, hepimizin toplamından da farklı bir şey. Zamanında bir sürü kararlar verdik, mesela gidip de başka bir ülkede herhangi bir şey yapmamamızın sebebi Mor ve Ötesi'ydi. Mor ve Ötesi'nin hayatını zorlaştıracak, onu öldürecek herhangi bir hamle yapmamamızın altında bu varlık yatıyor. Bizim kendi hayatlarımızın yanında, onunla beraber giden bir Mor ve Ötesi canlısı var. Mor ve Ötesi hayvanı. Taze süt alıyoruz... (gülüşmeler)

Hasan Yükselir

Çok değil, beş-altı yıl önce Almanya'da sahnelenen "Concerto for Bağlama" hem orada hem burada çok ses getirmişti. Bağlama Konçertosu'nu besteleyen ve bu işin organizasyonuna kafa yoran asıl isimse pek öne çıkmadı. İşte o ismin, Hasan Yükselir'in geçtiğimiz günlerde yeni bir albüm çıkardığını duyduk. Müzikte Ruhi Su tavrının kalebentliğini üstlenen Yükselir'in yeni albümü, "Su Türküler" in devamı gibi, "Göç Türküler" adını taşıyor. Vaktidir dedik, teybi uzattık: Ailesinden, köyünden başladık, Yunus'a, Nâzım'a, Ruhi Su'ya, Almanya'ya uzandık...

Su felsefesi

Hasan Yükselir: Kahramanmaraş'ın Pazarcık ilçesinin Ordekdede köyünde doğdum. Büyükbaba önderliğinde yönetilen, aşiret ilişkisinin hakim olduğu geniş ve varlıklı bir ailemiz vardı. Dedem bir Kurtuluş Savaşı gazisi ve yörede çok tanınmış bir çete reisiydi. Antep ve Maraş savunmalarında mücadele eden ve yaralanan bir gazi. Çiftçilikten gelen zenginlik, büyükbabamın ve onun büyüoğlunun ardı ardına ölümüyle bir anda yokoldu. Büyükbabam kendi oğlunun ölümünü görmemek için intihar etti. Oğlu, yani amcam da kısa bir süre sonra kanserden öldü. Başka ailelerle düşmanlıklar da yaşandı. Mesela amcalarımdan biri adam öldürmekten 12 yıl cezaevinde yattı. Ardından, kız kaçırma olayları... Kalanlar, tarlaları paylaştılar, herkesin hissesine düşen küçük toprak parçaları pek gelir getirmeyince, başka ekmek kapıları aranmaya başlandı. Ailenin amcamdan sonraki en yaşlı ekeği olan babamın önderliği kabul edilmeyince aile parçalandı ve babam Antep'e göç etmeye karar verdi. Aile yoğun bir yoksulluk dönemine girdi... Ben ilkokul ikiye kadar köyde okudum. Antep'te ilkokulu bitirdikten sonra babam beni çırak verdi. Ama ben "okula gideceğim" diye babama baskı yaptığımı hatırlıyorum.

Aileniz okumanızı istemiyor muydu?

Ailede çok çocuk olduğu için –ben ailenin üçüncü çocuğuyum– babamın geliri yetiştirememesi gibi bir durum vardı. Terziye girdim, dondurmacıya, mobilyacıya girdim... Hiçbirinde dikiş tutturamadım. Sinemalarda gazoz satarken bütün filmleri izledim, Cem Karaca'ların, Durul Gence'lerin, Ajda Pekkan'ların ve benzeri birçok kişilerin konserlerini bedavadan izleme şansına sahip oldum.

O dönemlerde bu tür etkinlikler çok muydu Antep'te?

Olmaz olur mu! O zamanların büyük sinemalarından Nakip Ali'de, Baydar'da, Büyük Sinema'da sıkça konserler olurdu... Çocukluğumun en güzel anılarıdır bunlar. Sinemaların önünde Tommiks Teksas satardık veya takas yapardık... Sinemalara da ilgi büyüktü. "Nakip Ali'yi geçtin haal!" gibisinden meşhur bir espi de vardır Antepliler arasında. Antepliler, İstanbul'da gittiği sinemada film gecikince "hoop makinist, n'oluyor, Nakip Ali'yi geçtin haal!" der... (gülüyor)

Müzikle ilk teması nasıl yaşadınız? Ailede müzisyen kimse var mıydı?

Ortaokulda, lisede sınıfımı başarıyla geçirdim ve doğal olarak köyde tarlanın bazı işlerini yapardım. Akşamüstleri tarladan köye geldiğimizde gözümüz hep Antep ya da Maraş'tan gelecek otobüslerdeydi. Çok hoş, şenlikli

bir olaydı o. Köyün girişinde otobüsün üstündeki kocaman hoparlör çalmaya başladı. Mesela, "Danıldım danıldım ben sana canım", "İşte gidiyorum çeşmi siyahım". O çevrelerde Aşık Mahzuni çok sevilir... Ailemde müzikle doğrudan uğraşan pek kimse yok. Sadece yörede tanınan halk ozanı Aşık Ali Dursun, dayım olur. Aşık Mahzuni'nin tanıttığı kişilerdendi. Radyo programlarında "dayım çıkacak" diye dört gözle beklerdik... Aslında annem-babam çok güzel türkü söyler. Bazen karşılıklı "Ayağına giymiş kara yemeni / sallanma sevdiğim öldürdün beni..." gibi türküler söylerler. Annem, ziyaretine gittiğimizde oğluma, kızıma doğaçlama türküler söyleyerek karşılar bizi. Babam ciddi adamdır, ama onun da duygularında bunlar çok yoğundur. İçtiği zaman nefis deyişler, baraklar okur. Sonraları Ruhi Su'dan da dinledim ama, "Ceren"i ben babamdan öğrendim mesela.

Antep'e göç olsa da yine elde kalan bir miktar toprakla geçim sağlıyor aile, öyle mi?

Babanın zaten başka bir iş tutma olasılığı yok. Mesleği çiftçilik. Belirli bir yaşa kadar ağılıkla yaşamışlar zaten. Bir dönemden sonra iş başa

düşüyor, fakat hiç mesleği yok.

Biraz "Züğürt Ağa" filminin hikayesini andırıyor...

O filmin bizdeki yeri farklıdır hakikaten. Seyrettiğimizde donakalmıştık. Hem hüznün hem acı... Filmde Şener Şen'in domates satması gibi... Babamın da el arabası iteklediği günleri biliyorum. Şeftali satarken yüzündeki ifadeyi hiç unutmam, Züğürt Ağa'ya çok benzer.

Etnik ve sosyo-kültürel açıdan nasıl bir aileydi?

Dedem Kürttür. İki kadınla evliydi. Eşlerinden biri Kürt, diğeri Türktü. Kürt

"Göç" kavramı hasreti, kavuşmayı, aşkı anlatır... Gurbetçi tarlasını özler, ama ayrıldığı sevgilisini daha fazla özler. Bir yerden bir yere göçmenin yanında, "iki insanın birbirine göçü" de söz konusu. Bu ifade bütünlüğünden geliyor albümün ismi.

olan ninem Adıyaman'ın köylerinden, Sinemilli aşiretinden, dedemse Kürt İbrahimler denen bir aileden geliyor. İki ayrı toplumdan oluşan bir ailemiz vardı. Ama Kürt kimliği zamanla yok oldu, şu an ailede kimse Kürtçe bilmiyor. Diğer taraftan ailemiz Alevidir. Çocukluğumdan Alevilikle ilgili fazla anım yok. Üniversiteyi bitirdikten sonra, DTCF'de tiyatro bölümünde master yaparken, Kardeşlik Töreni'nin, yani Alevilere ait bir inancın teatral dille aktarılmasıyla ilgili bir çalışma yaparken Alevilikle daha çok ilgilenmeye başladım. **Gençlik döneminizde kültürel ve politik anlamda kendinizi nasıl yetiştirdiniz?**

Tam ortaokul döneminde 12 Mart oldu. Çocuk olduğumuz için pek olayların farkında değiliz... 12 Mart ve 12 Eylül arası ergenliğimize denk gelir... O dönemlerde baskın olan solculuk beni de etkiledi, çok kitap okudum, Yaşar Kemal'leri, Orhan Kemal'leri, Nâzım'ı hep o zamanlar tanıdım...

Ankara'ya gelmeye nasıl karar verdiniz?

Üniversiteye hazırlanırken genelde benden daha büyük olan arkadaşların yanında kalırdım. Onların sayesinde tiyatro ve müzik çalışması yapan derneklerle ta-

nışmış oldum. Korolarda şarkılar, marşlar söylerken iyi okuduğumun farkına vardım. Ve bu konuda iyi eğitim almış kişilerin yönlendirmeleriyle Gazi Üniversitesi Müzik Bölümü'nün sınavına girdim, kazandım. Branşım kemanı, yardımcı çalgım piyano, orkestra çalgım bağlamaydı. Bunun yanında gitar çalmayı öğrendim. Ama hepsi kendime yetecek kadardı. Keman da başarılı olmam mümkün değildi, çünkü omzum kırılmıştı... Hocalarım

ve arkadaşlar sesimin çok güzel olduğunu söylerlerdi. Bölümden birçok arkadaş operada korist ve sonradan solist oluyordu, bu yüzden bizim de hedefimiz buydu. Ama üstüne 12 Eylül geldi. Okulu bitirdik ama, eskiden gittiğimiz lokallere gidemez olduk. Birden çevre yok oldu. Koro çalıştığım yerler yok, tiyatro yaptığım yerler yok. Bir yalnızlaşma süreci başladı...

Tiyatroya nasıl başladınız?

O zamanlar Eti Kültür Merkezi vardı. Birçok oyun oynadık orada. Örneğin "İki Dünya", "İşimiz İşsizlik", Tamer Levent ve Yılmaz Onay'ın yönettiği "İşçi Sınıfının Açıkoturumu" gibi ajit-prop eserler oynadık. İşte tüm bunlar bir anda yok oldu. O dönemde zor da olsa yaşamını sürdüren bir tiyatro vardı: Ankara Deneme Sahnesi. Orada Nurhan Karadağ'la çalışmaya başladım ve onun teşvikiyle DTCF'de yüksek lisans yapmaya başladım. Bu arada amatör olarak oyun müzikleri ve şarkılar yazarak kendimi gösteriyordum.

Böyle böyle yorumculuğun yanında bestecilik başladı. Oyun müziklerini TRT'de dramalar, belgeseller ve film müzikleri izledi.

Bu dönemde kimlerden etkilendiniz?

Müzikal etkilene anlamında o dönemin pop müziğinden etkilendim. Cem Karaca, Barış Manço, Üç Hürel ve Moğollar çok etkindi. Bunun yanında marşlar var; Aşık Mahzuni, Aşık İhsani var. Ve biraz daha kente yakın olan Zülfü Livaneli var. Ama bunların dışında daha farklı, okullu olmasından yakınlık duyduğumuz müthiş bir yorumcu var: Ruhi Su.

Ruhi Su ile şahsen tanıştınız mı?

Ruhi Su'yla sadece şöyle bir anım var: 1978 yılında Ankara'da Selim Sırrı Tarcan Spor Salonu'nda bir konser yapıldı. TİP'in organize ettiği, 15-16 Haziran'a rastlayan o gecede Ruhi Su, Genco Erkal, Zeliha Berksoy, Timur Selçuk gibi isimler vardı. Bağlı bulunduğumuz İşçi Kültür adlı grubun bir korosu vardı. Yanımıza gelip "benim korom olur musunuz?" diye sormuştu. O gece arkasında bir-iki türküyü eşlik ettik. "Boşa üzülmek fayda vermez, kaldırmadıkça başlarımızı" diye bir türküyü hatırlıyorum. Bunun dışında bir ilişkim olmadı Ruhi Su'yla.

Bazı kesimler sizi Ruhi Su'nun ekolünü devam ettiren yegâne isim olarak görüyor. Siz ne düşünüyorsunuz?

Demim bahsettiğim o korolarda ses eğitimi veren çok iyi iki opera solisti hocamız vardı. Birisi şimdi İzmir Devlet Opera ve Balesi'nden Mehmet Kırılmış ve diğeri de kardeşi -rahmetli oldu- Yunus Kırılmış'tı. Sesimin rengi de Ruhi Su'ya benziyor. İster istemez böyle bir benzerlik o zamanlardan kuruldu. Onun söylediği türkülerini okudum, birçok yörelin türkülerini okudum. Eğitim sürecine yakın bir model almaktan daha doğal ne olabilir? Bu her yerde böyledir. Mimarlıkta da böyledir, duvarcılıkta da. Ama asıl olan benim; benim yapabileceğim işler. Nedir onlar? Yorumculuk ve bestecilik.

Ruhi Su yakıştırmaları sizi rahatsız ediyor mu?

Çok iyi bir yorumcuydu, çok iyi eserler verdi. İyi bir şeye benzetilmek neden beni rahatsız etsin? Mutluluk duyarım. Dünyada çok bilinen üç tenor var: Pavarotti, Domingos, Carreras. Üçünün de sesi aynı renk. Buna benzeyen insanlar mutsuz olur mu? Ancak bu benzetilmenin dışında, yaptıklarım da farkediliyorsa, önemli olan bu. Ama bir de şöyle bir soru var bende: Bir tane İbrahim Tatlıses varsa, yirmi tane taklidi var; bir tane Sezen Aksu varsa, bilmem kaç tane taklidi var. Ve şu anda da Türkiye'nin müzik değerlerinin en baskın isimleri bunlar... Neden bunlar sorgulanmıyor?

Bariton seslerin Türkiye'de çok fazla rağbet görmediğini, yaygın olmadığını söyleyebilir miyiz?

Evet, Türkiye'de kulaklar parlak renklere alışmış daha çok. Yani tenoral renkler çok baskındır. Yaygınlaşan şey neyse, o alışkanlık sağlıyor. Ama hangi ses rengi olursa olsun, bir işi doğru yaptıktan sonra mutlaka alıcısı bulunur.

Yorumculuk anlamında hep solo çalışmalar mı yaptınız?

Hayır. 1981 yılında Grup Çağrı diye bir gruba katıldım ki, bahsettiğim yalnızlaşma sürecinin bir sonucudur. O grupta çalışırken genç bir şairin 18 bölümlük "Gemici Türküleri" adlı şiirlerini besteledim. Birlikte dizi konserler yaptık. Ancak benim yazdığım eserleri bir süre sonra kendilerininmiş gibi anmaya başladıklarında bu gruptan ayrıldım. 90'ların başında Su'ya Türkü adlı bir grup kurdum. Özellikle Ege bölgesinde çok meşhur oldu bu grup. Gitmediğimiz festival kalmadı...

Müzikal yazmaya nasıl başladınız?

80 sonrasında Murathan Mungan'ın "Mahmud ile Yezida", "Binali ile Demir", "İçimizdeki Göçük", Reşat Nuri'nin "Yeşil Gece", Nihat Asyalı'nın "Yunus Emre" vb. birçok oyunun müziklerini yaptım. Film ve oyun müziklerini izleyen dönemde 1990 yılında "Yunus'tan Nâzım'a" isimli iki perdelik önemli bir müzikal yaptım. Anadolu tarihini anlatan, Anadolu'nun çok kültürlülüğüyle birlikte etnik ve dinsel fotoğrafını betimleyen bir çalışmaydı. O zaman "Evita" gösterimdeydi ve benim esere göre çok daha popülerdi. O oyunda da orkestra, koro ve solistler vardı, burda da. Birisi Arjantin'i, Evita'nın hayatını, diğeri Anadolu insanının hayatını anlatıyordu. Anadolu'yu anlatan çok da görkemli bir çalışma olmasına rağmen, Evita kadar ses getirmedim. Anadolu kimliğinin, kültürünün müzik, dans gibi çeşitli sanat dallarıyla anlatılması yıllar sonra, "Sultans of the Dance"le yeniden gerçekleşti. Aradaki benzerliklere baktığımda, "Sultans of the Dance"le kendi adıma da gurur duyuyorum... "Yunus'tan Nâzım'a" ismini yıllar sonra bir kasetin üzerinde gördüm. Tülay German'ın bir albümüne bu ismi vermişler.

Senfoni

orkestrası

eşliğinde Anadolu lied'leri okudum.

Tam bir operacı gibi değil, adamı döver gibi değil.

Her iki ağzın birleştiği bir ifade var, onu yaptığımı inanıyorum: Hem yerellik hem de eğitimle aldığım tekniğin birleştiği bir ifade...

İlk albümünüz ne zaman yayınlandı?

Popüler müzik ve halk müziği arasında bocalarken arka arkaya birkaç albüm yaptım. 1992'de "Günler" yayınlandı. Ardından "Herkes Gibisin", "Konserlerim" albümleri çıktı. "Herkes Gibisin" Nâzım ağırlıklı bir çalışmaydı. 90'ların başında Tunç Başaran'ın "Uzun İnce Bir Yol" filminin müziğini yaptım. İkinci uzun metrajlı film müziği deneyimimdi. İlkini Şerif Gönen'in "Umut Sokağı" adlı filmi için yapmıştım. Aslında daha sonraları yapacağım reklam ve film müziklerinin bir başlangıcı oldu bu.

Almanya'ya gitmek nereden icap etti?

"Konserlerim" adlı albümün ardından Almanya'da bir tiyatro teklif getirdi. Maceralı bir yolculuğun ardından Almanya'ya yerleştim. Tabii orada yeniden kendini var etmek, yeniden bir çevre oluşturmak kolay olmadı. Ama birbuçuk yıl içinde üç oyunun müziklerini

ni yazdım, elliye yakın konser yaptım. İkinci yıl içerisinde "Bağlama Konçertosu"nu yazdım. Arif Sağ, Erol Parlak ve Erdal Erzincan da geldi çaldı. Fakat benim kompozisyonunu yazdığım bu eseri kendi eserlerim gibi sundular. Hâlâ da böyle bir yanılgı var. Bu eser, halk müziğine ait yedi-sekiz türkünün bir araya gelmesiyle oluşan bir çalışma. Ön ve orta bölümlere yazdığım, türkülerden bağımsız pasajlar yüzünden buna kendi eserim diyorum. Türkülerin altına bir kompozisyon zaten yapmışım. Mesela bu konçerto bir Burdur türküsüyle, "Serenler Zeybeği"yle başlar, ama ondan önce kocaman bir intro var. Bu gökyüzünden vahiy mi geldi? Köln Senfoni Orkestrası da çaldı. Büyük olay oldu o zaman. Bu konçertonun ardından aynı gecede senfoni orkestrası eşliğinde Anadolu lied'leri okudum. Tam bir operacı gibi değil, adamı döver gibi değil. Her iki ağzın birleştiği bir ifade var; ben onu yaptığımı inanıyorum. Yani hem yerellik hem de eğitimle aldığım tekniğin birleştiği bir ifade... Ertesi yıl oraya gitme sebebin olan tiyatronun az bir para karşılığı beni köleler gibi çalıştırdığının farkına vardım. Bunlar, Almanya'ya eskiden gelmiş sol tandanslı adamlar. Bu ayrılığın ardından Su Arts isminde bir tiyatro grubu kurdum. Ve "Yer Altında Gül Deren Eller Gördüm" adlı iki perdelik bir oda operası yazdım, sahneye kondu... Tamamen Yunus'a ait dizelerden yola çıkılarak ortaya çıkan bir eser. Solistler çok önemliydi. Başka milliyetlerden insanlardı ve Türkçe seslendirdiler. Hacı Bektaş ve Taptık Emre'yi Avusturyalı tenor Andreas Winkler,

Kadıncık Ana'yı Danimarkalı soprano Lise Tjalve seslendirdi. Ben de Yunus'u oynadım. Birçok Avrupa ülkesinde sahnelendi. Anadolu'ya ait olan bir kültürü özellikle farklı uluslardan sanatçılarla seslendirmek çok güzel.. Çünkü her eserin kendi dilinde yorumlanması gerektiğini düşünüyorum....

Nasıl tepkiler aldı bu oyun?

Müthiş. "Anadolu'dan Avrupa'ya Köprü" şeklinde başlıklar atıldı. 1997'de hemen "Su Türküler" adlı albümümü çıkardım. Hem Avrupa'da hem de Türkiye'de çok isim yaptı.

Yeni albümünüzün adı da "Göç Türküler". Bir önceki albümün devamı mı bu albüm?

"Su Türküler" tematik bir albümdü. Keza "Göç Türküler" de öyle. Suyun felsefi anlamı çok önemli. Anam küçükken beni yıkarken şöyle derdi: "Tüm kötülükler hep bu sulardan gitsin." Son birkaç taşı başımdan aşağı dökerken bunları söylerdi. Duruluk, saflık, berraklık, güzellik demek su. "Deniz yüzünden su alıp verdim gönüllere" der Yunus... Hem yaşamsal hem de felsefi anlamıyla çok önemlidir su. Yaklaşık dört yıl sonra, geçtiğimiz ay "Göç Türküler" çıktı. "Su Türküler"e göre daha güçlü ritmik çalgılaşma var bu albümde. Bir başka önemli unsuruysa, bağlama ailesi çalgıları. O sazları bu işin duayeni bir isim Okan Murat Öztürk çaldı. Okan çoksesliliği de iyi bilen biri. "Göç" kavramıysa Anadolu'da hasreti, kavuşmayı, aşkı anlatır.. Gurbetçi tarlasını, tapanını, özler ama ayırdığı sevgilisini daha fazla özler. Fiziksel anlamda bir yerden bir yere göçmenin yanında, "iki insanın birbirine göçü" de söz konusu. Böyle bir ifade bütünlüğünden geliyor albümün ismi.

Yine daha önce Ruhi Su'dan da dinlediğimiz iki parça var...

Evet. Okuduğu üç bölümlü bir türkü var: "Kırat". İlk bölümünü Köroğlu'nun son dönemini anlatan "Felek aldı devranımı demimi" adlı uzunhava takip ediyor. Bunlar geniş kitlelerce bilinen türküler değil. Yine daha önce pek seslendirilmeyen "Gökyüzünde bölük bölük turnalar" adlı bir eser var. Kolay söylendiği için piyasada beşli ve sekizli aralık içinde olan türküler daha çok tercih ediliyor. Bunların yanında sempatik birkaç türkü var; "Deriko", "Deniz Üstü Köpürür" gibi. Bir Kürt halayı var, "Cane Cane Cansın". Erkan Oğur kırmadı, iki parçada eşlik etti, sağolsun: Kendi yöresi Elazığ'dan bir parça olan "Al beni beni"ye kopuzuyla, "Aynlık"a perdesiz gıtanyla...

Sincanlı Oğuz Yılmaz'la çalışmak nerden geldi aklınıza?

Stüdyoda çalışırken Oğuz'un çok iyi bir ses aralığının olduğunu farkına vardım ve davet ettim, o da kırmadı. "Deriko"da doğaçlama yaptı.

Gelecekteki projeleriniz nelerdir?

Nâzım Hikmet'in 100. doğum yıldönümü, 2002 yılında Unesco tarafından tüm dünyada kutlanacak. Su Arts'ın kuruluş bildirgesinin arkasında "Nâzım Şarkıları" diye bir bölüm vardır. Ta o zamanlar böyle bir projeyi kafama koymuştum ve o zamandan bu yana çalışıyorum. Kısmet, Nâzım'ın 100. doğumgünüymüş. Prömiyerini 1 Aralık'ta Berlin'de yapacağım. Eserin adı "Sevda Ateşten Bir Gömlek", Nâzım'ın daha çok aşklarını anlatacak bir kurgu söz konusu. Evlilikleri ve evlilik dışı ilişkileri... Nâzım'ın hayatında temel taşı olan kadınlar var. Annesi Celile Hanım, birinci karısı Nüzhet, ikinci karısı Dr. Lena ve hayatının en önemli kadınlarından biri Piraye. Bir çilekeş kadın, bir çilekeş Nâzım. Fakat biri dışarda, biri içerde, farketmez. "Bizi esir ettiler, bizi hapse attılar: Beni duvarların içinde, seni duvarların dışında" di-

ye bir Nâzım şiiri vardır. Piraye'den sonra, cezaevinden çıkmadan önce, açlık grevi döneminde tanıdığı, akrabası olan bir kadın girer hayatına: Münevver. Ve en sonunda Vera. Yani bu beş kadın anlatılıyor müzikalde.

Senaryoyu Nâzım'ın duygusal yaşamı oluşturuyor yani...

Evet. Nâzım Hikmet'in da duygusal bir yaşamı var her insan gibi. Nâzım Hikmet'in ideolojik tarafı tüm dünyada ve Türkiye'de çok önde gösteriliyor. Tamam, Nâzım bir komünist, hem de bu anlamda mücadele etmiş, kendini var etmiş, tüm dünyaca sevilen bir adam. Bu, hem insansı hem güzel yanlarından birisi. Diğer yandan aşka, günlük hayata dair yazdığı bir sürü şey var. Ben biraz da bunların öne çıkartılmasını istiyorum. Mesela "Sen benim minare boyunda çam gövdeme, yumuşak, beyaz bir kurt gibi girdin, kemirdin" gibi, "Soğuk! Sıcak! Kaltak! Durl Yumuşak beyaz kıvrılışlarınla beynime giriyorsun kemiriyorsun! Oraya giremezsin! Onu kemiremezsin!" gibi satırları bana daha çekici geliyor.

Nâzım Hikmet'le yakından ilgilenmeye nasıl başladınız?

Nâzım Hikmet'i marşlardan tanıdım, şarkılardan tanıdım. Mesela... "Bursa'da havlucu Recebe / Karabük fabrikasında tesviyeci Hasana düşman / fakir köylü Hatçe kadına / ırgat Süleymana düşman / sana düşman, bana düşman / düşünen insana düşman / vatan ki bun insanların evidir / sevgilim, onlar vatana düşman." Ya da "Türkiye işçi sınıfına selam! / Selam yaratana! Tohumların tohumuna, serpilip gelişene selam!" Buralardan tanıyorum Nâzım Hikmet'i. Bestecilik yapmaya, şarkılar yazmaya başladığımda Nâzım'dan da şarkılar yazmak istedim. Fakat nereye elimi attıysam Nâzım'ın tüm eserleri bestelenmiş. Sonunda buldum. "Aynlık demir çubuk gibi sallanıyor havada / çarpıyor yüzüme yüzüme / sersemledim... / Aynlık zaman değil yol değil / aynlık aramızda bir köprü / kıldan ince kılıçtan keskin... / seninle diz dize otururken de." Bu şiir çarptı beni. Müthiş bir dram var burda. Ve bu sözleri besteledim. Bu şarkıdan sonra Nâzım'ı daha çok sevdim.. Ardından birçok Nâzım eseri üzerinde çalıştım. Mesela 1987'de özel olarak "Bedrettin" çalıştım.

Çiftçilikten gelen zenginlik büyükbabamın ve büyük amcamın ölümüyle yokoldu. Babamın da el arabası iteklediği günleri biliyorum. Şeftali satarken yüzündeki ifadeyi hiç unutmam, Züğürt Ağa'ya çok benzer.

Geçtiğimiz yıl Almanya'da ırkçılık karşıtı bir konsere katıldınız. Nasıl bir organizasyondur bu?

Avusturya başbakanı Haider'in ırkçı söylemleri bu et-

kinlikleri artırdı. Bu amaçla bir konser düzenlendi Almanya'da. Avrupalı müzisyenlerin katıldığı bir projesiydi. Bu konserde bütün ülkeler, toplumlar temsil ediliyordu. Ben de Anadolu insanını temsilen katıldım ve üç türkü seslendirdim. Hiroko Nakano adlı bir Japon piyanist eşlik etti. Alman WDR televizyonu canlı yayınladı.

Almanya'da ırkçılığa maruz kaldınız mı?

Birebir yaşadığım bir şey yok, ama kamu kuruluşlarında bunu hissediyorum. Hadi ben yedi-sekiz yıldır oradayım, ama kırk yıldır orada olan insanlar var ve hâlâ misafir statüsündeler. Bu ırkçı bir tutum değil mi şimdi? Kırk yıl misafirlik olur mu? Ve hâlâ yasaları değiştirip göçmen statüsüne sokmuyorlar. Başka bir kimliği kabullenmek istemiyorlar...

Söyleşi: Kerem Demir

ESKİ BRONX LIVE

cuma: saat: 00.00
WINONA RIDERS

adres: yeşilçam sokak no: 34
beyoğlu (emek sinemasının arkası)

AYDIN BÜKE ANLATIYOR: JOHANN SEBASTIAN BACH

Fazıl Say diyor ki: "Bach'ın eserleri dantel gibidir, dantel çamaşır makinasında yıkanmaz..." Aydın Büke ise yazdığı "Bach - Yaşamı ve Eserleri" kitabının önsözünde şu cümleyi sarfediyor: "O klasik müziğin temel taşı ve her şeyin başlangıcıydı..." Bu ay yüzyıllar öncesine uzanıp -2000 Bach yılı olduğuna göre- bir senelik rötarla (olur o kadar) bu büyük "müzikçi"nin hayat hikayesine odaklanıyoruz. Rehberimiz İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası flütçüsü ve Bach biyografisti Aydın Büke...

BİR IŞIK PRİZMASI

Kitabınız herhalde Bach'ın hayatı ve eserleri hakkında Türkçedeki en kapsamlı kaynak...

Aydın Büke: Evet. Benim kitabımdan birkaç ay sonra, yine Kabalcı Yayınları, Douglas R. Hofstadter'in meşhur "Gödel, Escher, Bach" kitabının çevirisini yayınladı. O kitabın konusu Bach'ta, Escher'de ve Gödel'de sonsuzluk kavramı. Escher'in çizimlerindeki, Bach'ın füğlerindeki sürekli devinimi, sürekli akma hissini, bir de Gödel'in matematik teoremlerindeki incelikleri aktaran, bu karmaşık, derin konuyu gündelik okuyucunun rahatlıkla anlayacağı bir dile indirebilmiş bir kitap.

Siz Bach'ta sonsuzluk hissi görüyor musunuz?

Bu zaten Barok sanatta olan bir şey. Füglerde ve envansiyonlarda sürekli olarak birbirini takip eden, tekrar eden, taklit eden müzik cümleleri vardır. Füg zaten Latince "kaçmak" fiilinden türemiş bir sözcük. Bir tema girer, sanki diğerleri onu taklit eder, ama sürekli birbirlerini kovalama hissi vardır. Bach bunu en üst düzeye çıkarmış bir besteci. Hatta son yıllarında yazdığı "Füg Sanatı" diye bir eseri var. Radyoda bazen "Füg Sonatı" diye anons ederler ama, (gülüyor) "The Art Of Fug"dür, Almancasıyla "Die Kunst der Fuge"... Fügden daha önce kullanılan form, ricercar'dır: Taklide dayalı formlara verilen genel bir ad. O da Latince "aramak" anlamında... Bach da "Müzikal Sunu" isimli eserinde ricercar başlıklarını kullanır. "Gödel, Escher, Bach" kitabı da "Müzikal Sunu" üzerine yorumlar getirerek başlıyor. Mesela o eserde küçük kanonlar vardır. Bu kanonların her birinde bir takım müzikal bilmece gizli. Mesela bir tema yazıyor, "Ayna kanon" diyor, o temanın önüne ayna konulmuş gibi tersine yansıdığını varsayıyor, aynı anda bir baştan bir sondan çalınmaya başlıyor, hiç ezgi bozulmuyor... Bir diğerine "Yengeç kanon" diyor, yengecin kısıkaçları gibi kapandıklarında bir bütün olan, birbirini tamamlayan ikili bir yapı kuruyor. Bunları konuşmak zor, müzik dinleyerek anlatılması lazım...

Müziğin içinde saklı bilmece yüzünden mi matematik teoremiyle arasında paralellik kurulabiliyor?

"Bach müziğin matematikçisidir" derler zaten. Bence doğru değil. Ama hakikaten Bach'ın eserlerini yapısal olarak incelediğiniz zaman, altında inanılmayacak bir denge ve kuram var. Bu klişeyi kullanmayı sevmem ama, Bach bugün yaşa-

saydı, eminim kompüterleri çok rahat çözebilecek şekilde işleyen bir zihni olduğunu anlayacaktık. Matematik de sayıların kuruluşu değildir, onu da yaratıcı bir sanat veya ahengi ve dengeyi sağlayan bir iş olarak almamız lazım. Yapısı gereği, çok kuru bir egzersizmiş gibi görülebiliyor Bach'ın yapıtları. Çünkü üzerine konmuş göz boyayıcı süsler yok. Çok yalın.

Kitabınızda Bach'ın yaşadığı devirde yayınlanmış bir eleştiri yazısı var: Orada Bach'ın yüce sanat adına tantanalı, gösterişli, şaşaalı bir üslubu olduğundan bahsediliyor...

Yazılı olmayıp çalma geleneğinden, doğaçlamalardan gelen bir takım süslemeler var onda. Ama sürükleyici, alıp götürün bir ezgi, melodi anlamında süsleme yoktur. Zaten o eleştiri yazısında "onun müziğinde bir melodiyi takip etmenize imkan yok, bir bombardıman altında kalıyorsunuz" gibi şeyler söylenir: "Bu zor eserlere kendi parmaklarını mahkûm ettiği gibi, aynı şeyi şarkıcılardan da bekliyor, müzikal gösteriler yapacağım diye herkesi zorluklara itiyor..." Halbuki bunlar Barok müziğin karakteristiğinden gelen şeyler... Bu eleştiri yazısı, Bach'ın müziği hakkında o devirde yazılmış bugüne kadar kalan tek belge. Onun dışında "Bach'ın şurada şu eseri çalındı, harikaydı, güzeldi" tipi yazılar var. Ama güzel ve harika olan neydi, belli değil.

Siz bu eleştiriye hak veriyor musunuz? Lüzensuz bir şaşaa var mı onda?

Bu eleştirinin bir şekilde yapılması lazımdı. Batının aldığı anlamdaki sanatlarda, yeni bir şey, kendinden önce geleni karalayarak bir yere çıkıyor veya ona bir tepki olarak doğuyor. Sadece "Bach ne kadar da güzel" dense ve sadece onun gibi eserler üretilse, Mannheim Okulu ya da Haydn'i, Mozart'ı hazırlayacak Klasik dönemin melodiyi öne çıkaran anlayışı belki gelemeyecek. Biz 20. yüzyılı devirmiş insanlar olarak, müzik tarihini kuşbakışı tarar gibi baktığımız zaman hepsinin nasıl etkileşimle birbirlerinin üzerine geldiğini görebiliyoruz... Bach yaşantısının son yıllarında, 1740'larda son derece out olmuş, eski moda algılanan bir bestecidir. Ancak yüz yıl sonra tekrar ne kadar önemli olduğu ortaya çıkıyor... Yaşadığı dönemde çok değer verilmiş müzisyenlerin yüzyıllar sonrasına kalabilmesi ender olan bir şey. Bach çağında bir sürü besteci var, hepsi de

Bach'dan çok ünlüler.

Bach ünlü değil mi?

Bach da ünlü ama, besteciliğiyle değil, orgçuluğuyla ünlü: Her zaman için org çalması dillere destan bir kişi. Amcalarından biri zaten org yapımıcısı. Büyük ihtimalle Bach, çocukluğunda mahallede oynar gibi gidip o orgun parçalarıyla oynuyor. Her şey bir yana, org bir yana, ta ömrünün sonuna kadar. Hep org eksperisi olarak çeşitli şehirlere çağırılıyor. Mesela Telemann ve Händel o çağlarda besteci olarak çok daha büyükler. Bu iki isim Bach'la bugün kıyaslanırsa çok daha geride. "Gerçek sanatçı, yaşadığı çağda anlaşılmaz" damgasını vurmak istemiyorum, ama bir şekilde çağında el üstünde tutulan insanlar yüzyıllar sonrasında aynı ilgiyi sürdüremiyor. Bunun birkaç tane ters örneği var, mesela Beethoven ve Verdi...

Bach'ın, Barok dönemden Klasik'e geçişi temsil ettiğini söyleyebilir miyiz?

Barok'un sonudur, doruğudur. Geçiş hiç değil. Mesela Beethoven Klasik dönemle başlar, Romantizm'i hazırlayan bestecidir, son eserlerinde tam anlamıyla bir Romantik'tir. Bach hiçbir zaman Klasik olmamıştır, hep Barok'tur. Ama aynı zamanda da bugün olabilecek kadar da çağdaş bir besteci. Hiçbir Bach eserine, şaşırp da "bu Haydn'in veya Mozart'ın" diyemezsiniz. Kesin bir çizgiyle 1750'den sonra Bach gibi beste-

Bach bir zanaatçı. Şimdiki gibi sırça köşklere "İlham bekliyorum, yaratamıyorum, üff çok sıkıntıdayım" filan gibi bir yaratıcı portresi yok o dönemde.

yen insan çıkmıyor. Bach'ın ölümü 1750, Beethoven'ın ölümü 1857. Aradaki 70 sene içinde Barok'tan Klasik'e ve sonra Romantizm'e geçiyor müzik tarihi.

Bach'ın 100 yıl sonra keşfedilmesini siz neye bağlıyorsunuz? Barok dönemde yapılan bir müzik Klasik dönemde, hatta Romantizm'in başlarında nasıl keşfediliyor, o dönemle nasıl örtüşebiliyor?

Mendelssohn "Matthäus Pasyon"un notalarını etlere sarılmış şekilde kasapta buldu diye anlatılır. (gülüyor) Uydurma bir hikaye. Hiçbir ciddi Bach biyografisinde bu geçmez. Çok Hollywood'vari geliyor bana... Mendelssohn'un tekrar "Matthäus Pasyon"u çaldırmasıyla Bach rönesansı başlıyor. Birdenbire Bach'ın bütün eserleri

araştırılmaya başlanıyor, Bach Derneği kurulu-
yor... 80-100 yıl önce yazılmış bu müzik o dö-
nemle şöyle örtüşüyor: O yıllarda Romantik mü-
zik artık her yerde çalınan, bilinen bir müzik. İn-
sanlar Klasik dönemi geçip Romantik dönemde
yaşadıkları için yeniden objektif gözle Barok'a
bakabilecek olgunlukta. Bir dönemin hemen
biraz sonrasında ya da tam içerisinde yaşarken
onu yok sayma eğiliminde Batı zihniyeti. Ama
mesela bu sefer de 19. yüzyılda Bach'ın müziği
çok romantize edilerek çalınmış. Çok Chopin'va-
ri Bach çalmalar moda olmuş... Günümüzdeyse
otantik çalgılarla seslendiriyorlar, ama onu da
abartanlar var. Bu müzeci yaklaşımı çok sevmi-
yorum. Müzik öyle bir sanat ki, besteci eserini
koyuyor ama, hep bir şekilde icracıya muhtaç.
İracı da o besteyi yeniden şekillendirirken ken-
dinden bir şeyler katıyor. "Ben böyle hissettim,
benim yorumum bu" gibi icracının sanatçıyla ya-
rışması da zaman zaman görülmüş bir şey ama,
her zaman için bestecinin ön planda, icracının
ikinci planda olması lazım.

**Demin Batı sanat anlayışındaki yok sayma
mantığından bahsettik ama, Bach'ın müzik
yapmaya ilk başladığı yıllarda kimseye saldı-
rılmışlığı yok, değil mi? Tersine, Bach kendinden
öncekileri kopya etmiş, basamak alıp daha iyi-
sini yapmış bir besteci galiba...**

Doğru. Varolan bir şeyi mükemmel hale getiri-
yor. Mesela Vivaldi'nin eserlerini önce kopya
ediyor, öğreniyor, ondan sonra onlardan müthiş
bir şey çıkarıyor. Son senelerine kadar beğendi-
ği şeyleri alıyor, kimden aldığını da hiç çekinme-
den koyuyor.

**Rock'ta şimdi eski parçalardan sample'lar kul-
lanılması gibi...**

Evet, onun ilk örnekleri belki. Her şey bir yere
dayanmak zorunda. Müziğin temelinde usta-çı-
rak ilişkisi hep var. İster istemez birilerini taklit
ederek öğreniyoruz. Ama Bach bunu çok bilinçli
olarak son zamanlarına kadar devam ettirmiş.
Hiç korkusu yok, çünkü kendi yaptığından çok
emin. Bach hiçbir zaman kendini bir sanatçı, bir
besteci olarak görmüyor. Bach bir zanaatçı. O
zaman bütün müzisyenler öyle çünkü. Şimdiki
gibi sırça köşklere "ben ilham bekliyorum, ya-
ratamıyorum, üff çok sıkıntıdayım" filan gibi bir
yaratıcı portresi yok. Ressamlarda da yok, kim-

sede yok. Ama bu durum onların dehasını azalt-
mıyor. "Ben yüzyıllar sonrasına gideceğim" gibi
bir anlayış, beklenti de yok. Adam tam anlamı-
yla ekmek parası için müzik yapıyor. Nasıl maran-
goz masa yapıyorsa, o da beste yapacak. Çün-
kü kilisenin ve soylu saraylarının müziğe ihtiyacı
var. Böyle de bir meslek var. Ne iş yapıyorsun?
Müzikçi. Bu kadar. Sanatçı falan değil, hiç alâ-
kası yok. Tam anlamıyla usta-çıracı ilişkisiyle gel-
mişler. Özellikle Bach'lar 200 yıl boyunca Al-
manya'nın orta ve kuzey bölgesinde ya-
şamışlar. O zamanki Almanya küçük
küçük prensliklerden oluşuyordu,
Kutsal Roma-Germen İmparatorluğu'nun
egemenliğindeki küçük bağımsız
şehir devletleri... Bach ailesinin fertle-
ri ya bir yerde borazancı, ya bir yerde
orgçu. Bach'ın hayatı da o şehirden o
şehire geçiyor.

**Kilisenin ve sarayın müziğe ihtiyacı ol-
duğunu söylediniz. Yani, halk kitlelerinde bu
müziğe bir ihtiyaç söz konusu değil. Dolayısıyla
Bach'ın müziği Bach yaşarken halkla buluşma-
mış bir müzik.**

**Köthen Sarayı'ndaki prensesin gezme, eğlenme
harcamalarına bütçeden ayrılan pay, bütün
orkestranın ve Bach'ın maaşının çok üzerinde.**

Bir tek kilisede, ayinlerde buluşuyor. Sokağa
taştığını söyleyemeyiz tabii. Bach'ın Leipzig dö-
neminde Telemann tarafından kurulan Collegi-
um Musicum diye bir topluluk var. Bir zaman bu
orkestra Bach tarafından da yönetiliyor, bir kah-
vede bu orkestra müzik yapıyor. İnsanlar pasta
yiyor, kahve içiyor, belirli konser saatlerinde mü-
zik çalınıyor. Paris'in izinde, bu tip kahvelerin bü-
tün Avrupa'ya yayıldığı bir dönem. Bach'ın Leip-
zig'de bestelediği klavsen konçertoları veya çal-
gı müziklerinin pek çoğu bu amaç içindir.
Bach'ın "Füg Sanatı" veya birkaç eğitim amaçlı
eseri hariç bütün eserleri hep bir amaç için ya-
zılmıştır. Biri bir şey istemezse, sipariş olmazsa
bestelemiyor. "Senin işin bu, kilisede her pazar
için 20-30 dakikalık bir kantat besteleyeceksin"
diyorlar. Oturuyor, besteliyor.

Oturup ilham gelsin diye beklemiyor yani...

İlhamın hiç gitmemesi lazım. Hakikaten de git-

miyor. Tırnak içinde "memur gibi" müzik üretme-
sine rağmen, ilham hep yanında.

**100 yıl sonra keşfedildiğinde, vaktiyle sadece
kilise ve saray için üretilen bu müzik, halkta
da karşılığını buluyor. Her ne kadar saray için
bestelenmiş de olsa oraya sıkışıp kalmadığı
söylenebilir o halde...**

Evet, bu insanların dehaları da orda. Yapılan iş
memur işi, ama zihniyet memur zihniyeti değil.
Şimdi de bir sürü köşe yazarı gazeteye yazı yazı-
yor, ama onlardan kaç tanesi yüz yıl sonra
bir kitapta okununca bugünkü gibi ilgi göre-
cek?

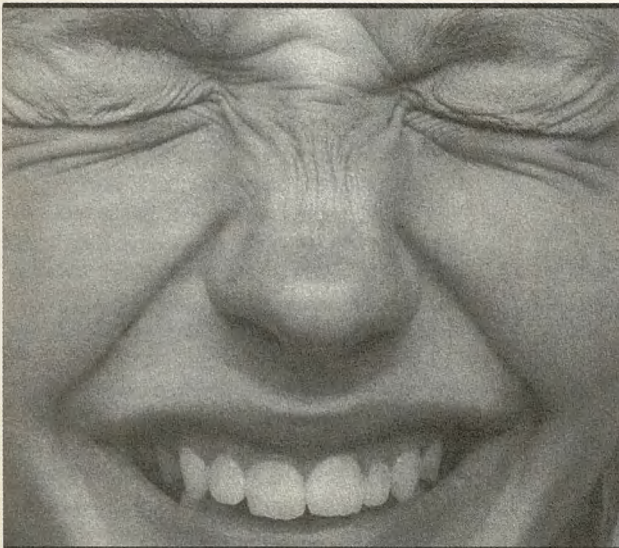
**Bu kahve konserlerine kolayca adapte olu-
yor, değil mi? Mesela "Kahve kantatı" gibi
"sivil" bir beste yapıyor... Kafasında "mü-**

Foto: Necati Sönmez

**zik saraya ve kiliseye özgüdür" gibi bir muhafa-
zakârlık yok...**

Yok... Dindışı kantatları arasında, "Av kantatı",
"Düğün kantatı" da vardır. Bir dönem Thomas
kilisesi yöneticileriyle çok tartışmaları oluyor. O
yüzden daha büyük bir otoriteye, krala başvuru-
yor, "saray bestecisi" ünvanı almak için çalışı-
yor. Böyle ünvanlara çok önem veren birisi... Ya
da mesela, 1830'lardan sonra Thomas okuluna
gelen yeni rektör daha modern sistemlerle ço-
cukları eğitmek istiyor. Çocukların okul dışında,
cenazelerde, koroda şarkı söylemelerini değil,
okula ait olmalarını istiyor. Bach buna karşı çıkı-
yor. "Biz bunu ailemizde böyle gördük, bu iş
böyle olur" gibilerinden. (gülüyor) Neticede, tam

**Bir şey isterken
dikkat et
çünkü istediğin şey
bir gün gerçekleşebilir!**

çağının içinde yaşayan bir insan.

Sonraki dönem bestecilerinin daha "ısyankâr" profil çizdiğini görüyoruz. Beethoven'ın bir lafı var: "Yüzlerce prens var, daha binlercesi de olacak. Ama yalnızca bir Beethoven var."

Bunu Bach hayatta söylemez, böyle bir şey düşünmez bile. O şöyle der: "Yüzlerce Bach var." (gülüyor) Tabii Beethoven Fransız Devrimi'ni görüyor, devrimden sonra dünya değişiyor... Sanatçılar daha sonra, 19. yüzyılda, 20. yüzyılın başlarında sırça köşklere taşınıyorlar. Wagner mesela. Ama onun durduğu yer, delilik ve dahilik sınırlarının birbirine girdiği yer: "Benim operalarının sahnelenmesi için festival binası yapacaksınız!" diyor mesela.

Sonuçta Bach da, Wagner de kitlelerden kopuk besteciler...

Kopuk tabii. Hatta bence birincisi sokağa daha yakın. Bach'a ulaşmak, Wagner'e ulaşmaktan daha kolay.

Müziği sokağa taşıyan besteciler 20. yüzyılda mı görülmeye başlanıyor?

Sokaktan neyi anladığımıza bağlı. 19. yüzyılda halka açık konserlerdeki halk da burjuva. Belki saraydakilere göre daha "halk", o kadar. Ama sonuçta yine de evinde piyano olan insanlar. Ama marksist anlamda işçi sınıfına müziği ulaştırmaktan bahsediyor-sak, bu belki ancak Sovyet Rusya'da oldu. Yine de Şostakoviç'ler bile Sovyet halkının elit kesimi için müzik yapıyordu. Şostakoviç'in Komünist Parti'yle çekışmeleri var, "yeteri kadar anlaşılır müzik yazmıyor" diye.

Halk müziği temalarının bestelerde kullanılması hangi dönemde başlıyor? Bu bir ayrım ya da kırılma noktası olabilir çünkü...

19. yüzyılın ikinci yarısında Dvorák, Smetana gibi Çek okulu bestecilerini veya Korsakof, Musorgski gibi Rusları, Bartok, Kodaly gibi Macarları sayabiliriz. İmparatorlukların parçalanma dönemlerinde, yani ulusal kimliklerin ortaya çıkmasıyla halk müziğine eğilme dönemi başlıyor. Bizim Ahmet Adnan Saygun'lar da öyledir.

Müzik tarihini okurken bütün Avrupa'nın siyasi tarihi de otomatikman ortaya çıkıyor, değil mi?

Tabii. Mesela Bach'ın döneminde bir sürü iş imkanının olmasının sebebi, aslında siyasal parçalanmışlık. Her şehirde bir prens, hepsi de birbiriyle yarış halinde: "Onun var, benim de olsun." Bir de ekonomik tarih var: Kitapta Kötten sarayındaki birkaç yıllık bütçe rakamlarını verdim: Mesela Köthen'deki prensesin gezme, eğlenme harcamaları için bütçeden ayrılan pay, bütün orkestranın ve Bach'ın maaşının çok daha üzerinde. (gülüyor)

Geçenlerde Muzik kanalında "Swinging Bach" diye bir konsere rastladık: 2000 yazında, Leipzig'de, yağmur altında, kalabalık, coşkulu bir açık hava konseri. Bach çalınıyor ama, hiçbir yorum orijinaline sadık değil. Sahneye Bobby McFerrin çıktı, Jacques Loussier çıktı... Bir de Amerikalı Turtle Island String Quartet vardı, onları "Stephen Grappelli ve Jimi Hendrix'ten etkilenen bir grup" olarak tanıttılar. Sonuçta bu dörtlü, Çingene müziği gibi kıvrak Bach yorumları yaptı... Siz bu tür "serbest" Bach yorumlarına nasıl bakıyorsunuz?

Bach'a özellikle caz çalanlar çok gönderme yapıyorlar. Bach cazcılarının da piri.

Niye öyle?

Bir kere, doğaçlama meselesi. Bach'ın eserlerinde hep çok basit bir fikrin müthiş ustalıkla işlendiği görülür. Cazda da zaten bunu yaparlar.

Bach'ın kullandığı temalar ayaklarını çok sağlam basar yere. O kadar temel şeylerden yola çıkar ki, her tür müzik için, caz olsun, pop olsun, bir veridir. O veriyi kullanan herkes istediği şekilde onu geliştirebilir. Bach'ın müziğinde müziğin temel elemanları o kadar güzel kullanılmış ki, müzikle uğraşan herkes Bach'tan feyz alma, ya da Bach'la hesaplaşma gereğini hissediyor. Bir ışık prizması gibi, kendi öncesinde olan şeyleri toplayıp, sonrasına aktarabilmiş bir insan. Evin İlyasoğlu bir yazısında kullanmıştı: Bach için denir ki, dünyada bir savaş, yıkım, felaket yaşansa ve çoksesli Batı müziğine ait her şey kaybolduysa ve sırf Bach'ın eserleri kalsa, yeniden bütün bu müziği oradan yaratabiliriz... Çok doğru bence.

Kimlerdir ondan etkilenmiş cazcılar?

Çok fazla. Mesela Modern Jazz Quartet var.

Fransız piyanist Jacques Loussier'nin "Play Bach" diye dört-beş tane albümü var.

Procol Harum'un "Whiter Shade Of Pale"i bir rock klasiği ve şarkıda Bach'ın bir teması kullanılmış...

Jethro Tull da Bach'tan etkilenmiştir.

Jethro Tull sever misiniz, bir flütçü olarak?

Genelde benim yaşında olanlar onu benden çok daha fazla severler. Bende hiçbir albümü yok. Oldukça zengin denebilecek bir CD arşivim var, ama klasik müzik ağırlıklıdır, az biraz da caz var. Rock hiç yok. (gülüyor) Benim çok sevdiğim "Bach To Africa" diye bir albüm var. Ünlü hekim ve ilahiyatçı Albert Schweitzer, Afrika'daki çalışmaları sırasında yerlere Bach çaldığı zaman çok hoşlarına gidiyormuş. Portatif küçük orgunu götürmüş oraya. Schweitzer büyük bir Bach araştırmacısı. Bugüne kadar yazılmış en iyi Bach biyografilerinden biri onunki. Schweitzer her şeyini Afrika'daki, Gabon'daki cüzam hastanesine harcıyor, onun için Avrupa'da org konserleri veriyor, para topluyor... Bach'a hem din adamı gözüyle bakıyor, hem de müzisyen gözüyle.

Bu CD'nin nasıl bir öyküsü var?

"Lambarena (Bach To Africa)", Schweitzer'in anısına yapılmış bir albüm. Schweitzer'in hastanesinin bulunduğu bölgedeki yerlilerin perküsyon ağırlıklı müziklerini Bach'ın eserleriyle iç içe sokmuşlar, karıştırmışlar. Hem Fransız hem Afrikalı müzisyenler var. Hem "Johannes Pasyon"dan, hem klavsen eserlerinden bölümler kullanıyorlar.

Fazıl Say şöyle diyor: "Bach çalarken, Mozart'a, Beethoven'a göre çok daha hesaplı kılavuz olmak lazım."

Nasıl bir bağlamda söylediğini şu anda bilemiyorum. Sadece bu cümleyi aldığımda, benim çok katılabileceğim bir fikir değil. Ama şu olabilir: Çok konsantre biçimde, zihinle de aynı şekilde

çalmak gerekir Bach'ı. Eserlerinin içinde akıl almayacak matematik bir kurgu vardır. Bach eserini, Chopin çalarcasına kendinizden geçip bol parfümlü şekilde çalamazsınız. Her zaman için aklınızla o müziği takip etmeniz gerekir çalarken. İnsanı yoran bir şeydir çalması. Ve bazen dinlemesi de. Ama aynı zamanda meditasyona benzer bir tarafı da var. Bach çalarken kontrolü elden bırakmaya hiç gelmez.

"Swinging Bach" konseri veya "Bach To Africa" bu fikri yadsıyan çalışmalar...

Ama orda birebir çalmıyorlar. Mesela o konserte "Bach'dan yola çıkıp dağıtacağız" diye düşünülmüş belli ki.

Beğenir misiniz Fazıl Say'ın Bach yorumlarını? Evet, beğeniyorum. Bütün yorumlarını çok beğeniyorum.

Başka yorumculardan kimleri sayabilirsiniz?

Glen Gould'un "Goldberg Çeşitlemeleri" hakikaten çok enteresandır. Piyanoyla o klavsen tınısını yakalayabilmek çok önemli.

İyisinden Bach dinlemek isteyen biri bugün hangi albümleri satın almalı sizce?

"The Best Of Bach" esprisine çok karşıyım. Bu zamanın, bu yüzyılın işi: "Hiç vakit yok, bana hemen söyle en iyilerinden biraz veriver..." (gülüyor) Ama ortaya çıkmış çok önemli eserler var tabii: "Re minör Toccata ve Füg" var, Walt Disney'in

1950'lerdeki "Fantasia" filminde de kullanılmıştır. Şimdi cep telefonlarında da kullanılıyor. (gülüyor) Org yorumları söz konusu olduğu zaman, Albert Schweitzer'in kayıtları hâlâ bulunabiliyor... Geçtiğimiz yıl festivale, İstanbul'a gelen John Eliot Gardiner'in pasyonlardaki yorumlarını beğeniyorum, kantatlarda Ton Koopman'ı çok beğenirim.

Sizin Bach'ı böylesine sevmeniz nasıl oldu? İlk kez ne zaman dinleyip kapıldınız?

Bizim ailede müzisyen yoktur. Annem-babam ikisi de matematikçiydi.

Dolayısıyla Bach sevilirdi.

(gülüyor) Babam klasik müziğe çok çok merak-

Bach yaşantısının son yıllarında, son derece out olmuş, eski moda algılanan bir bestecedir. Ancak yüz yıl sonra tekrar ne kadar önemli olduğu ortaya çıkıyor...

lıydı. Ben 1958 doğumluyum, babamsa 1914 doğumluydu. 33 ile 38 arası Paris'te okumuş, devletin burslu gönderdiği öğrencilerden. İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi profesörü Macit Büke. Hep gururla şunu derdi: "Ben ancak 20 yaşında klasik müzikle tanışabildim, fakat siz doğduğunuzda evde hep bu müzik vardı." 60'larda çok plaklar alındı eve, başka türlü müzik zaten pek dinlemedim. Babamın Bach'a çok özel bir ilgisi yoktu, hatta Beethoven'ı daha çok severdi. Ama evde Bach plakları da vardı. Bach'a ilginde "Matthäus Pasyon"un etkisi var. Liseden sonra konservatuara girdim. İlk senemde Innsbruck'da da bir Barok festivaline gittim. Orada bir plakçı dükkanından "Matthäus Pasyon"un Karajan'la çalınmış bir yorumunu ve partitürünü aldım. Büyük heyecanla eve geldim. Hakikaten inanılmaz geldi bana. Aynı zamanda Tarkovski'nin "Kurban" filminin jenerik müziğidir bu. Bilinçli Bach sevgimin başlamasının sebebi bu plaktır. Hem burda hem Avusturya'da tamamen flüt üzerine eğitim görmeme rağmen, şimdi müzik tarihiyle uğraşmak flüt çalmaktan daha zevkli geliyor.

Söyleşi: D.B.

Sebastian Bah'ın 1 Numaralı Dominör Konçertosu

Güz sabahı üzüm bağında

sıra sıra, büküm büküm kütüklerin tekrarı,
kütüklerde salkımların,
salkımlarda tanelerin,
tanelerde aydınlığın.

Geceleyin çok büyük, çok beyaz evde
her birinde ayrı ışık
pencerelerin tekrarı.

Yağan bütün yağmurların tekrarı,
toprağa, ağaca, denize,
elime, yüzüme, gözüme
ve camda ezilen damlalar.

Günlerimin tekrarı,
birbirine benzeyen,
benzemeyen günlerimin.

Örülen örgüdeki tekrar,
yıldızlı gökyüzündeki tekrar,
ve bütün dillerde "seviyorum"un tekrarı,
ve yapraklarda ağacın tekrarı,
ve her ölüm döşeginde acısı tez biten
yaşamının.

Yağan kardaki tekrar,
incecikten yağan karda,
lapa lapa yağan karda,
buram buram yağan karda,
esen tipide savrularak
ve yolumu kesen kardaki tekrar.

Çocuklar koşuyor avluda,
avluda koşuyor çocuklar.
İhtiyar bir kadın geçiyor sokaktan,
sokaktan ihtiyar bir kadın geçiyor,
geçiyor sokaktan ihtiyar bir kadın.

Geceleyin çok büyük, çok beyaz evde
her birinde ayrı ışık
pencerelerin tekrarı.

Salkımlarda tanelerin,
tanelerde aydınlığın.

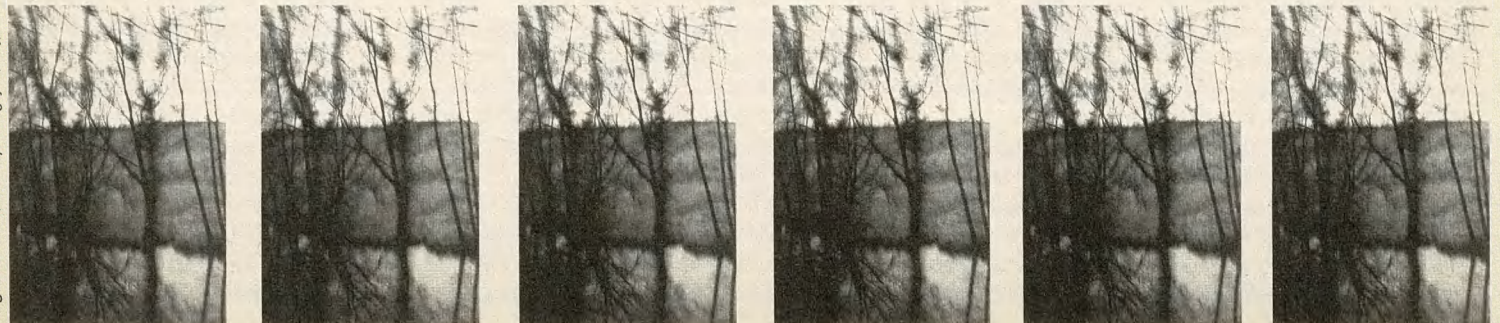
Yürümek iyiye, haklıya, doğruya
dövüşmek yolunda iyinin, haklının, doğrunun
zaptetmek iyiyi, haklıyı, doğruyu.

Sessiz gözyaşın ve gülümsemen, gülüm,
hıçkırıkların ve kahkahan, gülüm,
pırlıl pırlıl beyaz dişli kahkahanın tekrarı.

Güz sabahı üzüm bağında
sıra sıra, büküm büküm kütüklerin tekrarı
kütüklerde salkımların
salkımlarda tanelerin
tanelerde aydınlığın
aydınlıkta yüreğimin.

Tekrardaki mucize gülüm,
tekrarın tekrarsızlığı...

Nâzım Hikmet

Hanns Eisler

Ansiklopediler şöyle yazıyor: "Hanns Eisler zengin içerikli basit vokal, sahne ve film besteleriyle, ciddi müzikle harciarelem müzik arasındaki uyumsuzluğu kaldırmaya çalıştı..." İşte tam aradığımız adam... Hazır İstanbul Şehir Tiyatrosu Brecht'in "Schweyk 2. Dünya Savaşında" oyununu Eisler'in müzikleriyle sahneliyorken, bu güzel besteciye analım...

MÜZİĞİN KARL MARX'I

Biz müzisyenler sanatımızı, hayattan ve krizlerinden ayrı bir yerde duran bir şeymiş gibi düşünme eğilimindeyizdir. Fakat müzik bütün sosyal akımlara karşı aşırı derecede duyarlıdır.

Hanns Eisler

Amerika'da "cadı kazanı" yılları... Senatör Joseph McCarthy'nin başkanlığındaki Amerikan Karşıtı Aktivitelerle Mücadele Komitesi, film endüstrisinin "komünist etki" altında kaldığı iddialarının üstüne gidiyor. 1947'de Bertolt Brecht de bu komite karşısında, Gerhard Eisler için yapılan soruşturma bağlamında ifade veriyor. Seksen gazeteci, iki radyo kanalı, foto muhabirleri ve dinleyiciler tarafından takip edilen sorgulamada Brecht kendisine yöneltilen, komünist partiye üye olup olmadığına ilişkin soruyu "hayır" diye cevaplıyor. Tek amacı, suçlamalardan kurtulup bir an ewel sürgün hayatını sona erdirmek. Brecht'in sorgusunun radyoda yayınlanması, Amerika'da gerçek bir halk mizahı yaratıyor. Komitenin gözünde Gerhard Eisler komünist parti için çalışan azıllı bir Rus casusu. Brecht'in ne zaman ve nerede Gerhard Eisler ile buluştuğunu saptamışlar, bu buluşmalarda neler konuşulduğunu öğrenmek istiyorlar. Brecht'in cevabı şaka gibi: "Onunla buluştum, karşılıklı satranç oynadık." Sonuçta, Brecht hakkında dava açılmıyor. 15 yıllık sürgün döneminin ardından bavullarını topluyor, Paris uçağına biniyor. Hanns Eisler ise Brecht'ten daha önce çağrılıyor sorgulamaya. Film müziklerinin aranan ismi olarak belki tehlikede değil, ne var ki komünist Gerhard Eisler'in kardeşi ve Brecht'in "Ana"sının bestecisi olarak tehlikede... Sorgu esnasında kendisine, New York limanında, yoldaşların ortasında bulunduğu bir fotoğraf gösteriyorlar ve soruyorlar: "Bay Eisler, elinizle yaptığınız bu hareket ne?" Eisler resme bakıyor ve hareketi tekrarlıyor: "Kızıl cephe selamı..." Tam da bu anda deklanşöre basıyor fotoğrafçılar. Ertesi gün, gazetelerin ilk sayfasında Eisler'i, Komite önünde Kızıl Cephe selamı verirken gören arkadaşları haliyle çok seviniyorlar, ama çok da endişeleniyorlar. Eisler bu selamın, dünyadaki bütün anti-faşistlerin selamı olduğunu söylüyor. Sorguculara bakılırsa, Eisler "müziğin Karl Marx'ı." Bu benzetme Komite için belki bir hakaret, ama Eisler ve arkadaşları için büyük bir onur kaynağı. Komünist Parti'ye üye olup olmadığı yolundaki soruya, ne evet ne de hayır diyor, ama aiddat ödemediğini açıklıyor. Brecht gibi, Eisler de suçlamalardan kurtuluyor.

Bu zor döneminde Eisler'e çok yardımcı olanlardan biri de Charlie Chaplin. O günlerde bütün gazetelerde Chaplin'in Eisler'den bahsettiği röportajlara rastlamak mümkün: "O benim en iyi arkadaşım ve tanıdığım en iyi bestecidir." Zaten o sıralarda Eisler'in sıradaki projesi Chaplin'in bir filmi için müzik yazmak. Oysa Eisler bu sorgulamalar sonrasında bir daha Amerika'da besteci olarak çalışma imkanı bulamıyor. 1948'de Eisler'in lehine Charlie Chaplin, Aaron Copland, Leonard Bernstein, Roger Sessions, Thomas Mann, Albert Einstein, Pablo Picasso, Cocteau, Matisse tarafından yürütülen dünya çapındaki kampanyaya rağmen, besteci Amerika'yı terketmeye mecbur bırakılıyor. Bir veda konserinin ardından, politik görüşlerinden dolayı sürgün yıllarını geçirdiği Amerika'dan, yine politik görüşleri yüzünden ayrılıyor...

Yahudi, komünist ve modern müzikçi

Avusturyalı filozof Rudolf Eisler ve Maria Ida Eisler'in (Fischer) oğlu olan Hanns Eisler, 6 Temmuz 1898'de Leipzig'de doğdu. 1901'de henüz üç yaşındayken ailesiyle Viyana'ya gitti. 1919'da sanatını bir ömür boyu takip edeceği hocası Schönberg ile özel derslere başladı ve 1923 yılına kadar Schönberg'in öğrencisi oldu.

Hanns Eisler, 1926'da Alman Komünist Parti'ye üye olmak için başvurdu. Marksist ideolojiye duyduğu bağlılık, Schönberg'le arasının açılmasına neden oldu. Ama öğretmenle öğrencinin ilişkisi sürgün yıllarında birlikte olacakları Los Angeles'ta düzeldi. Brecht, şöyle yazıyor: "Müzikçi Hanns Eisler, yaptığı çalışmalarını artık yalnızca konunun uzmanlarının anlayabileceği kertede müziği matematikleştiren bir ustanın

Eisler (solda ayakta), Brecht (sandalyede) ve Slatan Dudow "Kuhle Wampe" çalışmasında

öğrencisiydi. Ama öğrenci, büyük kitlere yöneldi. Schönberg'in parçalarını ancak bir kaç virtüöz seslendirebilirdi, Eisler'inkilerse milyonların sesinde yeniden yaratıldı. Hoca, bir gizli laboratuvar gibi olan küçük odasında çalışırdı ve yıkılan monarşinin içtenlikle yasını tutardı. Öğrencisi ise toplantı salonlarında, spor alanlarında ve büyük tiyatrolarda çok kişiyle çalıştı ve cumhuriyetin de kavgasını verdi. Hoca'nın eserlerinden politik olan her şey, hatta monarşinin iyiliklerine ilişkin anışturmalar bile uzaklaştırılmıştı, öğrencisinin eserlerindeyse, politik düşüncelerinin bir teki bile eksik değildi."

Eisler 20'lerin ikinci yarısında ajit-prop sanat topluluğu Kızıl Megafon'la işbirliğine başladı, ilk film ve tiyatro müziklerini yazdı, protest şarkılar ve militan koral müzikler besteledi, komünist gazete Kızıl Bayrak için müzik eleştirileri kaleme aldı, Berlin'de Marksist İşçi Okulu'nda dersler verdi...

1930 yılında Hanns Eisler ile Bertolt Brecht'in 27 yıl sürecek dostluğu ve yaratıcı ortaklığı başladı: İlk olarak Berlin'de metni Brecht'e, müziği Eis-

ler'e ait "Die Massnahme"nin (Önlem) prömiyeri gerçekleşti. Aynı yıl Brecht'in yanı sıra, Tucholsky ve diğer sol görüşlü yazarların tekstleri üzerine koral müzikler ve "Kampflieder"ı (Savaş Şarkıları) yazdı.

1931'de "Song of the Cotton Pickers" (Pamuk Toplayıcıların Türküsü) kaydı, Leipzig Gramofon Sergisi'nde birincilik ödülünü kazandı. Aynı yıl Eisler, Brecht tarafından tasarlanmış ve Viktor Trivas tarafından yönetilmiş ve Slatan Dudov tarafından yönetilmiş, senaryosu ve şarkı sözü Brecht tarafından yazılmış ve içinde, dönemin militan hiti "Solidaritätslied" in de bulunduğu "Kuhle Wampe" filminin müziklerini yazdı.

Brecht'le o yıl bir diğer önemli işbirliği Maksim Gorki'nin romanından uyarlanan "Die Mutter" (Ana) oldu.

1933 yılında Adolf Hitler başbakan olduğunda ateşli bir Nazi karşıtı olan Eisler, şans eseri Viyana'da bulunuyordu. Brecht'in tavsiyesi üzerine Berlin'e dönmedi. Zaten hemen "Önlem" in Erfurt'daki oynanışı yasaklandı. Nazilerin yoğun biçimde solcu yazar ve sanatçıları tutuklamaya başla-

ması üzerine Brecht, Weill ve pek çok sanatçı evlerinden ayrılmak zorunda kaldılar. Bu noktada Eisler'in Viyana, Londra, Paris, Kopenhag, New York ve Hollywood'da devam edecek sürgün yılları başladı. Üç koldan istenmeyen biriydi Eisler: Yahudi, komünist ve modern müzikçi. Brecht'in 1934 yıllarında Hindemith'e yollamak üzere yazdığı bir mektup taslağı ilginçtir. (Paul Hindemith o yıllarda Nazi teröründen kaçarken Türkiye'ye çağırılmış ve Carl Ebert'ten önce Ankara Devlet Konservatuarı'nın kuruluşu için büyük emek ve katkılarda bulunmuştur.) Mektupta Brecht Nazilerin müzisyenlerle ilişkisini şöyle yorumlar: *"Hitler selamı vermek için kolunuzu kaldırmazınız izin verirler -hatta bir anlamda buna zorlarlar sizi-, ama orkestranızı yönetmek amacıyla kolunuzu kaldırdığınız anda görevlerini yapacaklar, polisi çağıracaklardır."* Nazi yönetimi geleneksel müzikten vazgeçmiyor, ve kitlelere Bach, Mozart ve Beethoven repertuarından oluşan iyi müzik iletme görevini yaratıcı özgürlüğünü ellerinden aldığı müzisyenlerden bekliyordu. Modernizmden yola çıkan, sadece konser salonları için müzik yazmaya ikna edilememiş ve müziği gerçek hayata yaklaştırmak isteyen, müziğin somut maksatlar sunmak zorunda olduğunu düşünen anlayış "fonksiyonel müzik" olarak adlandırılıyordu. İşte Eisler ve fikirdaşları tiyatro, film, radyo, bando müziği, halk şarkıları, okul şarkıları, kısa operalar vasıtasıyla bu yeni türü deniyorlardı.

Bir sürgün kasabasıydı, bir cebinde Das Kapital...

Hanns Eisler, 1934'te Brecht'in "Die Rundköpfe und Die Spitzköpfe" (Yuvarlak Kafalılar ve Sivri Kafalılar) oyunu için müzikler yazdı ve yine Brecht'in "Einheitsfrontlied" (Birleşik Cephe Şarkısı) adlı anti-faşist şarkısını besteledi. 1935'te "Deutsche Sinfonie" (Alman Senfonisi) için çalıştı, 1937'de iç savaş sırasında İspanya'ya gitti ve Brecht metni üzerine "Lenin Requiem"i besteledi. 1938'de göçmen olarak Amerika'ya taşındı. Vize problemleri yüzünden Mexico'ya yerleştiği 1939'da Hitler, Polonya'yı işgal ederek 2. Dünya Savaşı'nı başlattı. Eisler, 1942'den itibaren yine Amerika'ya geçti. Nüktedanlığı ve bilgeliği, sabırsız ve çabuk öfkelenen, fakat her zaman sevimli, canlı ve kıpır kıpır kişiliği, arkadaşlarının kendisini büyük bir sevinçle karşılamasına neden oldu. 20 Nisan 1942'de Brecht'in günlüğünde Eisler'in gelişini şöyle belirtilmiştir: *"Eisler burada. Esprisiyle, bilgeliğiyle hâlâ o eski Eisler."*

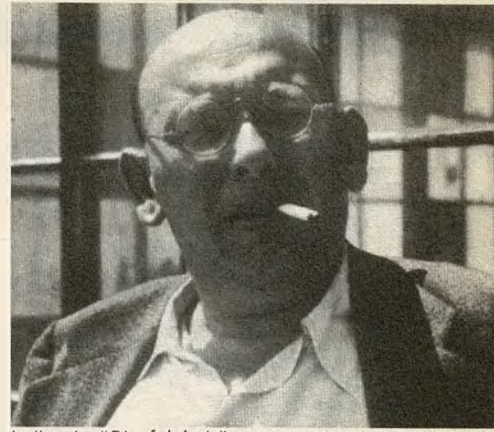
Eisler, California'ya ayak basar basmaz bir kokteylden diğer kokteyle koşmaya başladı; gramer kurallarına ve korkunç aksanına aldırış bile etmeden müthiş bir hayal gücüyle paldır küldür konuşarak davetlileri eğlendiriyordu. Malibu sahilinde bir ev sahibi oldu ve pazar günleri eve dostlarını davet etmeye başladı. Tanınmış caz müzisyenlerinin yanı sıra, Ava Gardner, Max Reinhardt, Charlie Chaplin, Thomas Mann davetliler arasındaydı. Brecht ve Weigel çifti de tüm filmlerini seyrettikleri Charlie Chaplin'le bu Malibu partilerinden birinde tanışma fırsatını kaçırmadılar. Brecht'in sonraları sadece iki gerçek rejisör bulunduğunu söylediği rivayet edilir: Chaplin ve kendisi... Eisler, Brecht'leri ziyaret ettiği zaman, doğal olarak her şey konuşuluyordu. Besteci, Brecht'e Brahms ve Beethoven'ı beğendirmeye çalışıyordu, fakat nafile. Bach ve Mozart'a evet, ama Brahms ve Beethoven'a hayır! Brecht bu ikisinden hoşlanmıyordu.

Eisler, bir süre sonra az sayıda başarılı kaçaktan biri oldu. 1943'te Brecht'in "Holderlin Fragments"ını (Finlandiya Şiirleri) besteledi. Daha sonra bu şarkıları, diğer Brecht şiirleriyle "Hollywood Song Book"da

birleştirdi. Günümüzde en tanınan eserlerinden biri olan "3. Piyano Sonatı" da aynı senenin ürünüydü. Yazdığı film müziklerinden de iyi kazanıyordu; durumu Brecht'ten daha iyiydi. Firtz Lang'ın yönettiği "Hangman Also Die" (Cellatlar da Ölü) filmi için yazdığı müziklerle Akademi Ödülü'nü kazandı. İkinci Akademi Ödülü de Cary Grant'ın oynadığı, Clifford Odets'in yönettiği "None But The Lonely Hearts" filmiyle geldi. 1944 yılında Theodor Adorno'yla birlikte, bugün film müziğiyle ilgilenenler için klasik olmuş "Composing For Films" adlı kitabını tamamladı. 1947'de Brecht'in "Galileo"su için sahne müzikleri yazdı.

Batıda politik, doğuda avangard

Hanns Eisler, Amerika'yı terketmesinin ardından 1949'da Doğu Berlin'e taşındı. O sene Demokratik Alman Cumhuriyeti Milli Marşı'nı (Auferstanden aus Ruinen) besteledi. 1951'de Johann Faustus operasının librettosu üzerine beste çalışmasına başladı. 1953'de bu libretto, Demokratik Alman Cumhuriyeti'nin kültür daireesindeki Stalin yanlıları tarafından sosyalist kültürle bağdaşmadığı gerekçesiyle şiddetle eleştirildi. Bu kampanya Eisler'in yaratıcı enerjisine büyük zarar verdi ve onu derin bir iç yolluğa sürükledi. O yıllarda Arnold Schönberg'e duyduğu sonsuz inanç da itirazlarla karşılanıyordu. Berlin'i terkederek Viyana'ya gitti. Doğu Almanya'da sosyalist bir düzen kurulacağına dair umutları çok kısa sürede yerini düş kırıklığına bırakmıştı. Milli Marşın bestecisi Eisler'in -resmi ödüller de almış olmasına rağmen- en büyük eserleri, Demokratik Alman Cumhuriyeti'nde nadiren seslendirilmiştir. "Schweyk im Zweiten Weltkrieg" (Schweyk 2. Dünya Savaşında), Brecht'in sağlığında yaptıkları ortak çalışma oldu. 1955 yılında Brecht, Hanns Eisler'e oyunun müziklerini tamamlaması için ricada bulunmuş, 1956'da Eisler, Brecht'in ölümünden sekiz hafta önce, 1943'de başladığı müzikleri tamamlamıştı. Brecht'in ölümü için Eisler şu tabiri

kullandı: *"Bir felaket."*

1959'da Eisler, Tucholsky'nin şiirleri için müzikler yazdı. (Roll'un 48. sayısında ikinci sayfamızda yayınladığımız Tucholsky şarkısı "Meydanların bereketi" bir Eisler bestesi) O yıl, Berlin'de bestelenişinden tam otuz yıl sonra görkemli senfonisi "Deutsche Sinfonie"nin dünya prömiyeri gerçekleşti. Bu eser Batı için çok politik, Doğu için ise çok avangard karşılandı. 1962'de son eseri "Ernste Gesange"yi (Ciddi Şarkılar) tamamladı. Eisler, 6 Temmuz'da Berlin'de (duvardan bir sene sonra) öldü. Dorotheenstadt mezarlığında Brecht ve Helene Weigel'in hemen yakınına gömüldü.

Eisler'e Övgü

Brecht, yaşamı boyunca, Eisler'in yanısıra Kurt Weill, Paul Dessau ve Paul Hindemith ile de çalışmıştır. Başta "Dreigroschenoper" (Üç Kuruşluk Opera) olmak üzere, Brecht-Weill ortaklığının ürünleri, her ne kadar dünya çapında ün ve popülerite kazanmışsa da, Eisler, Brecht'in diyalogunu en güçlü ve kalıcı biçimde sürdürmüş olduğu bestecidir. Basit, sürükleyici melodilere sahip proleter savaş müziklerinin bu karga sesli, ufak tefek, yuvarlak yapılı ve kabak kafalı bestecisi, her gün öğleden önce saat dokuzdan bire kadar Brecht'lerin evinde belirir, yazar metinleri kaleme aldığı esnada, Eisler de "SSCB'ye Övgü", "İllegal Faaliyete Övgü" ve "Partiye Övgü" gibi dev parçaları bestelerdi. Bugün Eisler'in besteleri yakın dostu Ernst Busch'tan Dagmar Krause'ye, Peter Grahame Woolf'tan Wolf Appel'e, Des De Moor'dan Matthias Goerne'ye, Gisela May'den Milva'ya, Ute Lemper'e kadar pek çok yorumcunun plaklarında yaşıyor...

Yoroslav Hasek'in meşhur kahramanı Şvayk'tan yola çıkarak Brecht'in yazdığı "Schweyk 2. Dünya Savaşında", şu sıralar İstanbul Şehir Tiyatrosu tarafından Eisler'in müzikleriyle sahneleniyor... Oradan tadımlık bir parça:

"Bir gün gelecek komutanlar emredecek / Cehennemin dibini fethedecek-siniz / Oysa fethetmek zor şu Rusya'yı bile / Düşman güçlü kış çok zor eve dönmek hayal / Tanrım affet / Evime kavuştur beni evime kavuştur..."

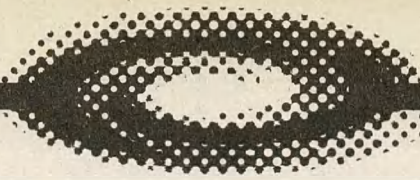
Çiğdem Erken

Schönberg'in eşiği

Eisler hayatında çok önemli yerleri olan iki dahi sanatçıyı, hocası Schönberg ile dostu Brecht'i tanıştırma macerasını 1957'de yazdığı "Bertolt Brecht ve Müzik" yazısında şöyle anlatıyor:

Biraz tereddüt etmekle beraber, 1942 yılında Hollywood'da Brecht'i huysuz öğretmenim Arnold Schönberg'e takdim ettim. Tereddüt etmemin iki sebebi vardı. Benim saygıdeğer ve huysuz öğretmenimi Brecht'in umulmadık bazı sözleriyle üzmem istemiyordum ve aynı zamanda Arnold Schönberg'in (hastalanmasından beri, heyecanlanmaması gerektiği için benim sessizlikle karşıladığım) sosyalizm karşıtı aptal konuşmalarından birini yapmasını da istemiyordum. Ama Brecht'ten ona benim davrandığım gibi davranmasını isteyemezdim. Brecht'in ölçülü sesi sivri ve ödün vermezdi ve ben onun yaşlı, hasta bir adama karşı böyle konuşmasını istemiyordum. Olaylar benim beklediğimden daha iyi gelişmişti. Her ne kadar Schönberg'in Brecht'in kim olduğuna dair hiçbir fikri yoktuysa da, Brecht, Schönberg'in müziğini modern bir bestecinin korkunç olarak nitelendirebileceği bir tavrı reddetmişti: "Schönberg bana göre çok melodik, çok tatlı." Saatler sonra nezaket dağılmış, Schönberg eşeklerle ilgili bir anısını anlatmıştı. Brecht keyiflenmişti, iki kafadar ortak bir zemin bulmuşlardı. Brecht'in de eşeklerle tecrübeleri vardı. Schönberg anlatıyordu: "Bir keresinde bir kayalığa tırmanıyordum ve kalbimde zayıflık ortaya çıktığından beri yokuş çıkmak benim için çok zordu. Ancak önümde bir eşek vardı. O yolu dümdüz yürümüyör, dimdik yokuş çıkmak yerine, yokuşun sağına ve soluna doğru zigzaglar çizerek ilerliyordu. Ben onu taklit ettim ve şimdi bir eşekten bir şey öğrendiğimi söyleyebilirim." Brecht bu anıdan Schönberg'in 70. doğumgünü onuruna bir şiir de yazdı.

KONSERKONSERKONSERKONSERKONSERKONSERKONSERKONSERKONSERKONSERKONSERKONSERKONSER

Babylon'da bu ay

1 Aralık, 23:00 **Latinomania**

4-11 Aralık, 20:30 **Tiyatro Kılçık - "Takanlar ve Takılanlar"**

5 Aralık, 21:30 **Laço Tayfa**

6 Aralık, 21:30 **Yeni Türkü**

7-8 Aralık, 23:00 **Gotan Project:** Kıtalar, kültürler arası bir gezinti, ama aynı zamanda ruh haletleri, beden terazisinin ağır ve hızlı keşifleri arasında da bir seyahat. Son yılların en geleneksel, ama aynı zamanda en yaratıcı müziklerinden birinin altına imza attı Gotan Project. Fransa menşeli bir grup. Ama projelerlerini Arjantin ve çevresine yöneltmişler. Gotan Project'in kurucuları Philippe Cohen Solal ve Christophe H Mueller'ı daha önceden tanıyacağız: İlk projeleri Boys From Brazil'in parçaları bir hayli tutmuş, Coca Cola'nın reklamlarına da çıkıp herkesin diline yerleşmişti. Stereo Action Unlimited'den sonra, yanlarına Eduardo Makaroff da gelince, Gotan Project oluştu. Grubun müziği, Astor Piazzola'nın asiri beat görmüş bir metamorfozu gibi. Ama bunu böyle hafifinden söylemek, Gotan'cılarının emeğine, ufkuna haksızlık etmek

olur. Gustavo Beytelmann'dan Nini Flores'e, Latin müziğine hakkı geçmiş üstad müzisyenleri de ağırlayarak yaptıkları albümlerde kuru bir "sentez"den farklı bir şeyler var. Akustik gitarlar, keman, piyano ve elbette bandoneonun altına düşenen breakbeat, ve hepsinin üzerinde kimi küçük ses samp-

Gotan Project

le'ları, bazen de rahat, akıcı, yumuşak bir vokal. Gotan Project'in gecesi hızlı bir dans ortamı sunmayacak. Ama hem şirli tangolardan nasip verecek, hem de beat'i, ustaca salınmayı eksik etmeyecek. Babylon'a gelen en güzel Latin-beat grupla-

rından biri...

12 Aralık, 21:30 **Etnik Sentetik**

13 Aralık, 21:30 **Baba Zula**

14-15 Aralık, 23:00 **Aydın Esen Group:** 80'lerin Transfusion grubu, iki geceliğine dönüyor. Aydın Esen'in bestelerinin icrasına, Esen'in piyanosunun yanında, basta Kai Eckhardt ve davulda Tommy Campbell yardım edecek.

18 Aralık, 23:00 **Pressure Drop / DJ Set:**

1970'lerin Londra'sında iki genç siyah müziklere düşkünlükleri sayesinde ahbap oluyolar ve kendilerini dub'a, reggae'ye, blues'a, siyah groove'a vakfediyorlar. İlk albümleri "Back2Back"le enerjisini köklerden alan bir hiphop yaratılar. Bunca sene geldikleri nokta değişmiş değil: Hiphop'larının dans müziğine, breakbeat'e, serbest caz sularına da sıvanması dışında.

21 Aralık, 23:00 **Beyoğlu Beat: Replikas & Kurban**

22 Aralık, 23:00 **Beyoğlu Beat: Nefret & Rashit**

27 Aralık, 21:30 **Zip İstanbul Yeniyl Partisi**

28 Aralık, 23:00 **White Chocolate**

29 Aralık, 23:00 **Oxi-Gen Room Service 003**

31 Aralık, 22:00 **Miller Clubeer Time**

Q Jazz Bar

Her gece **Keisa Brown & Q Jazz Quartet** (Aşkın Arsunan -piyano, Şenova Ülker -trompet, Yahya Dai -saksofon, Volkan Hürsever -bas, Volkan Öktem -davul)

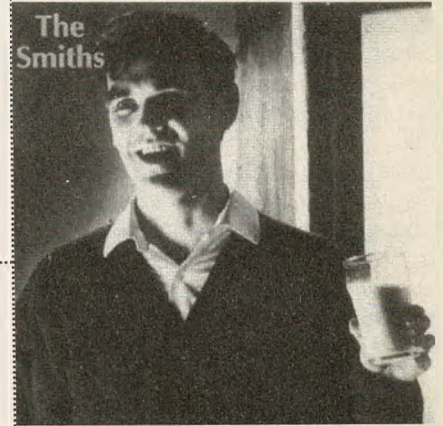
Her pazartesi **İlham Gencer & Keisa Brown** ("Nostalgia night")

Her salı **Cem Kaprol Quartet**

Q Club

Bu senenin kulüpler kervanına katılan Q Club, haftanın yedi günü sabah 06:00'ya kadar açık. Girişler 15 milyon. Kulüpte DJ Naki, DJ Yakuza, TNT, Main Project, DJ Can Sandıkçıoğlu gibi işini bilir elektronikçiler görev yapıyor. Cumartesi geceleri ise turntable'lara Harem perküsyon grubu eşlikçi oluyor.

Q Jazz Bar ve Q Club, Beşiktaş, Çırağan Sarayı'nda...

The Smiths

The Smiths

İki senedir yapılan dördüncü Smiths partisi -demek ki grubun fanları gayet iyi çalışıyor. Bir yandan Morrissey'in sesi, Johnny Marr'ın gitarı kulakları sararken, video projeksiyondan grubun klipleri gösterilecek, duvarlarda plak ve single kapakları sergilenecek. Cover parçalar, b-si-de'lar da eksik olmayacak. Adres, Trip (Kadife Sok. 10/1 Kadıköy). Hera'nın alt katı deyince mahalledekiler hemen anlayıp gösteriyorlar. The Smiths'in fan kulübüne ulaşmak için thesmiths_turkey@yahoo.com adresini kullanabilirsiniz.

Smashing Pumpkins

CNBC-E'de aralık konserleri

2 Aralık **Marc Anthony**

4-11-18-25 Aralık **Brahms Senfonileri**

5 Aralık **Sarah Vaughan**

6 Aralık **Bonnie Raitt**

9 Aralık **Eurythmics**

12 Aralık **Cassandra Wilson**

13 Aralık **Dire Straits**

16 Aralık **Pet Shop Boys**

20 Aralık **Smashing Pumpkins** (belgesel)

23 Aralık **Hevia**

27 Aralık **Coldplay**

30 Aralık **Paul McCartney**

İş Sanat'ta aralık konserleri

1 Aralık **Kardeş Türküler**

4 Aralık **"Verdi Galası"**

6 Aralık **Bülent Ortaçgil**

7-8-9 Aralık **"Altı piyanist Beethoven'i anıyor"** (F. Braley, N. Angelich, J.E. Bavouzet, C. Désert, E. Strosser, F.F. Guy)

13 Aralık **"Ege Türküleri"**

26 Aralık **Viyana Vals Orkestrası** (Yeni yıl konseri)

Altı piyanist

İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası'nda aralık

7 Aralık, 19:30 / 8 Aralık, 11:00 **Norbert Nozy** (şef), **Ergun Tekinson** (keman) -Glinka, E. Zeki Ün, Ravel

14 Aralık, 19:30 **N. Nozy** (şef), **Ömür Kazıl** (fagot), **Feryal Türkoğlu** (soprano), **Ferda Yetişer** (alto) -Vivaldi, Şostakoviç, Pergolesi

28 Aralık, 19:30 / 29 Aralık, 11:00 **İsmet İnönü'yü anma konseri:** **Naci Özgüç** (şef), **Fazıl Say** (piyano) -Şostakoviç, Gershwin

[mekân] ↓

Zoo

Beyoğlu'nda bir yeni mekân: Adı Zoo. İki Kemancı'nın arasında, orta katta. Bir ay evvel açılan Zoo, dakika bir gol bir, 9 Kasım akşamı Moby'nin sahne DJ'i Roger Johnson'ı misafir etti. Gerisi gelecek diyorlar. Zoo haftanın üç gecesi açık: Çarşambaları "Brit-wave nights" düzenleniyor, cuma geceleri canlı performansların, cumartesi geceleri ise partilere ayrılmış. Giriş 7 milyon, ama karşılığında sınırsız bira var. En iyi haber de galiba bu.

[tune] ↓

Bir DJ tanıyalım

DJ STYLE-ist ya da Metehan. Pazartesi 21:00'den 23:00'e kadar 93.7 FG Radio'da, 24:00'den 02:00'ye Radyo 92.3'de. Cumaları da 21:00'de 94.9 Açık Radyo'da. Perşembeleri 22:00-02:00 arası Plus'da çalışıyor. Babylon'un da resident DJ'i: Haftasonu 22:00'den 04:00'e turntable'ini tecrübe edebilirsiniz...

[radyo] ↓

Açık Radyo 94.9

Vic Chesnutt

Açık Radyo'da pazartesi geceleri rock tüm hızıyla gümbürdüyor: 20:00'de "Arzın Merkezine Seyahat"le Gökhan Akçura, 21:00'de "Vertigo"yla Hilmi Tezgör yerli yerinde. Cüneyt Cebenoyan ve Cem Sorguç, 22:00'de "Ahtapotun Bahçesi"nde dolaşıyorlar. (Bahçenin bu ay özel bir konuğu var: 17 ve 24 Aralık'ta, Amerikan folk rock'unun en önemli şarkı yazarlarından **Vic Chesnutt**'in şarkıları çalınacak birbirinin ardısıra...) Halil Turhanlı 23:00'de "Harita Metod Defteri"nin sayfalarını çevirirken, saatler geceyarısını vurduğunda "Ay Palas"la Tolga Yağlı mikrofonu devralıyor ve rotasını tam gaz rock'a çeviriyor... Dört **İstanbulAçıkŞehir** programı: Pazartesiden perşembeye 11:00 - 12:00 arası, önce Faruk Pekin ve Canan Pak Tımay, sonra Mustafa Şenocak, ardından Murat Belge ve Tanyeri Erkman, son gün de Nuh Köklü şehrin çeşitli uçlarından tutuyorlar... Salı 20:00 Bob Dylan saati: 60 yaş vesilesiyle Suha Canbay, "Greenwich Village Café"nin müzik dolabına Dylan plakları koyuyor. "Karşıdan Sesler"de Karşı Sanat Çalışmaları'nı temsilen Aslı Erdoğan ve İskender Savaşır, müziğin ruhunu, ruhun müziğini araştırmak için her çarşamba 21:00'de Açık Radyo'da. Hayalet Gemi dergisi de "Simgeler Sözlüğü" için perşembe 16:30'u seçmiş... Cuma akşamı Ahmet Uluğ'un "Öbür Dünya"sı, DJ-Style-ist'in "Electrocution"ı, Görgün Taner ve Hakan Gürvit'in "Açık Şemsiye"si birbiri ardına iyi gidiyor. Elektronik ağırlıklı programlar cumartesi gecelerine toplanmış, Ahmet Güneş'in geceyarısı başlayan "Dial M For Music"i yeni başlayanlardan ve işin hakkını verenlerden... Son olarak şanson: Cumartesi 10:00'da Donat Bayer "Java"da Charles Trenet'den Barbara'ya eski zaman şansonlarını diriltirken, 13:00'de Nazlı Ökten "Yeni Fransız Şarkısı"na mercek tutuyor. İstasyonu değiştirmedeniz, 14:00'de Burcu Kuğu, Zafer Yenil ve Yücel Yemez'le "direkman gündelik hayat"a dalıp "İncir Çekirdeği"ni dolduran şeylerle iştigal edebilirsiniz...

[demo] ↓

Fairuz Derin Bulut

"Düşünmek, hayaller kurmak, rüyalara yolculuk yapmak, gidip gelmek, insanın iç dünyası, bilinçaltı karmaşası iyi veya kötü, beynin ücraköşesinde kalanlar..." Fairuz Derin Bulut, "bunların dışavurumu". Grup 1995 yılında kurulmuş. 6. Roxy Müzik Günleri'nden, Boğaziçi Üniversitesi'nin Battle of the Bands müsabakasından hatırlayanlarımız çıkar. Fairuz Derin Bulut, Deep Purple çalan bir pavyon grubu gibi. Ama psikodelik, oryantal bir funk rock yapan beş kişilik bir cümbüşlü bando. Yaptıkları müziğe kısaca "maniak musik" diyorlar. "Temel felsefeniz nedir" diye sorarsanız, şöyle cevaplıyorlar: "70'li yılların tüm kural ve kural-sızlıklarını, o dönemin kendine has sound'uyla günümüzde yaşatmak..." Fakat bakmayın onlara, o kadar retro, o kadar müzeci değiller.

İspat isterseniz, "Halet-i ruhiye kundante" isimli albümlerini gösteririz. Albümü Anabala Han'da Plastinka ve Dip Sahaf'dan, Aznavur Pasajı'nda Köstebek'ten, Beşiktaş Sinan Paşa Çarşısı'nda Pena Müzik Evi'nden edinebilir, gruba fairuz68@yahoo.com adresinden ulaşabilirsiniz...

[dergi] ↓

Hayalet Gemi

"Değişmek için bir adım atmak yeterlidir. Peki, ya değişmek istemiyorsak? O adımı atmaktan korkuyorsak? Her açılan kapının ötesinde bizi tehdit eden bir şey varsa? İçimizden bir ses, her şeyin bir gıyotini olduğunu söylüyorsa... Yine de hayatlarımızı parçalayan eşiklerden korkuyla, panikle, aceleyle, şehvetle, arzuyla, heyecanla, günahta, saflıkla... geçip gidiyoruz. Acaba bu hayali gıyotinlerden ne kademimizi koruyabiliriz?" Böyle açılan Hayalet Gemi'nin yeni sayısının teması "eşik". Makaleler, hikayeler, denemeler: Eşikte durmak, eşikten geçmek, ya da, bir başka durum: Eşikte kalmak... Düşündürücü mesele...

[fanzin] ↓

Spastik Eroll

İkinci sayılarını görünce, gayri ihtiyari meraklandık: Bakalım envai çeşit kalaydan nasibimizi almış mıyız? Hayır, yırtmışız. Ama, ağa takılanlar var. Misal, Güven Erkin Erkal: "Bu şahıs altkültüre zarar vermektedir. Sen de diğerleri gibi parasal kaygılar içerisinde bir tacirsin..." Ya da Altay Öktem (ya da "Albay Ötüken"): "Tamam, anlıyoruz, hayat şartları zor, ev geçindiriyorsunuz, ama manavlık, bakkallık, şoförlük yapmak dururken neden başkasının emeğini paketlemek ve kendi adınız altında satarak Bellona taksidi ödemek yoluna gidiyorsunuz?" (Kendisini ayrıca fena bunalıyorlar.) Kötüsü Bahadır Boysal'a: "Sen düpedüz Leman sermaye babaları sınıfına girdiğin için ve koltuk taksidi için değil de, arabana benzin almak için bizi sömürdüğünden, seni kınamıyor, direkt olarak tehdit ediyoruz..." Daha neler neler, kimler kimler... Spastik Eroll bundan ibaret değil: Fanzinler, bağımsız plak şirketleri ve punk tarihi, ilk dönem punk plakları ve afişleri, korku filmleri vs. hakkında malumat da bol. Nasıl iyi fanzin yapılır, onu da öğretiyorlar. Logoları ve sarı sayfaları da hoşumuza gitmiyor değil hani... Adresleri, spastikeroll@hotmail.com...

RAM-SES

MÜZİK ATÖLYESİ

Merkez:

İstiklal Cad. Aznavur Pasajı 212/6
Yapı Kredi Kültür Merkezi Karşısı Galatasaray
Tel: 0. 212. 245 02 21

Dersane:

İstiklal Cad. Toma Apt. Şanzelize Girişi Kat. 5
Tel: 0. 212. 245 32 94

www.ramisekinci.com / www.muzikatolyesi.com
bilgi@ramisekinci.com / bilgi@muzikatolyesi.com

Türk Halk Müziği ve Batı Müziği Konservatuvarlarına, Müzik Eğitim Fakültelerine hazırlık kursları

• Ses eğitimi (şan) • Keman (Türk-Batı) • Viyolonsel - Viyola • Piyano - Klavye (org) • Klasik Gitar • Flamenko - Latin Gitar • Akustik Gitar • Elektro Gitar • Bas Gitar • Jazz Gitar • Davul - Perküsyon • Bağlama • Tambur • Ud • Kanun • Kemeçe - Kemane • Flüt - Ney • Saksofon - Trompet • Kaval-Mey

OLAY KAMPANYALAR

Enstrüman alanlara

Enstrüman ve aksesuarlarını alana
3 aydan 4 aya kadar ücretsiz ders imkanı

Stüdyo çalışmaları

Stüdyoda çalışma süresine bağlı olarak
% 10'dan % 40'a varan indirimler

Enstrümanını getirene

1 ay ücretsiz ders imkanı

Burslu sistem

4-6 ve 8 aylık dönemlerde;
% 40'dan % 60'a varan burs imkanı

Enstrümanını değiştirene

Değiştiren ve değiştirilen enstrümana göre
1 aydan 4 aya kadar ücretsiz ders imkanı

6-8 ve 12 aylık

dönem indirimi
% 10'dan % 30'a varan indirim

Ramis Ekinci'nin "Kopuşuklar" albümü Ada Müzik'ten çıktı. 2000 yılının en ilginç albümü (Kanal 6, Number 1)

Şu Beyoğlu ne yaman memlektir. Avrupa romancıları Paris'e göz dikmişlerdir ama bizim Beyoğlu, birçok ci-hetlerce Paris'ten de yamandır. Hangi tarafına bakılsa bir roman görülür. Hangi adama tesadüf edilse, mutlaka bir romana taalluku vardır. O romanların da ağılebi, insana inşirah verecek surette değil, insanı dilhun edecek surettedir. **AHMET MİTHAT**, Müşahadat

Bektaşi demiş ki: Ramazan gelir gider, ama bu can giderse bir daha gelmez. Öğrenme tevazu gerektirir. **JAMES JOYCE**, Ulysses Okumayan insanlar, onun ne kadar çabaya, ne kadar zamana mal olduğunu bilemez. Ben okumayı öğrenmek için seksen yılını verdim. Yine de öğren-dim diyemem. **GOETHE**

Çakal insanı nasıl sevmeye insan da çakalı sevmeyi. Ama çoğunlukla çakallanın oldukça yararlı olduklarını unutturuz. Bu hayvan başka hayvan türlerinin dokunmaya cesaret edemeyeceği leşleri, çürüyen etleri ve zararlı kemirgenleri yiyerek çevreyi temizler.

NOIR DESIR

Des visages des figures

(Barclay / Universal)

İşte, dev yangın / Her taraf ateşte, acil durum / Babil, Paris yıkılıyor / New York City Iroqua yerileri geliyor / Vakit geldi, haydi... / Londra, Delhi, Dallas partide / İtfaiyeler devrede / Sirenler ötüyor / Merdivenler yükseliyor / Haydi, şimdi! / Yangın var, / Dev yangın..." Ne daha önce, ne daha sonra; World Trade Center'in yıkıldığı dakikalarda piyasaya çıktı "Des Visages, Des Figures". Tesadüf ya da kader, olayın günü gününe tasvirini "Le grand incendie" şarkısıyla CNN'in son dakika haberinden daha net duyurdu Noir Désir. "Herkes kendi derdinde / koş! koş! koş! / sınır yok kaçışın / hızlan"...

Beş yıl sonra bir albüm. Değişik albüm, güzel albüm. Çok güzel albüm. Nesi değişik? Bir kere Désir'in baştan sona Fransızca ilk albümü (gerçi "I'm Lost" diye bir şarkı var, ama nakaratı dışında o da Fransızca). İlk kez bas, bateri, gitar formasyonunun dışına çıkmışlar. Bunun aslında bir süredir gerekli olduğunu düşündüklerini, iki yıl önce çıkan "One Trip One Noise" adlı remiks albümünün verdiği cesaretle bu işe rahatça girişebildiklerini anlatıyorlar. Sonuç bol klavye, ritm loop'ları, kadın vokaller, Balkan havalı klarnet (Akosh Szelevenyi'nin katkılan), yaylılar... Ama biraz sakinleşmekle beraber aynı tempo, aynı atmosfer. Le Monde'un yorumu da çok yerinde: Aldatıcı bir sakinlik. Fark içerikte değil, üslupta çünkü. Sağlam bir bilinç, öfke ve şiddetin önüne geçiyor.

Çok önemli dış katkılar da var: Single "Le vent no-

us portera"da Manu Chao gitarıyla gruba eşlik etmiş. Albümün New York ayağının prodüktörü Nick Sansano'ysa, vaktiyle Public Enemy, Sonic Youth gibi grupların albümlerine el atmış önemli bir şahsiyet (albümde klavyelileri o çalıyor). Bir de Léo Ferré'nin azımsanmayacak manevi katkısı var. Ferré'nin 1969'da düşük tirajlı anarşist bir dergi için yazdığı ve asla şarkılaştırmadığı "Des Armes" (Silahlar) Noir Désir'in bestesiyle albümde yer bulmuş. Gerçi Noir Désir versiyonu demek de zor, Cantat'ın vokali Ferré'yi çağırıştırıyor, orkestrasyon tıpkı Ferré'nin rock şarkılarını birlikte yaptığı Zoo grubunu andırıyor. Vaktiyle Ferré kendisi yapmış olsa, bundan farklı olmazdı herhalde...

Sözlerde de doruk noktalarına çıkmışlar. Boris Vian'ı çağırştıran ustaca kelime oyunları ve ince bir ironi bütün albüme hakim. "Le vent nous portera"daki (Rüzgar taşı bizi) sürekli umut aslında albümün genel havasını yansıtıyor: "Her şey kaybolacak / ama rüzgar taşı bizi." Tıpkı en sert parçalardan "I'm Lost"taki "yolumu kaybettim / ama karaya utmadım henüz" dizeleri gibi. Albüme adını veren "Des visages des figures"de (Yüzler, suretler) hız iyice kesiliyor, perküsyonlar ve yaylılar devreye giriyor; sözler bu kez içe dönük. "Son Style 1" (Tarz 1) en hızlı şarkı: "Mutluluk her yerde / taşıyor hatta çılgınca / kolay olmayacak / kendi tarzını bulmak" ve hemen ardından gelen "Son Style 2" ile tam bir tezat oluşturuyor, hem

müzikal, hem içerik olarak. Gelelim albümün büyük bombasına: Son şarkı "L'Europe" (Avrupa). Aslında 3,5 (üç buçuk!) saatlik bir emprovizasyonmuş, ama albüme koyabilmek için 23 dakikaya indirmişler. Sözleri üç sayfalık bildiri havası taşıyan bir düzyazı gibi. Vokalde Cantat'a Brigitte Fontaine eşlik etmiş, sözleri de birlikte yazmışlar. Zayıf ama kararlı bir ses sakince konuşarak başlıyor: "serbest kaldı yabandomuzları / tekrar ediyorum / serbest kaldı yabandomuzları / minik patronlar koca nehirler yapıyorlar mücevherlerinden / iki kez tekrar"; "hepimiz Avrupa için çalışıyoruz şu an, hatta dünya için". Sonra Cantat sözü alıyor ve başlıyor: "Sevgili yaşı Avrupa..." Berbat sistemi o kadar sakin, kararlı, detaylı anlatıyor ki. Çok kişiye ifrit edecek ağır bir bomba "L'Europe": "İsviçre'de barış / tekrar ediyorum / İsviçre'de barış", "batının gündüzü doğunun gecesidir / iki kez tekrar / batının gündüzü doğunun gecesidir", "yaşam şimdi başlıyor, ve şimdi, ve şimdi / Avrupa fani bir minik tanrıcadır / iki kez tekrar / sanatın çocukluğu güneşin doğuşudur / tekrar ediyorum / sanatın çocukluğu güneşin doğuşudur / hepimiz Avrupa için çalışıyoruz şu an..." "Des visages des figures" altıncı albümleri. Şu ana kadar bütün albümlerinden toplam 3 milyona yakın satmışlar. Noir Désir vurduğu yerden ses getirmeye devam edecek gibi gözüküyor, ama daha yumuşak vuruşlarla. Dediğimiz gibi, "aldatıcı bir yumuşaklık..." *Alican Tayla*

THE STROKES

Is This It

(BMG / DMC)

"Helal olsun" diyerek girelim söze. 37 dakkada taş gibi 11 şarkı. Bu devirde kimsenin harcı değil. The Strokes bizi 70'lerin sonlarının New York'una ışınladı, bıraktı. Dönmek hiç içimizden gelmiyor: Velvet Underground'un, Stooges'ın hayaleti, Ramones'in, Blondie'nin ve daha nicelerinin çığ kuvveti... Onlar beş kişilik bir kapkaççı çetesi. Julian Casablancas, Albert Hammond Jr, Nick Valensi, Nikolai Fraiture, Fab Moretti isimlerindeki bu arkadaşlar, abilerinin her şeyini araklayıp bir güzel üstlerine geçirmişler, ama yakıştırmışlar da. Alethea Television'in "Marquee Moon"unu mu koyduk, yoksa The Strokes'un "Is This It"ini mi? Ya da benzetmek gibi olmasın, pazar akşamı uzun dalgadan maç naklen yayını mı dinliyoruz, 2001 tarihli bir rock CD'si mi?... Eski püskü aletlerle, pütürlü seslerle punk-rock tarihi temize çekiliyor albümde. Tıpkı Nirvana gibi rock'a "titre ve kendine dön" direktifi veriyorlar sanki. Nirvana on sene evvel önce rock'u diriltmiş, o kısacık solukla bile yeni bir evren yaratmayı bilmişti. Şimdi The Strokes'da da aynı diriltme potansiyeli var gibi... Oasis'in yüzüne gözüne bulaştırdığı "eskicilik" vasfına da fazlasıyla sahipler. Eskiyle bayat aynı şey değil: Beatles taze ve eski, Oasis bayat ve yeni (bayat ekmek tok tutarmış), The Strokes eski ve yeni ve taze.

"Is This It" albümü birkaç haftadır alette dönüp duruyor, henüz illüzyon etkisi geçmiş değil. The Strokes için birkaç yabancı dergi sözleşmiş gibi aynı şeyi söylüyor, biz de tekrarlayalım: "Gerçek olmak için fazla iyi." *Derya Bengi*

NEW ORDER

Get Ready

(WEA)

"Düşman kardeşler", "The Beach" filminin soundtrack'ine verdikleri "Brutal" adlı şarkıyla "Get Ready"nin bir anlamda müjdesini vermişlerdi. Ama üç yıl "hazır vaziyette" beklemek için az bir süre de değil hani. Her ne kadar Peter Hook Monaco'ya, Gillian Gilbert ve Stephen Morris The Other Two'ya, Bernard Sumner Electronic'le hep etrafta da olsalar, sekiz yıl aradan sonra rarlarda yeni bir New Order albümü görmek güzel şey diyelim ve albüme geçelim. "Get Ready", Kraftwerk gibi başlayan, sonra soul sosuna bulanıp devam eden "Crystal"la başlıyor: "Kristaller gibiyiz, kolayca kırılırız..." Onu, basit ama bir o kadar da güzel "60 Miles In An Hour" izliyor. "Turn My Way"ın tek kusuru, en sonunda idollerle çalışma şansını yakalayan Billy Corgan'ın şarkıya fazlasıyla Smashing Pumpkins havası vermiş olması herhalde. "Vicious Streak"de New Order önce ağırlaşıyor, sonra da "Slow Jam"le bıçkınlaşıyor, ama sadece müzikleriyle: "İstemiyorum değiştirmek dünyayı, memnunum halinden" derken, 80'lerin "new age-new romantic" halini muhafaza ediyorlar. Primal Scream destekli "Rock The Shack"de iyice kurtlarını döküp "Someone Like You", "Close Range" ve akustik "Run Wild"la albümü bitiriyorlar. Steve Osborne, Madonna'dan hatırladığımız Mark 'Spike' Stent ve Flood gibi artık yaratıcılıklarını biraz otomatığa bağlayan prodüktörlerin eşliğinde kaydedilen "Get Ready", elbette 80'lerde New Order'ın yaptığı gibi bizi şaşırtmıyor. Ama Sezar'ın hakkı Sezar'a, iyi işlenmiş bu "cool" şarkılara kayıtsız kalmak da mümkün değil. New Order bu işi biliyor. *İlker Aksoy*

GRİPİN

istiklal caddesi Terkos çıkmazi no8
beyoglu - istanbul
CUMARTESİ
2330

Güçlü bedenlerden, oğlanların enselerinden hoşlanıyordum. Erkeklerin ellerinin değişti, yumruklarıyla çekistirmeleri hoşuma gidiyordu; kıçına nesnelerin -fırça saplarının, kalemlerin, parmakların- değişti de hoşuma gidiyordu. Ama kadınların organlarından, memelerinden, her şeyyle o kadın yumuşaklığından, uzun yumuşacık bacaklarından ve giyimlerinden de hoşlanıyordum. Birinden birini seçmek zorunda kalmak üzüyordu beni, Beatles'la Rolling Stones arasında bir seçim yapmak zorunda kalmak gibi tıpkı. **HANIF KUREISHI**, Varosların Buda'sı

Ken Kesey
(1935-2001)

Mc Murphy'nin kafasında, bir köpeğin içinde ne olduğunu merak ettiği bir deliğe bakarken aklından geçen kaygılı düşünceler var. Bir ses köpeğe "bu delikteki şey seni ilgilendirmez" der. Bir başka ses, korkak çekingen olmayan bir güçlü ses, "araştır köpek, araştı" diye fısıldar. **KEN KESEY**, Guguk Kuşu

JACK NICHOLSON
ONE FLEW OVER
THE CUCKOO'S NEST

SUPER FURRY ANIMALS

Rings Around The World

(Sony Türkiye)

Herhalde uzun süredir ayakta kalmayı başarabilen en iyi gruplardan birisi Cardiff'in Super Furry Animals'ıdır. Müzik anlayışları, hemşehrileri Manic Street Preachers, Stereophonics ve Catatonia'nın piyasaya yakın pop-rock'undan daha deneysel ve daha espirili. Diğer gruplar gibi kendilerini tüketmeyip bugüne kadar beş tane kaliteli albüm yaptılar. Brit-pop'un kendisini deşifre etmeye başladığı, Oasis'in artık şarkı yazamadığı, meydanın Kula Shaker'a ve yaşlanmış, Richey'siz bir Manic Street Preachers'a kaldığı bir dönemde çıkan grubun ilk albümü "Fuzzy Logic" (1996) dinleyene ilaç gibi gelmiştir kuşkusuz. Şu aralar birçok müzik dükkanında indirimi fiyatlarla bulabileceğiniz bu albüm, akıllı, espirili, melodik fakat hiçbir zaman isyankârlıktan ödün vermeyen 12 şarkıdan oluşmaktaydı. SPF ertesi sene çıkardıkları "Radiator" sayesinde tek albümlük bir grup olmadıklarını kanıtladı. 99'daki "Guerilla" ile daha deneysel alanlarda (mesela Beatles + Reggae + Tekno + Folk + Aşk Gemisi cingili civarlarında...) gezinmelerine tanık olduk. Bu albümden sonra plak şirketleri Creation kapandı. Grup üyeleri bunu fırsat bilerek bağımsız bir plak şirketinden ilk Galce albümleri "Mwng"ı ("Lang" diye telafuz ediliyor) yayınladı. Albüm İngiltere'de başarı kazandı, hatta ilk 20'ye girebilen tamamı Galce ilk albüm olduğu için İngiliz parlamentosu grubu kutladı. Bir de bu seneki Mercury Music ödülüne aday oldular -ödülü PJ Harvey kaptı, ama konuyu dağıtmayalım.

Şimdiye karşımızda yeni plak şirketleri Epic tarafından basılmış "Rings Around the World" var. Açılış parçası "Alternate Route To Vulcan Street" için, her ne kadar albümün genel havasından uzak olsa da, sakinleştirici ve matematiksel altyapısıyla grubun şimdiye kadar yaptığı en atmosferik parça denebilir. Granddaddy'yi andırmasına rağmen yabana atılacak bir şarkı değil, bir şekilde cazibesine kapılmamak zor. "(Dra)wing Rings Around the World", grubun "Guerilla" albümündeki anti-cep telefonu antemi "Wherever I Lay My

Phone (That's My Home)" ile aynı mesajı veriyor. Kendilerini tekrarlamalarına karşın sonuç tatmin edici. Malesef aynı şeyi "Sidewalk Serfer Girl" ve "It's Not the End of the World" için söyleyemeyiz. Derken albümün tartışmalı "Bohemian Rhapsody"si, "Receptacle For the Respectable" karşımıza çıkıyor. Hızlı ve coşkulu bir Beatles - Beach Boys edasıyla başlayıp bütün parçanın kalbini değiştiren bir şekilde yavaşlıyor, sonra da adamı şaşkına çeviren bir enerjiyle sanki bir Bentley Rhythm Ace şarkısına dönüşüyor. Bu şarkıya Beatle Sir Paul McCartney de havuç yiyerek eşlik ediyor -şaka gibi. "Shoot Doris Day" albümün en duygusal ve sempatik parçası. Şarkının ismi tezat olsun diye konmuş heralde. "No Sympathy" yine "Guerilla"dan "Fire In My Heart"a benzeyerek başlıyor. Solist Gruff Rhys "eğer sempati arıyorsan bana gelme, sen ölmeyi hak ediyorsun" diyor ağır, aksanlı dillile. "Juxtapose With U"da şu aralar çok moda olan vocoder'lar kullanılmış. Parçada Marvin Gaye ve diğer soul'culardan etkilenildiği apaçık; grubun daha önce el atmadığı başka bir alan da kalmamıştı. Rahatsız edici olan, Rhys'in "nefret ettiklerini alttan almalısın..." türünden nasihatları. Zaten nasihat ve mesaj verme çabası bütün albüm boyunca sürmekte. "Presidential Suit"se Monica Lewinski ve Bill Clinton'ın ilişkisini eleştirip alaya alan bir şarkı. Belki bu ilişki için fazla sakin ve romantik. Bu arada şarkıdaki üflemeliler Saint Etienne'in "Grovelly Road"una çok benziyor, hatta galiba aynı. "Run! Christian! Run!" ise Super Furries'in alt-country'ye kendi gözlemlerinden bakışı olarak tanımlanabilir. Kapanıştaki "Fragile Happiness" grubun ilk albümlerine yakışacak bir şarkı, buraya pek oturmamış.

Sonuçta bazı kusurları olan, fakat kaçınılmaması gereken (belki de başyapıtı sayılabilecek) birkaç şarkı içeren, bir ruhu olan, özgün bir albüm ortaya çıkmış. Aca ba sırada bu süper kılı hayvanlardan dinleyeceğimiz ne yenilikler var? *Mehmet Uluşahin*

REAMONN

7th Dream

(EMI)

Alman rock'çu deyince, eskiden ilk akla Scorpions gelirdi, şimdilerdeyse Rammstein geliyor. Rock grubu olmasa da Almanya denince benim aklıma gelen ilk isim nedense hep Dschingis Khan... Hatta Rammstein'in post-Dschingis Khan olduğunu bile düşünmekteyim. Neyse, "7th Dream" Rammstein'in değil, Reamonn adında bir başka topluluğun albümü zaten. Onlar da diğer Alman gruplar gibi yedikleri halatın kabını şekere bulayanlardan. Nasıl Dschingis Khan "kitch" in, Rammstein "horror" in, Scorpions da "rock" un cılkını çıkarmışsa, Reamonn da, soft rock'un kendi yumuşaklığı kendine yetmezmiş gibi, tutmuş onu ağda haline getirmiş. Geçen yıl çıkan debut'leri "Tuesday"den bu yana uykuya yatmış gibi grup elemanları. Albümde ağır bir uyku mahmurluğu var bu yüzden. İlk albümlerindeki "Super Girl" gibi, bu albümde yer alan şarkılar da aynı nefasette isimlere sahip. "Yaşam Bir Düşür", "Çiçekler", "Yeni Dünya" gibi şarkılar, hayatın dört bir yanına dal budak salmış durumdadır. Ama albümün asıl sürprizi sonunda yer alıyor. 80'li yılların ikinci yarısında gençlerimizi hezeyan içinde bırakan "Jeanny" bu sürpriz. Falco'nun kemiklerini sılatır mı diye hiç düşünmeden Xavier Naidoo'nun desteğiyle "Jeanny"yi cover'lamışlar yani... Hoş ve boş albüm diye bir kategori varsa, bugünlerde ipi "7th Dream" göğüsler bize kalırsa... *Atilla Aydoğdu*

TINDERSTICKS

Can Our Love...

(Beggars Banquet)

"Can Our Love...", İngiltere'nin has gruplarından Tindersticks'in beşinci stüdyo albümü. Evet, Tindersticks, onuncu yılını, değişmeyen altı kişilik kadrosuyla doldurdu ve beşinci albümünü de yaptı. İlk albümüyle sınırlı sayıda insanın dikkatini çeken, ikincisiyle İngiliz müziğindeki melankoli açığını kapatan, "Curtains"la artık dünyaca ünlü, dev bir topluluğa dönüşen ekip, dördüncü uzunçaları "Simple Pleasures"la hayranlarını şaşırtmış, derin melankoli bekleyenler yanıltmış ve Tindersticks, soul'a dönen sound'uyla yeni bir yolda ilk adımını atmıştı. "Curtains" da, ismiyle, onlar için bir dönemin kapandığını anlatıyordu zaten... Tindersticks belki eskisi kadar heyecanla karşılanan bir grup değil artık, ama "Can Our Love..." belki de en 'ferah' Tindersticks albü-

mü olarak kariyerlerinin en iyileri arasında. Hatta, ikinci albümden sonra, belki de en iyisi (ama albüm Türkiye'ye ithal edilmiş değil). Açılıştaki "Dying Slowly" klasik Tindersticks: "Her şeyi gördüm, hepsi bitti / Herkesle beraber oldum ve kimseyle olmadım / Yavaşça ölmek / Kendimi vurmaktan daha iyi..." Her neyse, ikinci sıradaki "People Keep Comin' Around", Doors'vari havası ve Staples-Hincliffe düetiyle albümün en iyi parçalarından. Hatta grubun...

Geçen albüme "Can we start again?" diyerek başlayan Staples yine soruyor, ama bu kez soru işaretini atmış: "Can our love..." Bu emin olamama hali son derece doğal tabii. Yani aşkın, sevginin sınırlarıyla ilgili bir durum. Sınırlarını görüyorsan, bazı şeyler tedirginlik içinde sorgulanabilir, yok görmüyorsan, o da ayrı bir dert. Bu şarkı body & soul. Daha çok soul.

Neredeyse on dakikalık "Sweet Release"e gelince, söylenecek fazla bir şey yok. Dinlenir, dinlenmez, dinlenir, dinlenir... "No Man in the World"le bilindik Tindersticks sulana giriyoruz tekrar. Grup hiçbir zaman Leonard Cohen'den uzak değildi tabii ama, bu şarkı ona bir selam adeta. Bu kısa albümün kapanışında da bir Tindersticks klasiği var. Klasik derken, ağır, bol alkollü ve dumanlı bir melankolik aşk şarkısı.

'90'ların müziğinde müstesna bir yere sahip olan Tindersticks, 70'lerin soul müziğini 2000'lerde yapıyor diyebiliriz artık. Hatta böyle giderse, İngiltere'nin en iyi soul grubu olmaya da aday. *Hilmi Tezgör*

Şimdi Mc Murphy, Büyük Hemşire'nin tarafındaki pencerenin önündeydi. Sonra en alçak, en boğuk sesiyle, bu sabah aldığı sigaralardan birini içmeyi düşündüğünü söyleyip elini cama vurdu. Cam kırıkları su taneleri gibi dört bir yana saçıldı. Büyük Hemşire elini kulaklarına götürdü. McMurphy sigara kartonlarından birini alıp içinden bir paket çıkardı. Büyük Hemşire'nin tebeşirden bir heykel gibi oturduğu yere döndü. Cam parçalarını onun şapkasından, omuzlarından silkelemeye başladı. "Özür dilerim" dedi, "Gerçekten üzgünüm. Cam öylesine tertemiz, pırl pırlı ki, pencerede cam olduğunu unuttum." **KEN KESEY**, Guguk Kuşu

Çocuk ağlamasına benzer bir ses duydular. Emine Öğretmen enikonu korktu: "Nedir o?" "Hangisi öğretmenim?" "Bu ses?" "Hiç öğretmenim... Çakal..." "Böyle çocuk gibi mi bağırır çakallar?" "Hüvesi hüvesine çocuk gibi bağırır bu reziller... Çoğu körpe gelin, köy yerinde, çakal sesi duymasıyla, 'aman bebe uyandı' diye zıplar tatlı uykusundan... Hırsız olur bu çakal milleti gayet beyim... Hırsızlığı, salt canlıya değildir. Papuç mapuç, çank mark, ne bulursa, sırtlar savuşur." **KEMAL TAHİR**, Bozkırdaki Çekirdek

LENNY KRAVITZ

Lenny
(EMI)

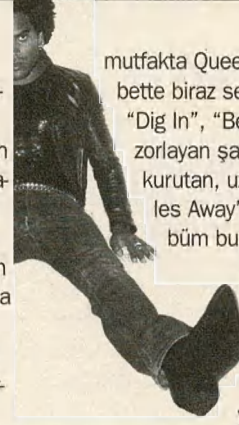
Ekipmanlarını günümüz teknolojiyle donatan her adam illa asrı olacak diye bir kaide yok. Lenny de alet edevatını sırtlamış; ta 70'li yıllara uzanmak için çıktığı yola bir kulaç daha eklemiş. Projektörleri tamamen kendine çevirdiği albümün adı için de fazla zorlanmamış; kocaman harflerle "Lenny" koymuş adını. Tıpkı Carter USM'in manidar şarkısı "Lenny And Terence"deki "Lenny" gibi... Malûm, Terence Trent D'Arby ile pek benzeşmezlerdi, ama ekuri muamelesinden de kurtulamazlardı... Çoğumuzun Lenny Kravitz'e ilişkin iyi hatıraları, herhalde 90'ların başına uzanır. Slash'i da yanına alıp güzel güzel "Mama Said" dediği günlere...

Gerçi o günler epey geride kaldı, devir değişti, buzullar biraz daha eridi, ama Lenny Kravitz dirayeti hiç kaybetmedi. "Are You Gonna Go My Way" deyip yol yordam felsefesi yaptı, "American Women"la gönül eğlendirdi, "I Believe"le inançlarını sorguladı. Yıl 2002 oldu; Lenny hâlâ çeyrek asır öncesinden geriye dönmedi. Hakkını yemeyelim, bir ara Vanessa Paradis'ye hayat verdi, en büyük icraatını yaptı, ama şimdi 70'lerin ortasına diktği çadırında, yine aşk, talih, iyi dilek ve tam gaz şarkıları söylediği bir albümle çıkageldi. Tek fark, üstünde o eski bonbon kıyafetler yerine, artık bir "yollar fatihi" kreasyonuyla...

"Lenny'nin ilk şarkısı, yukarıda adı geçenlerle aynı hattı paylaşan "Battlefield Of Love". Ozona ters edecek bir Lenny şarkısı daha. Sonra daha da artan bir hızla "If I Could Fall In Love"... Sanki

mutfakta Queen Of The Stone Edge var... Elbette biraz seyreltik haliyle... Bir tarafta "Dig In", "Believe In Me" gibi ortalamay zorlayan şarkılar; öbür tarafta da insanı kurutan, uzadıkça uzayan "A Million Miles Away" tarzı çakmaklık baladlar... Albüm bu şekilde sürüp gidiyor. Fazla bir yaprak kımıldatmadan, yaklaşık üç çeyrek saatte devrini tamamlıyor.

Lenny'nin icrasına veya alet edevat kullanımına lafımız yok. Hatta baladlar hariç, TV'de, arabada veya kafede rastlasak hafif bir tempoyla eşlik edilecek şarkılar ihtiva ediyor, ama büyük harflerle yazılacak bir iddia da taşıyor. **Gökhan Pamuk**

KELLY JOYCE

Kelly Joyce
(Universal)

PATRICIA KAAS

Rien ne s'arrête (Best Of 1987-2001)
(Sony Türkiye)

Kelly Joyce dansçılık, oyunculuk yapmış, piyano, keman çalmayı öğrenmiş gencecik siyah bir kız. Çok "Avrupalı" bir hava taşıyor. Buz gibi sonbahar-kış sesiyle -ama sanki kaloriferli bir otel odasında- "kırk" Fransızcasıyla şarkılar söylüyor. Şarkılar kendine ait değil, ama "atmosfer" kendine ait. Kelly Joyce, İtalya'da yaşayan iki pop dahisiyle (Francesco De Benedittis ve Davide Esposito) karşılaşmış, anladığımız kadarıyla o anda üçünün de şansı dönmüş, birbirlerini mükemmelen tamamlamışlar ve harika bir "debut" albüme imza atmışlar. İtalyan ikilinin güftelerine ve bestelerine diyecek yok (özellikle single "Vivre la vie", "Doudou mwin", "Avec l'amour", "Moonlight Tango"), prodüksiyon ise tam isabet: Parlatılmış, cilalanmış ama özünde "külüstür" gitarlar, klavyeliler, davullar ve insanı yormayan, sırtına mesuliyet yüklemeyen rock-şansonlar. Çocukluğumuzun her gece ayrı film oynatan yazlık sinemalarındaki İtalyan-Fransız kurdeleralarını akla getiriyor: Belki hava serinler di-

ye sırtınıza ince bir hırka alın, oturun tahta sandalyelere, film den gözlerinizi ayırmadan çekirdek yiyip kabuklarını yere atın... Oysa gücünü "nostalji"den alan bir albüm değil bu. Günümüzün çoksesli, çokrenkli dünyasıyla birebir örtüşen bir tadı var. Başucunuzda durmasa da olur ama, Portishead, Radiohead, PJ Harvey'i biraz dinlendirmek istediğiniz bir "mola" anında çok işinize yarar.

Vaktiyle aynı vazifeyi Patricia Kaas üstlenmişti. Matmazel ne güzel blues söylendi. "Smells Like Teen Spirit" in, "Jeremy"nin peşisıra "Kennedy Rose", "Mon mec à moi", "Les hommes qui passent" ne kadar iyi giderdi. Onun da yanında Kelly'ninki gibi iki meleği vardı: Didier Barbelivien ve François Bernheim. 90'ların ortalarına doğru bu ortaklık yavaş yavaş çözülmeye başladı. Patricia Kaas kendini Jean Jacques Goldman'ın en sıradan şarkılarını (oysa iyi şarkıları da vardır) okurken buldu. Bir de üstüne Pascal Obispo'nun felaket sıkıcı baladları geldi. Patricia Kaas tam da gecikmiş bir Celine Dion olma yolundayken, yeni çıkan "Rien ne s'arrête" isimli best-of imdadımıza yetişti. 88-93 arası (kısacası albümün yarısı) çok iyi, bugünlere uzanan diğer yarısı (Barbara şarkısı "L'aigle noir"ın konser yorumu da pek bir şeye benzemiyor) lüzumsuz. Şanson tanrısına dua edelim, Kelly Joyce ekipteki arkadaşlarının kıymetini bilsin, Patricia da yol yakinen geri dönsün. **Derya Bengi**

AYLIK KİTAP VE ELEŞTİRİ DERGİSİ

ARALIK 2001 • SAYI 46
2001/10/212194 • ISSN 1301-5307
2.000.000 TL. (KDV dahil)

virgöl,

46

Antik Çağ Yemekleri ve Yemek Kültürü
Nevin Erel, Filiz S. Fidan, Hale Güney

Bilginin Toplumsal Tarihi Güneş Çelikkol

Dile Gelen Felsefe Serdar Tekin
"Ağır sorun ve yapay zekâ
Saffet Murat Tura

Baştan çıkma ve yoldan çıkma
Özgür Taburoğlu

Yerüstünden Notlar Sırma Köksal

Türk romanında mütareke İstanbullu
Tamer Erdoğan

Düzyazıyla mızah Behçet Çelik

Nalpaui: Bir otobiyografi yazarı
Nuray Mert

Afrika'nın nehirleri nereye akar?
Ömer Türkeş

virgöl, her ay bayilerde,
her an internette!

www.pusula.com/virgul

PUSULA YAYINCILIK

BÜYÜKPARMAKKAPI SOKAK
ÖZGAYRET APARTMANI
NO: 1/2 80060 BEYOĞLU-İST.

TEL: 0212. 252 42 80
FAKS: 293 15 44
E-POSTA: pusula@pusula.com
WEB: www.pusula.com

Mehmet Baydur
(1951-2001)

UĞUR: Ölüm haksızlık ediyorsa kötüdür derdi. O zaman karşı çıkmalı ölüme derdi. **CEMİLE:** Ölüm hep haksızdır be Uğur abi. **UĞUR:** Kronoloji bozuluyorsa kötüdür ölüm. Böyle öğretti bana. **CEMİLE:** Neymiş o loji? **UĞUR:** Çocukların genç insanların ölümüne karşıydı. İdama ve savaşa karşıydı. Cinayetlere karşıydı. Rahmetli... çok şeye karşıydı. Ama ölümü, hayatın doğal bir uzantısı olarak görüyordu. Daha doğrusu ölümü, hayatın içerdigi bir ayrıntı olarak görüyordu... Bütün genelgeçer düşünceyi tersinden düşündü. Ölüm varsa, hayat da olacaktır kaçınılmaz olarak derdi.

MEHMET BAYDUR, Dündüklüde Kıymalı Bamyay

Yergi yazarı dünyayı sahnenin üzerinde fırlı fırlı döndürür, ona kremalı turtalar atar, pantolonunu aşağı indirir, şiş göbeğiyle alay eder, İroni yazarı dünyayı sahnenin üzerinde fırlı fırlı döndürür, ama ona kiş dilimleri ikram eder, şık kısa pantolonuna övgüler yağdırır, tombul-luğun gerçekten önemli bir şahsiyetin belirtisi olduğunu söyler. **JULIAN BARNES**

RYAN ADAMS

Gold

(Universal)

Efsane üretme makinesi hızlı çalışıyor bugünlerde. Yeni efsane adaylarından biri de Ryan Adams. Yakışıklı, genç ve müthiş üretken. Düzgün şarkılar da yazabilen biri. Ama bütün bunlar efsane olmaya yetecek gibi de gözüküyor, en azından şimdi-lik. Büyük olmak için, sözcüğün içindeki "büyü"ye sahip olmak gerekiyor her şeyden önce. Adams'da büyük olmak için her şey var, ama büyü yok.

Adams bugün 27 yaşında, ama müziğe başlayalı 11 sene olmuş. İlk topluluğu The Paty Duke Syndrome'u North Carolina'daki memleketi Jacksonville'de kurmuş. Punk müzik yapan bu topluluk, Adams country'ye ilgiye duymaya başlayınca dağılmış. Ardından, Adams'ın Whiskeytown dönemi başlamış. İlk albümleri "Faithless Street"i, 1997'de kimilerince bir başyapıt olduğu düşünülen "Strangers Almanac" izlemiş. Bir sonraki albümleri "Pneumonia" ise, Universal'le Polygram birleşmesi sırasında karambole gitmiş ve raflarda tozlanmaya bırakılmış. Bu birleşmenin ardından Ryan Adams New York'a yerleşmiş, aşık olmuş, ayrılmış ve bütün bunları anlattığı ilk solo albümü "Heartbreaker"ı çıkarmış. "Heartbreaker"ı, hakkında kesin bir kanaat oluşturacak kadar çok dinleyemedik henüz; elimize "Gold"dan sonra geçti,

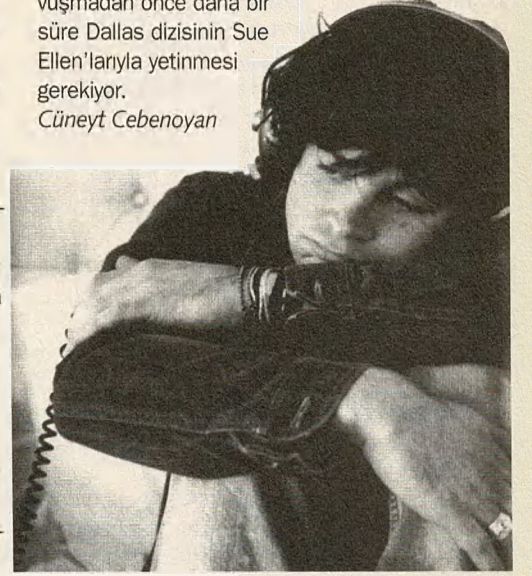
ama görünen o ki, bir Ryan Adams albümü alacaksanız, bunun "Gold" değil, "Heartbreaker" olması çıkarınıza olacaktır.

"Heartbreaker"la Ryan Adams epey bir hayran topladı. Bunlar arasında "Gold"un teşekkür listesinde adı geçen Elton John da var. "Pneumonia" da kısa bir süre önce yayımlanma şansı buldu. Ve "Heartbreaker"ın çıkmasının üzerinden bir yıl geçmeden "Gold" da gün yüzü gördü. Yani 12 ay içinde üç Ryan Adams albümü ve üçü de double albüm uzunluğunda.

"Gold"un temel sorunlarından biri bu uzunluk. Albümü bir kerede dinlemek çok zor. Yaklaşık 71 dakika. Tabii nitelik yüksek olsa, nicelik bu kadar sorun gibi gözükmezdi. Ryan Adams'ın şarkıları, birkaç hariç, sıradan şarkılar. Ne söz, ne müzik ne de şarkıcılıkta olağanüstü bir şey yok. Bildik kalıplarda, sürpriz içermeyen, rahatsız edici kusurları da olmayan, ama yarına kalmaları için bir sebep de olmayan şarkılar. Benzerleri ve albümlerin ortalama 40-45 dakika olduğu 70'lerde çok daha iyileri de yapılmış şarkılar. "Gold"da söz konusu dönemin büyüğü ve büyük isimlerinin etkisi bariz. "Answering Bell" Van Morrison, "Tim Toledo's Street Walkin' Blues" Rolling Stones, "Harder Now That It's Over" Neil Young havasında. Ters duran Amerikan bayraklı albüm kapağıysa, Bruce Springsteen'in "Born in the USA"ini hatırlatıyor. Bütün bu benzerliklerden Adams'ın kendisinin neye benzediğini çıkaramıyoruz ve kafamızda ve ku-

lağımızda bir Ryan Adams imgesi ve sadası oluşmuyor. Ama 16 şarkı içinde iyiler de var. "New York, New York", "La Cienega Just Smiled", "When The Stars Go Blue" ve "Enemy Fire" gayet iyi şarkılar. Gıcık olduğumuz bir şarkı da var fakat: "SYLVIA PLATH". Adams bu şarkıda "Ah bir Sylvia Plath'ım olsaydı, beni Paris'e götürseydi, sigarasının külünü yere silkseydi" mealinde bir şeyler söylüyor. Böylece edebiyattan da anladığını idrak ediyoruz. Fakat görünen o ki, Ryan'ın Sylvia'sına kavuşmadan önce daha bir süre Dallas dizisinin Sue Ellen'larıyla yetinmesi gerekiyor.

Cüneyt Cebenoyan

GOLDFRAPP

Felt Mountain

(Mute / EMI)

Filmler, müzikleri. Filmlerin üzerine sonradan kurulan müzikleri ya da tersi. Müziğini arayan filmler. Filmini arayan müzikler. Goldfrapp'deki gibi klibine sığmayan müzikler. "Felt Mountain" albümünün piyasaya verilmiş tarihi üzerinden tam bir yıl geçti. (Türkiye'yle ikinci baskıda buluşabiliyor.) Bu süre zarfında adları müzik piyasasının alternatif ve anakım sınırında ayyuka çıktı. Mercury Ödülleri'nin on adayından biriydiler; kazanamamaları da, ciddi övgülere mazhar oldular.

Goldfrapp, ilk bakışta Bayan Alison Goldfrapp'in kendi adıyla bir solo çalışması olarak görünse de, diğer ayak Will Gregory ile tamamlanan bir ikili. Vokalist, piyanist Alison ve film müziği kompozitörlüğünden gelme synthesizer, sample ustası Will birlikteliği. 90'lı yılların sonlarında kırık kalpler için melodileri, lirikleri ve deneysel elektronik sesleri buluşturmak için bir araya geldiler. Formül aslında yabancı olmadığımız bir kurguya açılıyor: Beth Gibbons + Adrian Utley, yani Portishead. Üstelik şahsiyetlerin konumlandıkları yer de Bristol'a çok da uzak olmayan Wiltshire kırsalı. Bristol sound ve trip hop bağlantısı bununla da bitmiyor: Alison Goldfrapp, Tricky'nin "Maxinquaye" albümünün kadın seslerinden biriydi. 90'ların sonunda Orbital'in "Snivilisation" albümünde de yer almışlığı var. "Felt Mountain", sevilmemesi zor albümler sınıfından. Aşına olduğumuz müzikal formatların Will Gregory eliyle Goldfrapp müziğine yedirilmesi sayesinde, daha ilk dinleyişte hoşla gitmesi garanti bir albüm. Film müzikleri sample'ları içermese bile, albüme rehberlik eden esin, bizi John Barry'den Badalamenti'ye, Morricone'ye, Nino Rota'ya savuruyor. Bunlarla da kalmıyor, ka-

bare müziklerinden, Shirley Bassey havasıyla James Bond temalarının üzerinden atlıyor. Soprano ses rengine sahip bir Kate Bush tavrıyla kılıktan kılığa bürünüyor. Bristol'un, trip hop'un gölgesini bunların gölgelerinin üzerine bindiriyor.

Müzikal hal ve gidiş bu minvaldeyken, içten içe söylenen, arada bir parlayan Alison Goldfrapp vokali, bazen çocuksu bazen yetişkin bir kırılmalı halyle arzularını, takıntılarını, gelecek korkularını zerk ediyor. Maruz kaldığı şiddet, yalnızlık ve tehlikelerden kurtarılmayı umut ediyor. Zaman zaman sertleşiyor.

Şeytanın nağmelerini müşfik bir melek edasıyla dile getiriyor. Albümün ilk parçası "Lovely Head"ın girişindeki bizzat Alison'ın dudaklarından dökülen ısıklık, bizi Sergio Leone filmine ve Ennio Morricone müziğine taşıyor. Üçüncü single "Human" düzenlemeleri ve atmosferiyle bir Björk albümünden fırlamış gibi ve albümün en akılda kalan parçası olmuş gözüküyor. "Paper Bag", klavsen girişi ve buğulu havasıyla bir Badalamenti atmosferi. "Oompah Radar"sa insanı bir sirk çadırına sokuyor. "Utopia", 90 ortalarının bir trip hop kilişesi. "Horse Tears", piyano ve distor-te bir vokal eşliğinde, yine bilmem kaçınıcı film seansı... Albümde yer yer Barry Adamson tarzı funky, erotik dokunmalar da ortaya dökülüyor. Fransız film-noir'inin ruhi karanlığını günümüzün yüksek teknolojik müzikal formatıyla karp bir tekno-noir kurmaya girişiyorlar. Goldfrapp ve Gregory, geçmişin, şimdinin ve geleceğin müziğini kurmaktan bahsetmişler. Popüler müzik için çok da uzağı hedeflemeyen gelecek, zaten bir ölçüde geldi. Asıl onları bekleyen bundan sonrası olsa gerek. "Felt Mountain", Portishead'in "Dummy" albümü gibi tek atımlık bir barut mu, ilk albüm formülü sürer mi, bilmiyoruz. Eğer can sıkıntısı koleksiyonunuz varsa ve genişletmeye teşneyseniz, "Felt Mountain" sizin için elinden geleni yapar. Ya da görmeyeceğiniz filmleri perdenize taşır. *Cem Sorguç*

Geçen ay epey çam devirmişiz **1.** Kiraathane sayfasındaki Lale Müldür kitabının ismi "Saatler/Geyikler" olacak. **2.** Ajans sayfasından: "O da Beni Seviyor" soundtrack'indeki türküde geçen "Uykusuz mu kaldın dükkü geceden / neydem neydem geceden" laflarını kulağımıza ve dilimize geldiği gibi "neyden meyden geceden" biçiminde başlığa aktarmışız. Bir nevi "Si tu savais combien je t'aime / sütü seven kamyon şöförü" durumu **3.** Joe Strummer söyleşisindeki "This is a public service announcement with guitars" ifadesi "Gitarla kamu yaranna duyurular yapmak" diye çevrile daha doğru olurdu. Strummer'ın 2001 söyleşilerinde kaynak da belirtmemişiz: Süddeutsche Zeitung Magazin, Rolling Stone, Uncut'tan aktardık. **4.** Suzanne Vega'nın yeni albümüyle ilgili söyleşinin kaynağı Libération değil, Le Monde'du. **5.** IDSO'nun Karadeniz turnesi ağustosta değil, 16-22 Eylül arası gerçekleşti. **6.** Bir hata da ewelki sayıdan: Meğer iki No Smoking Orchestra varmış, Saraybosna'da kaçırığımız konser Emir Kusturica'lı, Dr. Nalle Karajic'li ekibinkî değilmiş. Çünkü Kusturica şehirde yıllardır "istenmeyen adam"mış...

İroni yazan, yergi yazanın renk yelpazesinin sonunda dizginleri ele alır. Yergi yazarı, görkemli, dramatik, öfkeli bir laciverti çekiş çevirebilir. Ama lacivertin ötesinde de renkler vardır. Mor, moru içinde eriten morötesi: İroni yazanın renk tonu, dünyanın göremediği renk tonu. **JULIAN BARNES**

APHEX TWIN

Drukqs

(Warp Records / Kod)

Aphex Twin, yani Richard D. James, aslında bu yıl herhangi bir albüm yayımlamayı düşünmediğini söylüyor. "Drukqs"ın 22 Kasım'da tüm dünyada yayınlanmasının tek nedeni, Richard'ın bir uçak yolculuğu sırasında içinde 272 tane kendisinin, 80 kadar da müzikal olarak en fazla takdiri ettiği isim olan Squarepusher'in yayınlanmamış parçaları kayıtlı olan bir MP3 çaları kaybetmesi. Aphex, bu parçaların bir şekilde müziğini teşhis edebilecek birinin eline geçebileceğini ve bu kişinin de parçalarını internet'te dolaşıma sokacağını "öngördüğünü" ve ilk etapta dört CD'lik bir albüm hazırlamaya başladığını belirtiyor. Dört CD'lik bir albümü kimsenin alamayacağını düşünüp CD sayısını ikiye indirmiş neyse ki...

"Albümde yer alan parçaları sadece kendim için kaydettim" diyor. Neredeyse her söyleşisinde, hiç de egosantrik bir tavır sergilemediğini zannederek, en beğendiği müziğin kendisinin yazdıkları olduğunu, bütün gününü müzik dinleyerek geçirdiği için de sürekli yeni parçalar kaydettiğini söylüyor. Sonra da bir an duraklayıp "bir de Tom'un (Tom Jerkinson, Squarepusher) parçaları fena değil" sözleriyle cümlesini bitiriyor. Thom Yorke'un "Kid A" ve "Amnesiac" albümlerinin kayıtları sırasında en fazla ilham aldığı isim olarak gösterdiği Aphex, aslında parçalarını hiç yayımlamamış olmayı arzuluyor. "Onlar benim bilgisayarımındaki gizemli şeylerken, binlerce kopyası olduğunda tüm gizemini kaybediyor" diyerek bu durumu açıklıyor. İlk çalışmaları da zaten, arkadaşlarının, kaydettiği parçalarını kendisinden habersiz bir plak şirketine postalamalarıyla su yüzüne çıkmış. "Sadece kendim ve arkadaşlarım için müzik yapıyorum, müziğimi milyonlarla paylaşmak zorunda değilim" diyor.

Warp Plakçılık yöneticileri, "eğer albüm sıkı bir promosyon kampanyasıyla desteklenirse, bir milyonluk satış rakamına ulaşır" deseler de, Aphex ne her önüne gelen gazeteciye söyleşi verecek, ne de televizyon programlarında boy gösterecek kişilikte bir sanatçı. Bu tür işlere zaman harcayacağına, Londra'da bol bol bisiklete binenymiş...

Albümde yer alan parçaların çeşitliliği, "ben bu parçaları sadece evde dinlemek için kaydetmişim" şeklindeki açıklamasını oldukça inandırıcı kılıyor. Çok geniş bir müzikal spektruma yayılan parçalar, bir konsept oluşturmaktan çok uzaktalar. Erik Satie tarzı avangard piyano interlude'lerinden acid house'a, Squarepusher'in ortaya attığı drill'n'bass mefhumuna sadık algoritmik parçalardan bir önceki albümü "I Care Because You Do"dakilere benzer IDM'lere kadar ne ararsanız mevcut. Her ne kadar albüm isminin drug'larla ilgisi olmadığını iddia etse de, çoğu kişiye göre sadece kendisini kandırıyor. Belki de yoğun bir şekilde uyuşturucu kullandığı o günlere nanik yaparcasına, albümüne bu ismi koyup sonra da inkâr ediyor. Kim bilir... Özhan Binici

GROOVE ARMADA

Goodbye Country (Hello Nightclub)

(EMI)

Groove Armada "I See You Baby" ile özdeşleşmiş bir grup. İlk albümleri "Northern Star"ın ardından ünlü isimlere remiksler yapmaya başladılar. Bu da onları piyasanın aranılan isimleri haline getirdi. Madonna'nın "Music"ine en güzel kaftanı onlar biçti örneğin... Ayrıca kendi şarkılarını da sık sık revize ediyorlar. "I See You Baby"nin de yer aldığı ikinci albümleri "Vertigo"nun ardından bir de "Remixes" çıkardılar hatta... "Goodbye Country (Hello Nightclub)" ise onların üçüncü stüdyo albümü. Groove Armada, sade ancak Modjo gibi silik bir grup değil. Ne var ki, bir Chemical Brothers dayanıklılığında da değiller. Modjo'yla tek ortaklıkları, herhalde her iki grup elemanlarının da koyu birer Chic hayranı olması. Yalnız Groove Armada işi sıkı tutmuş ve efsanevi Chic gitaristi Nile Rodgers'ı alıp stüdyoya sokmuş. Grubun bir başka konusu, albümde "Little By Little" ve "My Friend"i seslendiren Amerikan folk'unun efsane isimlerinden Richie Havens... Bu iki ismin yanı sıra, bir de rap aleminin bitmek tükenmek bilmez alternatiflerinden biri olan Jeru the Damaja yer alıyor albümde. Nihayetinde, her elektro-kili gibi Groove Armada'nın albümlerinde de solistler değişip duruyor. Ama merak etmeyin, söylenen hep aynı nakarat: "Kendine iyi bak yerim yurdum, aç kollarını gece hayatı ben geldim..." Atilla Aydoğdu

arşiv: AÇIKŞEHİR

Türkan Şoray
AÇIKŞEHİR'de
www.aciksehir.com

SİNEMA • MÜZİK • RESİM • FOTOĞRAF
ve GRAFİK SANATLAR'dan görsel bir dünya

İstiklal Cad. Elhamra Pasajı No: 258/14
Beyoğlu/İstanbul Tel: (0212) 244 18 11
e-mail: arslan@aciksehir.com

ROLL DİSKO OTUZ

YİRMİ ALBÜM

- The Band** Music From Big Pink
- Bob Dylan** Love and Theft
- The Fall** Perverted by Language
- Frank Zappa** Hot Rats
- Göksel Körebe**
- Kazım Koyuncu** Viya!
- Leonard Cohen** Ten New Songs
- Lou Reed** Perfect Night
- Mor ve Ötesi** Gül Kendine
- Neil Young** Silver & Gold
- Noir Desir** Des visages des figures
- Paul Haines** Darn It
- Paul McCartney** Driving Rain
- Piano Magic** Low Birth Weight
- Paul Haines & Carla Bley** Escalator Over The Hill
- Pulp** We Love Life
- Robert Wyatt** Dondestan
- The Strokes** Is This it?
- Vic Chesnutt** Is The Actor Happy?
- Zebda** L'arène des rumeurs

İNGİLTERE ALBÜMLER

1. **Steps** Gold - The Greatest Hits
2. **Pink Floyd** Echoes: The Best Of
3. **Sting** All This Time
4. **Britney Spears** Britney
5. **Michael Jackson** Invincible
6. **Corrs** The Best Of...
7. **Kylie Minogue** Fever
8. **Alicia Keys** Songs In A Minor
9. **Backstreet Boys** Greatest Hits - Chapter One
10. **Russel Watson** Encore

AMERİKA ALBÜMLER

1. **Garth Brooks** Scarecrow
2. **Britney Spears** Britney
3. **Shakira** Laundry Service
4. **Michael Jackson** Invincible
5. **Enya** A Day Without Rain
6. **Enrique Iglesias** Escape
7. **Madonna** Greatest Hits Vol.2
8. **Rob Zombie** Sinister Urge
9. **Jewel** This Way
10. **Nickelback** Silver Side Up

FRANSA ALBÜMLER

1. **Pink Floyd** Echoes: The Best Of
2. **Michael Jackson** Invincible
3. **Les Enfoirés** Enfoirés Vol.2
4. **Britney Spears** Britney
5. **Noir Desir** Des visages des figures
6. **Zazie** Zizanie
7. **Jean-Louis Aubert** Comme un accord
8. **Georges Brassens** La mauvaise réputation
9. **Soundtrack:** "Bridget Jones's Diary"
10. **Sting** All This Time

ON ŞARKI

- Bulutsuzluk Özlemi** Şili'ye Özgürlük
- Depeche Mode** Freeloove
- Green Velvet** La La Land
- Gülden Karaböcek** Dilek Taşı
- Janis Joplin** Me and Bobby McGee
- John Mellencamp** Peaceful World
- REM** Everybody Hurts
- Tindersticks** People Keep Comin' Around
- Victor Jara** ¿Quien Mato A Carmencita
- White Stripes** Hotel Yorba

EN GÜZEL ENSTRÜMENTAL ROCK'LAR

- Adanali • **Siluetler** • Alageyik Destanı • **Moğollar** • Albatross • **Fleetwood Mac** • Apache • **The Shadows** • The Big Ship • **Brian Eno** • Bron-Yr-Aur • **Led Zeppelin** • Careful With That Axe Eugene • **Pink Floyd** • Cecilia Ann • **The Pixies** • Cookie Puss • **Beastie Boys** • Deep Waters • **Dirty Three** • Definitely Maybe • **Jeff Beck Group** • Green Onions • **Booker T. & The MGs** • Il Giardino delle Delizie • **Ennio Morricone** • In Memory of Elizabeth Reed • **Allman Bros. Band** • India • **John Coltrane** • Let's Go Away For A While • **Beach Boys** • The Lonely Surfer • **Jack Nitzsche** • Magnum Opus • **Kansas** • Misirlou • **Dick Dale and his Del-Tones** • New Orleans Instrumental No. 1 • **R.E.M.** • Nocturne • **Billy Joel** • The Noonward Race • **Mahavishnu Orchestra** • Paradise By the 'C' • **Bruce Springsteen & the E-Street Band** • Peaches En Regalia • **Frank Zappa** • Open Up • **Chic** • The Philosopher • **John Cale** • Samba Pa Ti • **Santana** • Seneca • **Tortoise** • The Sheltering Sky • **King Crimson** • Sister Ray • **Velvet Underground** • Slaughter on Tenth Avenue • **Ventures** • Sparks • **The Who** • The Star-Spangled Banner • **Jimi Hendrix** • Summer Madness • **Kool & The Gang** • Şans Çocuğu • **Apaşlar** • The Tenant • **Japan** • Walk Don't Run • **The Ventures** • Yaralı Ceylan • **Timur Selçuk**

BABYLON / Asmalımescit

1. **Nitin Sawhney** Nothing
2. **Herbert** Leave Me Now
3. **Femi Kuti** Do Your Best
4. **Manu Chao** Mi Vida

SOHO / Taksim

1. **Jay-Z** Izzo
2. **Kool & The Gang** Celebration
3. **Transglobal Underground** One of Our Dholaks Is Missing
4. **Jullen Jabre** Jungle

ZARIFI / Taksim

1. **Arto Tunçboyacıyan** Babum
2. **Ömer Faruk Tekbilek** Sashkin
3. **Badmarsh & Shri** Sitar Ritual
4. **Orhan Gencebay** Batsın Bu Dünya (DJ Club 2001 Remix)

BRONX / Taksim

1. **New Order** 60 Miles On Hour
2. **Dandy Warhols** Bohemian Like You
3. **Jackass** MTV Jackass Theme
4. **Weston** She Don't Know Me

=16

Dört kere dört onaltı: Plakçılarda hangi albümler satıyor, kulüplerde hangi parçalar çalıyor?

KOD MÜZİK / Atlas

1. **Leonard Cohen** Ten New Songs
2. **Fauna Flash** Fusion
3. **De Phazz** Death By Chocolate
4. **Röyksopp** Melody AM

KÖSTEBEK / Aznavur

1. **Cranberries** Wake Up and Smell
2. **Pink Floyd** Echoes: The Best Of
3. **System Of A Dawn** Toxicity
4. **Muse** Origin of Symmetry

ZİHNİ / Akmar

1. **Deep Dish** Yoshiesque II
2. **Starsailor** Love In Here
3. **Richie Hawtin** De9: Closer To The Edit
4. **Tortoise** Standarts

KARGA / Atlas

1. **Macy Gray** The ID
2. **Medeski Martin & Wood** The Dropper
3. **Beta Band** Hot Shots II
4. **Bob Dylan** Love and Theft

Leonard Cohen

Geçen sayıda 11 Eylül'ü haber veren münecimvari şarkı sözleriyle ikinci sayfamızda konuktu, bu sayıda on yeni şarkısı, "Ten New Songs" şerefine arka koltukta. Yılların epritemediği Leonard Cohen, Mojo, Les Inrockuptibles, Focus, Euroman ve L.A. Weekly'den yaptığımız derlemeyle karşınızda.

Sis kebab gibidir aşk

11 Eylül'ü nerede, nasıl haber aldınız, ne hissettiniz?

Leonard Cohen: Bombay'daydım. Öğleden sonra otelime geldiğimde, resepsiyondaki çocuk, "çok üzgünüm ama, Empire State Building yerle bir oldu" dedi. Şok olmasına şoktu, ama sürpriz değildi benim için. Bir şeylerin infilak edeceğini hissediyordum. İkiz Kuleler gibi bir somutlukta değildi tabii, ama bir sarsıntı bekliyordum.

Bunu hissetmenizizin sırrı ne?

Bir sırrı yok, ayrıca bir orijinalliği de yok. Einstein'ın kendi denklemiyle ilgili olarak tevazuyla dediği gibi, bunlar dışardan gelen şeyler. Bir uyancıya kayıtsız kalmıyorsunuz sadece. Bir refleks, hepsi bu.

Amerika bunu hak etti diyenler var, siz ne düşünüyorsunuz?

Beş binden fazla insan yok edildi. Biz daha kötüsünü yapmadık demiyorum, ama mesele bu değil. Hak ettik, çünkü biz şişmanlarken onlar açlıktan ölüyordu denebilir. Ama şimdi bunun zamanı değil. Özel tartışmalarda, evet. Ancak kamuya açık tartışmalarda bunu söylemek bizi zafiyete uğrattır. Kronik anti-Amerikancılığımızı ifade etmenin sırası değil.

10 yıl önce "The Future"da oldukça karanlık bir geleceğin bizi beklediğini söylüyordunuz. Hâlâ aynı kanıda mısınız?

"The Future" bir nevi siyasi manifestoydu. İçeriği, on yıl önce hissettiğim ve ifade etmeyi arzu ettiğim şeyle birebir örtüşüyordu. O albümdeki şarkıları 80'lerin sonunda ve 90'ların başında yazmıştım; Berlin Duvarı'nın yıkıldığı günlerde ve bütün dünya bu olayı kutluyordu. Fakat feci bir şeylerin olacağını hissediyordum. Onun için "Berlin Duvarı'nı geri verin / Stalin'i ve Aziz Paul'u geri verin" demiştim. İnsanlar çok karamsar olduğumu düşündüler. Maalesef sezgilerim doğru çıktı. Ben kendimi bir gazeteci gibi görüyorum; benim işim haber vermek. Tanık olduğum öyküleri yazıyorum. Toplumu analiz etmeye veya jeopolitik bir vizyonu deşifre etmeye çalışıyorum. Herkes gibi, olup bitenlere reaksiyon gösteriyorum ve bunu şarkılarımla ifade ediyorum.

İsrail-Filistin sorunu hakkında ne düşünüyorsunuz?

Maalesef bu bir iç savaş, bir kardeş kavgası. Bu denli trajik olmasının sebebi de bu. İster fikirler açısından olsun, ister inanç açısından, o iki halk o kadar yakın ki birbirine. Bu durum İsrail sorununun bir paradoks haline getiriyor. Dolayısıyla suskun kalmaktan başka yapacak bir şey bulamıyorum. Hiçbir çözüm yolu öneremiyorum. Yara ya tuz basmaktan çekiniyorum. Filistinlilerin top- rağındaki Yahudi yerleşim bölgeleri için ne söyleyeceğimi bilemiyorum. Sadakatimin sorgulanmasını istemem. İsrail'in varlık sorununun farkındayım. Ancak şimdiki İsrail yönetimi işleri zorlaştırıyor. Geçen hafta Kur'an'ı okudum. Barıştan, şefkatten, uzlaşmadan söz ediyor. Umarım bir çözüm bulunur. Filistinlilerin de, Yahudilerin de bir yurda ihtiyaçları var. Problem şu: Tanrı bu iki halkın aynı yerde yaşamasını emretmiş. (gülüyor)

Kendimi bir gazeteci gibi görüyorum; benim işim haber vermek. Tanık olduğum öyküleri yazıyorum. Toplumu analiz etmeye veya jeopolitik bir vizyonu deşifre etmeye çalışmıyorum. Herkes gibi, olup bitenlere reaksiyon gösteriyorum ve bunu şarkılarımla ifade ediyorum.

Altı yıl bir Zen manastırına kapanmak dinî inançlarınızı değiştirdi mi?

Benim Mount Baldy'ye gidişim bir inanç meselesi değildi ki. Ben dinimden memnunum. O benim annemin ve babamın dini.

Dağın başında, o manastırda neyin peşindeydiniz?

Yeni bir dinin ya da bir başka yasak listesinin peşinde olmadığım kesin. **60'lardan beri, I Ching'ten Scientology'ye, çeşitli inanç biçimleriyle ilgileniyorsunuz...**

Evet, hemen hepsini araştırdım. Hare Krishna'larla bile dansedip şarkı söyledim. Ama çıplaklık şartı olduğu için onlara katılmadım! Elbette benim kuşağımın zihnini kurcalayan meselelerle ilgilidim.

Keşiş hayatı zor değil mi? Bir sürü kural var, erkek erkeğe yaşıyor...

Seçeneksiz bir hayat değil mi bu?

Kadınlar yok değil, var, ama kulübeleri farklı yerde. Özel alan ve özel zaman çok kısıtlı. Hep diğer keşişlerle omuz omuza çalışıyorsun, her yerde öyle değil mi? Sevgi, nefret, kıskançlık, reddedilme, hayranlık gibi duygular da aynı. Tek fark, kaçışın olmaması. Alelade bir hayatın mikroskop altına konmuş hali. Dışardan bakınca zor ve disiplin gerektiren bir hayat. Ama ben böyle şeyleri severim. Bir düzen gerekiyor. Söyleneni yapmamaya direncinizi kırdığınızda –eğer kırabilirsiniz– iş düzeninde rahat ederek kendinizi günün neredeyse sefih yalınlığına bırakabilirsiniz. Hayatımızı denetim altına alan doğaçlama davranış unsuru da yavaş yavaş ortadan kalkar.

Bir sanatçı doğaçlama unsuruna nasıl olur da ihtiyaç duymaz?

Tanrı, Tekvin'de belirtildiği gibi, evreni yaratmak için kargaşa ve yıkımı kullanır. Yeats de şiirlerin "kalpteki paçavra ve kemiklerin sefil dükkanında" başladığını söyler. Kurallar ne denli sıkı olursa olsun, benliğimizin bu iki temel ögesini yitirmekten korkmamız yersiz olur.

Herkes sizin artık budist olduğunuzu düşünüyor.

Hayır, budist değilim, fason bir budistim.

Niye hakiki bir budist değil de, fason bir budist?

Manastıra gitmemin sebebi, yeni bir din edinmek değildi. Hocamın da be-

ni budizme yöneltmek gibi bir çabası hiç olmadı. Bütün hikaye şuydu: Erdem sahibi ve benden çok daha akıllı bir yaşlı adamla tanıştım ve onu incelemeye başladım.

Kadim dostunuz şair Irving Layton, "Leonard hep azizlik mertebesini kovalamıştır" diyor. Bu yorumda gerçeklik payı var mı?

Önce Pulitzer ve Fullbright ödüllerini almak isterim. Irving'i, eski başbakan Trudeau'nun cenazesinde gördüm. İyi günlerinden birindeydi. 89 yaşında. Beni tanımazlıktan geldi. Yanına gittim, "merhaba ben Leonard" dedim. "Soyadin ne?" dedi. "Cohen" dedim. Hastabakıcısına dönüp "Leonard Cohen kim?" diye sordu. Sonra da kahkahayı bastı. O gün cinsel gücünde bir azalma hissettiğini söyledi. "Ne zamandan beri?" dedim. "15-16 yaşımdan beri" dedi. (gülüyor)

Sizin o ünlü libidonuz ne alemde?

Olaysız, sessiz sakın, huzurlu bir coğrafya.

Yeni şarkınız "Boogie Street"te "aşk içinde yaratıldık, aşk içinde kaybolacağız" diyorsunuz.

Bu, sürecin bir açıklaması: Aşk içinde yaratıldık ve aşk içinde kaybolacağız. Fakat bu aşk duygusal aşk değil, kişisel olmayan, yaradılışı ve yokoluşu denetleyen iyicil bir faaliyet.

Erkek - kadın arasındaki romantik aşk hakkında ne düşünüyorsunuz? Şimdiki hayatınızda aşk ne kadar önemli?

Hayatımın en önemli unsuru. Değişeceğini de zannetmiyorum. Bence insan yaşlandıkça her şeye daha ihtiyatlı bir şekilde yaklaşıyor. Yaşlandıkça, aynı anda hem daha saf, hem daha bilge, hem daha dikkatli, hem daha dikkatsiz oluyor insan. Her şey derinleşiyor, ama kalbin bilgeliğini kimse elde edemiyor. Herkesin sinesinde bir şiş kebab gibi cazır cızır pişiyor aşk. Roshî kendini sık sık aşk hastası bir keşiş olarak tanımlıyor.

Roshî ayrıca "ne kadar yaşlanırsak, o kadar yalnızlaşıyoruz ve aşk ihtiyacımız da o kadar artıyor" diyor. Hâlâ aşık olup arzuyu kıvraniyor musunuz?

Şu anda eskisi kadar olmuyor, ama dediğim gibi, bu işler denetlenemiyor. İnsan bu tür duygulara her an kapılabilir.

Şarkılarınıza ilham kaynağı olan kadınlarla hâlâ görüşüyor musunuz?

Otuz yıldır görmediğim Suzanne Vaillancourt (çocuklarının annesi ve "Suzanne" şarkısının kahramanı) dışında hem erkek hem de kadın arkadaşlarımla çoğuyla görüşüyorum.

Tamamen yalnız mı yaşamayı tercih edersiniz, yoksa birisiyle hayatınızı paylaşmayı mı?

Ben herkesle birlikte olmayı isterim. "Boogie Street" de bu zaten. "Boogie Street" gerçek bir sokak, Singapur'da. Avustralya turnesinden dönerken keşfettim orayı. Kalabalık, canlı bir sokak. Her şey var, korsan Leonard Cohen CD'leri bile. Gecenin ilerleyen saatlerinde de yoğun bir cinsel alışveriş var.

Şarkıda "yine Boogie Street'teyim" diyorsunuz. Bununla kastettiğiniz ne?

Hayatın kurallarını kabullenerek yaşamak... Yani, arzuyu, çalışmayı, yanlışları, kırıklıkları...

Mutlu görünüyorsunuz...

Hayatımda ilk defa depresif değilim.

1967 Newport Folk Festivalinde Joni Mitchell'la kucaklaşıyor... Alttaki Joan Baez'li foto aynı festivalden, sahne arkası görüntüsü

Şarkı sözünün sınırlı formatı hoşuma gidiyor; bu gönüllü sınırlılık netleşmeme yardımcı oluyor. Kafiye'nin ve ölçünün sihri bu: Sizi daha derinden file doğru sürüklüyor ve asla yazamayacağınız cümleleri sizden söküp çıkartıyor.

Nasıl oldu bu?

Güzel bir sürpriz. İç sıkıntısı birden buharlaşıverdi.

Bunu Zen manastırına mı borçlusunuz?

Galiba beynimin kimyası değişti. Mount Baldy'de geçirdiğim uzun süre, hiç şüphesiz bazı şeyleri daha net ve daha sakin görmeme yardımcı oldu. Ancak asıl sebep o değil. Bir yerde okudum: İnsan yaşlandıkça, iç sıkıntılarımızın sorumlusu olan nöronlar ölüyor. Fakat sorun şu ki, öteki nöronlar da ölüyor. Bu yeni iç huzurunun mantıklı bir gelişimin meyvesi olduğu sonucunu çıkarıyorum; aynı zamanda derindeki mizacı ve iştahımı da ortadan kaldırmıyor. Kimse asla kalbini denetleyemez -sadece kalbimiz şiş kebabı çevirir. Şöyle diyebiliriz: İnsanın eğer biraz şansı varsa, biraz durabilir ve uzaktan bakabilir. Bu illa büyük bir bilgeliğin işareti değil: Mount Baldy'deki inzivam bana bir şey öğrettiyse, o da ruhani bir varlık olmadıgımdır.

Yani iç huzurunuzun sebebi tamamen kimyevi bir durum mu?

Galiba. Fakat son üç yıl içinde tedricen azaldı ve kayboldu. (tahtaya vuruyor)

Manastırdaysen yazmak, müzik yapmak gibi yaratıcı işlerle uğraşıyor muydunuz?

Kulübemde bir sentisayız vardı, ama kullanacak zamanım pek olmuyordu. Sabah çok erkenden, 2:30, 3:00 sularında kalkıp günlük görevlerimi yapmaya başlıyordum. Ama bir defterim vardı, ara sıra arazi olup bir şeyler yazıyordum. Hep bir şeyler yazarım ben. Ama yoğun geçen bir günden sonra en çok şöyle temiz bir uykuyu çekmek istiyordum.

Sizi yeni bir albüm yapmaya yönelten ne oldu?

Plak şirketi epeydir beni dürtüklemeden vazgeçmişti, ama ben söz yazmaktan, melodi yaratmaktan hiç vazgeçmedim. Meditasyon salonu şarkı yazmak için ideal ortamdı. Zihnimi sakinleştirmem ve başka alanlara yoğunlaşmam gerekirken, "A Thousand Kisses"ın kafiyeleleriyle uğraşıyordum. Bir gün Roshî'ye durumu itiraf ettim. "Peki" dedi, "şarkılara devam et". Yazdığım şarkıların bir albüm haline gelebileceğini öngörmüyordum, acelem yoktu.

Acele, telaş yaş illedikçe azalan bir şey mi?

Herkes, hayatlarının başrol oyuncusunun istedikleri kişiliğe dönüşmediğini görünce telaşlanır. Bu doğal durum haricinde, bir telaş duymadım. Çalışma tempoma uygun bir duygu değil telaş.

Şarkıların insanın kalbinden "kazınması" ya da "kopması" gerekiyor demiştiniz. Yazmak hâlâ böyle sancılı bir süreç mi?

Onu ben mi demişim? Bu romantik tarif hafızamdan uçup gitmiş. Şimdi sorsanız, "otopsi" derim.

Yazma sürecinizi ne tetikler?

Tohumu size birisi verir. Benim pek anlayamadığım esrarengiz bir süreçtir bu; iletilen bir şeydir. Nasıl olduğunu bilmiyorum, ama benim için yazı, erkek veya kadın, bir başka insanla olan bir ilişkiyle başlıyor. Bir kısmı da çekmecedan çıkıyor. Ben her şeyi yazarım. Her zaman. Bazen yazdıklarım bir şarkıya benzer. Ama bence yazma sürecinin asıl motoru, yazarın sayfaları doldurmaya yönelik doğal iştahıdır. Ben deftere yazmayı tercih ederim. Bilgisayar genellikle dizeleri değiştirmek için kullanırım. Yazı sayesinde, başka türlü "bilincine" varamayacağım fikirlerimi keşfediyorum. Şarkılarımdan benden daha iyi: Benim gündelik ufak tefek düşüncelerimden çok daha derinler, işte bu nedenle de gazetecilere şarkılarımla yorumunu yapmak bana zor geliyor. Herkes gibi benim de görüşlerim ve kanaatlerim var, sohbetin akması için pekala bunları hemen dile getirebilirim. Ama öngörülebilir ve yüzeysel yanları beni ne kadar bunalıyor, tahmin edemezsiniz. Isaac Bashevis Singer bir gün şöyle demişti: "Her yaratıcı, içindeki vizyonla nihai ifadesi arasındaki bu ıstırap verici uçurumu yaşar." Bu ıstırap bana acı vermiyor, çünkü hiçbir zaman bir iç vizyona sahip olduğumu düşünmedim. Buna karşılık, benim her zamana yaşadığım yazmaya karşı duyduğum bu açlık, asla sönmeyen bir arzu. Ama bunun neye dönüşeceğini bilmem zaman istiyor, kalemimden ne çıkacağını hiçbir zaman önceden bilemiyorum.

→ bakınız

Leonard Cohen'le yapılmış uzun bir söyleşiyi beşinci sayıdan onuncu sayıya kadar tefrika etmiştik. Kendisini daha sonra onördüncü ve otuzüçüncü sayılarımızda ağırladık.

"Dylan'ın bir konserine gitmiştim, konser den sonra oturduk, beraber bir kahve içtik. Sahnedeki "Hallelujah" şarkısına sözünü getirdi.

Bana, "Bu şarkıyı ne kadar zamanda yazdın?" diye sordu. "Bilmem, tam olarak hatırlamıyorum. Herhalde en az iki yılını almıştır" dedim. Sonra ben onun "Slow Train Coming"deki parçalarından birinden söz ediyordum, "peki sen ne kadar zamanda yazdın?" diye sordum. Bana verdiği cevap "onbeş dakikada" oldu. (sayı 5, mart 97)

Bu nedenle, şarkı sözünün sınırlı formatı hoşuma gidiyor; bu gönüllü sınırlılık netleşmeye yardımcı oluyor, bana kılavuzluk ediyor; içinde kendimi rahat hissettiğim bir hapishane gibi. Dizeler halinde yazmak ayrıca beni daha fazla dikkatli ve titiz olmaya zorluyor. Bu yasanın varlığını hissetmeyi seviyorum... Kafiye ve ölçünün sihri bu: Sizi daha derinden fiile doğru sürükleyor ve asla yazamayacağınız cümleleri sizden söküp çıkarıyor. Bunlar sayesinde, önceden asla gitmediğim bölgelere girebiliyorum.

"Ten New Songs" da yalnızca sözleri tek başınıza yazdınız. Müzik sizin için ikincil bir önem mi taşıyor?

Hayır, müzik son derece önemli. Mount Baldy'deki süremi doldurmuştum, ayrılmak için ustamdan izin aldım ve dağdan iner inmez, eski dostum Sharon Robinson'la karşılaştım. Geçmişte, birlikte birçok şarkı yazmıştık. "Everybody Knows" u ve "Waiting For The Miracle" i besteleyen Sharon'du. Ama aynı zamanda ve her şeyden önce, benim çok yakın bir dostum -oğlunun vaktiz babasıyım. Hemen hemen bitmiş sözler için melodiler üretiyor olmama rağmen, onun fikirlerini daha çok beğendim ve böylece bugün işbirliği sürecimiz başladı.

Albümlerinizde kadın sesi önemli bir rol oynadı hep. Bu albümdeyse iyice öne çıkıyor. Sharon Robinson'un sesi, geri vokalden çok, bir düette olduğu gibi sizinkiyle bütünleşmiş.

"Ten New Songs", bir düet albümü olarak tanımlanabilir. İlk başta, Sharon, geri vokalleri ve şarkı söylediği bölümleri başka şarkıcıların söylemesini düşünüyordu. Sintisayır kullanmak da onun fikriydi. Fakat, müzik oluştuğça, ben sintisayırılarla birlikte onun sesinin kullanılmasını tercih eder oldum. Şarkılar ilk hallerinin doğru olduğunda ısrarlı gibiydiler. Ayrıca Sharon'un sesini severim.

Genelde kadın sesini sever misiniz?

Kadın sesine ihtiyacım var. Sesim, gerçekten şarkı söyleyebilenlerin arasında daha güzel çıkıyor bence. Sesime güvenmem. Şarkılarını dinlediğimde sesim ahenkle çevriliyse rahatlarım, bu ahenğin kaynağı da doğal olarak kadın sesidir. Sesimi ahenğe göre ayarlıyorum.

Sesinizin karakteristiğini sigara tiryakiliğinize borçluyuz galiba. Bir ara bırakmıştınız, yeniden başlamanızın sebebi ne?

Bombay'da zincirleme sigara için bir ihtiyaç, "sigara içmiyor musun! Hayatın ne manası var o zaman?" dedi. O dakika gidip bir paket sigara aldım.

Bazı müzisyenler kayıt yaparken, bazen "biraz Leonard Cohen'imsi olsun" diyorlar belki de. Siz kayıt yaparken ne dersiniz?

Ben de "biraz daha Leonard Cohen'imsi" olmasını isterim.

İlk üç albümdeki içten, sakın, yalın, güvendiğimiz "Leonard Cohen'imsi" tarzdan biraz uzaklaştınız galiba.

Şarkılarıma hep itina göstermişimdir. Fakat bu güven unsuru önemli. Bir kitaba ya da bir şiire veya şarkıya sizi çeken şey, onu yazana olan güvenidir. George Jones gibi birini dinlerken bu güveni onun sesinde hissedirim. Evet, Nashville'de en iyi stüdyo müzisyenleriyle çalışıyor, kayıtlar mükemmel, ama bunlar mühim değil. Sese güvenirsiniz.

Daha hareketli ritmlere yönelmeye karar vermeniz nasıl oldu?

Ben tersine bir gidiş var zannediyordum. Bir keresinde Rosh'iyle birlikte kayıt stüdyosundaydık. "Various Positions" ı (1984) kaydediyordum. Çin ikisi içiyorduk ve ben şarkı söylerken o hep uyukluyordu. Ne de olsa ihtiyaç adam diyordum. Bir sabah şarkılar hakkında ne düşündüğünü sordum. "Cohen albümlerinin yanında jilet de vermek lazım, bu müzik insana bileğini kestirir" dendiği zamanlardı. Rosh'i'nin yorumu şöyleydi: "Daha hüzünlü söylemen lazım." Ben de onun öğüdüne uydum. Ama, daha hüzünlü söylemekten çok, "daha derine inmem lazım" diye düşündüm.

Yeni albümünüzde bunu başarabildiniz mi?

"Ten New Songs" çok içerden, gerilimsiz, gevşek bir albüm; bir Sade albümü gibi dinlenebilir. Şarkıların, öncelikle, dinleyeni okşamak ve rahatlatmak gibi bir erdemi var: Size fısıldadıklarının derinlerine gitmeniz şart değil, groove'un, genel duygunun sizi alıp götürmesine kendinizi bırakabilirsiniz sadece. Ama bu dekorda, kapılar ve pencereler de var. Biraz zamanınız varsa, eğer arzu ediyorsanız ya da biraz canınız sıkılıyorsa, bu kapılardan birini itebilir ve başka bir odaya geçebilirsiniz. Benim tek umudum, bu durumda, arkadaki mobilyaların sizi hayal kırıklığına uğratmaması...

DemİN George Jones dediniz, bu sıralar kimleri dinliyorsunuz?

(CD rafında Tom Waits, Nusret Fateh Ali Han, Ümmü Gülsüm göze çarpıyor.) George Jones ve Chopin dinliyorum bu aralar.

"Ten New Songs" un kayıt süreci nasıldı?

Tam ne olduğunu bilmiyorum.

Annem "hediye atın dışına bakılmaz" derdi. Benim de bu arka plandaki gerginliğim yok oldu. Bir sabah kendime "herkes kendini böyle hissediyor olmalı; iyiymiş" dediğimi hatırlıyorum.

Bu stüdyoyu iki sene önce, Mount Baldy'den döndüğümde yaptırdım. Eski den hiç böyle bir yerim olmamıştı. "Ten New Songs"daki bütün şarkılar, evden dışarı adımımı atmam gerekmeden yapılabildi. Genel olarak, sabah saat 3'de kalkıyordum; sesimi kaydetmek için ideal vakit, çünkü kuşlar henüz ötmüyor, trafiğin gürültüsü de olmuyor. Sharon Robinson ve kayda süpervizörlük yapan Leanne Ungar öğlene doğru bana katılıyordu ve bazen geceyarısına kadar çalışıyorduk. Kafamızda, belirlenmiş en ufak bir hedef, uymak zorunda olduğumuz hiçbir zaman sınırı yoktu. Bu kadar huzur verici, sakın koşullarda hiç albüm kaydetmemiştim. Birçok kişi bana Los Angeles kadar berbat bir yerde yaşamaya ve çalışmaya hâlâ nasıl devam edebildiğini soruyor. Ama bu şehirde tanıdığım, bildiğim bir tek bu sokak, bu ev, bu oda ve bu atmosfer var.

Biraz eski defterleri karıştırmaya başlayalım. İlk şiir kitabınız Jack Kerouac'ın "On The Road" uyla aynı yıl yayımlandı. Beat kuşağıyla aranız nasıldı?

Onlara kendimi yakın hissediyordum, sağda solda karşılaşıyorduk, ama kendimi o çevrenin uzak bir üyesi olarak bile düşünemem. Benim şiirim süslü ve uyaklıydı, onlarsa edebî kurumsallaşmayla özdeşleştirdikleri bu tarza isyan ediyorlardı. Ancak farklı bir şeyler de hissetmiş olacaktı ki, beni kabullenmişlerdi bir bakıma. Kendimi birçok akıma, hatta daha doğrusu tüm akımlara yakın hissediyordum. Gençliğimin geçtiği Montreal'de önce beat, sonra beatnik, sonra hipster'lar sonra da hippiler ortaya çıktı. Fakat hippî hareketinde bir gevşeklik vardı. Öz disiplinleri yoktu.

Yaş kuşağının önemli olduğu o zamanların New York'una bir folk şarkıcısı olmak üzere geldiğinizde, diğer şarkıcılar daha yaşlıydınız. Onlardan kabul görmekte güçlük çektiniz mi?

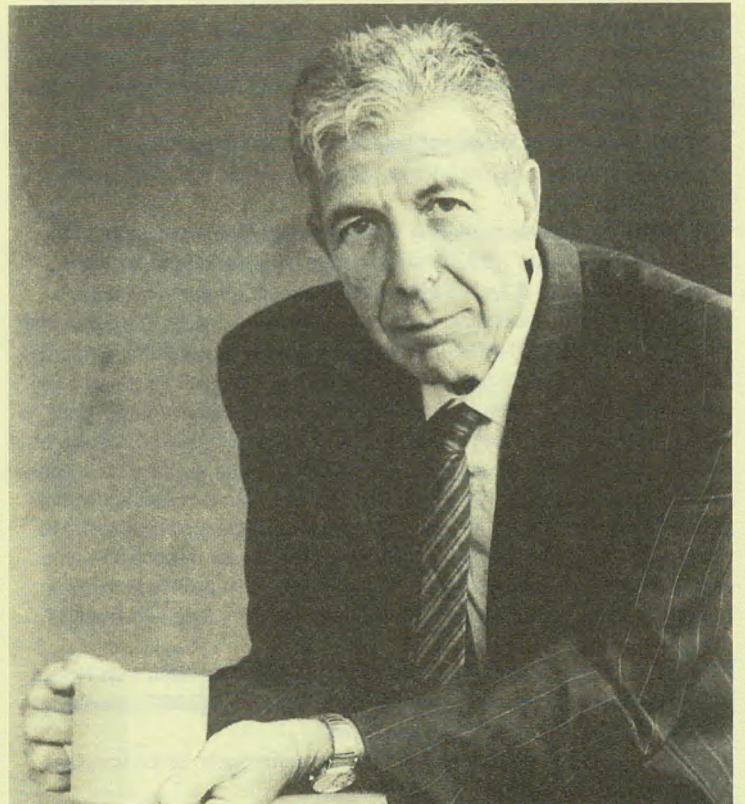
Herkesten en az on yaş büyüktüm, ama hoşgörülü günlerdi onlar. Max's Kansas City'e gidişimi hatırlıyorum, herkesin oraya gittiğini duymuştum. New York'ta kimseyi tanıımıyordum, barda takılıırken yanıma bir genç adam geldi ve "sen 'Beautiful Losers' ın yazarı Leonard Cohen değil misin" dedi. O kitabı kimse okumamıştı. O adam Lou Reed'di. Beni bir sürü aydının olduğu bir masaya götürdü. Nico vardı, Andy Warhol vardı. Bir anda o zamanın ünlüleriyle aynı masaya oturmuşum. Ama bu gruplarla hiç yakın alâkam olmadı. Yalnızca oradan gelip geçen aşına bir yüzdüm onlar için.

Baştan çıkarmaya çalıştığınız Nico için de mi?

O sonraydı. Nico'yu arzulayan gürhün arasında ben de vardım.

New York'ta Billie Holiday'ın menejeri ve Bob Dylan'ın kâşifi John Hammond sizinle de sözleşme yapmıştı. İlk albümünüzün kaydını hatırlıyor musunuz?

Taviz vere vere "güzel olacak mı, mükemmel olacak mı, ölümsüz olacak mı?" diye sormaktan vazgeçmiş, "bitirebilecek miyim?" demeye başlamıştım. Tek istediğim bir boy aynasıydı, çünkü nedense, belki narsizizmle ilgilidir, hep aynanın önünde çalardım. Sanırım gitar çalarken en iyi pozu vermek içindi, belki de oturduğum yeri görmek istiyordum. Fakat çalarken kendime bakmak beni rahatlatırdı. Hammond iyi bir prodüktördü. "Sisters Of Mercy" de çok güzel aranjmanlar yapmıştı. Kadın sesi istemiştin, hari-

ka kadın koroları buldu. O, "Suzanne"de piyano ve davul istiyordu, bense şarkılarının hiçbirinde davul istemiyordum. Bu bir anlaşmazlık konusu haline geldi. Ayrıca "Suzanne"deki ağır akorları değiştirip şarkının hız kazanmasını istiyordu, ki bu fikri de beğenmemiştim. "So Long Marianne"de bir anlaşmazlık daha yaşadık. John Hammond hastalandığında kendimi çaresiz hissettim. Şarkılarla ilişkim kopmuştu. Hatta New York'ta bir hipnozcuya gidip ondan beni şarkılarımla kurduğum ilişkiye geri döndürmesini istedim. Öylesine çaresizdim!

"Songs Of Leonard Cohen" İngiltere'de Beatles'ın "Magical Mystery Tour"unun ardından piyasaya çıktı. Sizin müziğinizin kaynağı o zamanın müziğine göre tamamen farklı bir yerdedi. Beatles hakkında ne düşünüyorsunuz?

Başlarda Beatles'a pek alışamadım. Onları John Lennon'ın solo albümünden sonra sevdim. Bana İngiliz konser salonu müziği gibi geliyordu. O günlerin neşeli yaklaşımının ciddiyetini anlayamamıştım.

Ya uyuşturucular?

O işi yakından tahkik ettim! Neyse ki mide zafiyetim ciddi bir alışkanlığa sürüklenmene engel oldu. LSD mideme dokunuyordu, ama o kadar çok tavsiye ettiler ki, leblebi gibi yutup Tanrı'yı görmeyi bekledim. Ve genelde işin sonu yorgunluktan ibaretti. Romanım "Beautiful Losers"da biraz LSD, biraz da speed vardır.

Leonard Cohen ve anfetaminler bağlantısı insanı yadırgatıyor...

Bedensel ve zihinsel ritimim o kadar yavaştı ki, speed ritmimi normale döndürüyordu.

Phil Spector'la birlikte yazdığınız ve prodüktörlüğünü onun yaptığı "Death Of A Ladies' Man" (1977) sizin sıradışı albümlerinizden biri. Öncesindeyse "Death Of A Lady's Man" isimindeki şiir kitabınız çıkmıştı.

İnsanların kafasını kendiminki kadar karıştırmak istiyordum. Ruhsal açıdan iyi durumda değildim, hayatım karmakarışıktı, sesime güvenimi neredeyse yitirmiştim. "Death Of A Ladies' Man"ın üretim süreci çok sıkıntılıydı. Şarkıları daha da fazla inceleyip değiştirseydim, bütün albümlerimden daha iyi bir iş çıkartabilirdim. Etkimin azaldığı dönemlerden biriydi. Phil'in güçlü etkisine ve albüme hakim olmasına direnecek durumda değildim. Stüdyoda bir sürü silah ve içki vardı, tehlikeli bir ortamdı. Onun korumaları da silahlıydı. Phil silahları seviyordu, ben de seviyordum, ama taşıyamıyordum. Masanın üzerinde duran 45'liği de görmezden gelmek zor oluyordu. Onunla yalnız çalışınca iyi anlaşıyorduk, ama odaya başkaları gelince Phil yoldan çıkıyordu. Onun performansının kuvvetine hayrandım, ama kendiminkini de zor tutuyordum.

Bob Dylan, Allen Ginsberg'le birlikte stüdyoya uğrayıp "Don't Go Home With Your Hard On"da geri vokal yapmıştı. Dylan'la ilişkinizi tanımlayan sözcük hangisi: Rekabet mi, yoldaşlık mı?

Dylan'ı az tanıyorum, belki on defa filan karşılaşmışsınız. Ve bu karşılaşmalarımız da hep samimiyet yüklü olmuştur.

Hendrix, Morrison gibi 60'lı yılların pop kültürünün öncüleriyle tanışıklığınız var mı?

Jim Morrison ve birkaç kişiyle Los Angeles'ta Trobadour'un arkasındaki bir restoranda akşam yemeği yemiştik. Birkaç kelime konuştuk, ama içkisini içmiş ve yemekten, kendinden sıkılmaya başlamıştı... Bir keresinde Hendrix'le New York'ta birlikte çaldık. "Suzanne"i biliyordu. Çok yumuşaktı, gitarını hiç cazırdatmadı. Bir başka sefer de Chelsea Hotel'in olduğu 23. Cadde'de Joni Mitchell'le yürüyorduk, yanıma kocaman bir limuzin yanaştı ve Jimi Hendrix arka koltuktan Joni'yle konuştu.

Mitchell sizi Hendrix için mi terketti?

Hayır, ama Nico, Hendrix için terketti. Nico'yla Jim Morrison'ı dinlemeye gittiğimiz, Hendrix geldi. Harika görünüyordu. Gitme zamanı geldiğinde "hadi kalkalım" dedim, o da "ben kalıyorum, sen git!" dedi.

Kısa bir süre sonra da Nashville'e taşındınız, öyle değil mi?

New York'ta Dylan, Paul Simon, The Byrds, Marty Robbins gibi bütün meşhur şarkıcıların prodüktörlüğünü yapan Bob Johnston'la karşılaştım. Onu

çok sevdim. O zamanlar evim yoktu. O da bana "Franklin'in dışında altı bin dönüm arazi içinde yetmiş dolara kiralık bir kulübe var" dedi. Ben de oraya yerleştim ve birkaç yıl orada yaşadım. Dere kenarında harika bir yerdi. Bir atım vardı. Ata binebilirim zannediyordum, delikanlılığında yaz kamplarında ata binerdik, ama bu at fikirlerimi değiştirdi. Onu rodeo şampiyonu Kit Marley'den satın almıştım. Galiba beni şehirli bir züppe olarak görüp bir şaka yapmak istemişti. Bir de tüfeğim vardı, kulübemden birkaç yüz metre uzaktaki yamaçta buz saçakları sarkıyordu, ben de kapının önünden onlara ateş ediyordum. İş epey ilerletmiştim. Yalnız yaşıyordum, ama çocuğumun annesi Suzanne ara sıra beni ziyarete geliyordu.

O dönem yaptığınız "Songs From A Room" Nashville ürünü değil gibi duruyor.

Hayır, değil. Çok yalın bir albümdür. Yalın müzik yanlış birçok arkadaşım ilk albümümün aşırı süslülüğünü eleştirdi, ben de çok basit bir albüm yapmaya karar verdim.

Rivayete göre, o albüm ciddi bir depresyon döneminizde ortaya çıkmış. O depresyonun sebebi neydi?

Keşke bilebilsem. Fakat bu haller hayatımın ve işimin içeriği olmasa bile bir parçası ve şarap, kadın, müzik, din gibi sorguladığım birçok şeyin anaharıydı. Şeytana çelme takmaya, üste çıkmaya çalışıyordum. Ne olduğunu bilmiyorum, çünkü şikayetçi olduğum bir şey yoktu, ama arka planda azap sürüp gidiyordu.

Psikoterapiye başvurdunuz mu?

Hayır, psikoterapi beni hiç çekmedi, işe yarayacağına hiç inanmadım. Psikoterapinin hedefi benliği yeniden inşa etmek, güçlendirmek. Mesele benliği güçlendirmek, ona sıkı sıkıya sarılmak değil, benliğin üzerindeki baskıyı yok etmek; ezcümle benlikten kurtulmak.

İlaç tedavisini bir sonuç vermedi mi?

Neredeyse bütün anti-depresanları denedim. Çoğu beni öncekinden beter hale sokuyordu. Hiçbir şey işe yaramadı ve birkaç yıl öncesine kadar hayatımın büyük bölümü böyle geçti.

Prozac'ı denediniz mi?

Prozac'la çok iyi hissediyordum kendimi. Ama sonra kadınlara ilgimin azaldığını farkettim ve anladım ki böyle bir yan tesiri var. Bunun üzerine Prozac'ı kestim.

Sizi ne iyileştirdi?

Altı yıl manastırda kaldıktan sonra Hindistan'a gittim ve orada bir öğretmenle çalışmaya başladım. Bu ikisinin birleşimiyle iyileştim. Tam ne olduğunu bilmiyorum. Annem "hediye atın dışına bakılmaz" derdi. Benim de bu arka plandaki gerginliğim yok oldu. Bir sabah kendime "herkes kendini böyle hissediyor olmalı; iyiymiş" dediğimi hatırlıyorum.

1988'de çıkan "I'm Your Man" albümünüz büyük bir başarı kazandı ve moda oldu. Yeniden doğuşunuz konuşuldu. Bu başarıyı siz nasıl algıladınız?

Sözümüne meslek hayatım açısından bu bir yeniden doğuştu. Kişisel anlamdaysa bunu böyle algılamak biraz zor, çünkü ben her zamanki gibi kasvetli ve marazi bir halet-i ruhiye içinde çiziktirip duruyordum. O albüme çok emek verdim. "I'm Your Man"le sesim yetkinliğine, olduğu kadarıyla tabii, kavuştum.

Yeniden doğuş deyince; Roshî size yeni bir isim takmıştı...

Zen keşişi mertebesine eriştiğimde bana Jikan ismini verdi. Hem "Sessiz Kişi" hem de "Yalnız Uçurum" olarak tercüme ediliyor. Roshî'nin İngilizcesi pek de iyi değil, bu yüzden verdiği isimle ne kastettiğini anlamak güç. O böylesini tercih ediyor, insanların bu geleneksel keşiş isimlerinin şiirsel niteliğiyle uğraşmasını istemiyor. Ben ona Jikan'ın anlamını birçok kere sordum, o da "doğal sessizlik" veya "olağan sessizlik" dedi. Veya "iki düşünce arasındaki sessizlik".

Fena halde şiirsel.

Evet, mesele de bu zaten. Ama bir süre "Yalnız Uçurum"dum. Bana "Uçurum" diyebilirsiniz.

Bir sanatçı olarak kendinize güveni ya da saygıyı yitirdiğiniz zamanlar oldu mu?

İnsanların bu kavramlarla mücadelesi vardır, tabii ki ben de mücadele ettim. Bazen işim o denli yavaşlardı ki, bir eziyet halini alırdı ve bir sürü malzemeyi bir kenara iterdim. Yani hayatımın ve eserlerimin düzensiz olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim. Bir sürü şey bir kenarda duruyor, dönüp dönüp kullanıyorum. Bugüne kadar yazdığım her şey elimin altında.

Bir şiirin tamamlandığına nasıl karar verirsiniz?

Açıklaması zor. Auden derdi ki: "Şiir asla bitmez, terkedilir." Öyle bir zaman gelir ki, siz onu yaratmak için elinizden geleni yapmışsınızdır, fakat işi uzatırsanız onu berbat etmeye başlayacağınızdan, sahneden çekilirsiniz.

Zaman zaman eserlerinizden hoşlanmadığınızı ima ettiniz. Gerçekten öyle hissettiğiniz oluyor mu?

Galiba yaptığım işe güvenmemekle ilgili bir şey. Bazen dizginleri elimden kaçırdığımı hissettiğim oldu, ama geçmişe bakıp diğer yazarların eserlerini incelediğimde, bunu kişinin eserlerini değişik dönemlerde değerlendirmesinin doğal sonucu olarak algılıyorum. Bir yazarın en iyi eseri, sık sık en kötü ya da eksik eseri olarak değerlendirilebilir.

Bir şöleşide şarkılarınızın Volvo gibi olduğunu söylemişsiniz?

Volvo'ların otuz yıl dayandığı söylenirdi, o manada bir laftı.

Sizce en iyi eseriniz hangisi?

Galiba en çok "Recent Songs"u (1979) seviyorum. Prodüktörlüğünü Henry Lewy yapıyordu. O zamanlar Roshî'yle Los Angeles'daydım ve Henry'nin Los Angeles'da yaşayan bir prodüktör olması iyi bir tesadüftü. Bizi Joni Mitchell tanıştırmıştı. Joni'nin eski albümlerinin prodüktörlüğünü yapmıştı. Bob Johnston'daki o önemli özellik onda da vardı: Şarkıcıya güveniyor ve olayları akışına bırakıyordu. Beni Passenger topluluğuyla tanıştırdı ve albümümde Raffi Hakopian keman ve John Bilezikçıyan ud çaldı. Bu şarkıların asıl yaratıcıları onlardır –geçenlerde yayınlanan "Field Commander Cohen" isimli konser albümüm de onlarla yaptığım turnenin kayıtları... Zamanla

değiştim, bunlar benim şarkılarımı ve müziğe dair fikirler de bana aitti. Hep Ortadoğu ya da Doğu Avrupa müziğiyle caz veya rock'n'roll ritmini bir arada kullanmak istemişimdir.

"Everybody Knows"un bir striptiz sahnesinde kullanılacağı aklınıza gelir miydi? Atom Egoyan'ın "Exotica"da şarkınızı bu şekilde kullanmasını nasıl yorumladınız?

Birisi benim şarkılarımı söylediğinde veya kullandığında o kadar mutlu olurum ki, eleştirel melekelerim dumura uğruyor.

Hep böyle iki dirhem bir çekirdek mi giyinirdiniz, yoksa sonradan edindiğiniz bir tarz mı bu?

Daha çok takım elbise giyerim, öyle alıştım. Benim gençliğimde blucin revaçta değildi. Ceketle kendimi hep daha iyi hissetmişimdir.

Bir şiirinizde 52 yaşında olmanın nasıl bir duygu olduğunu anlatıyordunuz. Şimdi 67 yaşındasınız, bu nasıl bir duygu?

Tennessee Williams'ın meşhur lafıdır: "Hayat, pek de fena yazılmamış bir piyestir, üçüncü perde hariç." İki yıl önce, varoluşumun üçüncü perdesine başladığımı hissettim. Üçüncü perdenin sonunu kimse kolay kolay göğüsleyemez. Ama başlangıç bölümü bir rahatlama, lezzetli bir safha. Her ne kadar bu hikayenin kötü biteceğini bilsem de, üçüncü perdenin başlangıcından beri, sükunet içinde mutlu bir dönemden geçtiğimin bilincindeyim. Hayat bana karşı çok iyi. Çocukların sağlığı yerinde, dostlarının istikrarlı bir hayatı var, işlerim yolunda gidiyor –yedekte aşağı yukarı 250 şarkı sözüm var– ve bu yeni albüm sanki tanrının bir bağıışı gibi.

Bu pek çok insanda yaşlılığı kabullenmek bu kadar kolay olmayabiliyor. Artık genç olmadığınızı düşünüp kederlendiğiniz olmadı mı?

Bildiğiniz gibi, bizim kültürümüzde erkekler geç olgunlaşıyor. Ayrıca, gençlik nosyonuna sınırlı sarılmanız için, kendinizi genç hissetmeniz için ne

mümkünse yapılıyor.

Şimdi bir de Viagra var...

(gülüyor) Doğanın o çocuksu davet çok uzun sürebilir. Ama, 60'lara geldikçe, artık o oyunun as oyuncusu olmadığınızı farkediyorsunuz. O noktadan sonra başka esrarengiz sosyal fenomenlerle ilgilenmeye başlıyorsunuz. Onlar da karşı cinsle ilişkiler kadar zevkli olabiliyor.

Albüm yaptığınızda genç dinleyicileri gözetiyor musunuz?

Gençliğe cazip gelmek plak şirketlerinin meselesi. Yirmi-otuz yıldır gençli-

ğe hitap etmek gerektiği laflarını duyuyorum. Ben fazladan bir çaba sarfetmeye lüzum görmüyorum, gençlik bir şekilde beni farkediyor, dinliyor. Ayrıca, beğenmiyorlarsa dinlemesinler, benimle aynı duyguları paylaşan insanların her zaman olduğunu ve olacağını biliyorum.

Emekliye ayrılma planı yaptığınız oldu mu hiç?

Olmadı. Güzel bir deyiş vardır: İnsan plan yapınca, şeytan kıs kıs güler.

"A Thousand Kisses Deep"de "yenilgi"den söz ediyorsunuz, nasıl bir yenilgi bu?

Herkes ömrünün belli bir noktasında istediği hayatı yaşayamadığını fark ediyor. Hayat bir yenilgi duygusu veriyor. Denetimin sizin elinizde olmadığına bilincine varmak yenilginin ilk işareti. O noktadan sonra yapacağınız şey, hayatınızı gerçekmiş gibi yaşamak. Yani sanki dizginler sizin elinizdeymiş, yaptığınız tercihlerin sonuçlarını öngörebiliyormuş gibi yapmak gerekiyor. Hayat seçim yapmak demek olduğuna göre, seçim yapmaya, bunlar gerçek ve dizginleri bizim elimizde olan seçimlermiş gibi davranmaya devam edeceğiz. Bu esrarı kabul etmek ve ona teslim olmak gerekiyor. Hayatı anlayışınız ve kavrayışınız derinleştikçe, olayları yönlendiremeyeceğinizi farkediyorsunuz. Hayatın bir kararlar bütünü olarak özetlenebileceğini biliyorum, ama aynı zamanda her zaman sanki her şey irademin denetimi altındaymış gibi davrandığımı da biliyorum... "A Thousand Kisses Deep"de "hayatını sanki gerçekmiş gibi yaşa" diye söylerken daha da ileri gidiyorum. Aşağı yukarı ne aradığımı bildiğim andan itibaren, bundan böyle bu ruh halinde yaşamayı arzu ettiğimi düşünüyorum. Bugün, bütün çalışmalarım bu yönde ilerliyor. Bir başka ustamın dediği gibi: "Varoluşu kolaylaştırmıyor, ama sadeleştiriyor."

Genç ve hisli Leonard Cohen'i nasıl buluyorsunuz?

Geçmişe bakıyorum da, sanıyorum elimden geleni yapmışım. Elimden geleni yapmaya da devam ediyorum.

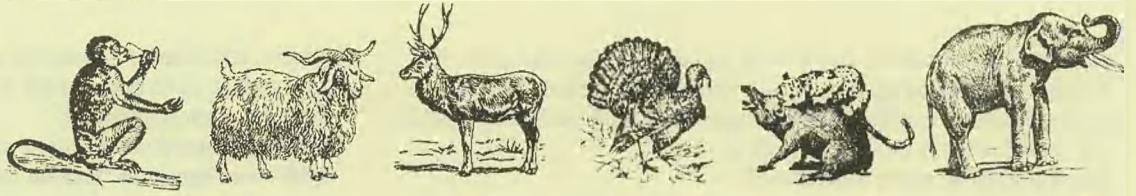
Öldükten sonra nasıl bir öte dünya istersiniz?

Ölümünden sonra yaşam mı? Umarım öyle bir şey yoktur!

Geri gelip hatalarınızı düzeltmek istemez misiniz?

Hayır, ben hasretle tatili bekliyorum.

g→

GOLDIN, NAN

New York underground'unun vakanüvisi. 1953 Washington doğumlu. Doğumundan kısa bir süre sonra Boston'a taşınan ailesi -babası ve abisi Harvard mezunu- sığ ve mutsuzdu. Dört kardeşin en küçüğüydü, en büyük dostu olan ablası Barbara bir trenin altına

atladı ve arkasında sarsılmış, 14 yaşında bir Nancy bıraktı. Ablasının aklbetine uğrayacağından korkan Nan'cy, evden kaçtı ve Satya Community School isimli bir hippie okuluna kaydoldu. Burada kendisini en çok etkileyecek iki kişiyle, David Armstrong ve Suzanne Fletcher'la tanıştı. Yeni adı artık Nan'di. Kokaini, hapları, elbiseleri, süpermarketten çaldıkları yiyecekleri paylaştılar. Fotoğraf makinesini eline ilk defa bu okulda aldı. Aradığı şeyi bulmuştu: Arkadaşlarının fotoğraflarını çekti, uyurlarken, sevişirken, canları sıkın otururlarken... Hayali, travestileri bir gün Vogue'un kapağına taşımak: "Moda fotoğrafçılığı o yıllarda çok sıkıydı, radikal bir şey yapmaya imkân yoktu. Bazı mağazalar önce destek olsa da, modellerin cankilere benzediğini söyleyerek işleri baskıdan vazgeçtiler. Ama on yıl sonra böyle resimler moda dünyasının önde gelen stili oldu..." Kendi fotoğraflarıyla moda fotoğrafları arasındaki farkı, yıllar sonra modaacılar için çalışırken şöyle açıklayacaktı: "Kıyafetlerin içinde iyi gözükmek için belli bir görünüme sahip olmak gerektiği düşüncesiyle, moda dünyasının yaşlı ayrımcılığı ve anoreksi takıntısıyla savaşmak istiyordum... 70'li, 80'li yıllarda bir sürü kafası iyi insan çekmişim, ama asla bir süveteri satmak için 'uçan' birisini çekmedim. Bu, erotizm ve pornografi arasındaki fark işte. Büyük farkı yaratan şey de, paranın ta kendisi..." Boston'da, travesti kültürü içinde, Other Side kulübünde geçirdiği yıllar, hayatı boyunca temel

ilgi alanlarından biri olan cinsler arası puslu çizgi üzerine yoğunlaşmasını sağladı. Travesti arkadaşlarının geceye hazırlıklarını, makyajlarını, bir tören edasıyla, ama gerçekliğe de hâle getirmeden çekiyordu. Boston Güzel Sanatlar Akademisi'ne girmesiyle fotoğraf stiline değişiklikler oldu: Siyah beyazdan renkliye geçti; eskisi gibi mevcut ışıkla yetinmeyip renkle oynamaya başladı; bol bol flaşa başvurdu. 1978'de taşındığı New York'daki

evi, artistler, artist adayları, cankiler, gay'ler, punk'larla doluydu. Uçra kulüplerde fotoğöstöriler yapmaya başladı. "Cinsel Bağımlılık Baladı" başlıklı gösterilerine Velvet Underground'un, Maria Callas'ın müzikleri eşlik ediyordu. "1981'de hayatımıza AIDS girdi. 80'lerin ortalarında bazı arkadaşlarımız ölmüştü, diğerleri HIV pozitif, hayatta kalabilmek için çok çabalıyorlardı. Tepe-
mizde gezinen gerçek ölüm, kendini tahrip etmenin pırıltısını silmişti..." 1984, Nan için bir başka dönüm noktası oldu: Korkütük sarhoş sevgilisi Brian (sol alttaki penisin sahibi), Nan'e tekme tokat girdi: "15 kere vurdu gözüme. Beni sevdiğini düşündüğüm adam, beni öldürmeye çalıştı... Günlüklerimi yaktı; sonradan anladım ki, okumuştun onları. Benim sıradan kararsızlıklarımı karşılamak, onun romantizm hakkındaki değişmez fikirlerine ihanet anlamına ge-

Otoportre: Bir Berlin otelinde, dayaktan sonra, 1984

Dayaktan bir ay sonra Nan, 1984

liyordu. Bağımsızlığa olan tutkusuyla ilişkiye olan bağlılığı arasındaki çelişki dayanılmaz olmuştu." Dayaktan sonra çektiği fotoğraflar, bir

kadınlık durumunun manifestosu oldu... Kendini maddelere giderek daha fazla kaptırdı. İki yılda sadece iki makara fotoğraf çekti: Film alacak parası yoktu. Ailesinin yanına gitti, daha sonra bir kliniğe yattı. Uzun süre işsiz kaldı. David ona Harvard'ın kütüphanesinde iş buldu, "o

aşağıda dalarla uğraşırken, yukarıda birileri onun hakkında ders veriyordu"; onu görmeye aşağıya inen öğrenciler, onun Nan Goldin olduğuna inanmıyordu: "Harvard öğrencileri hayatın yukarı doğru giden bir yol olduğunu düşünüyorlar. Buraya gelenlerin çoğu, hayatın en tepeye de, en aşağı da giden bir dönmedolap olduğunu görmeye hazır değil..."

Temizlendikten sonra eline fotoğraf makinesini almakta tereddüt etti, bir süre sadece kendini çekti, sonra yavaş yavaş tekrar çevresini: Artık günüşiğiyla doluydu, daha sakindi ve yine güzeldi fotoğrafları: "Giderek daha duygusal fotoğraflar çekmeye başladım. Bu daha ziyade ışık ve renkle ilgili bir şey. Benimle insanlar ve manzara arasında birebir sohbetler... Hoş gözükebilirler ama açıklamalarını okuduğunuz zaman... o güzel gökyüzünün genç bir arkadaşımın intihar ettiği gece çekildiğini öğrenirsiniz."

90'larda New York'un bohemyası tarihe karıştı ve burjuvaların ilgisine mazhar olmaya başladı. 70'lerin kraliçesi Cookie'nin (klozetteki sarışın) ölüm döşeğindeki fotoğraflarına 10.000 dolar paylıyorlardı. Birbiri ardına Nan Goldin sergileri açıldı, kitapları basıldı. "Ruhumu şeytana mı satıyorum" diyordu ama, kaçınılmazı önlemek de elinde değildi. Zengin fotoğrafçılar zümresinden her zaman uzakta durdu. Altı sene aktris sevgilisi Siobhan'la (en alta, sağda), sonra Pawel isimli bir ressamla yaşadı. Gençlik arkadaşı, gay David Armstrong'dan tüp bebek yapma düşüncesini belki hayata geçirmiştir. Birbiri ardına açılan sergilerinden birine, bir saydam gösterisine Björk müzik yaptı. Uzun zamandır Los Angeles'da yaşıyordu. ABD başkanlığına Bush seçilince, Paris'e taşındı.

Gilles hastane yatağında, Paris, 1993

Elim Brian'ın sikişinde, New York, 1983

Cookie ve Millie tualete, 1979

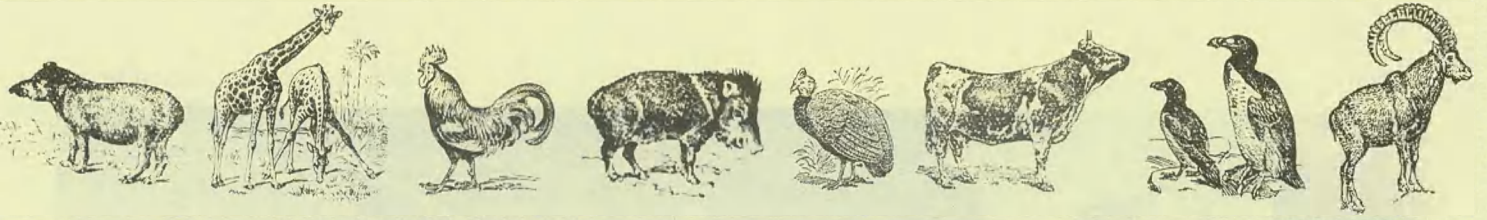

Greer ve Robert yatakta, New York, 1975

Sigarayla Siobhan, Berlin, 1994

h→

HAKOLA, THEO

Militan solcu ve rock'çu. Şarkı yazarı ve şarkıcı. Paris'te bir Amerikalı. 1952'de Washington Spokane'da doğdu. Serbest bir ailede yetişti, büyük-babası hızlı bir anarko-sendikalısttı. Bütün çocukluğu ve gençliği beyzolla ve büyük bir beyzbolcu olma düşüleriyle geçti. Müziğe, edebiyata, siyasete ilgi duyuyor, bir zamanlar futbolcu olan Kerouac'tan ve bir zamanlar güreşçi olan Ken Kesey'den etkileniyordu... Bugünlerde sporu bırakmış olsa da, ilgisi yitmiş değil: "Bazen Michael Jordan'ın o efsanevi ellerini gördüğümde Enternasyonal'i dinliyordum gibi gözlerim yaşıyor..."

1973'te Londra'ya ekonomi okumaya gitti, sonra Madrid'e uzanıp siyaset ve tarih öğrenimi görmeye başladı. Meksika'ya, oradan New York'a geçti. Kendi ülkesinde demokratik İspanya için anti-Franko örgütlerde militanlık yaptı, Franko'yu destekleyen

Amerika'daki Nixon hükümetine cephe aldı. 1978'de Paris'e yerleşti, gazetecilik, garsonluk, İngilizce öğretmenliğiyle işigal etti. Punk hareketinde aradığı her şeyi bulunca müziğe atıldı. İlk kurduğu Orchestre Rouge, adını II. Dünya Savaşı esnasında İspanya'daki bir direniş örgütünden alıyordu. Bu grupla "Yellow Laughter" (1982) ve "More Passion Fodder" (1983) albümlerini çıkardı. 1984'de Passion Fodder grubunu kurdu, The Gun Club gibi Amerika'nın güneyinin sağlam ekiplerinin izinde country-punk denemeleri yaptı. Fransa çapında bayağı ilgi toplayan grubun ünü 87'deki "Fat Tuesday" albümüyle birlikte iyice yayıldı. İngiliz NME dergisi o yıl Theo Hakola için "elektro gitarlı Baudelaire" diye yazmıştı. ("Ben Baudelaire'le ilgilenmeye o yazıyı gördükten sonra başladım. Aslında benim adamlarım Pablo Neruda, Cesar Vallejo ve Carson McCullers...") 1989'da Noir Désir'in ilk mini-albümünün prodüktörlüğünü yapan Hakola, aynı yıl grubunu da yanına alarak Amerika'ya geri döndü. Bir Passion Fodder konserinde sahne de İncil'i yırtınca yine otoriteyle papaz oldu... Toplam beş albümün ardından 1991'de grup tamamen dağıldı. (Merak edenler 1993 tarihli toplama albümleri "Songs Sacred and Profanes"a başvurabilir.) Passion Fodder'ın başçısı Pascal Humbert ve davulcusu Jean Yves Tola da Amerika'ya yerleşti ve David Eugene Edwards'la bir araya gelerek 16 Horsepower'ı kurdular. (Davulcu Tola'yla 11. sayımızda yaptığımız söyleşide, "Fransa'da uzun zaman bir hardcore-punk grubunda çaldım" demişti. Meğer o grup Passion Fodder'mış.) 1994'de yine ikinci vatani Paris'e gelen Hakola, hiç boş durmadan solo albümler hazırladı. Roller değişmişti: Artık Noir Désir elemanları ona koltuk çıkıyordu. (Şaka maka beş albüm var:

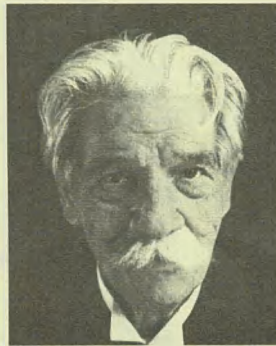
Açılış şarkısı "Sevgili anneciğim, ben Paris'te öldüm" adını taşıyan "Hunger Of A Thin Man", "Goddamn Songs", "The Confession" ve "Overflow", ayrıca kendi yazdığı bir sahne eserinin müzikleri hüviyetindeki "La Chanson du Zorro Andalou".) Theo Hakola'nın son ürünü bir roman: "The Way of Blood."

S→

SCHWEITZER, ALBERT

Alman hekim, ilahiyatçı, filozof ve orgcu. 1875 yılında doğdu, Lutherci bir vaizin büyük oğluydu. İki dedesi de yetkin birer orgcuydu. 21 yaşında yazdığı "hayat planı"nda şöyle yazmıştı: "Niye-tim, dokuz sene boyunca, kendimi müzik, teoloji ve tıp çalışmak, sonra hayatımın geri kalanını, Tanrı yolunda, insanlığa hizmet etmekle geçireceğim." Hedefinden bir milim bile sapmadı. Strasbourg'da felsefe ve ilahiyat öğrenimi gördü. 1899'da Strasbourg'da St. Nicolas kilisesinde vaaz vermeye başladı. İlahiyat alanında çalışmalarını sürdürürken, müziği de eksik etmedi. Gelmiş geçmiş en büyük Bach yorumcularından biri oldu. Orguyla Bach'ın müziğini en iyi şekilde icra ettiği gibi, 1905'de yazdığı Bach biyografisi en muteber kaynaklardan biri oldu. Bach hakkındaki bir mektubunda şöyle diyor: "Bach'ın sanatı giderek daha fazla takdir görüyor, onu önemini kavrayan insanların sayısı giderek artıyor. Bach'ın kadri bilinmesi, zamanımızın insanlarını hâlâ basit, doğru, mükemmel ve dahiyane değerlere ve gerçek derinliğe dair bir his taşıdığını gösteriyor -bu dünya ki, bir sürü zahiri ve aptalca ideallerle yönetiliyor..."

1905'ten sonra tip alanında yoğunlaşan Schweitzer, bu alandaki öğrenimini 1913'te tamamladı. Hemşire olan karısı Hélène Bresslau'yla birlikte Fransız Ekvator Afrika'sının Gabon ilindeki Lambaréné'ye gitti, Ogove ırmağı kıyılarında yerel halkın katkısıyla bir hastane kurdu. I. Dünya Savaşı sırasında Alman olduğundan düşman sayılarak kısa süre gözaltında tutuldu, ardından savaş tutsağı olarak Fransa'ya götürüldü. 1924'te Afrika'ya döndü, yıkılan hastanenin yerine yenisini kurdu. Sonradan cüzamlı hastalar için de özel bir bölüm eklediği hastanede 1963'te 150'si cüzamlı olmak üzere 500'e yakın hasta tedavi görüyor, 36 beyaz hekim ve hemşiresinin yanı sıra, yerel halktan birçok işçi çalışıyordu. Schweitzer, müziğe ilgisini ve bilimsel ilgisini yaşamı boyunca sürdürdü. Avrupa'nın birçok yerinde resitaller ve konferanslar verdi, plaklar yaptı. "Ulusların kardeşliği" uğrındaki çalışmalar nedeniyle 1952 Nobel Barış Ödülü'nü aldı. Ödül töreninde yaptığı konuşma "Uygarcılık ve Barış" adıyla yayınlandı ve uluslararası düzeyde geniş bir okur kitlesi kazandı. 1965 yılında ölen Albert Schweitzer, Lambaréné'deki hastanesinin avlusuna gömüldü.

t→

TINY TIM

"Minik" Tim: Kiloşu başpehlivan, boyu fasulye sığı. Barış Manço saçlı, Kemal Sunal gülüşlü. Tarife gelir gibi değil. Gözümüzün önüne Nurhan Damcıoğlu'nun erkek halini, "huyulu" ve ayrıca travesti olmayan bir Huysuz Virjin'i, Celal Şahin'in çiçek çocuğu versiyonunu getirebilirsek, biraz yaklaşmış oluruz. "Dandy" bir Ciguli, mandolinle Zappa parodisi yapan bir Kemal Sunal... Hakikaten tarife gelir gibi değil. "Nev-i şahsına münhasır"ın karesi. Nüfus kağıdındaki adı, Herbert Buckingham Khaury. Doğum tarihi 12 Nisan 1932. Annesi Polonya yahudisi, babası katolik bir Lübnanlı. Belki de sırrı bu karışımında. İlk işi MGM'in film stüdyolarında ofis boy'luk. Şöhretlerin imzalı fotoğraflarını toplamak en büyük tutkusu. 60'ların başlarında New York'un East Village'ında, beatnik mekânlarında ve gay kulüplerde sahneye çıkmaya başlıyor. Kısa sürede ismi kulaktan kulağa yayılıyor, 1966'da yıldızı iyice parlıyor: Stones'un, Beatles'in, Dylan'ın müdavimi olduğu Scene'de sahneye çıkıyor. 1968 haziranında "Tip-Toe Thru The Tulips" (Parmaklarının ucunda lalelerin arasından) adlı single'ı piyasaya çıkar çıkmaz "ilk 20"ye giriyor. Kasım 1968'de Royal Albert Hall'daki konseri izdiham yaratıyor, ilk albümü "God Bless Tiny Tim" dört ayda 150 bin satıyor. "Tip-Toe..." futbol sahalarda "Tip Toe down the South End / With Your boots on" a çevrilerek tribünlerin favori sloganı haline geliyor. 68 noelinde, Beatles'in "Nowhere Man"ine yaptığı cover, "en çok satan Beatles cover'ı" ünvanını kazanıyor. 1969'da şöhretin doruğuna çıkıyor; ünlü komedi programı "Laugh In"ın demirbaş sanatçısı, Johnny Carson'ın "Tonight Show"unun daimi konuğu oluyor. Las Vegas'ta haftalığı 50 bin dolara sahneye çıkıyor, Life dergisi "God Bless Tiny Tim"i "Sgt. Peppers'dan bu yana en çarpıcı pop albümü" diye niteliyor. 1962'de çıkardığı, raflarda tozlanan "With Love And Kisses From Tiny Tim: A Concert In Fairy Land" yeniden piyasaya sürülüyor ve bir hafta içinde 100 bin satıyor. Ardından ikinci albümü geliyor: "Tiny Tim's Second Album". Ne var ki, o albümden itibaren kariyeri yokuş aşağı gidiyor, 70'lerin başında unutulmaya yüz tutuyor. "Hendrix, Joplin, Morrison: Why Did They Have To Die So Young", "Am I Just Another Pretty Face", "The Happy Wanderer" adlı albümlerine yalnızca ateşli fanlar itibar ediyor, eski şöhretini yakalamak için yaptığı "Tip Toe..." serisi tutmuyor, 1980'deki "Chamelon" da aynı akibete uğruyor. Son ana dek sahne hayatını sürdüren Tiny Tim, bir hayır derneği yararına verdiği ve "Tip-Toe Thru The Tulips"le noktaladığı konserin ertesinde, henüz teri kurumadan geçirdiği kalp krizi neticesinde 30 Kasım 96'da hayata veda ediyor.

Aralarında Neil Tennant (Pet Shop Boys), David Lynch, Louise Bourgeois, Tracey Emin gibi ünlü isimlerin olduğu bir grup sanatçının katıldığı "en çok sahip olmak istediğiniz tablo" anketinde birinci sırayı Pieter Bruegel'in "Karda Avçılar"ı aldı. İngiliz sanat dergisi Frieze'nin yaptığı ankette Neil Tennant'ın da oyu "Karda Avçılar"ıydı.